

НЕЗАБРАВИМИ РОМАНИ

Ерих Мария РЕМАРК

Обичай
близкия
си

ЕРИХ МАРИЯ РЕМАРК ОБИЧАЙ БЛИЖНИЯ СИ

Превод: Борис Любенов

chitanka.info

Те танцуваха предпазливо и почти стеснително. Но станаха постепенно по-самоуверени, особено след като забелязаха, че никой не им обръща внимание.

— Колко е приятно да се танцува с тебе, — каза Керн. — Винаги откривам новости, когато съм с тебе. Щом си тука всичко наоколо се променя и става прекрасно.

Тя облегна по-плътно ръка на рамото му и се притисна до него. Те се понесоха скоро по ритъма на музиката. Прожекторите светеха над тях като цветни вълни и те забравиха за миг всичко — превърнаха се само в две живи млади същества освободени от сенките на страха, недоверието и бягството.

ЧАСТ ПЪРВА

За да живееш без корен, е потребно смело сърце.

ГЛАВА ПЪРВА

Керн трепна, събуди се в непрогледния мрак и се послуша. Като всички преследвани същества, и той се събуждаше изведнъж, готов да бяга. Докато седеше на леглото с наведено напред слабо тяло, той обмисляше как ще избяга, ако стълбището е вече заето.

Стаята беше на четвъртия етаж. Към двора имаше прозорец без балкон или корниз, откъдето да стигне до водосточните тръби. Бягството в тази посока беше немислимо. Оставаше само една възможност: по коридора към тавана, а оттам по покрива към съседната къща.

Погледна светещия циферблат на часовника си. Минаваше пет. В стаята беше почти тъмно. Чаршафите на другите две легла сивееха едва доловимо. Полякът спеше до стената, хъркаше.

Керн се смъкна предпазливо от леглото и пропъзля до вратата. В същия миг и спящият в средното легло се размърда и прошепна:

— Какво има?

Керн не отговори, долепил ухо до вратата.

Другият седна и почна да се рови из вещите си, разхвърляни върху желязното легло. Светна джобно електрическо фенерче, в чийто несигурен блед кръг се мярна част от изтърканата кафява врата и фигурата на Керн с разчорлени коси, измачкано бельо, по чорапи, с долепено до ключалката ухо.

— Какво има, да го вземат дяволите? — изсъска човекът от леглото.

Керн се изправи.

— Не зная. Чух някакъв шум, който ме събуди.

— Някакъв шум ли? Какъв шум, глупако?

— Чух нещо долу. Нещо като гласове или стъпки.

Другият стана и отиде до вратата. Беше в жълта риза, изпод която се подаваха два космати мускулести крака. И той се послуша, после запита:

— Откога си тук?

— От два месеца.

— Имало ли е проверка през това време?

Керн поклати отрицателно глава.

— Аха! Счуло ти се е. Когато си заспал, и кихането понякога трещи като гръмотевица.

Той освети лицето на Керн.

— Така, така! Нямах и двајсет! Бежанец ли си?

— Разбира се.

— Йезус Кристус, цо ше стало... — промълви внезапно полякът в ъгъла. Мъжът по риза освети последователно стаята. И насочи светлината към отсрещния ъгъл.

От тъмнината се появи една разчорлена черна брада, голяма зинала уста и две дълбоки, втречено гледащи очи изпод гъсти вежди.

— Не викай Исуса Христа, поляко! — изръмжа мъжът с фенерчето. — Няма го вече. Умря като доброволец при Сома.

— Цо?

— Ето! Ето пак! — Керн изтича към леглото си. — Качват се! Трябва да избягаме през покрива.

Другият се завъртя като пумпал. Чу се затваряне на вратата и шепнещи гласове.

— По дяволите! Да вървим! Тичай, Полски! Полиция!

Той сграбчи вещите от леглото си и попита Керн:

— Знаеш ли пътя?

— Да. По коридора вдясно и нагоре по стълбите зад умивалника.

Мъжът по риза затвори безшумно вратата.

— Матко Боска! — промълви полякът.

— Млъквай! Не им казвай нищо.

Мъжът затвори вратата. И се втурна с Керн по чист коридор. Тичаха така безшумно, че можеха да чуят как капките на недобре затворената чешма се отцеждат в мивката.

— Насам — прошепна Керн, сви в ъгъла и се сблъска с нещо. Политна, зърна униформа и се опита да се върне. В същия миг някой го удари по ръката.

— Мирно! Горещете! — заповяда глас в тъмнината. Керн изпусна нещата си на пода. Лявата му ръка изтръпна от удара в лакътя. Другарят му се огледа, сякаш готов да се хвърли по посока на гласа в тъмнината. Но зърна внезапно дулото на револвер, насочено срещу гърдите му от втори полицај. И вдигна бавно ръце.

— Кръгом! — заповяда гласът. — До прозореца!

И двамата се подчиниха.

— Виж какво има там — каза полицаят с револвера.

Вторият полицаи потърси падналите на пода дрехи.

— Трийсет и пет шилинга... Една батерия... една лула... джобно ножче... гребен... и нищо друго...

— Никакви книжа?

— Две писма.

— Паспорти?

— Никакви.

— Къде са паспортите ви? — запита полицаият с револвера.

— Нямам — каза Керн.

— Разбира се! — Полицаят опря револвера си в ребрата на мъжа по риза. — Ами ти? Отделно ли трябва да те разпитвам, кучи сине? — попита той.

— Какво значи „кучи син“? — запита бавно мъжът. Полицаяте се спогледаха. Този, който беше без револвер, се изсмя. Другият облиза устни.

— Я гледай — каза бавно той, — какъв изискан господин! Негово превъзходителство генерал Смрадлю! — Вдигна внезапно ръка и го удари по брадичката. — Горещите! — изрева той на политация мъж.

Удареният го погледна. На Керн му се стори, че никога не е виждал такъв поглед.

— На теб говоря, копеле — каза полицаият. — Ще кажеш ли най-после? Или искаш пак да ти разтърся мозъка?

— Нямам паспорт — каза мъжът.

— „Нямам паспорт“ — повтори подигравателно полицаият. — Господин кучият син няма паспорт, разбира се. Така си и мислех. Хайде, обличайте се! Бързо!

Група полицаи дотичаха в коридора, разтваряйки широко вратите. Един от тях, с нашивки на рамото, се приближи.

— Какво хванахте?

— Две птички, които се готвеха да хвъркнат през покрива.

Старшият ги погледна. Беше млад, с тясно, бледо лице и грижливо подстригани черни мустачки, които миришеха на тоалетна

вода. Керн я позна, одеколон 4711. Баща му беше собственик на фабрика за парфюми: затова познаваше тези неща.

— Трябва да ги пазим особено внимателно — каза старият. — Сложете им белезници.

— Позволено ли е на виенската полиция да бие при арестуване? — запита мъжът по риза.

Старият вдигна глава.

— Как ти е името?

— Щайнер. Йозеф Щайнер.

— Няма паспорт и ни заплаши — обясни полицаят с револвера.

— Позволено е и много-много повече, отколкото предполагаш — каза рязко старшият. — Заведете ги долу!

Задържаните се облякоха, а полицаите извадиха белезници.

— Хайде, пилета! Ето, сега изглеждате по-хубави. Прилягат ви, като че са правени по мярка.

Керн усети до китките си студената стомана. За пръв път в живота му слагаха белезници. Стоманените гривни не му пречеха много при движение. Но му се стори, че стягат не само ръцете му.

Навън се бе зазорило. Пред къщата имаше две полицейски коли. Щайнер се намръщи.

— Първокласно погребение. Чудесно нали, момко?

Керн не отговори. Мъчеше се да скрие белезниците под палтото си. Няколко млекари бяха застанали на улицата и наблюдаваха внимателно. В отсрещните къщи отвориха прозорци. В тъмните отвори светнаха лица като бяло тесто. Една жена се ухили.

Трийсетина арестувани щяха да бъдат натоварени в открити коли. Между задържаните беше и съдържателката на заведението — дебела и руса петдесетгодишна жена. Само тя роптаеше сърдито. Преди няколко месеца бе наредила колкото е възможно по-евтино два етажа от разграбената си къща като пансион. Скоро се разчу, че там може да се ношува без съобщение в полицията. Тази жена имаше само четирима официално записани наематели с паспорти — Един амбулантен продавач, един доставчик на мишеморка и две проститутки. Другите се промъкваха, след като се стъмни. Почти

всички бяха емигранти и бежанци от Германия, Полша, Русия и Италия.

— Влизай, влизай — каза старшият на съдържателката. — Ще обясниш всичко в участъка. Там ще имаш достатъчно време за това.

— Протестирам! — пищеше жената.

— Протестирай колкото си искаш! Но сега ще дойдеш с нас! Двама полицаи я хванаха под мишниците и я качиха в колата. Старшият се обърна към Керн и Щайнер.

— А към тези особено внимание.

— Благодаря — каза Щайнер, като се качи. Керн го последва. Колите потеглиха.

— Приятно прекарване! — изпищя женски глас от прозореца.

— Пребийте тези бежанци! — изрева някакъв мъж след тях. — Ще спестите малко храна по този начин. Хайл Хитлер!

Улиците още бяха почти празни и полицейските коли се движеха доста бързо. Небето се отдалечаваше зад къщите — ставаше все по-светло, по-просторно, прозрачносиньо. Но задържаните се бяха свили на тъмни групи в колите като върби в есенен дъжд. Двама полицаи ядяха сандвичи и ги поливаха с кафе от плоскодънни тенекиени канчета.

Камион със зеленчук пресече улицата недалеч от моста „Франц Йосиф“. Полицейските коли подскочиха при спирането и потеглиха отново. В същия миг един от задържаните се покатери по стената на втората кола и скочи. Падна диагонално през калника, омота се в палтото си и се стовари върху настилката със звук на пречупен клон.

— Спри! Назад! — извика водачът. — Стреляй, ако мърда.

Колата подскочи и спря. Полицаите слязоха, изтичаха до падналия. Водачът се огледа. Когато видя, че той не се опитва да избяга, подкара бавно назад.

Арестуваният лежеше неподвижно. Ударил бе темето си в настилката. Прострян с разкопчана горна дреха, разкочени крака и разперени ръце, той приличаше на огромен смазан прилеп.

— Донесете го в колата! — извика старшият.

Полицаите се наведоха. След това единият се изправи.

— Трябва да си е счупил нещо. Не може да се изправи.

— Няма да може да се изправи, разбира се. Вдигнете го!

— Ритнете го здраво. Веднага ще скочи — обади се равнодушно полицаят, който беше ударил Щайнер.

Падналият изохка.

— Наистина не може да стане — съобщи другият полицаи. — От главата му струи кръв.

— Проклятие! — Водачът слезе. — Никой да не мърда! — извика той на арестуваните. — Проклетата олелия! Само неприятности.

Колата сега беше съвсем близо до падналия. Керн можа да го види ясно отгоре. Позна го. Беше мършав рус евреин с рядка сива брада. Понякога Керн беше спал в една стая с него. Спомняше си ядосано как старецът заставаеше сутрин пред прозореца, олюлявайки се бавно назад-напред в своята молитва. Той беше продавач на конци и връзки за обуца и бе изгонен три пъти от Австрия.

— Хайде, ставай! — заповяда старшият. — Защо скачаш от колата! За много работи има да отговаряш сигурно, а? За кражби и бог знае още за какво!

Старецът помръдна устни. Втренченият му поглед не се отделяше от старшия.

— Какво? — попита го той. — Каза ли нещо?

— Каза, че се хвърлил, защото се страхува — обясни коленичилият полицаи.

— Страхува ли се? Ще се страхува, разбира се. Щом нарушава закона. Какво разправя сега?

— Казва, че не е направил нищо лошо.

— Всички говорят така. Но какво ще правим с него? Какво му е?

— Някой трябва да доведе лекар — обади се Щайнер от мястото си.

— Млъквай! — излая гневно старшият. — Къде ще намерим доктор по това време. А не можем да го оставим на улицата. Ще кажат, че ние сме го хвърлили. За всяко нещо е виновна все полицията.

— Трябва да го заведете в болница — каза Щайнер. — Още сега.

Старшият се обърка. Разбра, че падналият е сериозно ранен, затова забрави да се скара на Щайнер.

— В болница няма да го приемат така. Трябва удостоверение. А аз не мога да уредя сам тази работа. Най-напред трябва да докладвам случая.

— Закарайте го в еврейска болница — каза Щайнер. — Там ще го приемат без удостоверение и доклад. И без пари дори.

Старшият го погледна втренчено.

— Ти пък откъде знаеш толкова?

— Трябва да го заведем в диспансера — предложи един от полицаите. — Там винаги има някой лекар или дежурен стажант. Те ще разберат какво му е, а пък ние ще се отървем от него.

Началникът бе решил вече.

— Добре. Вдигнете го! Ще минем покрай диспансера. Един от вас ще остане с него. Проклета разправия!

Полицаите вдигнаха стареца. Той изохка и пребледня. Сложиха го на пода на колата. Той потрепери и отвори очи, които светнаха с неестествен блясък на слабото му лице. Старшият прехапа устни.

— Що за глупост. Да скача от камион на тези години! Карай, но по-полека!

Под главата на ранения постепенно се образува локвичка кръв. Свитите му пръсти дращеха пода на камиона.

Устните му се разтеглиха бавно, откривайки зъбите. Като че някой друг се надсмиваше безгласно и презрително зад помрачения от смъртта измъчен образ.

— Какво казва? — попита старшият.

Полицаят коленичи пак и закрепил главата на стареца, за да не се удря толкова от подскочането на камиона.

Казва, че иска да отиде при децата си — съобщи той. — Защото щели да умрат от глад.

— Глупости! Няма да умрат. Къде са?

Полицаят се наведе пак.

— Не иска да каже, защото ще ги изгонят. Никой от семейството му нямал разрешение за престой.

— Нови глупости. Какво казва сега?

— Казва, че моли да му простите.

— Какво? — попита учудено старшият.

— Казва, че ви моли да му простите за създадената неприятност.

— Да му простя ли? Какво иска да каже? — Старшият поклати глава и погледна втренчено стареца на пода.

Колата спря пред диспансера.

— Внесете го — заповяда старшият. — Полека! А ти, Рьоде, ще останеш с него, докато ти телефонирам.

Вдигнаха ранения. Щайнер се наведе над него.

— Ще намерим децата ти и ще се погрижим за тях — каза той.
— Разбра ли, приятелю?

Евреинът затвори очи, после ги отвори пак.

Трима полицаи го внесоха в сградата. Отпуснатите му ръце се влачеха безпомощно по настилката, като че беше вече мъртъв. Двамата полицаи излязоха след малко и се качиха пак.

— Каза ли нещо друго? — попита старшият.

— Не. Лицето му позеленя. Няма да издържи дълго, ако е пречупил гръбнака си.

— Един евреин по-малко — каза полицаят, който бе ударил Щайнер.

— Да му простя! — промълви старшият. — Каква приказка! Смешно човече...

— Особено в днешно време — каза Щайнер.

Старшият се изправи.

— Млъквай ти там, болшевико! — изрева той. — Ще те науча как да се държиш!

Задържаните бяха отведени в участъка на „Елизабетенщрасе“. Свалиха белезниците на Щайнер и Керн и ги оставиха заедно с другите в голяма полутъмна стая.

Повечето мълчаха. Свикнали бяха да чакат. Само дебелата руса хазайка продължаваше да се оплаква.

Към девет часа започнаха да ги викат един по един горе.

Керн бе въведен в стая с двама униформени полицаи, един цивилен писар, старшия и полицейски началник на средна възраст. Началникът седеше на въртящо се столче и пушеше цигара.

— Попълни формуляра! — каза той на писаря.

Писарят беше сух и кисел мъж, напомнящ чироз.

— Име? — запита той със странно плътен глас.

— Лудвиг Керн.

— Дата на раждане?

— 30 ноември 1916, Дрезден.

— Значи германец...

— Не. Нямам поданство. Отнето ми е.

Началникът вдигна глава.

— На двайсет и една години? По какъв повод?

— По никакъв. Отнето бе поданството на баща ми. А понеже бях малолетен, и на мен.

— Какво е извършил баща ти?

Керн помълча. Едногодишният бежански опит го бе научил да внимава за всяка дума, казана пред властта.

— Набедили го бяха, че е политически неблагонадежден — каза най-после той.

— Евреин ли си?

— Баща ми е евреин... Майка ми не е.

— Аха...

Началникът изтърси на пода пепелта от цигарата си.

— Защо не си остана в Германия?

— Взеха ни паспортите и ни заповядаха да напуснем страната. Щяха да ни затворят, ако останем: а ако трябва да бъдем затворени на всяка цена, предпочетохме да е другаде, не в Германия.

— Разбирам — изсмя се сухо началникът. — Как минахте границата без паспорт?

— По онова време за кратко отиване в Чехословакия се искаше само лична карта. Ние имахме лични карти и можехме да прекараме три дни в Чехословакия.

— След това?

— След това ни разрешиха да останем три месеца. След този престой трябваше да напуснем страната.

— Откога си в Австрия?

— От три месеца.

— Защо не си се явил в полицията?

— Защото щяха да ми заповядат да напусна незабавно.

— Нима? — Началникът погали с длан облегалото на стола си.
— Откъде знаеш това?

Керн не спомена, че се е явявал с родителите си в полицията при първото идване в Австрия. Изгонили ги бяха още същия ден. Затова не отидоха в полицията, когато минаха повторно границата.

— Не е ли така? — запита той.

— Не е твоя работа да разпитваш тук. Само ще отговаряш! — каза рязко писарят.

— Къде са сега родителите ти? — попита началникът.

— Майка ми е в Унгария. Разрешиха ѝ да остане там, защото е унгарка. Баща ми е бил арестуван и изгонен от хотела в мое отсъствие. Не зная къде е сега.

— С какво се занимаваш?

— Бях студент.

— От какво живееше?

— Имах малко пари.

— Колко?

— Имах дванайсет шилинга, след това ме поддържаха приятели.

Керн нямаше нищо, освен дванайсетте шилинга. Спечелил ги бе, продавайки сапун, парфюм и одеколон. Но признаеше ли това, би си навлякъл допълнително наказание за упражняване на занаят без разрешително.

Началникът стана и се прозина.

— Свършихме ли?

— Остана още един — каза писарят.

— Все същата история ще е! Много стригане, малко вълна. — Той погледна намръщено старшия. — Само нелегални пришълци. Не прилича много на комунистически заговор, а? Кой е направил донесението?

— Сигурно някой, който живее в същото помещение, само че са го яли дървеници — каза писарят. — Професионална завист, по всяка вероятност.

Началникът се изсмя. После забеляза, че Керн още е в стаята.

— Заведете го долу. Знаеш наказанието. Две седмици затвор, след това изгонване. — Той се прозина отново. — Сега отивам на гулаш и бира.

Керн бе заведен в по-малка килия. Там имаше още петима души, между които и полякът от неговата стая в хотела.

След четвърт час въведоха и Щайнер. Той седна до Керн.

— За пръв път ли попадаш зад решетките, момко?

Керн кимна утвърдително.

— Чувстваш се като убиец, нали?

Керн се намръщи.

— Какво да ти кажа? Още не мога да се отърва от някогашната си представа за затвора.

— Това не е затвор — обясни Щайнер, — а само арест. Затворът идва после.

— Ти бил ли си в затвор?

— Да — усмихна се Щайнер. — Ще ти се хареса, момко! Първия път ще се почувстваш обиден, но после вече не. Особено зиме. Човек поне е спокоен в затвора. Щом нямаш паспорт, все едно че си труп. Остава ти само да се самоубиеш.

— А ако имаш паспорт? Ще ти дадат ли разрешително да работиш?

— Не, разбира се. Имаш право само да умреш спокойно от глад, без да бягаш. И това не е малко.

Керн погледна втренчено пред себе си. Щайнер го потупа по рамото.

— Горе главата, синко! В замяна на тези несгоди имаш щастието да живееш в двайсетия век, века на културата, прогреса и човечността.

— Няма ли нещо за ядене тук? — запита едно дребно плешиво човече, седнало на нар в ъгъла. — Или поне кафе.

— Трябва само да позвъниш за оберкелнера — отговори Щайнер. — Кажу му да донесе листата. Може да си избереш едно от четирите менюта. Има и хайвер, ако искаш, разбира се.

— Храна много лоша тук — каза полякът.

— Я гледай, и нашия Исус Христос бил тук! — Щайнер го погледна с любопитство. — Редовен посетител ли си на това заведение?

— Много лошо — повтори полякът. — И много малко...

— О, господи! — каза мъжът в ъгъла, — а аз имам печено пиле в куфара си! Кога ли ще ни пуснат оттук?

— След две седмици — отговори Щайнер. — Това е обичайното наказание за липса на документи, нали, Исусе Христе? Обзалагам се, че знаеш това.

— Две седмици — потвърди полякът. — Понякога и повече. Много малко храна. И много лоша. Постна чорба.

— По дяволите! Пилето ми ще се развали дотогава — изохка плешивият. — Първото пиле от две години насам. Пестих стотинка по стотинка за него. И смятах да си го изям днес.

— Отложи жалбите си до довечера — каза Щайнер. — Тогава може да си въобразиш, че си го изял вече, и ще ти е по-леко.

— Какви глупости приказваш! — отговори плешивият, като погледна възмутено Щайнер. — Да не мислиш да ме убедиш, че ще ми е все едно, бърбовецо, след като не съм хапнал нищо? Освен това бях отделил едно краче от пилето за утре...

— Почакай тогава до утре на обяд.

— Това не е лошо за мен — намеси се полякът, — аз не ям пилета.

— За теб няма защо да е лошо, ти нямаш печено пиле в куфара — изръмжа мъжът от ъгъла.

— И да имах пиле, пак няма да е лошо. Аз не ям пиле. Не понасям пиле. Повръщам после. — Полякът поглади самодоволно брадата си. — Това пиле не загуба за мен.

— Никой не се интересува от теб, глупако! — извика сърдито плешивият.

— И да има пиле тук, аз пак не ям — съобщи тържествуващо полякът.

— Господи! Чувал ли е някой и друг път такова мрънкане?

Собственикът на пилето в куфара притисна отчаяно с ръце главата си.

— Ясно е, че ти не можеш да загубиш печено пиле — каза Щайнер. — Нашият Исус Христос е имунизиран срещу такава загуба. Нещо като Диоген между печени пилета. А какво ще кажеш, ако са варени?

— Сигурно не — отговори твърдо полякът.

— Ами пиле паприкаш?

— Никакво пиле — сияеше полякът.

— Ще полудея! — изрева измъченият собственик на пилето.

— Ами яйца, Исусе Христе? — обърна се Щайнер. — Ядеш ли пилешки яйца?

Усмивката на поляка изчезна.

— Яйчица... обичам яйчица. — Копнеж разтърси рошавата му брада. — Много обичам.

— Слава богу! Намерихме слабата страна и на това съвършенство.

— Много обичам яйчица — настоя полякът. — Четири яйца, шест яйца, дванайсет яйца, шест варени, други шест пържени. С картопки. Пържени картопки с бекон.

— Не мога да слушам вече! Разпнете го този лаком Исус Христос! — ревеше Пилето в куфара.

— Господа — обади се приятен бас с руски акцент, — защо е това напразно вълнение? Аз успях да вмъкна една бутилка водка. Мога ли да ви предлага малко? Водката стопля сърцето и успокоява душата.

Руснакът извади тапата, пийна и подаде шишето на Щайнер, който също отпи, а след това го подаде на Керн. Младежът поклати глава.

— Пий, синко! — каза Щайнер. — Пиенето е част от програмата. Ще трябва да се научиш.

— Водка много хубаво — съгласи се полякът.

Керн отпи съвсем малко и подаде бутилката на поляка, който я вдигна изискано до устните си.

— Този приятел на яйцата изпи всичко — изръмжа собственикът на пилето, като дръпна бутилката. — Не остана много нещо — каза той със съжаление на руснака, след като пийна.

— Няма значение — махна с ръка онзи, — ще ме пуснат най-късно тази вечер.

— Сигурен ли си? — попита Щайнер.

— Да. Бих казал дори „за жалост“ — отговори руснакът с лек поклон. — Аз имам Нансенов паспорт.

— Нансенов паспорт! — повтори възхитено Пилето. — Вие тогава сте аристократ сред безотечествениците.

— Съжалявам, че и вие нямате същото предимство — каза учтиво руснакът.

— Изпреварихте ни — добави Щайнер. — Бяхте първи. И взехте лъвския дял от световното съчувствие. За нас останаха само огризките. Хората ни съжаляват, но сме неприятни и нежелани.

Руснакът вдигна рамене. После подаде бутилката на последния затворник в килията, който не бе проговорил досега.

— Пийнете и вие, моля.

— Не, благодаря — отвърна рязко поканеният. — Аз не съм от вашата пасмина.

Всички го погледнаха.

— Аз имам паспорт, отечество, разрешително за престой и работа.

Всички замълчаха. Най-последно руснакът запита колебливо:

— Извинете за въпроса, но защо тогава сте тук?

— Заради занаята си — отговори надменно другият. — Не съм беглец без документи. Аз съм изпечен джебчия и професионален картоиграч с всички граждански права.

На обяд им донесоха фасулена чорба без фасул. Вечерта им донесоха същото, наречено този път кафе и придружено с парче хляб.

В седем часа вратата тропна. Руснакът бе освободен, както бе предсказал. Той се сбогува с всички като със стари приятели.

— След две седмици ще намина в кафене „Шперлер“ — каза той на Щайнер, — дотогава ще ви освободят, и може да бъда в състояние да сторя нещо за вас. Сбогом.

Към осем часа първокласният гражданин и картоиграч бе готов да капитулира. Той извади пакет цигари и ги раздаде. Всички запушиха. Полумракът и светещите цигари придадоха на килията почти домашен изглед. Джебчията обясни, че полицията го задържала, за да види дали може да му припише някоя кражба от последните шест месеца. Той не смяташе, че ще успее. След това предложи да поиграят на карти и извади една колода от палтото си.

Стъмнило се бе, а електрическата лампа не беше запалена. Но картоиграчът можеше да се справи с всичко. Той отново протегна ръка и извади свещ и кибрит. Свещта бе закрепена в малка ниша в стената, откъдето засвети с мигаща светлина.

Пилето, полякът и Щайнер се наредиха.

— Няма да играем на пари, нали? — попита Пилето.

— Не, разбира се. — Картоиграчът се усмихна.

— Няма ли да дойдеш тук? — обърна се Щайнер към Керн.

— Не зная да играя на карти.

— Трябва да се научиш. Какво ще правиш вечер?

— Днес не искам. Утре.

Щайнер се обърна. Светлината издълба дълбоки бръчки в лицето му.

— Какво ти е?

— Нищо — поклати глава Керн. — Чувствам се само малко уморен. Ще полежа на нара.

Картоиграчът вече разбъркваше картите. Вършеше го с изискани и бързи движения.

— Кой ще раздава картите? — попита Пилето.

Първокачественият гражданин ги раздаде. Полякът получи деветка, Пилето дама, а Щайнер и картоиграчът — по едно асо.

Картоиграчът вдигна бързо глава.

— Равно!

Той изтегли ново асо, усмихна се и подаде колодата на Щайнер, който изтегли равнодушно най-долната карта от колодата — асо спатия.

— Какво съвпадение! — изсмя се Пилето.

Картоиграчът не се засмя.

— Откъде сте научили този фокус? — попита той учудено Щайнер. — От занаята ли сте?

— Не. Любител съм. Затова се радвам много на признанието на експерт като вас.

— Нищо подобно! — Картоиграчът го погледна. — Този фокус е измислен всъщност от мен.

— Наистина ли? — Щайнер угаси цигарата си. — Научих го в Будапеща. В затвора, преди да ме изгонят. От някой си Качер.

— Качер! Сега разбирам. — Картоиграчът въздъхна с облекчение. — Ето откъде е било! Качер е мой ученик. Добре сте научили фокуса. — Картоиграчът му подаде картите и погледна внимателно свещта. — Светлината е лоша, но ние играем само за развлечение, господа, нали? Честно и почтено.

Керн легна на нара и затвори очи. Изпълнен бе с неизразима сива мъка. Откакто бе чул тропането тази сутрин, той непрекъснато мислеше за родителите си. За пръв път от доста време насам. Видя баща си, какъвто изглеждаше след връщането си от участъка.

Един конкурент го бе наклеветил, че говори против държавата, за да провали малката му работилница за медицински сапун, парфюми и тоалетна вода и да я купи на безценица. Планът бе успял, както хиляди други по същото време. След месец и половина затвор бащата на Керн

се бе върнал напълно смазан. Той не спомена нищо за преживените дни, но продаде работилницата на конкурента си за смешна цена. Скоро след това дойде и заповедта да напусне страната, а с нея и началото на безкрайното бягство. От Дрезден в Прага; от Прага в Бърно; оттам през нощта в Австрия; на другия ден през полицията пак в Чехословакия; след два дни — тайно прехвърляне на границата за Виена... Приготвяне на импровизирана шина от клони за счупената през нощта ръка на майка му: от Виена за Унгария: две седмици у майчините роднини: пак полиция; сбогуване с майката му, на която бе позволено да остане; понеже беше от унгарски произход; пак граница: пак Виена: продаване на сапун, тоалетна вода и връзки за обуца, постоянен страх от издайничество и залавяне; нощта, в която баща му не се върна; месеци самотен живот, прекаран в промъкване от едно скривалище в друго.

Керн се обърна и неволно блъсна някого при това движение. На нара лежеше нещо, прилично на вързоп — обитател на килията, петдесетинагодишен мъж, който не бе мръднал почти през целия ден.

— Прощавай — каза Керн. — Не те видях...

Другият не отговори. Керн забеляза, че е с отворени очи. Той познаваше това състояние: често го бе срещал по пътищата. Най-добре беше да остави съседа си на мира.

— Проклятие! — извика ненадейно Пилето откъм ъгъла на картоиграчите. — Какъв глупак съм! Какъв невъзможен глупак!

— Защо? — запита спокойно Щайнер. — Дама купа беше най-подходящата карта.

— Не мисля за картите, а за това, че руснакът можеше да ни изпрати пилето. Какъв презрян глупак съм, велики Боже! Жалък слабоумен идиот!

Той се огледа така, като че е настъпил краят на света.

Изведнъж Керн почувства, че се смее. Не искаше да се смее. Но не можеше повече да се сдържа. Смя се, докато цялото му тяло почна да се тресе, без да знае сам защо се смее. Нещо се смееше в него и захвърляше безредно всичко — скръбта, миналото и всички спомени.

— Какво има, синко? — попита Щайнер, като вдигна глава.

— Не зная. Смях ме е.

— Смехът винаги е добро нещо. — Щайнер хвърли поп пика, като измъкна очакваната карта от безмълвния поляк.

Керн потърси цигара. Всичко му се стори много просто. Реши, че утре ще се научи да играе карти. И изпита странното чувство, че това решение променя целия му живот.

ГЛАВА ВТОРА

Картоиграчът бе освободен след пет дни. Не бяха успели да съберат никакви доказателства срещу него.

Той се раздели приятелски с Щайнер, с когото убиваше времето си, усъвършенствайки образованието му в методите на ученика си Качер. На раздяла му подари колодата карти и Щайнер започна на свой ред да обучава Керн. Научи го да играе скат, жас, тарок и покер. Скат за емигранти; жас — за Швейцария; тарок — за Австрия; покер — за всички останали случаи.

След две седмици Керн бе повикан горе. Един старши го въведе в стая при мъж на средна възраст. Стаята изглеждаше огромна и така ярко осветена, че Керн почна да мига. Свикнал бе на полумрака в килията.

— Ти си Лудвиг Керн, студент, без поданство, роден на 30 ноември 1916 година в Дрезден, нали? — попита равнодушно мъжът, като погледна някакъв документ.

Керн кимна. Почувства, че гърлото му пресъхна изведнъж и не може да говори. Другият го погледна.

— Да — каза най-после дрезгаво Керн.

— Живял си в Австрия, без да се явиш в полицията...

Мъжът препрочиташе набързо доклада.

— Осъден си бил на четиринайсет дни задържане и си ги излежал. Ще те изгонят от Австрия. Забранено ти е да се върнеш под страх от затвор. Ето ти официалната заповед за изгонването. Ще се разпишеш тук за доказателство, че знаеш за тази заповед и разбираш, че връщането ти тук влече наказание. Подпиши долу вдясно.

Мъжът запали цигара. Керн гледеше като замаян грубата ръка с изпъкнали жили, която държеше кибрита. След два часа този човек ще затвори бюрото си и ще отиде да вечеря. После ще играе може би карти и ще изпие няколко чаши вино. Към Единайсет часа ще се прозине, ще плати сметката си и ще каже: „Уморих се, отивам си вкъщи да спя“. Вкъщи, да спя. В същото време горите край границата ще са потънали в мрак, отчужденост и страх; в тях — самотна,

залутана, залитаща и уморена, жадуваща да види хора и страхуваща се от тях, ще скита мигащата искрица живот, носеща името Лудвиг Керн. Причината за тази разлика е хартийката, наречена паспорт, която го отличава от отегчения чиновник пред писалището. Кръвта им има еднаква температура, очите — еднаква структура, нервите реагират на едни и същи дразнения, мислите им минават по един и същ път, и все пак ги разделя бездна, нищо не е еднакво за тях; задоволството за единия е мъчение за другия, те са грабител и ограбен, а бездната помежду им е само една хартийка с някакво име и дати без значение...

— Тук, вдясно — каза чиновникът, — двете имена.

Керн се опомни и подписа.

— До коя граница искаш да те отведат? — запита чиновникът.

— До чешката.

— Добре. Ще тръгнеш след час. Ще те изпратят дотам.

— Имам някои вещи в досегашното си жилище. Мога ли да си ги взема?

— Какви са?

— Чанта с ризи и други такива неща.

— Добре. Кажи на полицаия, който ще те придружи до границата. Може да се отбиете на отиване.

Старшият заведе Керн долу и се върна горе с Щайнер.

— Какво стана? — запита живо Пилето.

— Ще ни пуснат след един час.

— Исусе Христе — каза полякът. — И гонитбата ще започне отново.

— Предпочиташ да останеш тук ли? — запита Пилето.

— Да беше по-добро яденето и да имах длъжност пазач, с радост бих останал.

Керн извади носна кърпа и се постара да почисти костюма си. Ризата му беше много мръсна след две седмици носене. Той обърна маншетите, които бе запазил грижливо. Полякът го погледна.

— След една-две години всичко това няма да има значение — предсказа той.

— Къде ще отидеш? — попита Пилето.

— В Чехословакия. А ти? В Унгария ли?

— В Швейцария. Обмислих. Ела с мен. Оттам ще наредим да ни изгонят във Франция.

Керн поклати отрицателно глава.

— Не. Ще се опитам да стигна до Прага.

След няколко минути доведоха Щайнер.

— Знаеш ли името на полицаия, който ме удари в лицето при арестуването ми? — обърна се той към Керн. — Леополд Шефер. Живее на „Траутенау Алее“ 27. Прочетоха ми това като част от доклада. Не е казано, разбира се, че ме е ударил. А само че аз съм го заплашил. — Той погледна Керн. — Мислиш ли, че някога ще забравя името и адреса му?

— Не — каза Керн. — Сигурно не.

— Така мисля и аз.

Щайнер и Керн бяха изведени от един цивилен полицаей от криминалната служба. Керн бе развълнуван. Той спря неволно, щом излязоха от сградата. Гледката му се стори успокоителна като южен ветреца. Небето беше синьо, едва доловимо помрачено над къщите.

Островърхите покриви поглъщаха последните червеникави лъчи на слънцето, Дунавът блестеше, лъскави автобуси се промъкваха сред поток от пешеходци, които се прибираха вкъщи или се разхождаха по улиците. Група девойки в светли дрехи минаха със смях край тях. На Керн му се стори, че никога не е виждал толкова хубава гледка.

— Да вървим — каза чиновникът.

Керн примигна. Забеляза, че един минувач го гледа втренчено, и сам той се погледна засрамен.

Тръгнаха по улицата от двете страни на цивилния полицаей. Пред кафенетата бяха изнесени маси и столове, навред седяха и разговаряха весели хора. Керн наведе глава и ускори ход. Щайнер го погледна с добродушна насмешка.

— Тези работи не са за нас, момко, нали?

— Не — отговори Керн и стисна устни.

Съдържателката на пансиона ги посрещна със смесица от досада и съчувствие. Даде им веднага вещите, нищо не беше откраднато. Керн бе решил в килията да си облече веднага чиста риза, но сега промени решението си. Взе под мишница вехтия си куфар и благодари на съдържателката.

— Съжалявам, че ви създадохме толкова неприятности — каза й.

Съдържателката махна с ръка.

— Пазете си здравето — каза тя. — И вие също, хер Щайнер. Накъде сега?

Щайнер махна неопределено с ръка.

— По обичайния път на пограничните буболечки — от един шумак в друг.

Хазайката се поколеба за миг, после отиде бързо към ореховия бюфет във форма на средновековен замък.

— Пийнете нещо — на добър час.

Тя донесе три чаши и бутилка.

— Сливовица ли? — попита Щайнер.

Тя кимна утвърдително, като подаде една чашка и на полицая. Той изтри мустаците си и обясни:

— И ние просто изпълняваме службата си.

— Разбира се. — Хазайката му наля още една чашка. — Защо не пиете? — обърна се тя към Керн.

— Не мога на празен стомах.

— Така ли! — Хазайката го изгледа внимателно. Обичайно студеното й, намръщено лице се разнежи ненадейно.

— Господи! Та той е още дете! — промълви тя. После извика: — Франц, един сандвич!

— Благодаря, не трябва — изчерви се Керн. — Не съм гладен.

Келнерът донесе дебел сандвич с шунка.

— Без преструвки — каза хазайката, — яжте!

— Не искаш ли половината? — обърна се Керн към Щайнер. — Много е за мен.

— Не приказвай, ами яж — каза Щайнер.

Керн изяде сандвича и изпи чаша ракия; след това се сбогуваха. Напуснаха града с тролейбус. Керн изведнъж се почувства много уморен. Люшкането на колата го приспа. Той видя като насън летящите къщи, фабрики, улици, гостилнички с високи орехи, ливади, полета, които се разстилаха безкрайно в мекия синкав мрак на вечерта. Беше почти упоен от яденето. Мислите му се замъглиха и се превърнаха в сън — той видя бяла къща сред цъфнали кестени, група господа в жакети с тържествени изражения, които му поднасяха диплом за почетно гражданство и един диктатор във военна униформа, коленичил за прошка пред него.

Беше се стъмнило вече, когато стигнаха до митницата. Чиновникът от криминалната служба ги предаде на митничарите и си тръгна обратно в модрия полумрак.

— Много е рано още — каза един чиновник, който спираше и преглеждаше колите. — Най-удобното време е към девет и половина.

Керн и Щайнер седнаха на една пейка срещу вратата и почнаха да наблюдават пристигащите коли. След малко дойде втори митничар. Той ги отведе по една пътечка вдясно от митницата. Тръгнаха през ухаеща на росна пръст поляна, покрай няколко къщи с осветени прозорци и през малка горичка.

Митничарят най-последно спря.

— Продължавате отгук. Вървете все наляво, за да се криете в храстите, докато стигнете Морава. Тя не е дълбока сега. Лесно ще я прегазите.

Двамата бежанци тръгнаха. Беше съвсем тихо. Керн се огледа след известно време. Сянката на митничаря се открояваше като черна фигура върху небето. Той ги наблюдаваше. Продължиха пътя си.

На брега на Морава се съблякоха и прибраха във вързопчета дрехите и вещите си. Водата беше мътна, тъмнокафява. Луната просветваше от време на време измежду пръснатите облаци в звездното небе.

— Аз ще вървя напред — каза Щайнер. — По-висок съм от теб.

Нагазиха в реката. Керн почувства как студената вода пълзи нагоре по тялото му, като че няма да го пусне никога. Щайнер пристъпваше бавно и предпазливо пред него. Вдигнал бе раницата и дрехите на главата си. Луната осветяваше широките му плещи. Когато стигна до средата, той спря и се огледа. Керн беше непосредствено зад него. Щайнер се усмихна и му кимна.

Покатериха се по отсрещния бряг и се изтриха набързо с носните си кърпи. После се облякоха и тръгнаха отново. След малко Щайнер спря.

— Минахме вече границата — каза той. Очите му бяха светли, почти прозрачни в процеждащата се светлина между дърветата. Той погледна Керн. — Има ли някаква разлика в тукашните дървета? Или в миризмата на вятъра? Не виждаме ли все същите звезди? Другояче ли умират хората тук?

— Не — каза Керн. — Всичко е еднакво, но аз се чувствам другояче.

Заслониха се под един стар дъб, дето нямаше да ги видят. Пред тях се спускаше тучна ливада. В далечината мигаха светлинките на словашкото село. Щайнер отвори раницата си и потърси цигари. После погледна куфара на Керн.

— Реших, че раницата е по-практична от куфар или чанта. Не прави впечатление. Хората те смятат за безобиден скитник.

— Следят и скитниците — каза Керн. — Всеки бедняк привлича вниманието им. Най-добре е да се пътува с кола.

Запалиха по цигара.

— Ще се върна след час — каза Щайнер. — А ти?

— Ще се опитам да се промъкна до Прага. Полицията там не е толкова лоша. Лесно се получава позволение за няколкодневен престой. После ще видя. Може би ще намеря баща си и той ще ми помогне. Чувах, че бил там.

— Знаеш ли къде живее?

— Не.

— Колко пари имаш?

— Дванайсет шилинга.

Щайнер потърси из джобовете си.

— Ето още малко. Дано ти стигнат до Прага.

Керн вдигна бързо глава.

— Хайде, вземи ги! — каза Щайнер. — Има и за мен. Той показа две банкноти. Керн не можа да види в тъмнината какви са. Поколеба се малко. После взе парите.

— Благодаря — каза той.

Щайнер не отговори. Пушеше и променливата светлина на цигарата разделяше лицето му на осветена и тъмна част.

— Защо те гонят? — запита колебливо Керн. — Ти не си евреин.

Щайнер помълча. Най-после каза:

— Да, не съм евреин.

Нещо зашумя сред дърветата зад тях. Керн скочи.

— Заек или катерица — каза Щайнер. После се обърна към него: — Ще ти кажа нещо, което трябва да си спомниш, синко, в минута на униение. Ти си във от родината си. Но и майка ти и баща ти са във. И аз съм във, само че жена ми е в Германия. И не зная какво става с нея.

Шумоленето зад тях се повтори. Щайнер загаси цигарата и се облегна на дънера на цера. Полъхна ветреца. Луната се бе издигнала над кръгзора мраморнобяла и безмилостна както никога. В онази последна вечер.

След бягството си от концентрационния лагер Щайнер се бе крил една седмица в къщата на свой приятел. Стоеше заключен в таванска стая, готов да избяга през покрива при първия подозрителен шум. Щом се стъмни, приятелят му донасяше хляб, консерви и две шишета вода. Втората вечер му донесе и малко книги. Щайнер ги прочете трескаво, четеше и препрочиташе цял ден, за да не мисли. Не смееше да драсне кибрит или да запуши. Естествените си нужди облекчаваше в един съд, скрит в картонена кутия. Приятелят му я изнасяше, щом се стъмни, и я донасяше отново. Трябваше да са толкова предпазливи, че не смееха и да си прошепнат.

Слугините, които спяха наблизко, можеха да ги чуят и издадат.

— Знае ли Мария, че съм избягал? — бе попитал Щайнер още първата вечер.

— Не. Къщата е под наблюдение.

— Случило ли й се е нещо?

Приятелят му поклати отрицателно глава и си отиде.

Щайнер повтаряше всяка вечер този въпрос. На четвъртата вечер приятелят му най-после дойде с вестта, че я е видял. Тя знаеше вече къде е съпругът ѝ. Приятелят му бе успял да ѝ прошепне тази вест; на другия ден щеше да я види пак сред множеството на пазара. Щайнер прекара целия ден в писане на писмо, което приятелят му трябваше да ѝ предаде тайно. Вечерта го скъса.

Може би я следяха. По същата причина помоли приятеля си да не се среща вече с нея. Той прекара още три нощи в тази стая. Най-после приятелят му дойде с пари, билет и дрехи. Щайнер се подстрига и изруси косата си с кислородна вода. После обръсна мустаците си. На сутринта напусна сградата, облечен като работник, с кутия инструменти в ръка. Смяташе да замине веднага, но не намери сили да го стори. От две години не бе виждал жена си. Отиде на пазара. След час дойде и тя. Той потрепери. Тя мина край него, без да го забележи. Той я проследи, настигна я и каза:

— Не се обръщай. Аз съм. Продължавай.

Раменете ѝ потрепнаха, тя извърна глава и продължи пътя си. Слушаше го с всяка фибра на душата си.

— Случи ли ти се нещо? — попита гласът зад нея.

Тя поклати отрицателно глава.

— Следят ли те?

Тя кимна.

— И сега ли?

Тя се поколеба, след това поклати отрицателно глава.

— Аз ще замина незабавно. Ще се опитам да се прехвърля през границата. Не мога да ти пиша. Ще бъде много опасно за теб.

Тя кимна.

— Трябва да поискаш развод.

Жената се поспря за миг, после продължи.

— Трябва да поискаш развод. Трябва да кажеш още утре, че искаш развод заради политическите ми убеждения. Ще кажеш, че не си знаела по-рано. Разбра ли?

Жена му не мръдна глава. Вървеше право пред себе си, като вдървена.

— Трябва да ме разбереш — шепнеше Щайнер. — Това е само за твое добро. За да си в безопасност. Ще полудея, ако ти се случи нещо. Трябва да поискаш развод, за да те оставят на мира.

Жена му не отговори.

— Обичам те, Мария — каза през зъби Щайнер с развълнуван поглед. — Обичам те и няма да замина, ако не ми обещаеш. Ще се върна в лагера, ако не ми обещаеш. Разбираш ли?

След цяла вечност му се стори, че съзира кимване.

— Обещаваш ли?

Жена му кимна бавно. Раменете ѝ се отпуснаха.

— Сега ще се обърна и ще тръгна по дясната алея. Ти тръгни наляво, за да се срещнем. Не продумвай, не прави никакъв знак — искам само да те видя още веднъж. После ще си отида. Ако не получиш никаква вест, значи съм се прехвърлил зад граница.

Жена му кимна и тръгна по-бързо.

Щайнер се обърна и тръгна по алеята вдясно.

По нея бяха наредени месарски сергии. Жени с кошници пазаруваха. Окървавеното месо блестеше на слънцето. Миризмата

беше непоносима. Месарите викаха. Но всичко това изчезна внезапно. Ударите на брадвичките по дъските за разсичане на месо се превърнаха в далечно свистене на сърпове. Походката и лицето на любимата му припомниха познати гледки, ливада, нива, брези, свобода и вятър. Погледите им се потърсиха и не искаха да се разделят. В тях имаше мъка, щастие, любов и раздяла, същността на цялостния, сладостен, безумен живот и предпазливост, издигната като преграда от хиляди блестящи ножове. Те се движеха и спряха едновременно, после продължиха несъзнателно пътя си. Очите на Щайнер като че ослепяха внезапно; едва след известно време той можа да различи отново багрите на калейдоскопа, който течеше безсмислено пред него, без да достига съзнанието му.

Продължи неуверено напред, по-бързо, доколкото беше възможно да бърза, без да привлече вниманието. Блъсна един свински бут на масата на месаря и чу ругатните му, които напомняха биенето на барабан. Сви почти тичешком в друга алея и спря.

Видя, че жена му си тръгва от пазара. Тя вървеше много бавно. На ъгъла спря и се обърна. Дълго стоя така с наведена глава и широко разтворени очи. Вятърът развяваше дрехите ѝ и ги обвиваше поплътно около тялото ѝ. Щайнер не знаеше дали го вижда. Не смееше да ѝ направи знак, защото се боеше, че ще дотича при него. След известно време тя вдигна ръце и ги притисна до гърдите си. Погледна към него в измъчена, празна и сляпа прегръдка, с отворена уста и затворени очи. После се обърна бавно и потъна в сенчестата част на улицата.

След три дни Щайнер мина границата. Нощта беше ясна, ветровита, в небето плуваше мраморнобяла луна. Щайнер беше корав човек, но щом мина границата, се обърна, все още облян в студена пот, и прошепна като безумец името на жена си.

Той извади нова цигара. Керн му я запали.

— На колко си години? — попита Щайнер.

— Двайсет и една. Почти двайсет и две.

— Така! Почти двайсет и две. Не е шега, синко, нали?

Керн поклати отрицателно глава.

Щайнер помълча. После каза:

— На двайсет и една година аз воювах. Във Фландрия. И там не беше шега. Сегашното е сто пъти по-добро, разбираш ли?

— Да — обърна се Керн към него. — По-добре е от смъртта. Зная и това.

— Много нещо знаеш тогава! Малцина знаеха толкова преди войната.

— Преди войната! Преди столетие!

— Преди хилядолетие! — изсмя се Щайнер. — На двайсет и две години лежах във военна болница. Там научих нещо. Интересува ли те какво?

— Да.

— Добре. — Щайнер изпусна няколко кълба дим. — Не бях ранен тежко. Не много болезнена мускулна рана. Но до мен лежеше приятелят ми. Не кой да е приятел — моят приятел. Парче от шрапнел бе разкъсало корема му. Той лежеше и пищеше. Никакъв морфин, разбираш ли? Нямах достатъчно и за офицерите дори. На втория ден беше така прегракнал, че можеше само да хърка. Молеше ме да го довърша. Бих изпълнил молбата му, ако знаех как да го сторя. На третия ден ни донесоха за обяд грахова чорба. Гъста чорба с бекон, каквата ядяхме преди войната. Дотогава ни бяха давали само някаква помия. Изядохме я. Бях-ме ужасно гладни. Докато сърбах сладко чорбата си като прегладнял вол, видях зад ръба на чинията лицето на приятеля ми със зяпнали устни, в предсмъртни мъки; след два часа умря. А аз ядях в това време и като че никога не бях вкусвал нещо по-вкусно.

Той помълча.

— Бил си ужасно гладен — каза Керн.

— Не, не е там работата! Въпросът е, че някой може да издъхва до теб, а ти не чувстваш това. Може да изпитваш състрадание, но мъката му не споделяш. Коремът ти е здрав и това е важно за теб. На половин метър от теб за някого светът свършва в предсмъртно хъркане, а ти не усещаш нищо. Това е световното нещастие. Запомни го, синко! Затова напредъкът е толкова бавен и всичко се връща толкова бързо назад. Смяташ ли, че е така?

— Не — каза Керн.

— Добре — изсмя се Щайнер. — Но помисли все пак понякога и по този въпрос. Може би ще е от полза.

Той се изправи.

— А сега тръгвам. Назад. Митничарят няма да ме очаква вече. Наблюдавал е първите трийсет минути. Утре рано ще поднови наблюдението. Но няма да му мине през ум, че ще пропълзя назад толкова скоро. Такава е психиката на митничаря. Жертвата обикновено е по-хитра от ловеца. Знаеш ли защо?

— Не.

— Защото залага много повече. — Той потупа Керн по рамото. — Затова и евреите са станали най-хитрият народ в света. Първият закон на живота е, че опасностите изострят ума.

Той подаде ръка на Керн. Голяма, суха и топла ръка.

— Късмет! Може да се срещнем пак. Вечер често ходя в кафене „Шперлер“. Потърси ме там.

Керн кимна.

— Пази се. И не забравяй колодата карти. Те развличат и прогонват мислите. А това е много важно за бездомника. Не играеш лошо жас и тарок, но на покер трябва да блъфираш повече.

— Добре — засмя се Керн. — Ще се науча да блъфирам. Благодаря за всичко.

— Трябва да отвикнеш да благодариш. Или не, недей. Може би ще ти е от полза. Не искам да кажа от полза пред другите, а за самия теб. Признателността стопля сърцето, което може да я чувства. И помни винаги: всяко нещо на този свят е по-добро от войната.

— И от смъртта.

— Не зная какво е смъртта, но сигурно е по-добра от умирането. Довиждане, синко.

— Довиждане, Щайнер.

Керн остана известно време на същото място. Небето беше светло, пейзажът спокоен: не се мяркаха никакви хора. Керн седеше тихо под цера. Прозрачната зеленина на листата над него приличаше на зелено платно, което отнася земния кораб с лъха на лек ветреца в синята безкрайност. Край звездните фарове и спасителния светлинен сигнал на луната.

Керн реши да се опита да стигне тази нощ до Братислава, а оттам до Прага. Човек се чувства винаги по-безопасно в голям град. Той отвори куфара си и извади чиста риза и чорапи... Знаеше, че е от

значение да бъде спретнат, ако срещне някого по пътя. Освен това преобличането щеше да му помогне да се отърве от спомена за затвора.

Изпита странно чувство, когато застана гол в лунната светлина. Като загубено дете. Бързо взе от тревата чистата риза и я облече. Синя риза — която се цапаше по-трудно. На лунната светлина изглеждаше сиво-виолетова. Той реши да не губи смелост.

ГЛАВА ТРЕТА

Керн пристигна в Прага следобед. Остави куфара си на гарата и веднага отиде в полицията. Не държеше да се представи; просто искаше малко спокойствие, за да обмисли какво ще прави по-нататък. Участъкът беше най-доброто място за тази цел. Там нямаше полицаи, които да се въртят и да питат за документи.

Той седна на пейка в коридора. Насреща беше канцеларията, където разпитваха чужденците.

— Тук ли е още чиновникът с острата брадичка? — запита Керн седналия до него човек.

— Не зная. Този, когото видях, беше без брада.

— Може да е преместен. Как вървят работите тук?

— Не са зле — каза другият. — Лесно може да получиш разрешение за няколко дни. Но после е мъчното. Много са тук.

Керн обмисли. Ако успее да получи разрешение за няколко дни, ще може, както бе научил от по-раншния си опит, да получи от бежанския комитет карти за храна и нощуване за цяла седмица. Ако не му дадат разрешение, излагаше се на опасност да го затворят и да го изгонят отново зад граница.

— Твой ред е — каза седналият до него. — Керн вдигна глава.

— Не искаш ли да влезеш пръв? Аз не бързам.

— И аз.

Другият стана и влезе. Керн предпочете да го изчака да излезе, преди да реши дали да влезе. Разхождаше се неспокойно по коридора. Другият излезе най-последно. Керн изтича към него.

— Как мина? — попита той.

— Десет дни — каза човекът със светнало лице. — Какво щастие! Без да се помоля дори. Беше в добро настроение. Или пък защото няма голям наплив днес. Миналия път ми дадоха само пет дни.

Керн се съвзе.

— И аз ще опитам тогава.

Чиновникът нямаше остра брадичка. При все това Керн мислеше, че го е виждал и по-рано. Може би я беше избръснал

междувременно. Играеше си с хубаво седефено ножче.

— Беглец ли? — попита той, като вдигна към Керн уморените си рибешки очи.

— Да.

— От Германия ли?

— Да. Днес пристигнах.

— Документи?

— Никакви.

Чиновникът кимна. Затвори ножчето и отвори тирбушона. Керн забеляза, че седефената дръжка има и пиличка за нокти. Чиновникът започна да изглажда внимателно с нея нокътя на палеца си. Керн зачака. Струваше му се, че нокътят на този уморен мъж пред него е най-важното нещо в света. Не смееше дори да си поеме дъх, за да не обезпокои и разсърди чиновника. Само скръсти незабелязано ръце зад гърба си.

Нокътят най-после бе изгладен. Чиновникът го прегледа самодоволно и вдигна глава.

— Десет дни — каза той. — Може да останеш десет дни, след това трябва да напуснеш страната.

Керн почувства, че напрежението отмина. Стори му се, че ще падне; в действителност само въздъхна дълбоко. Съвзе се бързо. Научил бе вече да се ползва от щастливия случай.

— Бих ви бил много признателен — каза той, — ако ми дадете две седмици.

— Не може. Защо?

— Очаквам да ми изпратят документите и се нуждая от постоянен адрес. След това искам да отида в Австрия.

Керн се боеше, че е провалил всичко в последната минута, но не можеше да се спре, след като бе започнал. Лъжеше ловко и бързо. Със същото удоволствие би казал и истината, но знаеше, че трябва да излъже. Чиновникът, от друга страна, знаеше, че трябва да повярва на тези лъжи, защото нямаше възможност да ги провери. Така и двамата бяха почти убедени, че говорят истината.

Чиновникът затвори шумно тирбушона и каза:

— Добре. Давам две седмици по изключение. Но след това няма да има никакво продължение.

Той взе един формуляр и започна да го попълва. Керн го гледаше като че ли е пишещ архангел. Просто не можеше да повярва на очите си. До последната минута очакваше, че чиновникът ще погледне в азбучника и ще открие, че Керн е бил вече два пъти в Прага. За да избегне тази опасност, той даде друго малко име и рождена дата. По този начин би могъл да поддържа винаги, че другият е брат му.

Но чиновникът беше толкова уморен, че не погледна нищо. Той бутна формуляра към Керн.

— Ето. Има ли още много отвън?

— Не, струва ми се. Когато дойдох нямаше никого.

— Чудесно.

Чиновникът извади кърпичката си и започна да лъска грижливо седефената дръжка на ножчето. Едва ли забеляза, когато Керн му благодари и се втурна навън, сякаш се боеше да не му отнемат разрешителното.

Едва след като излезе от сградата, той спря и се огледа. „Прекрасни небеса — помисли си развълнувано. — Прекрасни сини небеса! Върнах се, не ме затвориха, няма защо да се страхувам четиринайсет дни — цели четиринайсет дни и нощи, цяла вечност! Бог да благослови чиновника със седефеното ножче! Пожелавам му да си намери скоро друго, със скрит часовник и златни ножички.“

Пред входа до него стоеше полицај. Керн пипна разрешителното в джоба си, след това се приближи решително към полицаја.

— Колко е часът? — попита той.

Имаше часовник, но за него беше рядко удоволствие да може да се приближи без страх до полицај.

— Седем — изръмжа униформеният.

— Благодаря. — Керн тръгна бавно по стълбите. Искаше му се да тича. Едва сега повярва, че всичко е истина.

Голямата чакалня на Комитета за подпомагане на бежанците беше препълнена. Но колкото и да е странно, изглеждаше празна. Посетителите седяха или стояха прави в полумрака като призраци. Почти никой не говореше.

Всеки бе разказал и повторил стотина пъти историята си. Сега оставаше само едно — да се чака. Това беше последната преграда

срещу отчаянието.

Повече от половината бяха евреи. До Керн седеше блед мъж с крушовидна глава и кутия за цигулка на коленете. От другата му страна бе клекнало старче с белег на изпъкналото чело. То непрестанно сключваше и разделяше ръце. До него се бяха свили рус младеж и мургава девойка. Държаха се здраво за ръка, сякаш се страхуваха, че ако вниманието им отслабне и за миг дори, може да ги разделят един от друг. Те не се поглеждаха: очите им бяха зареяни някъде в пространството или в миналото, а и не изразяваха никакво вълнение. Зад тях седеше дебела жена, която плачеше безгласно. Сълзите се търкаляха по бузите и брадичката ѝ върху роклята; тя не им обръщаше внимание и не правеше опит да ги спре. Ръцете ѝ бяха отпуснати в скута.

В тази обстановка на мълчаливо примирение и мъка играеше дете. Шестгодишно момиченце с черна коса и блестящи очи. То подскачаше нетърпеливо и пъргаво из стаята. Най-последно спря пред мъжа с крушовидната глава. Погледна го, после посочи сложената на коленете му кутия.

— Има ли цигулка вътре? — запита храбро с пискливото си гласче.

Мъжът погледна така, сякаш не беше разбрал, но после кимна.

— Покажи ми я — каза момиченцето.

— Защо?

— Искам да я видя.

Цигуларят се поколеба за миг, после отвори кутията, извади цигулката, увита във виолетова копринена кърпа, и я отви внимателно.

Момиченцето дълго я гледа, сетне вдигна предпазливо ръка и докосна струните.

— Защо не свириш? — попита то.

Цигуларят не отговори.

— Хайде, изсвири нещо! — повтори девойчето.

— Мириам! — извика с плътен и повелителен глас една жена с кърмаче, седнала в другия край на стаята. — Ела при мен, Мириам!

Момиченцето не ѝ обърна внимание. Продължаваше да гледа цигуларя.

— Не можеш ли да свириш?

— Мога.

— Защо не свириш тогава?

Цигуларят се огледа стеснително. Голямата му красиво очертана ръка бе прегърнала цигулката. Привлечени от разговора, някои от съседите му се обърнаха към него. Той не знаеше накъде да погледне. Най-после каза:

— Не мога да свиря тук.

— Защо да не можеш? — попита момиченцето. — Посвири! Толкова е скучно!

— Мириам! — извика майката.

— Детето има право — каза старецът с белега на челото, седнал до цигуларя. — Посвири! Ще ни позабавляваш; мисля, че не е забранено.

Цигуларят продължаваше да се колебае. После извади лъка от кутията, взе го в ръка и опря цигулката в рамото си. В стаята се понесоха първите ясни ноти.

На Керн му се стори, че почувства милувка, като че нечия ръка изхвърли нещо от него. Той се опита да ѝ се противопостави, но не можа. Отначало потрепери, после почувства ободрителна топлина.

Вратата на канцеларията се отвори и се показа главата на секретаря. Той влезе при другите, оставяйки вратата отворена. Канцеларията беше осветена и ниската му прегърбена фигура се очерта рязко на прага. Понечи да каже нещо, но само отпусна глава и се заслуша. Вратата се затвори бавно и безшумно зад него, побутната сякаш от невидима ръка.

Сега в стаята съществуваше само цигулката. Тя изпълни тежкия задушен въздух, преобрази всичко, сля безгласната самота на тези създания, сгущени в сянката на стените, и я обедини в един общ, безкраен стон на копнеж.

Керн обгърна с ръце коленете си. Отпусна глава и се остави да бъде отнесен от пороя. Струваше му се, че той го води далеч, в някаква чужда за самия него и за всички страна. Малкото чернокосо девойче клекна на пода до цигуларя. Седеше безмълвно и неподвижно и го гледаше.

Цигулката млъкна.

Керн, който свиреше малко на пиано, разбираше достатъчно от музика, за да може да прецени, че цигуларят свири великолепно.

— Шуман? — запита старецът до цигуларя.

Цигуларят кимна.

— Посвири още — каза девойчето. — Посвири нещо, за да ни разсмееш!

— Мириам! — извика майката.

— Добре — каза цигуларят и вдигна отново лъка.

Керн се огледа и видя наведени глави или вдигнати пребледнели лица, видя мъка, отчаяние и нежно преобразяване, предизвикано за миг от песента на цигулката. Видя ги и си припомни много подобни стаи, пълни с изгнаници, чиято единствена вина беше, че са се родили и живеят. Тази неправда съществуваше, а същевременно съществуваше и тази музика! Това беше неразбираемо. То беше едновременно безсмъртна утеха и отвратителна насмешка. Керн видя, че цигуларят облегна глава на цигулката, сякаш я скланя на рамото на любимата си. „Няма да се отчая — помисли си Керн, докато полумракът се съгъстяваше в голямата зала. — Няма да се отчая! Животът е прекрасен и чудноват, а аз не го познавам още; той е песен, вик, зов от далечни гори, от незнайни кръгозори, в непознати нощи... Няма да се отчая.“ Мина доста време, преди да забележи, че музиката е спряла.

— Какво беше това? — попита момиченцето.

— Германски танци от Франц Шуберт — каза мрачно цигуларят. Старецът до него се засмя.

— Германски танци! — Той потърка белега на челото си и повтори: — Германски танци!

Секретарят завъртя електрическия ключ до вратата и каза:

— Следващият!

На Керн дадоха бележка за нощуване в хотел „Бристол“ и десет купона за хранене в трапезарията на площад „Вацлав“. Щом взе в ръка купоните, той изведнъж почувства, че е ужасно гладен, и хукна по улиците от страх да не закъснее.

Не беше закъснял, но всички места бяха заети и трябваше да чака. Между тези, които се хранеха, видя един от бившите си професори в университета. Прииска му се да отиде да го поздрави, но след като размисли, реши да не го прави. Знаеше, че много емигранти не обичат да им припомнят миналия живот.

По някое време в трапезарията влезе цигуларят, който се заоглежда учудено. Керн му направи знак, цигуларят се изненада, но все пак тръгна бавно към него.

Керн се смути. Виждайки отново този човек, отначало помисли, че са стари познати; а сега изведнъж разбра, че още не са си продумали.

— Извинете — каза той, като се изчерви, — но преди малко ви чух като свирехте, а сега си помислих, че може би не познавате тукашната обстановка.

— Не я познавам наистина. Вие познавате ли я?

— Да. Бил съм вече два пъти.

— Дълго ли сте отсъствали от Чехия?

— Две седмици. Днес пристигнах.

Керн забеляза, че професорът и друг мъж до него стават.

— Освободиха се две места — каза бързо той. — Елате.

Те тръгнаха между масите. Професорът вървеше към тях по тясната пътечка. Той погледна неуверено Керн и спря.

— Не ви ли познавам?

— Бях ваш студент — каза Керн.

— Да, разбира се. — Професорът кимна. — Кажете ми, познавате ли някого, който би желал да купи една прахосмукачка? Десет на сто намаление и на изплащане или радио с грамофон?

Керн се смая. Професорът беше прочут изследовател на рака.

— Не, не познавам, за съжаление — каза съчувствено той. Знаеше какво значи да се продават прахосмукачки и грамофони.

— Така и предполагам — каза професорът с разсеян поглед. — Извинете — добави той, като че говореше на съвсем друг човек, и продължи пътя си.

Имаше ечемичена супа и варено говеждо. Керн омете лакомо чинията си. Когато вдигна глава, видя че цигуларят седи до него със сложени до масата ръце и непокътнато блюдо.

— Няма ли да ядете? — попита учудено Керн.

— Не мога.

— Болен ли сте?

Крушовидната глава на цигуларя беше болезнено жълта под тебеширената светлина на голите електрически лампи от тавана.

— Не.

— Трябва да ядете — каза Керн.

Цигуларят не отговори. Запали цигара и започна да пуши бързо. После бутна чинията настрана и каза:

— Не може да се живее така.

— Нямате ли паспорт? — попита Керн, като го погледна.

— Да, имам, но... — Цигуларят загаси нервно цигарата си. — Пак не е възможно да се живее така. С лишения, без почва под краката.

— Господи — каза Керн, — имате паспорт и цигулка...

Цигуларят вдигна глава.

— Но това е съвсем друго — каза раздражено той. — Не разбирате ли?

— Не, не мога да ви разбера.

Керн беше ужасно разочарован. Смяташе, че всеки, който може да свири така, е необикновена личност. Човек, от когото може да се поучи... А видя сега пред себе си един огорчен мъж, петнайсет години по-възрастен от него самия и безпомощен като галено дете.

„Първата фаза от емигрантския живот — помисли си Керн. — Скоро ще се успокои.“

— Наистина ли няма да изядете супата си? — попита.

— Няма.

— Дайте ми я тогава. Аз съм още гладен.

Цигуларят бутна чинията към него. Керн бавно изяде супата. Всяка лъжичка съдържаше сила за посрещане на страданията и той не искаше да загуби ни една от тях. После стана.

— Благодаря ви за супата. Щеше да е по-добре, ако я бяхте изяли сам.

Цигуларят го погледна с обезобразено от намръщена гримаса лице.

— Много сте млад още, за да разберете тези неща — каза той, като че се извиняваше.

— Разбирането е по-лесно, отколкото смятате — отговори Керн. — Вие сте нещастен и нищо повече.

— Какво искате да кажете с това „нищо повече“?

— Че не е кой знае какво. Отначало мислите, че е нещо особено. Но като поскитате повечко, откривате, че нещастieto е най-обикновеното състояние.

Керн излезе. И видя с изненада, че професорът се разхожда нагоре-надолу по отсрещния тротоар. Стойката му — със склучени на гърба ръце и леко наведено напред тяло — беше същата, каквато имаше, когато се разхождаше по подиума, представяйки някое сложно ново откритие в изследванията върху рака. Само че сега мислеше навярно за прахосмукачки и грамофони.

Керн се поколеба за миг. Никога досега не бе спирал професор. Но след опита с цигуларя тръгна към него.

— Извинете, че ви заговорвам, господин професоре — каза той. — Никога не бих повярвал, че аз ще мога да ви дам съвет. Но сега желая да опитам.

Професорът се спря и каза разсеяно:

— Кажете, моля! Ще ви бъда признателен. Как се казвахте?

— Керн. Лудвиг Керн.

— Ще ви бъда признателен, господин Керн. Необикновено признателен, наистина.

— Това, което ще ви кажа, едва ли е съвет. То е само поука от опита. Вие се опитвате да продадете прахосмукачка и грамофон. Откажете се от това намерение. То е само губене на време. Стотици емигранти правят същите опити. Безнадеждно е, все едно да накарате някого да склучи застраховка за живот.

— Това беше следващото ми намерение — прекъсна го възбудено професорът. — Някой ми каза, че е много лесно и може да се спечелят добри пари.

— Той ви предложи комисиона за всяка склучена застраховка, нали?

— Да, разбира се. Добра комисиона.

— Нищо друго? Никакви пари за разноски или заплата?

— Не, нищо подобно.

— И аз мога да ви направя такова предложение, то не значи нищо. Продали ли сте поне една прахосмукачка, господин професоре? Или поне един грамофон?

Професорът го погледна безпомощно и каза, странно смутен:

— Не, но се надявам скоро...

— Откажете се — отговори Керн, — това е моят съвет. Купете няколко чифта връзки и боя за обувки или няколко пакета безопасни

игли. Дреболии, които са потребни всекиму. Продавайте ги на ръка. Няма да спечелите много, но все ще продадете нещо от време на време. Стотина емигранти се занимават и с това, разбира се. Но хората купуват по-често безопасни игли, отколкото прахосмукачки.

— Не беше ми хрумвало — каза професорът, като го погледна замислено.

— Предполагам — усмихна се стеснително Керн. — Но помислете. От опит зная, че е по-добре. И аз се опитвах някога да продавам прахосмукачки.

— Може би сте прав. — Професорът подаде ръка. — Благодаря ви. Много сте любезен.

Гласът му внезапно стана странно тих и покорен, като на студент, който се явява неподготвен на изпит.

Керн прехапа устни.

— Аз посещавах всичките ви лекции — каза той.

— Да, да... — Професорът махна разсеяно с ръка. — Благодаря ви, господин... господин...

— Керн. Няма значение.

— Напротив, хер Керн! Извинете, паметта ми не е много добра напоследък. Много ви благодаря. Ще направя опит, господин Керн.

Хотел „Бристол“ беше разнебитена сграда, наета от Комитета за подпомагане на бежанците. На Керн дадоха легло в стая с още двама души. След вечерята много му се спеше и си легна веднага. Другарите му не бяха в стаята. Не ги чу кога са дошли.

Посред нощ го събудиха писъци. Той скочи мигом от леглото, грабна, без да мисли, куфарчето и дрехите си и хукна по коридора. Навън беше тихо. Пред стълбите спря, остави куфара и се послуша... После потърка очи със склучени пестници. Къде е? Какво става? Къде е полицията?

Постепенно се опомни. Огледа се и се усмихна с облекчение. Беше в Прага, в хотел „Бристол“, с разрешително за четиринайсет дни. Глупост беше да се плаши така! Сигурно е сънувал. Той се обърна и си помисли: „Това не трябва да се повтаря. Всичко е загубено, ако започна да се стряскам така“. Отвори вратата и затърси в тъмнината леглото си. То беше вдясно, до стената. Остави тихо куфара и метна дрехите си на

леглото. После потърси одеялото. Изведнъж, тъкмо когато се готвеше да легне, ръката му докосна нещо меко, топло и туптящо. Той подскочи.

— Кой е? — запита сънливо гласът на девойка.

Керн притаи дъх. Влязъл беше в друга стая.

— Кой е? — повтори гласът.

Керн не помръдна. Чувстваше, че го облива пот. След известно време се чу въздишка и шум от обръщането на девойката. Почака няколко минути. Не чуваше вече никакъв шум, освен по-дълбоко дишане в тъмнината.

Той прибра тихо вещите си и се измъкна предпазливо от стаята.

В коридора срещу стаята на Керн бе застанал мъж по риза и с очила. Той го видя как изнася вещите си от съседната стая. Самият Керн беше толкова смутен, че не можеше да обясни нищо. Влезе мълчаливо през отворената врата край мъжа, който не му направи път, прибра вещите си и легна. Но преди да легне, провери внимателно леглото. Никой не спеше под одеялото.

Мъжът постоя още малко на прага; слабата светлина от коридора се отразяваше в очилата му. После влезе и блъсна вратата. В същия миг се чу нов писък.

Сега Керн разбра.

— Не ме бий, не ме бий. Не ме бий, за бога! Моля ти се, моля ти се! Оох...

Писъкът се превърна в хъркане, от което биха могли да ти настръхнат косите, и заглъхна. Керн седна в леглото си.

— Какво става? — попита той в тъмнината.

Щракна електрическият ключ и в стаята светна.

Мъжът с очилата стана и отиде до третото легло, където лежеше облян в пот мъж с безумен поглед и зинала уста. Взе чаша вода и я поднесе до устата му.

— Пий! Сънуваш! В безопасност си.

Мъжът започна да пие жадно, а адамовата ябълка се движеше нагоре-надолу в мършавата му шия. После се отпусна изтощен, затвори очи и въздъхна дълбоко.

— Какво има? — попита пак Керн.

Мъжът с очилата отиде до леглото му.

— Какво има ли? Сънувал е лош сън. И вика. Освободен е преди две седмици от концентрационен лагер. Нерви, нали знаеш.

— Да — каза Керн.

— От тази стая ли си? — попита мъжът с очилата.

Керн кимна утвърдително.

— И мен ме хванаха нервите. Щом чух първия писък, изскочих навън. Помислих, че полицаите идват за проверка. После влязох в друга стая.

— Така било, значи!

— Извинете ме, моля ви — обади се третият. — Ще стоя буден вече. Извинете.

— О, глупости! — каза мъжът с очилата, като се върна към леглото си. — Вашите кошмари не ни тревожат ни най-малко. Нали, момко?

— Ни най-малко — повтори Керн.

Ключът щракна отново и стаята потъна в мрак.

Керн легна, но дълго не можа да заспи. Странна бе онази случка в съседната стая. С меката гръд под тънката завивка. Още я чувстваше и му се стори, че ръката му не е вече същата.

След това чу, че онзи, който бе викал насън, става от леглото си и сяда до прозореца. Наведената му глава се очерта в настъпващата светлина на зората като тъмната статуя на поклонящ се роб. Керн го наблюдава известно време. После заспа.

Йозеф Щайнер мина без неприятности границата. Познаваше добре местността, а опитът му от военните патрули му бе много полезен. Той беше ротен командир и през 1915 година бе получил Железния кръст за едно опасно разузнаване, при което бе заловил пленник.

За около час излезе от опасната зона. Взе тролея за Виена. Вътре нямаше много хора. Кондукторът го позна.

— Връщаш ли се вече?

— Второкласен билет до Виена — отвърна Щайнер.

— Бързо се справи — каза кондукторът.

Щайнер го погледна.

— Разбирам ги тези работи — продължи кондукторът. — Всеки ден изпращат под стража хора до границата; човек запомня полицаия. Неприятна работа! Ти замина със същата кола, но не си я спомняш.

— Не разбирам какво говориш.

Кондукторът се изсмя.

— Ще си спомниш. Слушай, застани на задната платформа. Ако видиш контролор, скачай, но това е малко вероятно в този час. Ще спестиш парите за билет.

— Благодаря.

Щайнер стана и отиде на задната платформа. Полъхна го ветрец и той се загледа в малките лозарски селца, които летяха покрай тролея. Вдишваше дълбоко свежия въздух, радвайки се на най-силното от всички опиянения — опиянението от свободата. Кръвта му кипеше, той чувстваше силата на мускулите си. Беше жив. Не бяха успели да го заловят, беше жив и свободен.

— Вземи една цигара, братле — каза той на кондуктора, който бе отишъл при него на задната платформа.

— Добре. Но не мога да пуша сега. Благодаря.

— А пък аз мога да изпуша моята.

— Да — засмя се добродушно кондукторът. — Ето в кое ме превъзхождаш.

— Да — каза Щайнер като пое дълбоко ароматния дим, — ето в кое те превъзхождам.

Той отиде в пансиона, където го бяха заловили. Съдържателката още беше в канцеларията си. Тя трепна, като го видя, и каза бързо:

— Не може да останете тук.

— Мога, разбира се — каза Щайнер и свали раницата.

— И дума да не става, хер Щайнер. Полицаите може да дойдат пак всеки момент. И ще затворят пансиона ми.

— Мила Луиза — каза равнодушно Щайнер. — Най-сигурното място през време на войната беше някоя прясна яма от граната. Едва ли се случва втора да падне на същото място. Затова твоят бълхарник засега е най-сигурното място във Виена.

Съдържателката прокара разсеяно ръка през косите си. И заяви драматично:

— Вие ще ме съсипете!

— Прекрасно! Това съм желал винаги — да съсипя някого. Вие сте романтично създание, Луиза. — Щайнер се огледа. — Има ли още кафе и нещо за пиене?

— Кафе и нещо за пиене ли?

— Да, мила Луиза. Зная, че ще ме разберете. Вие сте прекрасна жена. В бюфета ли е още шишето със сливовицата?

Съдържателката го погледна безпомощно. Най-после каза:

— Да, разбира се.

— Точно това ми трябваше. — Щайнер донесе шишето и две чаши. — Ще пиете една, нали?

— Аз ли?

— Да, вие. Кой друг?

— Не.

— О, хайде, Луиза. Изпийте една чашка от уважение към мен. Много е неприятно да пиеш сам... — Той наля една чашка и ѝ я подаде.

Съдържателката се поколеба, после взе чашата.

— Добре. Но няма да останете тук, нали?

— Ще остана само няколко дни — каза помирително Щайнер. — Само няколко дни. Вие ми носите щастие. А аз имам планове. — Той се усмихна. — Сега да видим кафето, мила Луиза.

— Кафе ли? Нямам кафе тук.

— Имате, мила. Ей там, вдясно. Обзалагам се, че е чудесно.

Съдържателката се засмя отчаяно.

— Какъв сте! Не знаете дори, че името ми не е Луиза, а Тереза.

— Тереза, вие сте истински блян!

Съдържателката му донесе кафе.

— Вещите на стария Зелигман още са тук — каза тя, като посочи една чанта. — Какво да ги правя?

— Онзи евреин със сивата брада ли?

Съдържателката кимна.

— Умрял. Само чух за него...

— Това е достатъчно. Не знаете ли къде са децата му?

— Откъде да зная? Не мога да се занимавам с такива неща.

— Вярно. — Щайнер дръпна чантата и я отвори. Оттам изпаднаха няколко кълбета разноцветни конци.

Под тях имаше грижливо прибрана кутия с връзки за обувки. След това един костюм, дрехи, чифт обувки, една еврейска книга, няколко ризи, два картона с рогови копчета, малко кожено портмоне с няколко монети по един шилинг и една бяла дреха за молитва, загъната в хартия. — Не е много за цял живот нали, Тереза?

— Мнозина нямат и толкова.

— И това е вярно. — Щайнер прегледа еврейската книга и намери една хартийка под обвивката на корицата. Извади я грижливо. На хартийката беше написан с мастило някакъв адрес. — Аха! Ще потърсим на този адрес. — Той стана. — Благодаря за кафето и ракията, Тереза. Ще закъснея тази вечер. Ще ме приютите в стая в партера към двора, за да мога да се измъкна по-бързо.

Съдържателката се готвеше да каже нещо, но Щайнер вдигна ръка.

— Не, не, Тереза! Ако намеря вратата заключена при връщането си, ще дойда с цялата Виенска полиция. Сигурен съм, че няма да бъде заключена. Да приютиш бездомния е една от Божиите заповеди. Ще получите хиляда години блаженство в рая за това дело. Ще оставя раницата си тук.

Той излезе. Знаеше, че е безсмислено да продължава разговора, и разбираше необикновената убедителност на оставените лични вещи у хора, които водят редовен живот. Раницата му щеше да му намери много по-лесно квартира, отколкото всяко друго увещание. Безгласното й присъствие беше достатъчно да преодолее и последните възражения на съдържателката.

Щайнер отиде в кафене „Шперлер“. Искаше да намери руснака Черников. По време на задържането се бяха уговорили да се чакат в това кафене след полунощ в първия и втория ден след освобождаването на Щайнер. Руснаците имаха петнайсетгодишен опит на безотечественици и Черников му бе обещал да се погрижи за фалшив паспорт във Виена. Щайнер седна на една маса в ъгъла. Смяташе да си поръча нещо за пиене, но келнерите не му обръщаха внимание. Посетителите в „Шперлер“ не бяха длъжни да поръчват, защото повечето от тях нямаха пари.

Заведението беше типично емигрантско свърталище. Беше препълнено. Мнозина посетители спяха по пейките и столовете. Други лежаха на пода, облежани на стените. Използваха времето до затварянето на кафенето, за да поспят безплатно. От пет часа сутринта до обяд те скитаха навън, очаквайки да отворят. Повечето от тези хора бяха интелектуалци, те свикваха най-мъчно с новото си положение.

Мъж в пъстър костюм, с кръгло като пълна луна лице седна до Щайнер и го гледа известно време с живите си черни очи.

— Нещо за продан? — попита най-после той. — Скъпоценности? Стари накити дори? Плащам в брой.

Щайнер поклати отрицателно глава.

— Костюми? Ризи? Обувки? — Човекът го погледна изпитателно. — Венчална халка може би?

— Махни се, граблива птицо! — изкряска Щайнер. Той ненавиждаше тези амбулантни търговци, които се опитваха да изтръгнат за няколко гроша и последните притежания на замаяните емигранти. — Ей, ти — обърна се той към минаващия келнер. — Един коняк!

Келнерът го погледна учудено и се приближи.

— Адвокат ли търсите? Има двама. В ъгъла е адвокатът Зилбер от берлинския апелативен съд; по един шилинг за съвет. На кръглата маса до вратата е съдията Епщайн от мюнхенския околийски съд — петдесет гроша за съвет. Между нас казано, Зилбер е по-добър.

— Не искам адвокат, а коняк — каза Щайнер.

Келнерът сложи ръка на ухото си.

— Правилно ли ви чух? Коняк ли искате?

— Да. Едно питие, което има по-добър вкус, ако не е в съвсем малки чаши.

— Много добре. Извинявам се, защото малко недочувам. Освен това съм отвикнал вече от тази дума. Тук не поръчват нищо друго, освен кафе.

— Добре. Донеси ми коняка в кафена чашка.

Келнерът донесе коняка и застана до масата.

— Какво има? — запита Щайнер. — Искаш да видиш как ще го изпия ли?

— Трябва да платите предварително. Такъв е редът тук. Иначе ще фалираме.

— Щом е такъв редът, заповядай. — Щайнер плати.

— Много пари давате — каза келнерът.

— Рестото е за теб, да се почерпиш.

— Почерпка ли? — Келнерът провлече думата. — Господи! — каза развълнувано той. — Това е първата ми почерпка от години насам. Благодаря ви, господине. Почувствах се отново като човек.

След няколко минути влезе руснакът. Той веднага видя Щайнер и седна при него.

— Започвах да мисля, че си напуснал Виена, Черников.

Руснакът се изсмя.

— В нашия живот най-вероятно е винаги невероятното. Намерих всичко, което те интересува.

Щайнер изпразни чашата си.

— Успя да ми намериш документи?

— Да. И то много добри дори. Най-добрата фалшификация, която съм виждал от година насам.

— Трябва да напусна Австрия — каза Щайнер. — Нужни са ми документи. Предпочитам да ме затворят за фалшив паспорт, вместо да търпя непрекъснатите притеснения и пътувания до участъка. Какво си намерил?

— Бях в кафене „Хелебарде“. Там се сключват сега сделките. Същите, каквито бяха и преди седем години. Хората заслужават достатъчно доверие. Разбира се, най-евтините документи струват четиристотин шилинга.

— Какво може да се получи за тази цена?

— Паспортът на някой умрял австриец, валиден за цяла година.

— Една година. После?

Черников го погледна.

— В чужбина може да бъде продължен или пък нечия изкусна ръка да промени датата.

Щайнер кимна.

— Освен това има два паспорта на германски бежанци, но те струват по осемстотин шилинга всеки. Изцяло подправени могат да се намерят за не по-малко от хиляда и петстотин. Не ти ги препоръчвам, във всеки случай.

Черников изтърси пепелта от цигарата си.

— Засега не можете да очаквате нищо от Обществото на народите. Нищо не може да се направи за тези, които са влезли в страната нелегално без паспорт. Нансен умря. Само той успя да ни издейства паспорти.

— Четиристотин шилинга ли? — каза Щайнер. — Аз имам двайсет и пет.

— Предполагам, че ще успееш да се спазариш до триста и петдесет, да речем.

— Като го сравниш с двайсет и пет, изглежда все същото. Но това няма значение, ще се погрижа да намеря пари. Къде е „Хелебарде“?

Руснакът извади една хартийка от джоба си.

— Ето ти адреса. Както и името на келнера, който е посредник в случая. Повиква хората, когато му кажеш да ги повика. Получава пет шилинга за тази услуга.

— Чудесно. Ще видя как ще я наредя. — Щайнер прибра грижливо листчето. — Хиляди благодарности за грижите ти, Черников.

— За нищо — махна с ръка руснакът. — Човек върши каквото може и ако има случай. Никой не знае кога ще попадне в същата каша.

— Да. — Щайнер стана. — Ще намина пак да ти кажа какво съм направил.

— Чудесно. Често съм тук по това време. Играя на шах с шампиона на Южна Германия. Онзи човек там, с капачетата на ушите. Никога не ми е минавало през ум, че ще мога да играя с такъв познавач. — Черников се усмихна — Шахът е една от слабостите ми.

Щайнер кимна. После, прескачайки няколко младежи, заспали с отворена уста покрай стената, той тръгна към вратата. На масата на околийския съдия Епщайн седеше дебела еврейка. Епщайн ѝ обясняваше нещо надълго и нашироко, а тя стоеше със скръстени ръце и го гледаше втренчено като незаслужаващо вяра божество. На масата бяха оставени петдесет гроша. Косматата лява ръка на Епщайн лежеше недалеч от тях като голям дебнещ паяк.

Щом излезе навън, Щайнер си пое дълбоко дъх. Свежият нощен въздух му се стори като вино след вонящия дим и сивата нищета в

кафенето. „Трябва да се махна — помисли той. — Трябва да се махна на всяка цена.“ Погледна часовника си. При все че беше късно, реши да потърси картоиграча.

Малкият бар, който картоиграчът му бе посочил за свое свърталище, беше почти празен. Само две предизвикателно облечени момичета бяха кацнали като папагали на високите столове, опрели крака в никеловия парапет на бара.

— Идвал ли е Фред? — обърна се Щайнер към бармана.

— Фред ли? — погледна го изпитателно барманът. — Защо ви е Фред?

— Искам да повторя „Отче наш“ с него, братко. Ти какво си помисли?

— Отиде си преди час.

— Ще се върне ли?

— Не мога да ви кажа.

— Добре, ще почакам тогава. Дай ми една водка.

Щайнер чака почти цял час. Размисли какво би могъл да превърне в пари. Но не можа да пресметне повече от седемдесет шилинга. Момичетата му обърнаха повърхностно внимание. Поседяха още малко и си излязоха.

Барманът започна да хвърля сам зарове.

— Да изкараме ли една игра? — попита Щайнер.

— Добре.

Хвърлиха зарове. Играха и Щайнер спечели. Продължиха да играят. Щайнер хвърли два пъти подред епиек.

— Върви ми на епиек — каза той.

— Върви ви — отговори барманът. — Коя зодия сте?

— Не зная.

— Изглежда сте Лъв. Или поне слънцето е било в съзвездието на Лъва. Разбирам малко от астрология. Последна игра, нали? Фред няма да се върне. Никога не идва толкова късно. Нуждае се от сън и от здрави ръце.

Играха още една игра. Щайнер пак спечели.

— Виждате ли — каза самодоволно барманът, като бутна петте шилинга. — Положително сте Лъв, и то пред Нептун, предполагам. През кой месец сте роден?

— През август.

— Тогава сте същински лъв. Тази година ще се радвате на истинско щастие.

— Докато го постигна, има да се разправям с цяла джунгла лъвове. — Щайнер изпразни чашата си. — Кажете на Фред, че съм идвал. Кажете му, че го е търсил Щайнер. Ще намина утре към осем.

— Добре.

Щайнер се върна в пансиона. Дотам беше далече, улиците бяха празни. Над него сияеше звездното небе, а откъм зидовете полъхваше от време на време силното ухание на цъфнал люляк. „Господи, Мария — помисли си той. — Това не може да продължава вечно“.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Керн бе застанал пред една дрогерия на площад „Вацлав“. Гледаше във витрината две флакончета с тоалетна вода с етикета на бащината му лаборатория.

— Тоалетна вода „Фар“. — Керн погали флакончето, което дрогеристът извади от витрината. — Откъде я намерихте?

Дрогеристът вдигна рамене.

— Не си спомням вече. От Германия идва. Отдавна я имаме. Искате ли да купите това флаконче?

— Не само това. А шест...

— Шест ли?

— Да. Шест засега. По-нататък ще взема още. Продавам ги. Трябва да ми направите отстъпка, разбира се.

Дрогеристът го погледна:

— Емигрант ли сте?

Керн сложи флакончето на масичката.

— Знаете ли, че този въпрос вече започва да ми досажда — каза ядосано той, — когато не ми го задава полицаи? Особено когато имам разрешително в джоба си. Трябва да ми кажете само каква отстъпка ще ми направите?

— Десет на сто.

— Това е смешно. Как мога да спечеля нещо по такъв начин!

— Може да вземете това флаконче с двайсет и пет на сто отстъпка — каза собственикът на магазина, излизайки от задната стаичка. — И трийсет на сто, ако вземете десет флакончета. С радост ще се отървем от тази стара стока.

— Стара стока ли? — Керн погледна собственика. — Не знаете ли, че това е чудесна тоалетна вода?

— Възможно е — каза собственикът, като почна да си чисти равнодушно ухото с малкия си пръст. — В такъв случай, разбира се, ще се задоволите с двайсет на сто.

— Трийсет на сто е минималната отстъпка. Тя няма нищо общо с качеството. И на най-хубавата тоалетна вода може да се направи

трийсет на сто отстъпка.

Дрогеристът се намръщи.

— Всички тоалетни води са еднакви. Само рекламата прави едните по-добри от другите. В това е цялата тайна.

Керн го погледна.

— Съвсем сигурно е, че тази няма да се рекламира вече. Затова според вас ще бъде много лоша. В такъв случай е редно да ми направите трийсет и пет на сто отстъпка.

— Трийсет — каза собственикът. — Търсят я от време на време.

— Мисля, хер Буреш — каза продавачът, — че може да му направим трийсет и пет на сто отстъпка, ако вземе цяла дузина. Този, който я търси от време на време, е само един. И той не купува, а иска само да ни продаде рецептата ѝ.

— Рецептата ли? Мили боже, като че си нямаме достатъчно разпавии! — Буреш вдигна отчаяно ръце.

— Рецептата ли? — наостри уши Керн. — Кой иска да ви продаде рецептата?

Продавачът се изсмя.

— Някой си. Твърди, че бил бивш собственик на тази лаборатория. Лъжа, разбира се. Какво ли не измислят тези емигранти!

Керн не можеше да си поеме дъх. И запита веднага:

— Знаете ли къде живее този човек?

Дрогеристът вдигна рамене.

— Струва ми се, че имаме някъде адреса му. Много пъти ни го е давал.

— Предполагам, че е баща ми.

И двамата го погледнаха втренчено.

— Нима? — каза дрогеристът.

— Да. Мисля, че трябва да е той. Отдавна го търся.

— Берта! — извика възбудено собственикът на една жена, която пишеше в задната стаичка. — Имаме ли още адреса на човека, който искаше да ни продаде рецептата за тоалетната вода?

— Хер Стран ли? Или онзи стар ветрогон, който се навърташе тук? — извика жената.

— По дяволите! — Собственикът погледна неловко Керн. — Извинете. — Той влезе бързо в задната стаичка.

— Само това може да се случи, като спиш с помощничката си — забеляза презрително дрогеристът зад гърба му.

Собственикът се върна след малко, като пухтеше и държеше в ръка една хартийка.

— Ето адреса. Хер Зигмунд Керн.

— Баща ми.

— Наистина ли? — Той подаде хартийката на Керн. — Ето адреса. Той идва за последен път тук преди три седмици приблизително. Разбирате, то се знае...

— О, няма значение! Бих искал да отида още сега. После ще се върна за тоалетната вода.

— Разбира се. Има време.

Къщата, към която се отправи Керн, се намираше на ул. „Тузарова“, близо до покрития пазар. Беше тъмна, мухлясала, миришеше на влажни стени и варено зеле.

Керн се изкачи бавно по стълбите. Може да изглежда странно, но той се боеше малко да види след толкова време баща си — от опит знаеше, че нещата никога не вървят към подобрене.

Позвъни на третия етаж. След известно време зад вратата се чуха провлечени стъпки и едно картонче бе отместено от кръглата шпионка. Керн забеляза черно око, което го гледаше внимателно.

— Кой е? — запита сърдит женски глас.

— Искам да видя един човек, който живее тук — каза той.

— Никой не живее тук.

— Не е вярно. Вие живеете тук, нали? — Керн погледна името на вратата. — Госпожа Мелания Ековска. Но аз не искам да говоря с вас.

— Тогава?

— Искам да говоря с господина, който живее тук.

— Тук не живее никакъв господин.

Керн погледна кръглото черно око. Може би беше вярно, че баща му бе напуснал отдавна. Изведнъж той се почувства самотен и обезсърчен.

— Как се казва този господин? — попита жената.

Керн вдигна глава с отново пробудена надежда.

— Нямам намерение да го разгласявам в цялата къща. Ще ви кажа, ако отворите.

Окото изчезна от шпионката. Тракна верижка. „Истинска крепост“ — помисли си Керн. Вече беше сигурен, че баща му още живее тук, иначе жената не би го разпитвала.

Вратата се отвори. Едра чехкиня с широко лице и румени бузи изгледа Керн от глава по пети.

— Искам да говоря с господин Керн.

— Керн ли? Не познавам такъв човек. Той не живее тук.

— Господин Зигмунд Керн. Аз съм Лудвиг Керн.

— О! — Жената го погледна подозрително. — Всеки може да каже това.

Керн извади разрешителното от джоба си.

— Ето, погледнете този документ! Умишлено промених малкото си име: но виждате презимето.

Жената прочете бавно целия документ. Това ѝ отне много време. После го върна.

— Роднина ли сте?

— Да. — Нещо го възпираше да ѝ каже повече. Сега беше напълно убеден, че баща му живее именно тук.

Жената бе решила вече.

— Не живее тук — заяви кратко тя.

— Добре — кимна Керн, — тогава ще ви кажа къде живея аз. В хотел „Бристол“. Ще бъда още два дни тук и бих искал да видя господин Зигмунд Керн, преди да замина. Няма да му бъда в тежест. Трябва да му дам нещо — добави той, като погледна жената.

— Нима?

— Да. Хотел „Бристол“. Лудвиг Керн. Сбогом.

Той слезе, мислейки си: „Какъв хубавичък цербер го пази! И все пак... по-добре е да го пази, отколкото да го издаде“.

Върна се в дрогерията. Собственикът го посрещна нетърпеливо.

— Намерихте ли баща си? — Лицето му бе изпълнено с любопитството на човек, чийто живот е напълно лишен от вълнения.

— Не още — каза с внезапно недоволство Керн. — Но там живее. Нямахте го вкъщи.

— Я гледай! Каква щастлива случайност, нали?

Собственикът скръсти ръце на масата и се впусна в размишления за странните съвпадения в живота.

— За нас не е така — каза Керн. — За нас е странно съвпадение работите да се развиват без проблеми. А какво става с тоалетната вода? Сега мога да взема само шест флакончета. Нямам пари за повече. С каква отстъпка ще ми ги дадете?

Собственикът размисли. После съобщи великодушно:

— Трийсет и пет на сто. Такива работи не се случват всеки ден.

— Добре.

Керн плати и дрогеристът му приготви пакета.

Берта бе дошла междуременно от стаичката си, за да погледне момъка, който бе намерил баща си. Тя дъвчеше развълнувано нещо.

— Слушайте — каза собственикът. — Искях да ви кажа... че тоалетната вода е много хубава. Наистина много хубава.

— Благодаря. — Керн взе пакетчето. — В такъв случай, надявам се, че ще мога да дойда и за останалата.

Керн се върна в хотела. Възнамеряваше да купи няколко сапуна и няколко флакончета парфюм, а след това да се опита да ги продаде в града. Освободеният от концентрационния лагер, който бе викал през нощта, му бе заел пари, за да си купи стока.

Когато влезе в коридора, видя, че някой излиза от съседната стая. Беше девойка със среден ръст, със светла рокля и две книги под мишница. Отначало Керн не й обърна внимание. Беше зает да пресмята цената на тоалетната вода. Но изведнъж се сети, че тя излезе от стаята, в която бе влязъл по погрешка миналата нощ, и се спря смутено. Като че ли би могла да го познае.

Девойката заслиза бързо по стълбите, без да поглежда наоколо си. Керн почака още малко, после слезе бързо след нея. Изпита внезапно любопитство да види лицето й.

Слезе по стълбите и се огледа, но тя не се виждаше никъде. Отиде до вратата и погледна и в двете посоки на улицата. Тя беше съвсем празна в слънчевия следобед. Само две полицейски кучета се гонеха по тротоара. Керн се върна в хотела.

— Кой излезе преди малко? — обърна се той към портиера, който беше същевременно келнер и момче за всичко.

— Само вие! — Портиерът го погледна втренчено, очаквайки, че Керн ще се изсмее на тази шега. Но Керн не се засмя.

— Искам да кажа коя госпожица — каза той.

— Никакви госпожици не живеят тук — отговори сърдито портиерът. Беше оскърбен, че не оцениха духовитостта му. — Тук има само жени.

— Някоя ли не излезе?

— Защо са тези въпроси? От полицията ли си? — Той беше вече явно враждебен.

Керн го погледна учудено. Не можеше да разбере какво е прихванало този човек. Не бе доловил шегата.

Извади от джоба си пакет цигари и му подаде една.

— Благодаря — каза ледено портиерът. — Аз пуша по-добро качество.

— Сигурно е така.

Керн прибра цигарата. Постоя замислено, девойката сигурно беше още в хотела. Може би в салона. Той се върна.

Салонът беше продълговата зала, откъдето се излизаше на циментова тераса, а тя водеше в затворена градина с няколко люлякови дървета.

Керн погледна през стъклената врата. Девойката седеше до една маса. Облакътिला се бе и четеше. В стаята нямаше никого, освен нея. Привлечен непреодолимо нататък, Керн отвори вратата и влезе.

Девойката вдигна глава при отварянето на вратата. Керн се смути.

— Добър ден — каза неуверено той.

Тя го погледна, после кимна и продължи да чете.

Керн седна в един ъгъл. След малко стана и взе два вестника. Изведнъж се почувства смешен в собствените си очи и му се поиска да се махне. Но беше почти невъзможно да стане пак толкова скоро и да излезе.

Той разгърна вестниците и започна да чете. След малко видя, че девойката отвори чантата си, извади сребърна табакера и я отвори. После я затвори, без да извади цигара, и я прибра в чантата.

Керн остави бързо вестника и стана.

— Виждам, че сте си забравили цигарите — каза той. — Мога ли да ви предложа от моите?

Той извади кутията си. Много нещо би дал, за да има табакера. Кутията беше смачкана и скъсана в ъглите.

Поднесе я на девойката.

— Не зная дали ще ви харесат, разбира се. Портиерът току-що ми ги отказа. Намери ги за прости.

Девойката погледна надписа.

— Същите пуша и аз — каза тя.

— Те са най-евтините — изсмя се Керн. — С тях човек почти разбива здравето си.

Девойката го погледна.

— Струва ми се, че самият хотел го разбива предостатъчно.

— Вярно е.

Керн драсна кибрит и ѝ запали цигарата. Бледочервеникавата светлина освети тясното ѝ, обгорено от слънцето лице с добре очертани тъмни вежди. Очите ѝ бяха светли, големи, устните плътни и меки. Керн не би могъл да каже дали девойката е хубава и дали я харесва, но изпитваше странното чувство на спокойна и далечна близост с нея — защото ръката му бе докоснала гърдата ѝ още преди да я познава. Макар и да чувстваше, че е глупаво, той скри ръката в джоба си.

— Отдавна ли сте в чужбина? — попита.

— От два месеца.

— Не е много.

— Цяла вечност.

Керн вдигна изненадано глава. После каза:

— Права сте. Две години не са много. Но два месеца са цяла вечност. Този живот има все пак предимството, че колкото повече продължава, толкова по-кратки стават месеците.

— Мислите ли, че ще продължи много? — попита девойката.

— Не зная. Не мисля вече по този въпрос.

— А аз мисля постоянно.

— Така правех и аз през първите два месеца.

Девойката замълча. Навела бе замислено глава и пушеше бавно, поглъщайки дълбоко дима. Керн погледна тежките, вълнисти черни коси, които ограждаха лицето ѝ. Би желал да каже нещо поразително, блестящо, но нищо не му идваше на ум. Опитваше се да си спомни как се държат в подобен случай светските герои от книгите, които бе чел,

но паметта му бе пресъхнала, а пък и героите сигурно не бяха попадали никога в бежански хотел в Прага.

— Не е ли много тъмно за четене? — попита най-после той.

Девојката трепна, като че мислите ѝ бяха съвсем на друго място. После затвори книгата, сложена на масата пред нея.

— Не. Но няма да чета все пак, няма смисъл да се чете.

— Четенето понякога е развлечение — каза Керн. — Когато ми попадне някой детективски роман, го прочитам на един дъх.

Девојката се усмихна уморено.

— Това не е детективски роман, а учебник по органична химия.

— Нима? Ученичка ли сте?

— Бях. Във Вюрцбург.

— Аз пък в Лайпциг. Отначало и аз носех учебниците си. Не исках да забравя нищо. Но по-късно ги продадох. Бяха много тежки за разнасяне. А с парите от продажбата купих тоалетна вода и сапун, за да има с какво да търгувам. Така изкарвам сега прехраната си.

Девојката го погледна.

— Не е много насърчително.

— Не искам да ви обезсърча — каза бързо Керн. — Моят случай е съвсем различен. Аз нямах никакви документи, а вие навярно имате паспорт.

Девојката кимна.

— Имам паспорт, чийто срок изтича след шест седмици.

— Няма значение. Ще можете да го продължите.

— Не вярвам.

Девојката стана.

— Не искате ли още една цигара? — попита Керн.

— Не, благодаря. Пуша прекалено много.

— Някой ми каза, че понякога една цигара струва повече, отколкото всички идеали.

— Вярно е. — Девојката се усмихна и на Керн изведнъж му се видя много хубава. Би дал много, за да продължи разговора си с нея, но не знаеше как да я задържи.

— Бих се радвал, ако мога да ви бъда полезен с нещо — каза бързо той. — Вече познавам Прага. Бил съм два пъти досега тук. Казвам се Лудвиг Керн и живея в стаята отдясно на вашата.

Девојката му хвърли бърз поглед. Керн помисли, че се е издал, но тя му подаде равнодушно ръка. Той почувства силното ѝ ръкостискане.

— С удоволствие ще се обърна към вас, ако не зная нещо — каза тя. — Много ви благодаря.

Взе книгите си от масата и тръгна по стълбите.

Керн остана още малко в салона. Изведнъж му дойдоха на ум всички неща, които би трябвало да каже.

— Опитай пак, Щайнер — каза картоиграчът. — Бог ми е свидетел, че съм много по-неспокоен за дебюта си в онова разбойническо свърталище, отколкото ако ми предстоеше да играя в жокей клуб.

Те седяха в бара и Фред даваше на Щайнер последни наставления, преди да го пусне за пръв път срещу двама по-незначителни комарджии в един съседен вертеп.

Само по този начин Щайнер се надяваше да спечели малко пари — като се изключи, разбира се, кражбата и явното разбойничество по пътищата.

Упражняваха почти половин час фокуса с асовете. Джебчията най-после остана доволен и стана. Беше в смокинг.

— Трябва да вървя вече в операта. Има премиерна навалица. Ще пее Лоте Леман. Ние винаги печелим добре, когато има истински първокласни концерти: тогава хората стават ужасно разсеяни, разбираш ли? — Той се ръкува с Щайнер. — Още нещо се сетих. Колко пари имаш?

— Трийсет и два шилинга.

— Не стигат. Момчетата ще искат да видят повече пари, преди да захаят въдицата. — Той бръкна в джоба си и извади една банкнота от сто шилинга. — Ето, ще платиш с тези пари кафето си; тогава един от двамата ще побърза да дойде на масата ти. Ще предадеш парите ми на съдържателя — той ме познава. А сега — играй бързо и внимавай, ако ти се паднат четири дами. Те са най-опасни тогава.

Щайнер взе банкнотата.

— Ако загубя тези пари, няма да мога да ти се издължа.

Джебчията вдигна рамене.

— Тогава ще ги загубя и нищо повече. Такъв ще е късметът ми. Но няма да ги загубиш. Аз познавам онези приятели. Могат да измамат само простаци. Не са от класа. Неспokoен ли си?

— Мисля, че не съм.

— Дори да си неспокоен, пак имаш добри изгледи. Онези там не подозират, че знаеш фокусите им. Ще се хванат, преди да разберат, и не ще могат да сторят нищо особено после. Довиждане, значи.

— Довиждане.

Щайнер отиде във вертепа. По пътя се размисли колко е странно, че никой друг на света не би му заел и четвърт от сумата, която картоиграчът му беше дал без колебание. „Другарството на безпътните, помисли той. Неизменно, слава богу.“

В предното помещение на вертепа две групи играеха тарок. Щайнер седна до прозореца и си поръча бренди. Извади претенциозно портфейла, напълнен с хартийки, за да изглежда по-дебел, и плати със стошилиновата банкнота. След минута мършав мъж дойде и го покани да бъде четвърти на покер. Щайнер отказа отегчено. Другият настоя.

— Нямам време — обясни Щайнер. — Свободен съм само половин час, а това не стига за една игра.

— О, глупости, глупости! — каза мършавият, показвайки редица развалени зъби. — Много хора са спечелвали цяло богатство за половин час, съседе.

Щайнер видя още двама други на съседната маса. Единият беше дебел, с плешиво теме, а другият — мургав, с гъсти коси и голям нос. И двамата го наблюдаваха с престорено равнодушие.

— Ако е само за половин час — каза с привидно колебание Щайнер, — бих могъл да си пробвам късмета.

— Разбира се, разбира се — отговори сърдечно слабото човече.

— Мога ли да прекратя, щом пожелаея?

— Разбира се, съседе, щом желаете.

— Дори ако печеля?

Дебелият мъж на масата сви устните си и погледна към мургавия; решиха, че са уловили истински глупак.

— Тогава е точно време за прекратяване на играта — изблея весело мършавото човече.

— Добре тогава.

Щайнер седна на масата. Дебелият размеси картите. Щайнер спечели няколко шилинга. Когато дойде ред да раздава, той опипа ръбовете на картите, размеси ги, разреже колодата там, където почувства някакъв белег, поръча за пиене и се възползва от случая, за да погледне белязаната карта. Видя, че са прегънати поповете. Разрежа отново картите и ги раздаде. След четвърт час бе спечелил трийсетина шилинга.

— Чудесно, чудесно! — блееше дребното човече. — Да увеличим ли малко залога?

Щайнер кимна. Спечели и следващите игри с по-висок залог. Сетне започна да раздава дебелият. Пълните му червени ръце бяха твърде малки, за да се справят с картите. Но Щайнер видя, че въпреки това дебелият е много изкусен. Когато вдигна ръка, видя, че има три дами.

— Колко? — запита дебелият като дъвчеше крайчеца на пурата си.

— Четири — каза Щайнер. И забеляза, че дебелият трепна. Щайнер би трябвало да поиска само две карти.

Дебелият му бутна четири. Щайнер видя, че първата карта е четвърта дама. Той не можеше да направи никакво вземане и хвърли картите си, като извика:

— Проклятие! Що за съвпадение!

Тримата играчи се спогледаха и обявиха също пас.

Щайнер разбра, че няма да успее да спечели нещо, освен когато сам раздава картите. Така че изгледите му бяха едно към три. Джебчията беше прав. Трябваше да действа бързо, преди другите да разберат. Той опита фокуса с асовете в най-простия му вид. Дебелият игра против него и загуби. Щайнер погледна часовника си.

— Трябва да вървя: последна игра.

— Хайде, хайде, съседе — изблея слабият мъж. Другите двама не продумаха.

При следващото раздаване Щайнер получи още в началото четири дами. Поиска още една карта. Деветка. Косматият мургав мъж изтегли две карти. Щайнер видя, че слабият му ги измъкна от долния край на колодата. Той разбра какво става, но продължи да наддава до десет шилинга, след това обяви пас. Мургавият го стрелна с поглед и събра банката.

— Какви карти имахте? — извика мършавото човече, като дръпна ръката на Щайнер. — Четири дами и пасувахте, глупчо! Ами че вие можете да ограбите всички пари с тези карти... А вие какво имахте? — обърна се той към мургавия.

— Три попа — отвърна намръщено последният.

— Така! Виждате ли? Щяхте да спечелите, съседе... Докъде бихте стигнали с трите попа?

— С три попа бих стигнал до луната — отговори сърдито мургавият.

— Сбърках — каза Щайнер. — Помислих, че имам само три дами. Четвъртата сметнах погрешно за вале.

— Каква игра!

Сега раздаваше мургавият. Щайнер получи попа и изтегли четвъртия. Заложил петнайсет шилинга, след това обяви, че пасува. Дебелият си пое шумно дъх.

Щайнер бе спечелил около деветдесет шилинга, а оставаха още два рунда.

— Какво имате този път, съседе? — Мършавият се опита набързо да погледне картите на Щайнер, който чукна ръката му.

— Такъв ли е тукашният обичай? — запита той.

— О, извинете! Но човек става любопитен, нали знаете.

При следващото раздаване Щайнер загуби осем шилинга. Той не искаше да залага вече. После взе картите и ги разбърка. Разбъркваше ги много внимателно и постави трите попа под колодата, за да може да ги даде на дебелия. Фокусът сполучи. Мургавият играеше само привидно. Дебелият изтегли една карта. Щайнер му даде последния поп. Дебелият преглътна и се спогледа с другите. Щайнер използва тази минутка за фокуса с асовете. Хвърли три от картите си и взе последните два аса, оставени на горния край на колодата.

Дебелият почна да залага. Щайнер сложи картите си и продължи колебливо играта с него. Мургавият дублира. Когато стигнаха до сто шилинга, той се отказа от играта. Дебелият повиши залога до сто и петдесет.

Щайнер не го последва. Не беше напълно сигурен в положението си. Знаеше, че дебелият има четири попа, но не знаеше каква е петата му карта. Ако е най-високата, Щайнер беше загубен. Мършавият почна да се върти на стола си.

— Мога ли да погледна? — запита той, като простря ръка към картите на Щайнер.

— Не. — Щайнер сложи ръка на картите си. Учудваше го това явно безсрамие. Слабият щеше да претелеграфира веднага на дебелия с крака си какви карти има Щайнер.

Дебелият почна да става неуверен. Щайнер беше толкова предпазлив досега, че сигурно имаше силни карти. Забелязвайки колебанието, Щайнер увеличи залога. Дебелият спря на сто и осемдесет. И сложи на масата четирите попа. Щайнер въздъхна с облекчение и обърна четирите аса.

Слабият свирна през зъби. После загледа мълчаливо как Щайнер прибира парите.

— Ще изиграем още един рунд — обади се внезапно и рязко мургавият.

— Съжалявам — каза Щайнер.

— Ще изиграем още един рунд — повтори мургавият, като издаде напред брадичката си.

Щайнер стана.

— Друг път.

Той отиде да плати на касата. След това бутна на съдържателя една сгъната стошилингова банкнота.

— Предайте ги на Фред, моля ви.

Съдържателят вдигна учудено вежди.

— На Фред ли?

— Да.

— Добре. — Съдържателят се ухили. — Момчетата си го заслужават! Тръгнаха на лов за скумрия, а срещнаха акула.

Тримата бяха застанали до вратата.

— Ще изиграем още един рунд — каза мургавият, преграждайки изхода. Щайнер го погледна.

— Не можете да се измъкнете така, съседе — изблея мършавото човече. — Невъзможно, господине.

— Да не се вдетиняваме — каза Щайнер. — Войната си е война. Всеки губи понякога.

— Но не и ние — каза мургавият. — Ще изиграем още един рунд.

— Или ще ни върнете каквото сте спечелили — добави дебелият.

Щайнер поклати глава.

— Игралме честно — каза той с насмешлива усмивка. — И вие знаехте какво искате, и аз знаех какво искам. Лека нощ.

Той се опита да си проправи път покрай мургавия и при този опит усети силата на мускулите му. В същия миг пристигна и съдържателят.

— Никакви разправии в моето заведение, господа!

— Това именно се опитвам да предотвратя — каза Щайнер. — Искам да си отида.

— И ние ще дойдем с вас — каза мургавият.

Слабият и мургавият излязоха първи. След тях вървеше Щайнер, а зад него дебелият. Щайнер разбираше, че само мургавият е опасен. Той бе сбъркал, тръгвайки напред. Когато излизаше през вратата, Щайнер вдигна крак и ритна в стомаха дебелия. В същото време удари като с чук мургавия в тила, така че той почна да се търкаля по стълбите и повали слабия. Щайнер излезе с един скок и затича по улицата, преди другите да успеят да се вдигнат. Той знаеше, че това е единствената му възможност, защото на улицата не би могъл да се справи сам срещу трима. Чу виковете и се огледа, като продължаваше да тича, но никой не го преследваше.

Тримата приятели бяха съвсем замаяни.

Тръгна по-бавно и постепенно навлезе в по-многолюдни улици. Спря пред едно огледало във витрината на магазин за дрехи и се огледа. „Картоиграч и измамник, помисли той. Но... половин паспорт.“ Кимна при тази мисъл и продължи пътя си.

ГЛАВА ПЕТА

Керн седеше на оградата на старите еврейски гробища и броеше парите си под осветлението на една улична лампа. Цял ден бе продавал в околността на планината Светия кръст. Кварталът беше беден, но Керн знаеше, че бедността внушава на хората милосърдие, а не желание да повикат полицията. Спечелил бе трийсет и осем крони, денят беше добър.

Той прибра парите в джоба си и се опита да разчете имената по изтърканите от времето надгробни паметници, като се облегна равнодушно до стената.

— Равин Израел Льов — каза гласно той, — умрял преди много години, сигурно учен мъж навремето си, а сега само шепа пръст и кости тук. Какво мислиш, че би трябвало да сторя? Да се прибера къщи доволен или да продължа работа и да се опитам да увелича печалбата си до петдесет крони? — Той извади една монета от пет крони. — Не те ли интересува, старче? Добре, тогава! Да зададем въпроса на емигрантската богиня — случайността. Ези ще значи да бъда доволен, а тура — да продължа да продавам. — Той хвърли монетата във въздуха и се опита да я улови. Но тя се изплъзна от ръката му и падна на гроба. Керн се покатери по стената и я прибра внимателно. — Тура, и то върху гроба ти! Ти ми даваш личния си съвет, рави! Да вървим!

Приближи се до най-близката къща, сякаш се готвеше да щурмува крепост.

На партера не се обади никой. Керн почака малко, после се изкачи по стълбите. На втория етаж едно хубаво слугинче отвори вратата, надзърна в пощенската кутия, намръщи се и затвори, без да продума.

Керн продължи до третия етаж. След повторното позвъняване вратата бе отворена от мъж с разкопчано сако. Керн още не бе заговорил, когато мъжът го прекъсна възмутено:

— Тоалетна вода ли? Парфюми? Какво безобразие! Не можеш ли да четеш, човече! На мен ли, околийския представител на тоалетните

артикули „Лео“, ще се опитваш да продаваш глупостите си? Махай се!

Той блъсна вратата. Керн драсна кибрит и погледна месинговата плочка на вратата. Вярно беше: Йозеф Шимек беше търговец на едро на парфюми, тоалетни води и сапуни.

Керн поклати глава.

— Рави Израел Льов — промълви той, — какво значи това? Възможно ли е да не сме се разбрали?

Той позвъни отново на четвъртия етаж. Отвори му любезна пълничка жена.

— Влизайте — каза тя, щом го видя. — Германец сте, нали? Бежанец? Влизайте!

Керн я последва в кухнята.

— Седнете — каза жената. — Сигурна съм, че сте уморен.

— Не много.

За пръв път, откакто бе дошъл в Прага, му предлагаша да седне. Той се възползва веднага от редкия случай и седна. „Извинявай, рави — каза си той, — избързах. Извинявай, рави Израел, млад съм.“ След това изложи стоката си.

Дебелата жена беше седнала удобно срещу него със скръстени на стомаха ръце и го наблюдаваше.

— Парфюм ли е това? — попита тя, като посочи едно малко флаконче.

— Да. — Керн всъщност очакваше, че тя ще се заинтересува от сапуна. Той вдигна флакончето като скъпоценен накит. — Това е прочутият парфюм „Фар“. Производство на дружество „Керн“. Нещо съвсем необикновено. Не като водата на дружество „Лео“, чийто представител е хер Шимек.

— Добре, добре...

Керн отвори флакончето и ѝ го подаде да го помирише. След това извади стъклената игла и я потърка на ръката ѝ.

— Опитайте сама.

Жената помириса ръката си и кимна.

— Хубаво мирише. Но нямате ли нещо друго, освен тези малки флакончета?

— Имам по-голямо. И още по-големи. Ето го. Но то струва четиресет крони.

— Няма значение. Искам най-голямото. Него ще взема.

Керн не можеше да повярва на ушите си. Това значеше осемнайсет крони печалба.

— Щом вземате голямото, ще ви дам безплатно един бадемов сапун — събщи радостно той.

— Чудесно! Сапунът е винаги потребен.

Жената взе флакона и сапуна и отиде в съседната стая. Керн започна да прибира нещата си. През полуотворената врата миришеше на готвено месо. Той реши да си подари първокласна вечеря. Чорбата в трапезарията на площад „Венцел“ не засищаше.

Жената се върна.

— Много ви благодаря. И довиждане — каза сърдечно тя. — Ето ви и един сандвич.

— Благодаря. — Керн продължаваше да стои.

— Има ли още нещо? — попита жената.

— Да — засмя се Керн. — Не сте ми дали парите.

— Парите ли? Какви пари?

— Четиресетте крони — каза учудено Керн.

— О, така ли? Антон! — извика жената към съседната стая. — Ела, моля ти се. Един човек иска пари.

От съседната стая дойде мъж по тиранти и изцапана от пот риза. Той триеше мустаците си и дъвчеше. Керн видя по панталоните му някакви кантове и в съзнанието му се пробуди страшно подозрение.

— Пари ли? — попита дрезгаво мъжът, като чистеше с пръст ухото си.

— Четиресет крони — отговори Керн. — Но ако ви се вижда скъпо, може да ми върнете флакончето и да задържите сапуна.

— Добре, добре! — Мъжът се приближи. Миришеше на спарена пот и пресен свински бъбрек. — Ела с мен, момко! — Той отиде до вратата на съседната стая и я разтвори. — Знаеш ли какво е това? — попита, като посочи сложената на стол куртка. — Искаш ли да я облека и да отидем заедно в участъка?

Керн направи стъпка назад. Вече се виждаше в затвора, осъден на две седмици за незаконна търговия.

— Имам разрешително за престой — каза той колкото е възможно по-равнодушно. — Мога да ви го покажа.

— По-добре ще е да ми покажеш разрешителното за работа — каза мъжът, като го погледна втренчено.

— То е в хотела.

— Тогава можем да отидем право в хотела. Или може би ще предпочетеш да кажеш, че флаконът е подарък, а?

— О, добре! — Керн тръгна към вратата.

— Не си забравяйте сандвича — каза жената, като се усмихна добродушно.

— Благодаря. Не го искам. — Керн отвори вратата.

— Я го гледай! И неблагодарен още!

Керн затвори вратата зад себе си и заслиза бързо по стълбите. Не чу гръмкия смях, последвал бягството му.

— Великолепно, Антон! — каза жената. — Видя ли как избяга? Още по-бързо от стария евреин днес следобед. Обзалагам се, че те помисли за полицейски началник и се видя вече в карцера.

Антон се ухили.

— Те се страхуват от всякаква униформа. Дори на пощенски раздавач. Толкова по-добре за нас. Не я караме зле с тези емигранти, нали? — Той прегърна жена си.

— Парфюмът е много хубав. — Тя се притисна до него.

— Много по-хубав от този, който взехме днес от стария евреин.

Антон подръпна панталоните си.

— Намажи се с него, за да спя тази нощ с графиня. Има ли още свинско в тенджерата?

Щом излезе на улицата, Керн се спря.

— Рави Израел Льов — каза жално той, поглеждайки към гробищата, — хубава шега ми изигра! Четиресет крони! Четиресет и три всъщност, като броим и сапуна. Двайсет и четири крони чиста загуба.

Той се върна в хотела си. И попита портиера:

— Търсил ли ме е някой?

— Никой — поклати глава портиерът.

— Сигурен ли си?

— Напълно сигурен. И президентът на Чехословакия дори не те е търсил.

Той се качи горе. Странно, че баща му не се бе обадил. Може би наистина не е бил в онази къща; или е бил заловен междувременно от

полицията. Той реши да почака още няколко дни и след това да отиде пак при фрау Ековска.

В стаята си намери Рабе, който бе викал през нощта.

Рабе се събличаше.

— Толкова рано ли си лягаш? — попита Керн. — Преди девет часа?

Рабе кимна.

— Това е най-доброто, което мога да сторя. Така ще мога да поспя до полунощ, когато идват нервните пристъпи. Обикновено по това време идваха да ни извеждат от бункера. Като поспя до полунощ, ще поседя един-два часа до прозореца, после ще взема лекарство за сън и ще прекарам добре нощта. — Той сложи чаша вода до леглото си. — Знаеш ли какво ме успокоява най-много, когато седя нощем до прозореца? Декламирането на стихове. Стари стихове от ученическите ми дни.

— Стихове ли? — попита учудено Керн.

— Да. Простички стихове. Например тези, които пеят вечер на децата:

*Кротки Исусе, благ и добър,
погледни мен, детенцето;
съжали невинността ми,
и ме пусни при Теб.*

Той стоеше по бели долни дрехи като уморен благосклонен дух в полутъмната стая, повтаряйки бавно и монотонно стиховете на люлчината песен, втренчил в нощта зад прозореца безжизнените си очи.

— Това ме успокоява — повтори, като се усмихна. — Не зная защо, но ме утешава.

— Наистина ли? — попита Керн.

— Може да звучи смешно, но ме успокоява. Започвам да се чувствам спокоен, почти като у дома си.

Керн се почувства неудобно. Настръхна.

— Аз не зная наизуст никакви стихове — каза той. — Забравил съм всичко. Струва ми се, че е минала цяла вечност, откакто съм бил

ученик.

— И аз ги бях забравил, но си ги спомних ненадейно.

Керн кимна и стана. Искаше да излезе от стаята. Рабе ще заспи и няма защо да мисли за него.

— Да знаехме какво да правим вечер — каза Керн. — Вечерите са най-лошото време. Отдавна нямам нищо за четене. А да седя и да разисквам за стотен път какво е било някога в Германия и кога положението ще се поправи отново, е нещо непоносимо за мен.

Рабе седна на леглото си.

— Иди на кино. Това е най-добрият начин за убиване на времето. Когато излезеш, няма да знаеш какво си гледал, но докато си вътре, няма да мислиш за нищо.

Той събу чорапите си. Керн го наблюдаваше замислено.

— На кино... — каза той. Мина му през ум, че би могъл да покани и девойката от съседната стая. — Познаваш ли хората в този хотел? — попита накрая.

Рабе остави чорапите си на стол и почеса босите си крака.

— Познавам някои. Защо? — Той погледна пръстите на краката си, сякаш не беше ги виждал никога досега.

— Познаваш ли тези, които са в съседната стая?

Рабе помисли.

— Там живее старата Шимановска. Била е прочута артистка преди войната.

— Нямам предвид нея.

— Имаш предвид хубавичката Рут Холанд — каза мъжът с очилата, третият обитател на стаята. Той бе застанал от известно време на прага и слушаше разговора. Казваше се Марил и беше бивш депутат от Райхстага. — Така е, нали, стари донжуане Керн?

Керн се изчерви.

— Странно — продължи Марил, — как хората се изчервяват по най-обикновен повод. Но никога и заради недостойна постъпка. Как върви днес търговията, Керн?

— Пълна катастрофа. Загубих пари.

— Похарчи още малко тогава. Това е най-добрият начин да не станеш маниак.

— Това смятах да сторя — каза Керн. — Възнамерявам да отида на кино.

— Браво! С Рут Холанд, предполагам, като съдя по предпазливия ти разпит.

— Не знам. Не я познавам.

— Не познаваш много хора. Трябва да започнеш някак. Давай, Керн. Смелостта е най-добрата украса на младостта.

— Мислите ли, че тя ще излезе с мен?

— Разбира се. Това е едно от предимствата на мръсния ни живот. Страхувайки се от скуката, всеки е благодарен, ако може да получи някакво развлечение. Така че без лъжлива скромност, тръгвай и забрави студените си крака!

— Иди в „Риалто“ — каза Рабе от леглото. — Там дават „Мароко“. Намирам, че чуждите страни са най-интересни за развлечение.

— „Мароко“ е чудесен — забеляза Марил, — дори за девойки. Рабе въздъхна и се зави.

— Понякога ми се иска да спя десет години.

— Искаш да остареееш с десет години, значи? — попита Марил. Рабе го погледна.

— Не — каза той, — децата ми ще са с десет години по-големи тогава.

Керн почука на вратата на съседната стая. Един глас отвътре отговори неясно. Той отвори вратата и замръзна. Озовал се бе пред Шимановска.

Лицето ѝ напомняше хамбургски бухал. Тежките гънки тлъстина бяха покрити с дебел пласт бяла пудра и напомняха снежен планински склон. Черните ѝ очи бяха дълбоки и тя погледна Керн така, сякаш всеки миг ще го сграбчи с ноктите си. Плетеше яркочервен шал. Лицето ѝ се изкриви внезапно и Керн помисли, че ще скочи върху него. Но чертите ѝ светнаха в нещо като усмивка.

— Какво желаете, млади приятелю? — запита тя със звучен, затрогващ драматичен глас.

— Бих желал да поговоря с фройлайн Холанд.

Усмивката изчезна като че бе заличена от властна ръка.

— Нима?

Шимановска погледна презрително Керн, после затрака с иглите за плетене.

Рут Холанд се беше свила на леглото си и четеше. Керн забеляза, че леглото е същото, пред което бе застанал миналата нощ, и почувства, че се изчервява. После каза:

— Бих желал да ви попитам нещо.

Девойката стана и излезе с него в коридора. Последва ги сумтенето на Шимановска, напомнящо пръхтенето на ранен кон.

— Искях да ви попитам дали бихте желали да дойдете на кино с мен — каза Керн, когато излязоха. — Имам два билета — излъга той.

Рут Холанд го погледна.

— Може би сте заета вече?

Тя поклати глава.

— Не. Не съм заета.

— Елате тогава. Защо да стоите цяла вечер в тази стая?

— О, свикнала съм.

— Нима? След две минути, прекарани тук, аз се зарадвах, че мога да изляза. Мислех, че жив ще ме изядат вътре.

Девойката се изсмя. И заприлича изведнъж на малко дете.

— Шимановска винаги има такова изражение. Но е с много добро сърце.

— Може би. Но то не личи, като я погледнеш. Филмът започва след петнайсет минути. Да вървим ли?

— Добре — каза Рут Холанд, като че взе внезапно решение.

Керн избърза към касата, щом стигнаха до кино „Риалто“.

— Извинете за минутка да взема билетите. Запазил ги бях предварително.

Той купи два билета с надеждата, че тя няма да го забележи. Но след миг всичко това нямаше значение. Важното беше, че е седнала до него. Загасиха лампите. На екрана се появи кварталът на местните в Маракеш. Обляната в слънчева светлина пустиня сияеше с екзотичния си блясък, а по горещата африканска пустиня се носеше монотонното вълнуващо бумтене на тамбури и флейти...

Рут Холанд се облегна на стола си. Музиката я обля като топъл порой... топъл монотонен порой, пробудил мъчителни спомени...

Тя бе застанала край крепостния ров в Нюрнберг. Беше през април. Срещу нея в тъмнината стоеше студентът Херберт Биндинг със смачкан вестник в ръка.

— Разбираш ли какво искам да кажа, Рут?

— Разбирам, Херберт. Лесно е за разбиране.

Биндинг нервно сгъна броя на „Щурмер“.

— Името ми е напечатано във вестника, защото дружа с еврейка. Защото скверня расата си. Това значи провал, разбираш ли?

— Да, Херберт. И моето име е напечатано във вестника.

— Това е съвсем друго. То не може да те засегне. И без това не можеш да постъпиш в университета.

— Имаш право, Херберт.

— Значи — край, нали? Разделяме се и нямаме вече нищо общо един с друг.

— Нищо общо. Сбогом.

Тя се обърна и си тръгна.

— Почакай... Рут... Послушай.

Тя спря и той я настигна. Лицето му беше толкова близко до нейното в тъмнината, че можеше да почувства дъха му.

— Слушай — каза той, — къде отиваш?

— Вкъщи.

— Няма защо да си тръгваш веднага... — Дишането му стана по-тежко. — Разбрахме се, нали? Нищо няма да се промени. Но все пак можеш... Бихме могли... Тази вечер у нас няма никого, разбираш ли, и няма да ни видят. — Той потърси ръката ѝ. — Няма защо да се разделяме така, искам да кажа така официално; можем още веднъж...

— Махай се — каза тя. — Веднага!

— Бъди разумна, Рут. — Той обгърна с ръка раменете ѝ. Тя погледна отново прекрасното лице, сините очи, вълнистите руси коси — лицето, което бе обичала и на което бе вярвала безусловно. И изведнъж го удари.

— Махай се! — изпищя и сълзи потекоха от очите ѝ. — Махай се!

Биндинг се опомни.

— Какво? Ще ме биеш ли? Ти, мръсна еврейско? Ще ме биеш?

Той сякаш се готвеше да се нахвърли върху ѝ.

— Махай се! — изписка остро тя.

Той се огледа. И изсъска:

— Млъквай! Или искаш да довлечеш цялата махала да ме види? Може би това е намерението ти. Отивам си, наистина. Отървах се от теб, слава богу!

„Quand l'amour neurt...“ пееше актрисата на екрана и плътният ѝ глас се извисяваше сред шума и пушека на мароканското кафене. Рут потърка с ръка челото си. В сравнение с това, всичко останало беше незначително — тревогите на роднините, при които живееше; настоятелният съвет на вуйчо ѝ да замине, за да не пострада и той: анонимното писмо, което ѝ съобщаваше, че ако не изчезне в тридневен срок, ще острижат косите ѝ и ще я влачат по улиците в количка с надписи на гърдите и гърба, че е осквернителка на расата; посещението на майчиния гроб; влажното утро, когато бе застанала пред паметника, откъдето името на баща ѝ, убит през 1916 г. във Фландрия, беше изтрито, понеже бил евреин; бързото самотно пътешествие през границата до Прага с малкото накити на майка ѝ...

Флейтите и тамбурите се чува отново откъм екрана. Над тях ехтеше маршът на Чуждестранния легион — бързият, вълнуващ зов на тръбите, предвождащ бездомни и безотечествени бойци, тръгнали към незнайни пустини.

Керн се наведе към Рут Холанд.

— Харесва ли ви?

— Да.

Той извади от джоба си малко флаконче и ѝ го подаде.

— Одеколон — прошепна. — Горещо е. Може би ще ви освежи.

— Благодаря. — Рут сипа няколко капки на ръката си. Керн не видя, че в очите ѝ блеснаха сълзи. — Благодаря — повтори тя.

Щайнер бе дошъл повторно в кафене „Хелебарде“. Подаде петшиллингва банкнота на келнера и поръча кафе.

— Искате да телефонирам ли? — попита келнерът.

Щайнер кимна, играл бе още няколко пъти на карти в други заведения с различен успех, и имаше вече около петстотин шиллинга.

Келнерът му донесе няколко вестника и се отдалечи.

Щайнер взе един, започна да чете, но скоро го остави; не се интересуваше много от това, което става по света. За този, който плува под водата, важи само едно: да се издигне отново до повърхността; той не се интересува от цвета на рибите.

Келнерът му донесе чаша кафе и вода.

— Господата ще дойдат след един час.

Остана до масата и след известно време отбеляза:

— Хубаво време, нали?

Щайнер кимна и погледна към стената, където бе окачена реклама, която уверяваше, че ще живеете дълго, ако пиете малцова бира.

Келнерът се върна до масата си. Но скоро дойде с поднос с втора чаша кафе.

— Не искам вода — каза Щайнер. — Донеси ми нещо силно.

— Да, господине, веднага.

— Сипи и на себе си.

— Благодаря, господине — поклони се келнерът. — Вие не сте безучастен към хора като нас, а това е рядкост в днешно време.

— Глупости — каза Щайнер. — Просто скучая. Нищо повече.

— Срещал съм хора, на които хрумват много по-лоши неща, когато скучаят — каза келнерът.

Той глътна алкохола и почеса гърлото си.

— Зная защо сте дошли, господине — призна той. — И ако ми позволите да ви дам съвет, бих ви препоръчал някой умрял австриец. Има умрели румънци, които са по-евтини — но кой би могъл да говори румънски?

Щайнер го погледна по-внимателно.

Келнерът престана да си чеше гърлото и започна да си търка врата. А същевременно дращеше с крак по пода като куче.

— Най-добре ще е, разбира се, някой англичанин или американец — каза замислено той. — Но случва ли се американец да умре в Австрия? А дори и да се случи при някоя автомобилна злополука например, как може да му пипнете паспорта?

— Мисля, че германски паспорт е по-добре, отколкото австрийски — каза Щайнер. — По-мъчно се проверява.

— Вярно е. Но с него може да получите само разрешително за престой, не и за работа. А ако вземете паспорта на умрял австриец, ще

можете да работите навред в страната.

— Докато ме уловят.

— Разбира се, но кого са уловили в Австрия? Само тези, които не трябва...

Щайнер не можа да не се изсмее.

— Може да се окаже, че именно аз съм този, когото не трябва да уловят. Опасно е все пак.

— Колкото за опасностите, господине — каза келнерът, — казват, че е опасно да ощипете и носа си дори.

— Да. Само че за това няма да влезеш в затвора.

Келнерът започна да търка предпазливо носа си, без да го щипе.

— Казах ви това само за ваше добро, господине — каза той. — Имам голям опит. И зная, че е най-добре да се купи умрял австриец.

Двамата търговци на паспорти дойдоха към десет часа. Разговорът се водеше само от единия, подвижен господин с птиче лице. Другият, едър и трмав, седеше, без да продумва.

Продавачът показа един германски паспорт.

— Разговаряхме със съдружниците си. Може да напишем вашето име. Отличителните белези ще бъдат заличени и ще напишем вашите. С изключение на месторождението, разбира се. Ще приемете Аугсбург за родно място, защото печатът е оттам. Всичко това ще струва двеста шилинга повече, то се знае. Нали разбирате — прецизна работа!

— Нямам толкова пари — каза Щайнер. — Освен това не отдавам никакво значение на името си.

— Вземете го тогава, както е. Ще сменим само снимката и ще ви подарим надписа по ръба ѝ.

— Невъзможно. Искам да работя, а с този паспорт няма да получа разрешително.

Продавачът вдигна рамене.

— В такъв случай остава само австрийски паспорт. Само с него може да работите.

— Ами ако някой направи справка в учреждението, което го е издало?

— Кой ще се сети? Освен ако не ви се случат непредвидени неприятности.

— Триста шилинга — каза Щайнер.

Продавачът трепна.

— Имаме определена цена — каза обидено той. — Петстотин, нито грош по-малко.

Щайнер замълча.

— Ако беше за германски паспорт, бихме могли да се спазарим. Те се срещат по-често. Но австрийски паспорт е рядкост. Кога се нуждае австриец от паспорт? Не и в родината си, разбира се. Кога пътува в чужбина? Особено сега, при забраната да се изнася валута. За петстотин е направо без пари.

— Триста и петдесет.

Продавачът се оживи.

— Аз сам платих триста и петдесет на семейството на покойника. Нямаме представа какви усилия се полагат в такива случаи! Комисиони! Разноски! Съвестта се купува много скъпо, приятелю. За да измъкнеш нещо подобно направо от гроба, трябва да броиш суха пара, и то не малко. Само парите пресушават сълзите и усмиряват мъката. Можем да ви го дадем за четиристотин и петдесет. На загуба. Но ви харесахме.

Спазариха се за четиристотин шилинга. Щайнер извади моментална снимка, за която бе платил един шилинг. Двамата приятели я взеха и се върнаха след час с подправения паспорт. Щайнер им плати и го прибра в джоба си.

— Късмет — каза говорителят. — Позволете ми сега да ви дам един съвет. Когато му изтече срокът, има само една възможност да го продължите: да заличите датата и да я промените. Единствената мъчнотия са визите. Колкото по-дълго можете да минете без тях, толкова по-добре — може да продължавате съответно срока.

— Бихме могли да го сторим още сега — каза Щайнер.

Продавачът поклати глава.

— По-добре е да го задържите така. Имате истински паспорт, който може да мине и за намерен. Смяната на снимката не е толкова тежко престъпление, както подправянето. Освен това имате цяла година време. А в една година може да се случи много.

— Да се надяваме.

— Ще си мълчите, нали? Това е от полза и за вас, и за нас. Ако някой има нужда от паспорт, разбира се, знаете как може да ни

намерите. А сега, лека нощ.

— Лека нощ.

— Strzecz miecze — проговори този, който бе мълчал досега.

— Той не знае немски — каза другият, като се засмя на изражението на Щайнер. — Но е незаменим за печати. Помнете — само сериозни купувачи!

Щайнер отиде на гарата. Оставил бе раницата си на гардероба. Миналия ден беше напуснал пансиона и бе нощувал на пейка в парка. На сутринта избърсна мустаците си в тоалетната на гарата, след това се снима. Изпълваше го буйна радост. Сега беше Йохан Хубер, работник от Грац.

Изведнъж спря. Оставаше му да уреди още една сметка от времето, когато беше Щайнер. Той влезе в телефонна кабина и потърси някакъв номер.

— Леополд Шефер — промълви. — „Траутенау Алее“ 27. — Името се бе запечатало в паметта му. Намери номера и позвъни.

Обади се жена.

— Вкъщи ли е господин Шефер? — попита той.

— Да. Ще го повикам веднага.

— Няма нужда — отговори бързо Щайнер. — Тук е полицейският участък на „Елизабетенпроменаде“. В дванайсет часа се очакват безредици. Шефер трябва да се яви в дванайсет и четвърт на доклад. Разбрахте ли?

— Да. В дванайсет и четвърт.

— Добре. — Щайнер закачи слушалката.

„Траутенау Алее“ беше тясна, тиха уличка, със сиви бедни къщурки. Щайнер разгледа внимателно номер двайсет и седем. Нищо не отличаваше тази къща от останалите; но тя му се стори особено отвратителна. Той я отмина и зачака.

Шефер излезе важно от къщи. Щайнер се приближи към него така, че да се срещнат на тъмно. След това го блъсна с рамото си. Шефер се отдръпна и изрева:

— Пиян ли си, ей ти? Не виждаш ли, че пред теб стои полицай?

— Не — отговори Щайнер. — Виждам само един прокълнат от Бога кучи син! Разбираш ли? Кучи син!

Шефер онемя за миг. После каза тихо:

— Трябва да си полудял, човече! Но ще си платиш за това. Хайде, тръгвай към участъка!

Той се опита да измъкне револвера си. Щайнер го удари по ръката, пристъпи бързо и нанесе най-тежката обида, която един мъж може да нанесе на друг: удари по една гръмка плесница на Шефер и по двете бузи.

Полицаят изрева и скочи към него. Щайнер отскочи встрани и заби левия си юмрук в носа на Шефер. Бликна кръв.

— Кучи син! — изрева той. — Жалък скот! Страхлива мърша!

Заби десния юмрук в устата му и усети, че му счупи зъбите. Шефер отстъпи.

— Помощ! — извика той с гръмлив и плътен глас.

— Затваряй си муцуната — изсъска Щайнер и отново го удари с десния си юмрук по брадичката, а с левия почти едновременно под лъжичката. Шефер изхълца като жаба и падна като стълб на земята.

Няколко прозореца светнаха.

— Какво става пак? — извика някои.

— Нищо — отговори Щайнер от тъмнината, — разправям се с един пиан.

— По дяволите тези бъчви! — извика сърдито гласът.

— Закарай го в участъка!

— Там отива!

— Напляскай здраво пианата му муцуна!

Прозорецът се затвори шумно. Щайнер се ухили и изчезна зад най-близкия ъгъл. Сигурен беше, че Шефер не е познал преобразеното му лице. Пресече още няколко улици, докато стигна до по-многолюден квартал и тръгна по-бавно.

„Великолепно, и все пак да се пукнеш от яд — помисли си той. — Такова жалко отмъщение! Но все пак е отплата за години, прекарани в бягство и покорство. Човек не трябва да пропуска възможностите.“ Спря под една улична лампа и извади паспорта си. „Йохан Хубер, работник. Ти си мъртъв и гниеш някъде в гробищата на Грац, но паспортът ти е още жив и валиден в очите на властта. Аз, Йозеф Щайнер, съм жив, но без паспорт съм мъртъв в очите на властта. — Той се засмя на глас. — Да се сменим, Йохан Хубер. Дай

ми книжния си живот, а вземи безкнижната ми смърт. Ако живите не ни помагат, мъртвите ще го направят.“

ГЛАВА ШЕСТА

Когато се върна в хотела в неделя вечерта, Керн завари в стаята Марил, който беше необикновено възбуден.

— Най-после да дойде някой! — извика той. — По дяволите този кокошарник! Жива душа няма тук, и то именно днес! Всички са излезли. И съдържателят дори!

— Какво има? — попита Керн.

— Знаеш ли къде може да намерим акушерка или изобщо лекар гинеколог?

— Не.

— Не, разбира се! — Марил го погледна втренчено. — Ти си разумно момче. Ела с мен, някой трябва да остане при жената. Аз ще изляза да потърся акушерка. Можеш ли да свършиш тази работа?

— Коя работа?

— Да се грижиш да не мърда много. Да я ободряваш. Изобщо да стоиш при нея.

Той задърпа Керн, който нямаше понятие какво става, повлече го към долния етаж и отвори вратата на стая само с едно легло. На него охкаше жена.

— В седмия месец. Помятане или нещо подобно. Успокой я, ако можеш, а аз ще доведа лекар.

Той изхвърча от стаята, преди Керн да успее да отговори.

Жената охкаше. Керн се приближи на пръсти.

— Искате ли да ви донеса нещо? — прошепна той.

Жената продължаваше да охка. Избледнелите ѝ руси коси бяха овлажнели от пот, а по посивялото ѝ лице имаше тъмни петна. Очите ѝ бяха потънали под полупритворените клепки, откъдето се виждаше само бялото на окото. Тънките ѝ устни бяха опънати, зъбите стиснати. Те се белееха ярко в полумрака.

— Искате ли да ви донеса нещо? — повтори Керн.

Той се огледа. На стола бе захвърлено тъничко, евтино палто. До леглото имаше чифт износени обувки.

Жената лежеше облечена, като че се бе хвърлила внезапно на леглото. На масата имаше бутилка с вода, а до мивката бе оставен куфар.

Жената охкаше. Керн не знаеше какво да прави. Жената започна да се върти. Той си припомни думите на Марил и това, което бе научил при едногодишното си следване в университета, и се опита да успокои жената, като я улови за раменете. Но все едно се бе опитал да улови змия. Тя се изплъзна и го отблъсна, после внезапно вдигна ръце и впи с все сила ноктите си в едната му ръка.

Той остана като закован на мястото си. Никога не би предположил, че у нея може да има такава сила. Тя изви бавно глава като на въртележка и изохка така ужасно, сякаш гласът ѝ идваше изпод земята.

Тялото ѝ подскочи и под одеялото, което бе бутнала настрана, Керн видя тъмночервено петно, което пропълзя по чаршафа, увеличавайки се непрестанно. Той опита да се освободи, но жената го държеше като с железни щипци. Гледаше като омагьосан кървавото петно, което се превърна в широка ивица, стигна до края на чаршафа и закапа надолу, образувайки постепенно тъмна локвичка на пода.

— Пуснете ме! Пуснете ме! — Керн не смееше да дръпне рязко ръката си от страх да не навреди някак на жената. — Пуснете ме! — изохка той. — Пуснете ме!

Тялото на жената се отпусна изведнъж. Тя пусна ръката му и падна върху възглавниците. Керн грабна одеялото и го вдигна. Цяла вълна кръв бликна и се изля на пода. Той подскочи ужасен и изтича инстинктивно към стаята на Рут Холанд.

Тя беше сама и седеше пред отворените си книги.

— Елате! — извика Керн. — Една жена долу има ужасен кръвоизлив.

Слязоха тичешком. В стаята беше вече по-тъмно. В прозореца блестяха последните лъчи на залеза, осветяващи призрачно пода и масата. Един отразен лъч искреше като рубин в шишето за вода. Жената лежеше неподвижно. Вече сякаш не дишаше.

Рут Холанд дръпна одеялото. Жената плуваше в кръв.

— Запалете лампата! — извика девойката.

Керн изтича до ключа. Светлината на слабата електрическа лампа се сля мрачно с червеникавия блясък на залеза. Жената лежеше

в леглото, обляна в това жълто-червеникаво сияние. Сега тя беше само един безформен корем с раздърпани, окървавени дрехи, от които се подаваха изцапани с кръв бели крака. Черните ѝ чорапи се бяха смъкнали, а краката ѝ изглеждаха странно извити и безжизнени.

— Дайте ми кърпата за лице! Трябва да спрем кръвоизлива. Може би ще намерите още нещо!

Керн видя, че Рут запретна ръкави и започна да разкопчава жената. Той ѝ подаде кърпата за лице от умивалника.

— Докторът ще дойде сигурно скоро. Марил отиде да го доведе.

Търсейки нещо за превръзка, той изпразни набързо куфара.

— Дайте каквото и да е — извика Рут.

На пода бяха разхвърляни цял куп детски дрешки — ризки, повои, пеленки, няколко плетени палтенца от розова и светлосиня вълна, украсена с панделки. Едно от тях беше още недовършено, нанизано на игли за плетене. Кълбо мека синя вълна падна и се търкулна безшумно на пода.

— Дайте ми нещо! — Рут захвърли окървавената кърпа за лице. Керн ѝ подаде повоите и пелените. В същия миг чуха стъпки по стълбите. Почти веднага Марил блъсна вратата и влезе с доктора.

— Какво става тук? — Докторът влезе с един скок, бутна настрана Рут Холанд и се наведе над жената. Почти веднага се обърна към Марил. — Потърсете номер 2167. Браун да дойде веднага с всичко необходимо за упойка и бракстон-тиксова операция, разбрахте ли? Освен това да донесе и всичко необходимо против силен кръвоизлив.

— Разбрах.

Лекарят се огледа.

— Можете да си тръгнете — каза той на Керн. — Госпожицата по-добре да остане. Донесете топла вода и ми дайте чантата.

След десет минути пристигна вторият лекар. С помощта на Керн и още няколко души, които се бяха прибрали междувременно, съседната стая бе превърната набързо в операционна. Леглата бяха бутнати настрана, няколко маси бяха съединени и инструментите наредени. Съдържателят замени лампите с най-силните, които имаше в хотела.

— По-бързо, по-бързо! — Първият лекар полудяваше от нетърпение. Той навлече бялата си престилка и накара Рут Холанд да я закопчае. — Облечете една и вие! — Той ѝ хвърли една престилка. —

Може би ще ни потрябват. Можете ли да гледате кръв? Не ви ли става лошо?

— Не — каза Рут.

— Браво! Чудесна девойка!

— Аз бих могъл да ви помогна — каза Керн. — Следвал съм два семестъра медицина.

— Засега не. — Докторът погледна инструментите си. — Да започваме ли?

Светлината озари плешивото му теме. Вратата на стаята бе откачена. Четирима души изнесоха леглото със стенещата жена в коридора, оттам я внесоха в другата стая. Очите ѝ бяха широко разтворени, пребледнелите ѝ устни мърдаха.

— Дръж по-здраво — викаше докторът. — Вдигнете по-високо! Внимателно, да ви вземат дяволите, внимателно!

Жената беше много тежка. По челото на Керн лъснаха капки пот. Погледът му срещна този на Рут. Тя беше бледа, но спокойна и толкова преобразена, че едва можеше да я познае. Мислите ѝ бяха изцяло при болната жена.

— Хайде! Всеки, който няма работа — вълн! — извика плешивият доктор. Той хвана ръката на болната. — Няма да ви боли. Много е леко! — Гласът му внезапно бе придобил майчинска нежност.

— Детето ми трябва да оживее — прошепна жената.

— И двамата ще живеете... и двамата — отговори кротко докторът.

— Детето ми...

— Само ще го извием малко, за да не се появи с рамото напред. И всичко ще свърши много бързо. Бъдете спокойна само, съвсем спокойна. Упойка!

Керн бе останал с Марил и неколцина други в стаята, откъдето бяха изнесли жената. Очакваха с нещо да бъдат полезни. От съседната стая се чуваше глухият шепот на лекарите. По пода лежах разхвърляните розови и сини палтенца.

— Раждане — обърна се Марил към Керн. — Ето как идваме в света: сред писъци и кръв. Разбираш ли, Керн?

— Да.

— Не — каза Марил. — Не разбираш; и аз не разбирам. Само жена може да разбере. Не се ли чувстваш като свиня?

— Не — отговори Керн.

— Не? Е, добре, аз се чувствам като свиня. — Марил изтри очилата си и погледна Керн. — Не си ли имал никога жена? Не! Иначе и ти би се чувствал като мен. Няма ли възможност да се пийне нещо тук?

От един ъгъл на стаята се показва келнерът.

— Донеси половин бутилка коняк — каза Марил. — Да, да, имам пари да го платя. Върви го донеси.

Келнерът изчезна, а заедно с него излязоха съдържателят и още двама души. Керн и Марил останаха сами.

— Да седнем до прозореца — каза Марил и посочи залеза. — Красиво, нали?

Керн кимна.

— Да — каза Марил. — Какви ли не противоречия се случват едновременно! Онова в градината е люляк, нали?

— Да.

— Люляци и етер. Кръв и коняк. Хайде наздраве.

— Донесох четири чаши, хер Марил — каза келнерът, като сложи един поднос на масата. — Помислих, че... може би... — Той посочи с глава към съседната стая.

— Добре.

Марил наля две чаши.

— Пиеш ли, Керн?

— Рядко.

— Въздържанието е еврейски грях. Вие, от друга страна, познавате повече жените. Но те не се интересуват от това. Наздраве.

— Наздраве.

Керн изпразни чашата си. Почувства се по-добре.

— Само помятане ли е — попита той, — или нещо друго?

— Да. С четири седмици по-рано. От преумора. Пътуване, смяна на влакове, тревоги, скитане и така нататък. Всичко, което жена в нейното положение не е трябвало да прави.

— А защо...

Марил наля отново чашите.

— Защо... — каза той. — Защото е искала детето ѝ да има чешко поданство, защото не е искала да го плюят в училище и да го наричат „вонящ евреин“.

— Разбирам — каза Керн. — А съпругът ѝ не е ли дошъл с нея?

— Съпругът е бил затворен преди две седмици. Защо? Защото е търговец и бил по-предприемчив и работлив от конкурента си на отсрещния ъгъл. Какво ще направиш, ако си на мястото на този конкурент? Ще го обвиниш в предателски приказки, в ругатни срещу правителството, в разпространяване на комунистически учения. В каквото и да е. Ще го затворят. И неговите клиенти ще дойдат при теб. Разбираш ли?

— Наблюдавал съм такива неща — каза Керн.

Марил изпразни чашата си.

— Сурови времена. Мирът се осигурява с оръдия и бомбардировачи. Човечността — с концентрационни лагери и погроми. Живеем в дни, когато всички понятия са обърнати с главата надолу, Керн. Нападателят се самообявява днес за пазител на мира, а битите и преследваните са подпалвачи на световни войни. Има дори цели раси, които вярват в това.

След половин час от съседната стая се дочу слабо, пискливо гласче.

— Направиха фокуса, да ги вземат дяволите! — каза Марил. — Още един чех на света, да пием за здравето му, Керн! Да пием за най-великото тайнство на този свят, раждането. Знаеш ли защо е тайнство? Защото по-късно умираме. Наздраве!

Вратата се отвори и вторият лекар влезе в стаята. Беше изпръскан с кръв и запотен. В ръцете си държеше някакво пискливо същество, червено като рак. Пипаше го по гърба и изръмжа:

— Живо е! Има ли нещо... — Той потърси пелени. — Тези ще станат, госпожице.

Той подаде детето и пелените на Рут.

— Изкъпете го и го повийте, но не много стегнато. Старата съдържателка знае как... но го дръжете далеч от етера. Оставете го в банята...

Рут взе детето. На Керн му се стори, че очите ѝ са два пъти по-големи. Лекарят седна до масата.

— Коняк ли е това?

Марил му наля една чаша.

— Как се чувстват лекарите — попита той, — когато виждат всеки ден да се правят нови бомбардировачи и оръдия, но не и нови болници? Единствената цел на първите е да пълнят вторите.

Лекарят вдигна глава.

— Като нацвъкани — каза той. — Така се чувстваме. Много приятно! Зашиваме ги с най-добрата модерна техника, за да могат да ги разкъсат отново с най-първобитна диващина. Защо направо не убиват децата? Така е по-просто.

— Драги приятелю — отговори бившият депутат Марил, — убиването на деца е престъпление. Убиването на възрастни е въпрос на национална чест.

— В следващата война ще избият предостатъчно жени и деца — промълви докторът. — Ние се борим с холерата... А тя е една съвсем безопасна болест в сравнение с войната.

— Браун! — извика лекарят от съседната стая. — Бързо!

— Идвам.

— Проклятие! Работите не вървят добре, както изглежда — каза Марил.

Браун се върна след малко. Изглеждаше много уморен и разтревожен.

— Разкъсана е стената на матката — каза той. — Нищо не може да се направи. Жената умира от кръвоизлив.

— Нищо ли не може да се направи?

— Нищо. Опитахме всичко. Кръвоизливът не спира.

— Не може ли да опитате кръвопреливане? — попита Рут, застанала на прага. — Може да използвате моята кръв.

— Безполезно е, дете — поклати глава лекарят. — Ако кръвоизливът не спре...

Той се върна в операционната, като остави вратата отворена. Правогълникът ярка светлина имаше призрачен вид. Другите трима продължаваха да мълчат.

Келнерът дойде на пръсти.

— Да прибера ли?

— Не.

— Искате ли да пийнете нещо? — обърна се Марил към Рут.

Тя поклати отрицателно глава.

— Пийнете. Ще се почувствате по-добре. — Той ѝ наля половин чашка.

Беше се стъмнило. Последните зеленикавооранжеви лъчи гаснеха постепенно на хоризонта. В сиянието им плуваше бледата луна, изпъстрена с тъмни петна — като стара медна монета. Откъм улицата се чуваха гръмки, самодоволни и неразбрани гласове. Керн си спомни изведнъж думите на Щайнер... Някой може да умира до теб, но ти не чувстваш това. Там именно е нещастieto на света... Съчувствието не е страдание, съчувствието е само прикрита радост... Въздишка на облекчение, че злото не е засегнало теб или някого, когото обичаш. Той погледна Рут. Не можеше да види вече лицето ѝ.

— Какво е това? — запита Марил, като се ослуша.

В припадащата нощ се разнесе продължителен, властен глас на цигулка. Той заглъхна, чу се отново, извиси се все по-гръмко и по-гръмко, победоносен и дързък, последван от цял низ шепнещи нежни нотки, и в тъмнината прозвуча тиха песен, проста и тъжна като угасваща светлина.

— В хотела се свири — каза Марил и надникна през прозореца, — на четвъртия етаж над нас.

— Мисля, че го познавам — отговори Керн. — Чувах вече веднъж този цигулар, но не знаех, че живее тук.

— Не е обикновен цигулар, а нещо много по-голямо.

— Да се кача ли, за да го помоля да спре?

— Защо?

Керн посочи с глава съседната стая. Очилата на Марил светнаха.

— Не. Защо ще правиш това? Човек винаги може да е тъжен. А и смърт има навсякъде. Тези неща вървят ръка за ръка.

Седнаха и заслушаха. След доста дълго време Браун дойде от съседната стая.

— Свърши се — каза той. — Без много страдания. Знаеше, че детето ѝ е живо. Успяхме да ѝ кажем това. — И тримата станаха. — Да я внесем пак тук — каза Браун. — Другата стая е заета.

Бледата, вече изтъняла жена, лежеше сред разхвърляни окървавени покривки, легени, кани и купища кървави памуци. Тя имаше отчуждено, строго изражение и вече нищо не я вълнуваше. Плешивият лекар още се занимаваше с нея. Имаше нещо възмутително и противоречиво в този контраст между пълнокръвния, радостен, силен и неспокоен живот и спокойствието на неговия финал.

— Оставете я покрита — каза лекарят. — По-добре да не я виждате вече. И така, немалко преживяхте, нали, госпожице?

Рут поклати глава.

— Вие се държахте като войник. Никакво кръшкане. Знаете ли какво бих искал да сторя сега? Да отида да се обеса. Просто да отида до най-близкия прозорец и да се обеса.

— Вие спасихте детето, а това е успех.

— Да, да се обеса! Виждате ли, зная, че направихме всичко възможно; ние сме безпомощни в такова положение. И все пак бих могъл да се обеса. — Пълното му лице се зачерви от яд над яката на окървавената престилка. — От двайсет години вече върша това. И всякога, когато някоя пациентка се изплъзне от ръцете ми, изпитвам желание да се обеса. Глупаво, нали? — Той се обърна към Керн. — Извадете цигари от левия джоб на палтото ми и сложете една в устата ми. Да, госпожице, зная какво мислите: разправям всичко това, а искам да пуша. Отивам да се измия.

Той погледна гумените си ръкавици като че те бяха виновни за всичко, и тръгна тромаво към банята.

Изнесоха леглото с мъртвата в коридора, а оттам го върнаха в стаята ѝ. Навън имаше няколко души — обитателите на голямата стая.

— Не можеше ли да я заведат в болницата? — попита една мършава жена с врат като на пуйка.

— Не — каза Марил. — Иначе биха го сторили.

— И ще остане тук през цялата нощ ли? Кой ще може да заспи, като знае, че в съседната стая има мъртвец?

— Тогава ще стоиш будна, бабо — отговори Марил.

— Не съм баба — прекъсна го троснато жената.

— То си личи.

Жената го погледна.

— А кой ще изчисти стаята? Няма да се отървем от миризмата. Биха могли да я оперират и в десети номер, отсреща.

— Виждате ли — обърна се Марил към Рут, — онази хубава жена умря. Детето, а вероятно и съпругът ѝ се нуждаят от нея. Но тази ялова дъска за гладене е още жива. И сигурно ще доживее до дълбока старост, за да измъчва ближните си. Ето една гатанка, която никой не може да разреши.

— Злото е по-силно и издържа повече — отвърна мрачно Рут.

Марил я погледна.

— Как сте открили това?

— Трудно е да не го забележите днес.

Марил не отговори, само я загледа замислено. Двамата лекари влязоха.

— Съдържателката взе детето — каза плешивият. — Ще изпратя да го приберат. Още сега ще телефонирам. Ще съобщя и за жената. Познавахте ли я добре?

Марил поклати глава.

— Тя пристигна преди няколко дни. Само веднъж съм говорил с нея.

— Може би има някакви документи. Властите ще ги поискат.

— Ще прегледам.

Лекарите си отидоха. Марил претърси куфара на покойницата. В него нямаше нищо друго, освен детски дрешки, една синя рокля и малко бельо. Той прибра отново всичко.

— Странно как тези неща също изглеждат мъртви.

В ръчната ѝ чанта намери паспорт и удостоверение от франкфуртската полиция. Той ги приближи към светлината.

— Катарина Хиршфелд, родена Бринкман, от Мунстер. Родена на 17 март 1901 г.

Той се изправи и погледна покойницата. Взря се в русите ѝ коси и тясното, сурово вестфалско лице.

— Катарина Бринкман, омъжена за Хиршфелд. — След това погледна отново паспорта. — Валиден за още три години — прошепна той. — Три години. Три години за някоя друга. Удостоверението от полицията е достатъчно за погребението ѝ.

Той прибра документите в джоба си.

— Аз ще се погрижа за тези неща — каза той на Керн. — Ще донеса и свещ. Не зная защо, но чувствам, че някой трябва да постои при нея. Безполезно е, разбира се, но имам смешното чувство, че някой трябва да постои при нея.

— Аз ще остана — каза Рут.

— И аз — обади се Керн.

— Много добре. Ще ви сменя по-късно.

Луната беше станала по-кръгла. Нощта бе погълнала тъмносиньото безкрайно небе. Повеят ѝ нахлу в стаята, изпълнен с ухание на пръст и цветя.

Керн застана с Рут до прозореца. Стори му се, че е бил някъде далеч и се е върнал у дома. Дълбоко в него продължаваше да се таи ужасът от писъците на жената и от окървавеното ѝ, стърчено от болка тяло. Той чуваше тихото дишане на девойката до себе си и погледна нежните мили устни. Разбра изведнъж, че и тя принадлежи към това мрачно тайнство, което обгражда любовта с обръч от ужас; почувства, че и нощта е част от него, като цветята, тежкото ухание на пръстта и нежните акорди на цигулката над покривите; знаеше, че ако се обърне, бледата маска на смъртта ще го погледне втренчено в мигащата светлина на свещта; а същевременно, и именно затова, чувстваше много по-властно топлотата под кожата си, от която потръпваше и която го караше да търси пак топлота, само топлота и нищо друго, освен топлота.

Една чужда ръка взе неговата и я сложи около гладките си млади рамене.

ГЛАВА СЕДМА

Марил седеше на циментовата тераса в хотела и си вееше с вестник. Пред него имаше няколко книги.

— Ела, Керн — извика той. — Наближава вечер, тоест време, когато зверовете търсят самота, а хората — другари. Как я караш с разрешителното?

— Валидно е за още една седмица. — Керн седна до него.

— Една седмица в затвор е дълго време. Но една седмица на свобода е много кратко. — Марил потупа книгите, които бе сложил пред себе си. — Изгнанието е нещо много добро. Аз на моите години уча френски и английски.

— Понякога не понасям думата изгнание — каза мрачно Керн.

— Глупости! — изсмя се Марил. — Като изгнаник ти си в отлично общество. Данте е бил изгнаник. Шилер е трябвало да напусне родината си; Хайне и Виктор Юго — също. Споменах малцина. Погледни бледата ни сестра луната — изгнаница от нашата земя; а самата майка земя е стара изгнаница от слънцето. — Той го погледна с крайчеца на окото си. — По-добре щеше да е, разбира се, това преселение да не се е състояло и ние да продължаваме да шумим като пламтящи огньове. Или като слънчеви петна. Не си ли съгласен?

— Не — каза Керн.

— Правилно. — Марил продължи да си вее с вестник. — Знаеш ли какво чета?

— Че евреите са виновни, задето не е валияло дъжд.

— Не.

— Че къс граната в корема е единственото истинско щастие за мъжа.

— И това не е.

— Че евреите са болшевики, защото се стремят към все повече и повече богатства.

— Това не беше лошо. Продължавай.

— Че Христос е ариец. Незаконен син на германски легионер...

Марил се изсмя.

— Не, никога няма да отгатнеш. Четях обяви за женитба. Послушай. „Къде е милият, симпатичен мъж, който ще ме направи щастлива? Една дълбоко чувствителна девойка с изтънчен и благороден нрав, обичаща всичко добро и прекрасно, с първокласни познания в хотелския бранш, търси душа със сходни вкусове, между трийсет и пет и четиресет години, с добра работа...“ Той вдигна глава. — Между трийсет и пет и четиресет! Четиресет и една година — и вече те отблъскват; това е признание, нали? Или пък: „Къде ще намеря подходящ другар? Дама, добра домакиня, добросърдечна и любознателна, жизнерадостна, незасегната от всекидневната рутина на живота, с духовна красота и дарба за приятелство, обичаща изкуството и спорта, търси господин с подходящ доход, обичащ изкуството и спорта, който може да бъде същевременно добър другар...“ Великолепно, нали? Да прочетем и това: „Самотен петдесетгодишен мъж, чувствителен и младолик, сирак...“ — Марил спря да чете. — Сирак! — каза той. — На петдесет години! Какво трогателно създание е този петдесетгодишен безпомощник! Ето, моето момче! — Той подаде вестника на Керн. — Две страници. Всяка седмица има по цели две страници, и то само в този вестник. Погледни заглавията — отвсякъде надничат души, доброта, другарство, обич и приятелство! Истински рай. Райска градина сред политическата пустиня. Насърчително и окуражително. Дава ти възможност да видиш, че в тези жалки времена все още съществуват добри хора. Такова нещо винаги ободрява...

Той остави вестника.

— Защо да няма и такова обявление например: „Началник на концентрационен лагер, добродушен и чувствителен...“.

— Той непременно ще се смята за такъв — каза Керн.

— Безусловно. Колкото по-първобитен е един човек, за толкова по-съвършен се смята. Може да разбереш това от тези обяви. Сляпата увереност — ухили се Марил, — това именно дава подтик на човека. Съмнението и търпимостта са отлики на културния човек, те го рушат постепенно. Такъв е смисълът на старата приказка за Сизиф — един от най-дълбоките човешки символи.

Прислужник на хотела се появи внезапно и съобщи възбудено:

— Господин Керн, един господин ви търси. Не прилича на полицаи.

— Идвам — каза Керн и побърза да стане.

Керн не позна изведнъж бедния възрастен мъж. Стори му се, че гледа мъглив образ на фотографско стъкло, в което постепенно започва да различава отделни черти.

— Татко! — извика той, дълбоко развълнуван.

— Да, Лудвиг! — Старият Керн изтри потта от челото си. — Горещо — каза уморено той.

— Да, много е горещо. Ела в стаята с пианото. Там е хладно.

Седнаха. Но Керн стана почти веднага, за да донесе лимонада на баща си. Беше много развълнуван.

— Отдавна не сме се виждали, татко — каза предпазливо той, след като се върна.

Старият Керн кимна.

— Ще можеш ли да останеш тук, Лудвиг?

— Не вярвам. Знаеш какви са тукашните. Много предпазливи. Разрешително за две седмици. Може би още два-три дни след това, но нищо повече.

— Мислиш ли да останеш нелегално?

— Не, татко. Тук има премного емигранти. Не знаех това. Ще се опитам да се върна във Виена. Там е по-лесно да си изкараш прехраната. Кажи ми сега ти какво правиш.

— Боледувах, Лудвиг. От грип. Едва преди няколко дни станах.

— Така било, значи! — Керн задиша по-свободно. — Болен си бил. Добре ли си сега?

— Да. Както виждаш...

— Какво правиш сега, татко?

— Намерих си място.

— Много добре те пазят — каза усмихнато Керн.

Старецът го погледна с такова измъчено и смутено изражение, че синът замълча изненадано, преди да запита:

— Не вървят ли добре работите ти, татко?

— Ех, Лудвиг, какво значи думата „добре“ за хора като нас? Малко покой е вече много нещо. Имам работа: счетоводство. Не е нещо особено, но все е занимание. Счетоводство у един търговец на въглища.

— Чудесно. Колко ти плаща?

— Почти нищо. Само за джобни. Но имам храна и квартира.

— Това е предостатъчно. Ще дойда да те видя утре, татко.

— Да... да... Или пък аз ще дойда тук.

— Защо ще се изморяваш? Аз ще дойда.

— Лудвиг... — Старият Керн преглътна. — Предпочитам да дойда аз.

Керн го погледна учудено и внезапно разбра всичко.

Онази грамадна жена на вратата... Сърцето му заудря като чук в ребрата му. Искаше му се да скочи, да сграбчи баща си и да го отведе; той си спомни като в унес майка си, Дрезден, спокойните утринни разходки в неделен ден... След това погледна унилия мъж пред себе си, който го наблюдаваше унижено, и си помисли: „Свършено е с него“. Напрежението изчезна и той почувства само безкрайно съжаление.

— Два пъти ме изгониха, Лудвиг. Ако бях останал още един ден, щяха да ме намерят. Не са лоши хора. Но не могат да ни държат тук всички, нали знаеш? Аз се разболях; през цялото време валяха дъждове. Пневмония с повторение. Тази жена се грижеше за мен. Иначе бих умрял, Лудвиг. Тя не е лоша...

— Сигурен съм, татко — каза спокойно Керн.

— И аз работя. Изкарвам си прехраната. Не е... нали знаеш... не е както беше. Но не мога да спя все по пейки и да треперя постоянно, Лудвиг...

— Разбирам, татко.

Старецът загледа право пред себе си.

— Понякога мисля, че майка ти трябва да поиска развод. Тогава ще може да се върне в Германия.

— Това ли искаш?

— Не за себе си, а за нея. Защото аз съм виновен за всичко. Ако не беше омъжена за мен, би могла да се върне. И за твоето положение съм виновен аз. Заради мен нямаш вече родина.

Керн се чувстваше ужасно. Този човек вече не беше жизнерадостният му, мил и весел баща от Дрезден. Пред него сега стоеше нещастен, безпомощен старец, сродник, който вече не може да се справя с живота. Той стана замаяно и направи нещо, което не бе вършил никога досега. Прегърна тесните приведени рамене на баща си и го целуна.

— Разбираш ли ме, Лудвиг? — прошепна Зигмунд Керн.

— Да, татко. Всичко това няма значение. Абсолютно никакво значение.

Той потупа нежно с ръка мършавия гръб на баща си и погледна през рамото му към една картина на пианото.

— А сега да си вървя...

— Да, татко.

— Искам да платя лимонадата. Донесох ти и пакет цигари. Ти си пораснал, Лудвиг. Станал си голям и силен.

„Да, а ти си остарял и отслабнал — помисли си Керн. — Ако можех да пипна някого от онези отвъд границата, някого от хората, които те докараха дотук... Да бих намерил поне един от тях, за да смажа глупавото му, затлъстяло, самодоволно лице.“

— И ти изглеждаш много добре, татко — каза той. — Лимонадата е платена вече. И аз печеля нещичко сега. Знаеш ли как? От някогашната ни стока. От бадемовия крем и твоята тоалетна вода „Фар“. Намерих малко у един дрогерист, оттам ги купувам.

Погледът на Зигмунд Керн просветна малко. Той се усмихна тъжно.

— Трябва да обикаляш, значи, и да ги продаваш. Прощавай, Лудвиг.

— О, глупости! — Камък заседна в гърлото на Керн и той преглътна бързо. — Този живот е най-доброто училище, татко. Животът се научава по-добре от низините. И хората също. След това не ще има възможност за големи разочарования.

— Само да не се разболееш.

— Няма. Много добре съм се калил вече.

Излязоха.

— Виждам, че имаш много надежди, Лудвиг.

„Господи! — помисли си Керн, — той нарича това надежда! Надежда!“

— Всичко ще се оправи отново — каза на глас. — Не може да продължава така.

— Да... — Старецът погледна пред себе си. — Лудвиг — каза тихо той, — когато се съберем пак... с майка ти... — той махна с ръка, като че искаше да прогони нещо, — ще забравим всичко това... Няма и да мислим дори за него, нали?

Той говореше тихо, с почти детинска доверчивост и с глас, напомнящ чуруликането на уморено птиче.

— Само заради мен не можеш да продължиш следването си, Лудвиг — каза тъжно и почти несъзнателно, като човек, който е размишлявал толкова дълго за вината си, че я изказва почти като автомат.

— Без теб не бих съществувал — отговори Керн.

— Бъди здрав, Лудвиг. Не искаш ли да вземеш цигарите? Аз съм ти баща в края на краищата и бих искал да сторя нещо за теб.

— Добре, татко, ще ги взема.

— Не ме забравяй съвсем — каза старецът и устните му затрепераха. — Намеренията ми винаги са били добри, Лудвиг. — Той повтори неколkokратно името му, като че не искаше да се отдели от него. — При все че не успях, Лудвиг. Аз исках да се грижа за всички ви, Лудвиг.

— И се грижеше за всички ни, докато можеше.

— Да си вървя вече. Всичко добро, моето дете.

„Дете, помисли Керн... кой от двамата е дете?“ Той погледна как баща му тръгва по улицата. Обещал бе да му пише и да го види пак. Но знаеше, че го вижда за последен път. И го гледаше с широко отворени очи, докато старецът се загуби от погледа му. Чувство на неизмерима пустота изпълни душата му.

Той се върна в хотела. Марил беше все още на терасата и четеше с ненавист и презрение вестника. „Странно — помисли си Керн, — колко бързо понякога може да рухне всичко... само за времето, прекарано от някого в спокойно четене на вестник. Петдесетгодишен сирак...“

Лицето му се изкриви в горчива насмешка. Сирак... Сякаш човек не може да е сирак и при живи майка и баща.

След три дни Рут Холанд замина за Виена. Тя бе получила телеграма от една приятелка, при която можеше да отседне. Смяташе да си потърси работа и да се запише в университета.

В навечерието на заминаването си отиде с Керн в ресторант „Черното прасе“. И двамата се хранеха досега в евтини закусвални, но Керн бе предложил да отпразнуват последната си вечеря.

„Черното прасе“ беше задимено заведение с евтина, но много вкусна храна. Керн бе научил за него от Марил.

Марил го бе запознал с цените и бе препоръчал специалитета на заведението — телешкия гулаш. Керн преброи парите си и реши, че ще могат да си поръчат и баница със сирене за десерт. Рут му бе казала някога, че я обича.

При пристигането им ги посрещна неприятна изненада. Гулаш вече нямаше; бяха закъснели. Керн прегледа изплашено менюто. Повечето ястия бяха много по-скъпи. Застаналият до масата келнер изреждаше напевно ястията.

— Пушено месо с кисело зеле, свински пържоли със салата, пиле паприкаш, пресен пастет от черен дроб...

„Пастет от черен дроб — помисли си Керн, — този глупак смята, че сме мултимилionери.“ Той подаде менюто на Рут и я запита:

— Какво бихте искали вместо гулаш? — А същевременно пресметна, че ако поръчат свински пържоли, и дума не може да става за баница.

Рут едва хвърли поглед към листата.

— Кренвирши и салата от картофи — каза тя. Това беше най-евтиното ястие.

— Глупости — протестира Керн, — това не е меню за прощална вечеря.

— Аз ги обичам много. След храната в народните кухни това е истинско пиршество.

— А какво ще кажете за свински пържоли?

— Много са скъпи.

— Келнер — повика Керн, — две свински пържоли, и то поголеми.

— Всички са еднакви — отговори равнодушно келнерът. — Какво искате преди тях? Супа, ордъоври?

— Нищо — каза Рут още преди Керн да я запита.

Поръчаха си бутилка евтино вино и келнерът се отдалечи презрително — сякаш знаеше по интуиция, че Керн е похарчил вече половин крона от парите, определени за почерпката му.

Заведението беше почти празно. Само един посетител заемаше маса в ъгъла. Той имаше широко, румено лице с белези от дуел и монокъл. Седеше с чаша бира пред себе си и наблюдаваше Керн и Рут.

— Много неприятно, че онзи приятел е седнал там — каза Керн.
Рут кимна.

— Поне да беше някой друг. Но той... напомнима...

— Да. Можем да сме сигурни, че не е изгнаник — каза Керн. —
Най-вероятно е да е тъкмо обратното.

— Просто няма да гледаме в тази посока.

Но Керн не можеше да се сдържи. Забеляза, че мъжът ги наблюдава упорито.

— Не мога да разбера какво иска — каза сърдито той. —
Продължава да ни гледа.

— Може би е някой агент на Гестапо. Чувала съм, че този град
гъмжи от шпиони.

— Да отида ли да го попитам какво иска?

— Не! — Рут сложи изплашено ръка върху ръката на Керн.

Донесоха пържолите. Бяха крехки и сочни. Поднесени бяха с
прясна салата. Но Рут и Керн не можеха да им се насладят както се
бяха надявали; и двамата бяха много неспокойни.

— Не може да е дошъл за нас — каза Керн. — Никой не знаеше,
че ще дойдем тук.

— Не може да е дошъл за нас — съгласи се Рут. — Може би е
съвсем случайно тук. Но несъмнено е все пак, че ни наблюдава.

Келнерът отнесе чиниите. Керн го погледна безутешно. Той
възнамеряваше с тази вечеря да достави радост на Рут, а онзи приятел
с монокъла я бе провалил. Керн стана ядосано.

Решил беше вече.

— Една минутка, Рут...

— Какво ще правите? — попита тревожно тя. — Стойте си тук!

— Не, това няма нищо общо с онзи човек. Отивам да
поприказвам със съдържателя.

Преди да напусне хотела, той беше сложил за всеки случай две
флакончета парфюм в джоба си. Сега искаше да види дали не ще може
да даде едно от тях на съдържателя срещу две парчета баница. Те
струваха много повече, но това нямаше значение. След провала на
пържолите Рут трябваше да хапне поне любимия си десерт. А може би
ще успее да уреди и кафе.

Той излезе и направи предложението си на съдържателя, който
пламна веднага.

— Аха! Опитваш се да избягаш, без да си платиш сметката! Мислиш, че можеш да се нахраниш и да не платиш нищо, нали? Слушай, приятелю, теб ще те оправи само полицията.

— Мога да платя това, което сме изяли. — Керн хвърли сърдито парите на масата.

— Преброй ги внимателно — каза съдържателят на келнера. После се обърна троснато към Керн. — Събирай си партакешите! Какво смяташ да измъкнеш по този начин? Посетител ли си или продавач?

— Засега съм посетител — заяви яростно Керн, — а вие сте...

— Една минута — каза един глас зад него.

Керн се обърна. Непознатият с монокъла бе застанал точно зад него.

— Може ли да ви задам един въпрос?

Той се отдалечи на няколко стъпки от касата. Керн го погледна с разтуптяно сърце.

— Вие сте германски бежанци, нали? — попита непознатият.

Керн го погледна втренчено.

— Какво ви интересува?

— Нищо — отговори спокойно другият. — Само че чух случайно разговора ви. Искате ли да ми продадете парфюма?

Керн реши, че намеренията на непознатия са му ясни. Ако му продаде парфюма, ще бъде виновен в търговия без разрешително и може да бъде незабавно арестуван и изгонен.

— Не — каза той.

— Защо?

— Защото нямам нищо за продан. Аз не съм продавач.

— Добре, да направим замяна тогава. Аз ще ви дам това, което съдържателят отказа да ви даде — пасти и кафе.

— Не разбирам какво желаете — каза Керн.

— Зная, че сте много мнителен — усмихна се непознатият. — Но ще ви обясня. Аз живея в Берлин и след един час се връщам там. А вие не можете да се върнете.

— Не — каза Керн.

Непознатият го погледна.

— Затова именно стоя тук и затова бих се радвал да ви направя тази малка услуга. Бях ротен командир през войната. Един от най-

добрите ми войници беше евреин. Ще ми дадете ли сега флакончето?

Керн му го подаде.

— Моля да ме извините — каза той. — Имах съвсем друго мнение за вас.

— Предполагам — изсмя се непознатият. — А сега не трябва да оставяте госпожицата по-дълго сама. Навярно вече е достатъчно изплашена. Желая ви всичко добро. — Той стисна ръката на Керн.

— Благодаря. Много благодаря.

Керн се върна замаян.

— Рут — каза той, — това е или дядо Коледа, или аз съм полудял.

Келнерът дойде веднага. Носеше поднос с кафе и сребърна табличка с три отделения, пълни с пасти.

— Какво е това? — запита учудено Рут.

— Чудесата на Керновия парфюм „Фар“.

Керн сияеше и наля кафе.

— Сега всеки от нас има право да си избере пасти.

— Какво бихте искали?

— Парче баница със сирене.

— Ето ви. Аз ще си взема кифли с шоколаден крем.

— Да опаковам ли останалите? — попита келнерът.

— Какво искате да кажете?

Келнерът посочи с ръка трите отделения.

— Всичко това е поръчано за вас.

Керн го гледаше съвсем смаян.

— За нас ли? Къде е... Няма ли да дойде господинът?

— Той си отиде преди малко. Уреди всичко. Така че...

— Почакайте — каза набързо Керн. — Почакайте, за бога. Искате ли един еклер, Рут? Или от тези крем-пити? Или анасонов кекс?

Той напълни чинията ѝ и взе още няколко пасти за себе си.

— А сега — каза със самодоволна въздишка — свийте останалите в два пакета. Единия ще вземете със себе си, Рут. Колко е приятно, че мога да сторя нещо за вас!

— Шампанското е вече в леда — каза келнерът, като прибра сребърната фруктиера.

— Шампанско ли? Хубава шега! — изсмя се Керн.

— Никаква шега. — Келнерът посочи към вратата, откъдето се появи самият съдържател с напълнена с лед купа, от която се подаваше гърлото на бутилка шампанско.

— Надявам се, че не ми се сърдите — усмихна се любезно съдържателят. — Аз се шегувах само, разбира се...

Керн се облегна на стола си с широко разтворени очи. Келнерът кимна.

— Всичко е платено.

— Сънувам — каза Керн като потърка очи. — Пили ли сте някога шампанско, Рут?

— Не. Досега съм го виждала само на кино.

Керн с мъка си възвърна самообладанието.

— Драги приятелю — обърна се той важно към съдържателя. — Виждате ли какво ви предлагам: едно флаконче от световноизвестния парфюм на Керн срещу две смешни банички. А видяхте ли сега какво плати за този флакон познавачът?

— Човек не може да знае всичко — извини се съдържателят. — Моята специалност са по-скоро напитките.

— Рут — каза Керн, — отсега нататък вярвам в чудеса. Не бих се изненадал, ако през прозореца долети бял гълъб и ни донесе два паспорта с петгодишен срок или безсрочно разрешително за работа.

Изпразниха бутилката. Струваше им се грешно да оставят и капка дори. Шампанското не им хареса много. Но продължиха да пият, като ставаха все по-весели и по-весели, докато накрая и двамата бяха леко пияни.

Тогава решиха да си тръгнат. Керн взе пакетчетата с пастите и понечи да даде бакшиш на келнера. Но човекът отказа.

— И това е платено.

— Рут — започна замаяно Керн, — животът ни замайва. Още един такъв ден и ще стана романтик.

Съдържателят го спря.

— Имате ли още малко от този парфюм? Помислих, че жена ми може би...

Керн се опомни изведнъж.

— Случайно имам още едно флаконче, последното. — Той извади второто шишенце от джоба си. — Но условията не са вече същите, приятелю. Пропуснахте случая. Цената е двайсет крони... — той притаи дъх, — и то само за вас.

Съдържателят пресметна набързо. Той бе надвзел на капитана трийсет крони за шампанското и пастите, така че пак щяха да му останат десет крони печалба.

— Петнайсет — предложи.

— Двайсет. — Керн се приготви да прибере отново флакона в джоба си.

— Добре.

Съдържателят извади една скъсана банкнота от джоба си. Реши да каже на любимата си весела Барбара, че флакончето струва петдесет крони. По този начин щеше да се отърве от купуването на шапката, за която тя го молеше от една седмица насам и която струваше четиресет и осем крони. С един куршум два заека.

Керн и Рут отидоха в хотела. Взеха пътническата чанта на Рут и тръгнаха за гарата. Рут се беше умълчала.

— Не тъгувайте — каза Керн. — Скоро ще ви последвам. След една седмица най-късно ще трябва да напусна. Уверен съм в това. И ще дойда във Виена.

— Елате. Но само ако ще е по-добре за вас.

— Защо не казахте просто: елате.

Тя го погледна малко виновно.

— Нима казаното от мен не значи повече?

— Не зная. Стори ми се много предпазливо.

— Да. — Тя изведнъж се натъжи. — Така беше наистина — предпазливо.

— Не тъгувайте — каза Керн. — Толкова весела бяхте преди малко!

Тя го погледна безпомощно и промълви:

— Не ми обръщайте внимание. Понякога не зная какво правя. Може би е от виното. Да приемем, че е от виното. Елате. Имаме още няколко минути.

Отидоха в парка, седнаха на една пейка и Керн обгърна с ръка раменете ѝ.

— Радвайте се, Рут. Другото е лошо. Знам, че говоря глупости, но за нас това не е глупост. Ние, особено ние, се нуждаем от всяка малка радост.

Тя гледаше право пред себе си.

— Бих искала да съм весела, Лудвиг. Предполагам, че по природа съм сериозна. Така ми се иска да приемам нещата по-леко и да правя другите щастливи! Но всичко, което казвам, излиза някак странно, тежко. — Тя изрече сърдито тази дума. И Керн изведнъж забеляза, че по бузите ѝ се леят сълзи. Тя плачеше безгласно, сърдита и безпомощна. — Не зная защо плача. Не ме гледайте! Не ме гледайте!

— Недейте, мила! — каза Керн.

Тя се наведе напред и сложи ръце на раменете му.

Той я притегли към себе си и я целуна. Очите ѝ бяха затворени, устните упорито и здраво стиснати, като че не искаха целувката му.

— О... — Тя се поуспокои. — Знаете ли... — отпусна глава на рамото му, все още със затворени очи, — знаете ли...

Отвори уста и устните ѝ станаха меки като плод.

Продължиха по пътя си. На гарата Керн изчезна и ѝ купи букет рози, благославяйки безгласно господина с монокъла и съдържателя на „Черното прасе“.

Рут се смути, когато ѝ поднесе цветята. Изчерви се и тъгата изчезна от лицето ѝ.

— Цветя! — каза тя. — И то рози! Изпращане като на кинозвезда.

— Изпращане, каквото би имала съпругата на някой богат търговец — заяви гордо Керн.

— Търговците не поднасят цветя, Лудвиг.

— Поднасят. Младото поколение поднови този обичай.

Той сложи чантата и пакетчето с пастите в мрежата за багажа. Рут излезе с него. На перона взе главата му в двете си ръце и го погледна втренчено.

— Много благодаря, че бяхте тук! — Тя го целуна. — А сега си вървете, докато аз се връщам във влака. Не искам да ме видите, че

плача пак. Ще помислите, че не мога да върша нищо друго. Вървете си...

Той не тръгна.

— Не се страхувам от сбогувания — каза той. — Много сбогувания е имало в живота ми. А това не е сбогуване.

Влакът потегли. Рут махна с ръка. Керн остана на мястото си докато последният вагон се изгуби от погледа му.

После си тръгна. Струваше му се, че целият град е умрял.

Пред входа на хотела срещна Рабе.

— Добър вечер — каза Керн, извади кутията с цигарите и му я подаде. Рабе отстъпи и вдигна ръка, сякаш искаше да отклони удар. Керн го погледна смаяно.

— Извинете — каза смутено Рабе. — Това е само... неволна реакция...

И взе цигара.

От две седмици Щайнер беше келнер в кръчмата „Зеленото дърво“. Беше късно през нощта. Съдържателят си бе легнал преди два часа.

Щайнер спусна капациите.

— Затваряме — каза той.

— Да пийнем още по една, Йохан — помоли един от посетителите, дърводелец с лице като краставица.

— Добре — отговори Щайнер. — Палинка ли?

— Не. Стига вече унгарска ракия! Да почнем с една хубава сливовица.

Щайнер донесе бутилка и чаши.

— Изпий и ти една — покани го дърводелецът.

— Не искам повече тази вечер. Или трябва да престана да пия още сега, или да се напия.

— Напий се. — Дърводелецът потърка пъпчивото си лице. — И аз ще се напия. Представи си само: трета дъщеря! Влиза тази сутрин акушерката и казва: „Моите поздравления, хер Блау, за хубавичката ви трета дъщеря!“. А аз мислех, че този път непременно ще е момче. Три момичета и никакъв наследник! Не е ли достатъчно, за да полудееш, Йохан? И ти си човек най-после и разбираш как се чувствам.

— И още как! — каза Щайнер. — Да наля ли по-големи чаши?

— Прав си, да те вземат дяволите! — извика дърводелецът и удари с пестник по масата. — Това трябва! По-големи чаши! Това ни трябва! Да не ми дойде на ум!

Взеха по-големи чаши и пиха цял час. Дърводелецът се напи и продължаваше да се окайва, че жена му не е родила трима синове. Преброи несръчно парите и излезе със залитане с пияните си другари.

Щайнер разчисти масата.

След това си наля още една ракия и я изпи. Главата му бучеше. Той седна на масата и се унесе. После стана и отиде в стаята си. Прерови вещите, извади снимката на жена си и дълго я гледа. Не бе получавал никаква вест от нея. Нито ѝ бе писал. Защото предполагаше, че ще отворят пощата ѝ. Смяташе, че вече е получила развод.

— По дяволите! — Той се изправи. — Тя може би живее от месеци с друго и ме е забравила напълно! — Скъса снимката на две и хвърли късчетата на пода. — Трябва да изляза! Ако не изляза, това ще ме подлуди. Аз живея съвсем сам. Именувам се Йохан Хубер. Не съм вече Щайнер. С всичко онова е свършено.

Изпи още една чаша, после затвори заведението и излезе на улицата. Едно момиче го спря недалеч от Ринга.

— Ще дойдеш ли с мен, миличък?

— Ще дойда.

Докато вървяха заедно, момичето го гледаше любопитно.

— Ти не ме погледна нито веднъж.

— Погледнах те — отговори Щайнер, без да вдигне глава.

— Не мисля, че си ме погледнал. Харесваш ли ме?

— Харесвам те.

— Знаеш какво искаш, нали?

— Да — каза той. — Зная какво искам.

Тя го улови под ръка.

— Какво ще ми дадеш, скъпи?

— Не зная. Колко искаш?

— Цяла нощ ли ще стоиш?

— Не.

— Какво ще кажеш за двацет шилинга?

— Десет. Аз съм келнер. Не печеля много.

— Не приличаш на келнер.

— Има хора, които не приличат на президенти на република и все пак са.

Момичето се засмя.

— Ти си забавен, а аз обичам забавните хора. — Добре. Да кажем, десет. Имам чудесна стая. Почакай малко само! Ще те направя щастлив.

— Нима? — каза Щайнер.

Стаята беше кутийка, цялата в червено кадифе, гипсови статуи и малки плетени покривчици по масата и столовете. На дивана имаше палячовци, мечета и маймунки. Над тях бе окачена увеличена снимка на един фелдфебел с изпъкнали очи, с парадна униформа и напомадени мустаци.

— Съпругът ти ли е? — попита Щайнер.

— Не, бившият любим на хазайката.

— Трябва да е доволна, че се е отървала от него, а?

— Нямах представа! — Момичето събличаше блузата си. —
Още реве по него. Бил чудесен мъж. Искам да кажа, много способен.

— Защо е окачила тогава портрета му в твоята стая?

— Тя има друг в нейната. По-голям и по-светъл. Само униформата е по-светла, разбира се. Ела да ме разкопчееш на гърба!

Щайнер почувства твърдите ѝ рамене. Изненада се. Помнеше още от времето на военната си служба, че плътта на проститутките е прекалено мека и сива.

Момичето хвърли блузата си на дивана. Имаше твърда гръд, подхождаща на раменете и шията.

— Сядай, мили, и се чувствай като у дома си — каза тя. —
Келнерите и наша милост са винаги с уморени крака.

Измъкна роклята през главата си.

— Но ти си много хубава! — каза Щайнер.

— Мнозина са ми го казвали — каза момичето, като сгъваше грижливо роклята си. — Да не те притеснява...

— Напротив, притеснява ме. Много ме притеснява.

Тя се обърна.

— Ти постоянно се шегуваш. Много си забавен.

Щайнер я погледна.

— Защо ме гледаш така? — попита момичето. — Лесно можеш да уплашиш някого. Господи, истински обесник! Отдавна не си виждал

жена, нали?

— Как ти е името? — попита Щайнер.

— Ще се смееш — Елвира! Хрумнало на майка ми. Все се напъваше да бъде изискана. Хайде да лягаме.

— Не. Да прием нещо — каза Щайнер.

— Имаш ли пари? — попита бързо момичето.

Щайнер кимна. Елвира отиде, без да се смуцава, до вратата.

— Фрау Пошниг! — извика тя. — Нещо за пиене!

Хазяйката се появи така бързо, сякаш бе подслушвала зад вратата. Беше възпълна жена, стегната в черно кадифе. Имаше румени страни, а очите ѝ блестяха като мрамор.

— Можем да ви дадем шампанско — каза ентусиазирано тя. — Сладко като захар.

— Ракия — каза Щайнер. — Сливовица, крушова, каквато имате. Жените се спогледаха.

— Крушова — каза Елвира. — От онази на най-горната лавица. Струва десет шилинга, скъпи.

Щайнер ѝ даде пари.

— Откъде си се уредила с тази кожа? — попита той.

— Ни една пъпчица, нали? — завъртя се Елвира пред него. — Само червенокосите жени имат такава кожа.

— О, да! — каза Щайнер. — Не бях забелязал досега, че си червенокоса.

— Защото бях с шапка, скъпи.

Елвира взе шишето от хазяйката.

— Искате ли да пийнете една чаша с нас, фрау Пошниг?

— Ако позволите. — Хазяйката седна. — Ти си щастлива, фройлайн Елвира — въздъхна тя. — Погледнете мен, нещастната вдовица... Все сама... — Нещастната вдовица гаврътна чашката и веднага си наля втора. — За ваше здраве, драги господине.

Тя стана и погледна кокетно Щайнер.

— Много ви благодаря. Приятно развлечение.

— Смятам, че човек може да се разбере с нея, скъпи — забеляза Елвира.

— Дай ми този напръстник — каза Щайнер. Наля чашката и я изпи.

— Боже! — погледна го тревожно Елвира. — Да не почнеш да чупиш каквото ти попадне, мили? Тези мебели са скъпи. Струват много пари.

— Седни тук — каза Щайнер, — до мен.

— Може би ще е по-добре да отидем някъде. В Пратера или в гората.

Щайнер вдигна глава. Почувства, че ракията тупти зад челото и зад зениците му и попита:

— В гората ли?

— Да. В гората. Или в някоя нива. Лято е.

— В нивата ли... Лято ли е? Как се сети за нива?

— Както би се сетил всеки — каза бързо и неспокойно Елвира. — Сетих се, понеже е лято, скъпи, тогава именно се ходи по нивите.

— Не крий шишето! Няма да ти съсия стаята! На нива ли каза? Лято ли?

— Да, лято, разбира се, скъпи. През зимата е много студено.

Щайнер наля чашата си.

— Как миришеш, да те вземат дяволите...

— Всички червенокоси имат еднаква миризма, скъпи.

Туптенето се усили. Стаята почна да се отдалечава.

— Нива... — каза бавно и завалено Щайнер, — нощен ветрец...

— Хайде да си легнем, скъпи. Съблечи се...

— Отвори прозореца.

— Прозорецът е отворен, скъпи. Ела, ще те направя щастлив.

Щайнер изпи чашата си.

— Била ли си някога щастлива? — попита той, втренчен в масата.

— Да, разбира се.

— Млъквай! И загаси лампата!

— Съблечи се най-напред.

— Загаси лампата!

Елвира го послуша. В стаята настъпи мрак.

— Легни си, скъпи.

— Не. Не искам да си легна. Не искам да легна, да ме вземат дяволите!

Щайнер пак си наля ракия с трепереща ръка. Главата му бучеше. Момичето пресече стаята, отиде до прозореца и се загледа навън.

Бледото отражение на уличните лампи освети тъмните ѝ рамене. Около главата ѝ се виждаше нощното небе. Тя вдигна ръка към косите си.

— Ела — каза дрезгаво Щайнер.

Тя се обърна и тръгна тихо и безмълвно към него.

Беше като зряла нива, тъмна и неизповедима, с уханието и кожата на хиляди жени и на една-единствена.

— Мария — прошепна Щайнер.

Момичето се засмя тихо и нежно.

— Виждаш ли колко си пиан, скъпи... Аз се казвам Елвира...

ГЛАВА ОСМА

Керн успя да продължи с пет дни разрешителното си; след това му заповядаха да напусне страната. Дадоха му билет за влак до границата и той отиде в митницата.

— Никакви документи? — попита чиновникът.

— Никакви.

— Влез тогава. Вътре има още няколко души. Най-добре ще е да преминете границата след два часа.

Керн влезе в сградата на митницата. Намери трима души — блед мъж, придружаван от жена, и стар евреин.

— Добър вечер — каза Керн.

Другите измърмориха неясен отговор.

Той остави куфара си и седна. Затвори уморено очи. Знаеше, че по-нататъшното пътуване ще бъде дълго и искаше да поспи.

— Ще минем отвъд — промълви бледият мъж. — Ще видиш Анна. И всичко ще се оправи.

Жената не продума.

— Положително ще минем отвъд — каза пак мъжът. — Без никакво съмнение! Защо да не ни пуснат?

— Защото не ни искат — каза жената.

— Но и ние сме хора...

„Нещастен глупак“, помисли си Керн. След това чу отново неясния шепот на мъжа и заспа. Пробуди се едва когато митничарят дойде да ги отведе. Минаха през ниви и стигнаха до гъста гора, която се тъмнееше пред тях в мрака като голям черен блок.

Чиновникът спря.

— Вървете все надясно по тази пътечка. Щом излезете на шосето, тръгнете наляво. На добър час. — И изчезна в нощта.

Четиримата застинаха колебливо.

— Какво ще правим сега? — попита жената. — Знае ли някой пътя?

— Аз ще тръгна напред — каза Керн. — Бил съм вече тук преди година.

Тръгнаха напосоки в тъмнината. Луната още не беше изгряла. Тревата беше мокра и те чувстваха странния ѝ невидим допир по глезените си. След това стигнаха до гората, която ги погълна в шепнещия си мрак.

Дълго вървяха. Керн чуваше другите зад себе си.

Изведнъж светна електрическо фенерче и един груб глас извика:

— Стой!

Керн отскочи настрани и потъна в мрака. Блъскаше се в дърветата и търсеше опипом пътя си: нахълта в гъсталак от боровинки и захвърли куфара си в него. Чу зад себе си бързи стъпки. Обърна се и видя жената.

— Скрийте се — прошепна той. — Аз ще се покатеря на това дърво.

— Мъжът ми... Ох, този...

Керн се покатери на първото дърво, сви се в едно разклонение и почувства меките, шумолящи листа. Жената седеше неподвижна долу; не можеше да я види, само чувстваше присъствието ѝ. Някъде отдалеч се чу гласът на стария евреин.

— Глупости! — отговори грубият глас. — Не можеш да минеш без паспорт. И толкоз!

Керн напрегна слух. След известно време долови тихия глас на другия мъж, който отговаряше на стражаря. И двамата бяха заловени значи. В същия миг нещо изшумоля под него. Жената тръгна обратно, като мърмореше.

Настъпи временно затишие. Сетне светлината на фенерчето зашари между дърветата. Чуха се стъпки. Керн се притисна към дънера.

Беше добре закрит от дебелите листа под него. Но изведнъж чу пронизителния, истеричен глас на жената:

— Тук трябва да е. Покатери се на едно дърво, тук...

Светлината бе насочена нагоре.

— Слизай! — извика грубият глас. — Иначе ще стрелям.

Керн обмисли положението. Не можеше да стори нищо. И скочи. Ослепителната светлина бе насочена към лицето му.

— Паспорт?

— Ако имам паспорт, нямаше да се катеря по дървото.

Керн погледна жената, която го беше издала. Беше разчорлена и почти обезумяла.

— Много щеше да ти е приятно, нали? — изсъска тя. — Да избягаш и да ни оставиш. Всички ще останем! — изпищя тя. — Всички!

— Млъквай! — изрева стражарят. — Застанете заедно! Трябва да ви пратим в затвора, всъщност сами знаете това! Влизане в страната без разрешение! Но какъв смисъл има да ви храним? Кръгом! И назад в Чехословакия! Помнете само, че следващия път ще стреляме, щом ви видим.

Керн взе куфара си от храсталака. Четиримата тръгнаха безмълвно един след друг, последвани от стражарите с електрическите фенерчета; можеха да видят само белите им лъчи. Изпитваха странното чувство, че са били заловени само от гласове и светлина, които ги връщаха назад.

Светлините най-после спряха на едно място.

— Вървете право напред! — заповяда грубият глас. — Всеки, който се опита да се върне, ще бъде застрелян.

Четиримата продължиха пътя си, докато престанаха да виждат светлините зад дърветата.

Керн чу зад себе си кроткия глас на човека, чиято съпруга го бе издала.

— Трябва да й простите... Беше обезумяла... Простете й! Сигурен съм, че съжалява сега...

— Все ми е едно — каза Керн през рамо.

— Но трябва да разберете — шепнеше мъжът. — Вълнението, страхът...

— Сигурно разбирам! — обърна се Керн. — Но да простиш, е мъчна работа. По-скоро ще забравя.

Той спря. Бяха на малка поляна. И другите спряха.

Керн легна на тревата и сложи куфара под главата си.

Другите започнаха да разговарят шепнешком. След това жената се приближи към Керн.

— Анна! — повика я съпругът й.

Жената застана пред Керн.

— Няма ли да ни покажете пътя назад? — запита рязко.

— Не — отговори Керн.

— По ваша вина ни уловиха. Въшливец!

— Анна! — повика съпругът ѝ.

— Оставете я — каза Керн. — Човек изпитва облекчение, като се изкаже.

— Станете! — изпищя жената.

— Аз ще си остана тук. Вие правете каквото искате. Право напред, а като излезете от гората, тръгнете вдясно; така ще стигнете до чешката митница.

— Еврейска въшка! — изпищя жената.

— Очаквах това — засмя се Керн.

Той се загледа в бледия мъж, който шепнеше нещо на истеричната си съпруга и я молеше да си тръгнат.

— Той смята да се върне — плачеше тя. — Зная, че смята да се върне! И ще мине оттатък! Но трябва да вземе и нас. Дължен е!

Мъжът я отведе бавно към гората. Керн търсеше цигара, когато нещо тъмно изскочи на няколко метра от него като изникнал от земята призрак. Беше старият евреин, който също се бе прострял на тревата. Той се поизправи и заклати глава.

— Тези християни!

Керн не отговори. Запали цигара.

— Цяла нощ ли ще стоим тук? — запита тихо старецът.

— Докъм три часа. Това е най-удобното време. Сега все още слухтят. Но ако никой не се върне, ще им дотегне да чакат.

— И аз умея да чакам — каза самодоволно старият евреин.

— Пътят е дълъг, а голяма част от него трябва да изминем пълзешком — каза Керн.

— Няма значение. На стари години ще се превърна в израилтянин индианец.

Замълчаха. Звездите заблещукаха между облаците. Керн откри Голямата мечка и Полярната звезда.

— Трябва да отида във Виена — обади се най-послед старецът.

— Аз изобщо не зная къде трябва да отида — отговори Керн.

— И това се случва понякога. — Старецът задъвка стръкче трева.

— Докато се появи някое място, където трябва да отидеш. Така става. Трябва само да се чака.

— Да — каза Керн. — Това ни остава. Но какво чакаме?

— Нищо всъщност — отговори спокойно старият. — Когато го дочакаш, виждаш, че е нищо. И започваш да чакаш нещо друго.

— Може би. — Керн легна пак. Почувства куфара под главата си. Приятно беше да го чувства там.

— Аз съм Мориц Розентал от Годесберг ам Райн — каза след малко старецът. Той извади от раницата си тъничък сив шал и го наметна на плещите си. Така заприлича още повече на призрак. — Понякога е смешно да имаш име, нали? Особено нощем...

Керн погледна тъмното небе.

— И когато нямаш паспорт. Името трябва да бъде записано, иначе не ти принадлежи.

По върховете на дърветата задуха ветрец; шепотът му можеше да ги заблуди, че зад гората шуми океан.

— Мислиш ли, че онези приятели там ще стрелят наистина? — попита Мориц Розентал.

— Не зная. Вероятно не.

Старецът поклати глава.

— Предимство е все пак да си шейсет и пет годишен, не ти остава много живот за рискуване...

Щайнер откри най-послед децата на стария Зелигман.

Адресът, намерен под обвивката на еврейския молитвеник, се оказа точен, само че децата междувременно бяха преместени някъде другаде. Много време мина, докато открие къде; всеки го смяташе за полицай и не искаше да му съобщи.

Той взе куфарчето от пансиона и тръгна. Къщата се намиреше в източния край на Виена. Пътят дотам бе почти цял час. Щайнер се заизкачва по стълбището. На всеки етаж имаше по три апартамента. Драскаше кибрит, за да прочете имената. Най-послед на петия етаж намери овална месингова плочка с надпис: Самуел Бернщайн, часовникар. Потропа.

Зад вратата се чу шум от бързи стъпки и разместване на мебели. Предпазлив глас попита:

— Кой е?

— Идвам да предам едно куфарче — каза Щайнер.

Почувства внезапно, че го наблюдават, и бързо се обърна.

Вратата на жилището зад него се бе отворила безшумно. Мършав мъж по риза бе застанал на прага. Щайнер остави куфарчето.

— Кого търсите? — попита мъжът. Щайнер го погледна. — Бернщайн не е тук — добави мъжът.

— Нося вещите на стария Зелигман — каза Щайнер. — Предполагам, че тук мога да намеря децата му. Аз присъствах на неговия край.

Мъжът го изгледа. След това извика:

— Можеш да го пуснеш Мориц!

Чу се дрънкане на верига, един ключ щракна в ключалката и вратата на Бернщайновото жилище се отвори.

Щайнер напрегна зрението си в полумрака.

— Но как... — каза той. — Невъзможно! Той е, разбира се, дядо Мориц!

На прага бе застанал Мориц Розентал. Държеше в едната си ръка дървена лъжица. Около раменете му бе наметнат шал.

— Аз съм — отговори той. — Но кой си ти? Щайнер ли? — каза внезапно той с радостна изненада. — Трябваше да предположа. Зрението ми положително отслабва. Знаех, че си във Виена. Кога се видяхме за последен път?

— Преди една година приблизително, дядо Мориц.

— В Прага ли?

— В Цюрих.

— Вярно, в затвора в Цюрих! Добри хора бяха там! Напоследък се обърках малко. Преди шест месеца бях в Швейцария. В Базел. Храната беше отлична; за нещастие нямаше цигари като в държавния затвор в Аскарно. В килията там имаше дори една камелия. Просто ми беше жал да си тръгна. Милано е нищо в сравнение с Локарно. — Той млъкна. — Влез, Щайнер! Спрели сме се като стари престъпници, които си разправят спомени в коридора.

Щайнер влезе. Жилището се състоеше от стая и кухня. Имаше два стола, една маса и два дюшека с одеяла.

По масата бяха разхвърляни разни инструменти. Между тях имаше няколко евтини часовника и една боядисана кутия с барокови ангели, които поддържаха старинен часовник със стрелка, върху която миниатюрна фигурка на Смъртта с коса в ръка се движеше насамнатам. На извита кука над огнището висеше кухненската лампа с

орфан бледозелен фитил. Голяма тенджера димеше върху желязното колело на примус.

— Тъкмо готвех нещо за децата — каза Мориц Розентал. — Намерих ги като мишки в капан. Бернщайн е в болница.

Трите деца на покойния Зелигман се бяха свили до огнището. Те не поглеждаха Щайнер, а гледаха към тенджерата. Най-голямото беше четиринайсетгодишно момче, най-малкото — седем-осемгодишно. Щайнер остави куфарчето.

— Ето куфара на татко ви — каза той.

Трите деца го погледнаха едновременно почти без да мръднат, едва обърнаха глави.

— Аз го видях — каза Щайнер. — Той говореше за вас...

Децата го гледаха, без да говорят. Очите им блестяха като лъскави кръгли черни камъни. Пламъкът на примуса светеше. Щайнер се чувстваше неудобно. Разбираше, че трябва да каже нещо любезно и човечно, но всичко, което му идваше на ум, изглеждаше изтъркано и фалшиво пред нещастieto на трите мълчаливи деца.

— Какво има в куфара? — най-послед попита най-голямото. Гласът му беше слаб, говореше бавно, студено и предпазливо.

— Не си спомням точно. Вещи на баща ви. И малко пари.

— Наши ли са сега тези неща?

— Разбира се. Затова ви ги донесох.

— Може ли да ги взема?

— То се знае — каза изненадано Щайнер.

Момчето се изправи. Беше слабо, мургаво, високо. То се приближи бавно към куфарчето, без да отделя поглед от Щайнер. Сграбчи го с бързо животинско движение и подскочи назад, сякаш се страхуваше, че Щайнер ще му отнеме плячката. Завлече веднага куфара в другата стая. Другите две деца го последваха, блъскайки се като едри черни котета.

Щайнер погледна дядо Мориц.

— Да — каза с облекчение той, — те знаят от известно време какво се е случило...

Мориц Розентал разбърка супата.

— Но това не ги трогва много. Видели са смъртта на майка си и на двама братя. Затова не се развълнуваха много сега. Нещо, което се повтаря често, не наранява толкова дълбоко.

— Или може би още по-дълбоко — каза Щайнер.

Мориц Розентал го погледна втренчено с потъналите си в бръчки очи.

— Не наранява, ако си много млад. Нито когато остарееш. Средната възраст е най-лоша.

— Да — каза Щайнер. — Тези проклети петдесет години между детинството и старостта са най-лоши.

Мориц Розентал кимна безстрастно.

— За мен те вече минаха. — Той захлупи тенджерата. — Намерихме им места — продължи той. — Майер ще вземе едно със себе си в Румъния. Второто ще отиде в сиропиталище в Локарно. Един мой познат оттук ще плаща за него. Най-голямото ще остане при Бернщайн...

— Знаят ли, че ще се разделят?

— Да. Но и това не ги тревожи много. Напротив. Дори се радват. — Розентал се обърна. — Щайнер — каза той, — аз го познавах от двайсет години. Как загина? Скочи ли?

— Да.

— Не го ли хвърлиха?

— Не. Аз бях очевидец.

— Научих за смъртта му в Прага. Там казваха, че го бутнали. Затова дойдох тук, да се погрижа за децата. Обещал му бях едно време, че ще се погрижа за тях. Млад беше още. Не повече от шейсет години. Не съм мислил, че ще има такъв край. При все че се бе побъркал малко след смъртта на Рашел. — Мориц Розентал погледна Щайнер. — Имаше много деца. Обичайно у евреите. Те обичат големи семейства, но сега не трябва да имат никакви.

Той се зави по-плътно с шала, сякаш му бе студено, и изведнъж доби много уморен и състарен израз. Щайнер извади кутия цигари.

— Откога си тук, дядо Мориц? — попита той.

— От три дни. Заловиха ме вече един път на границата. Прехвърлих я с твой познат. Той ми говори за теб. Казва се Керн.

— Керн ли? Познавам го. Къде е той?

— Някъде във Виена. Не зная точно къде.

Щайнер стана.

— Тръгвам да го търся. Довиждане, дядо Мориц, стари скитнико, бог знае кога ще се срещнем пак.

Той отиде в спалнята, за да се сбогува с децата. Те бяха седнали на единия дюшек, разхвърляли пред себе си съдържанието на куфарчето. Кълбетата бяха грижливо наредени в малка купчина, зад тях бяха връзките за обувки, портмонето с шилингите и няколко кутийки с ибришими. Ризите, обувките, костюмът и другите вещи на стария Зелигман още бяха в куфарчето. Най-голямото момче вдигна глава при влизането на Щайнер и Мориц Розентал. То скри инстинктивно с ръка пръснатите по дюшека предмети. Щайнер спря.

Момчето погледна Мориц Розентал. Бузите му пламтяха. Очите блестяха.

— Ако ги продадем — каза възбудено то, посочвайки вещите в куфара, — ще спечелим още трийсетина шилинга. Тогава можем да вложим всичките пари в материали — памучно рипсено кадифе, шведска кожа или чорапи. От тях се печели повече. Ще започна още утре. Ще започна в седем часа сутринта.

— Чудесно! — Мориц Розентал го погали по главата. — Започни утре в седем часа!

— Тогава няма защо Валтер да ходи в Румъния — каза момчето — и ще може да ми помага. Ние ще се оправяме с него. Само Макс ще трябва да замине.

Трите деца погледнаха Мориц Розентал; Макс, най-малкият, кимна. Това решение му се стори справедливо.

— Ще видим. Пак ще поприказваме по този въпрос.

Мориц Розентал придружи Щайнер до вратата.

— Нямаат време за страдание — каза той. — Премного нищета, Щайнер.

Щайнер кимна.

— Надявам се, че няма да заловят веднага момчето.

Мориц Розентал поклати отрицателно глава.

— То ще се пази. Научило е вече много нещо. От малки се учим.

Щайнер отиде в кафене „Шперлер“. Отдавна не бе ходил там. Откакто имаше фалшив паспорт, отбягваше да посещава заведения, където го познаваха от по-рано. Керн седеше на стол до стената. Сложил бе крака върху куфарчето си, облегал бе глава назад и бе заспал.

Щайнер седна предпазливо до него. Не искаше да го буди.

„Изглежда малко по-възрастен — помисли си той. — По-възрастен и по-зрял...“

Огледа заведението. До вратата се бе настанил околийският съдия Епщайн с две книги и бутилка вода на масата пред него. Седеше сам, недоволен; пред него нямаше неспокоен клиент с петдесет гроша в ръката.

Щайнер се огледа; клиентелата на Епщайн навярно беше отнета от съперника му, адвоката Зилбер. Но Зилбер не беше тук.

Келнерът дойде, без да е повикан. Лицето му сияеше.

— Пак ли дойдохте? — попита приятелски той.

— Помниш ли ме?

— Разбира се. Много се безпокоях за вас. Полицията стана половка. Коняк ли ще искате пак, господине?

— Да. Какво стана с адвокат Зилбер?

— Отсъства, господине. Арестуваха го и го изгониха.

— Аха! Идвал ли е господин Черников напоследък?

— Не е идвал тази седмица.

Келнерът донесе коняка и сложи подноса на масата.

В същия миг Керн отвори очи. Примигна, после скочи.

— Щайнер!

— Ето! — отвърна Щайнер равнодушно. — Изпий този коняк; няма нищо по-освежително от алкохола, когато се пробуждаш от сън.

Керн изпи коняка.

— Два пъти вече идвах да те търся — каза той.

Щайнер се усмихна.

— Търсиш ме с крака върху куфара! Сигурно няма къде да нощуваш, нали?

— Вярно е.

— Можеш да дойдеш при мен.

— Наистина ли? Това е чудесно! Досега имах стая при едно еврейско семейство, но днес трябва да напусна. Страхуват се да задържат някого за повече от два дни.

— У мен няма да се страхуваш. Аз живея извън града. Може да тръгнем веднага. Изглежда, че ти се спи.

— Да — каза Керн. — Уморен съм. Сам не зная от какво.

Щайнер повика келнера, който изгича като стар и опитен боен кон при звука на тръбата.

— Благодаря — каза той още преди Щайнер да плати. — Хиляди благодарности, господине.

После погледна бакшиша. Смаяно замънка:

— Целувам ви ръка с най-смирени благодарности, господин графе.

— Трябва да отидем в Пратера — каза Щайнер, когато излязоха.

— Готов съм да отида където кажеш — отговори Керн. — Чувствам се чудесно.

— Ще вземем тролея. По-добре ще е, защото си с куфар. Пак тоалетна вода и сапун ли?

Керн кимна.

— Аз междувременно си промених името, но ти можеш да ме наричаш Щайнер. Запазвам го като артистично име. И винаги мога да кажа, че ми е псевдоним. Или пък че другото е псевдоним. Според случая.

— Какъв си сега?

Щайнер се изсмя.

— Бях заместник-келнер за известно време. Но когато истинският келнер си дойде от болницата, трябваше да напусна. Сега съм помощник в увеселителното предприятие на Поцлох. Управител на спортно стрелбище и гадател. Какви са твоите планове?

— Никакви.

— Ще се опитам да ти намеря работа при нас. От време на време трябват помощници. Ще поприказвам утре със стария Поцлох. Предимството е, че полицията не се занимава с хората в Пратера. Не си длъжен да се регистрираш.

— Господи! — каза Керн. — Това е чудесно! Бих искал да остана известно време във Виена.

— Нима? — Щайнер го погледна косо. — Наистина ли?

— Да.

Излязоха и тръгнаха през тъмния Пратер. Щайнер спря пред един цигански фургон, малко настрана от другите шатри. Отключи вратата и запали лампата.

— Ето ни, момко! Сега ни остава да ти приготвим легло.

Той измъкна от ъгъла две одеяла и вехт дюшек и ги постла на пода до своето легло.

— Обзалагам се, че си гладен, а?

— И аз не знам.

— В малката кухня има хляб, масло и салам. Пригответи един сандвич и за мен.

Някой почука тихо на вратата. Керн остави ножчето си и се заслуша, втренчил поглед в прозореца. Щайнер се изсмя.

— Старият страх, а, синко? Болест, от която няма да се отървем. Влез, Лило — каза той.

Влезе стройна жена и се спря до вратата.

— Имам гост — каза Щайнер. — Лудвиг Керн, млад, но вече опитен изгнаник. Ще остане тук. Ще ни свариш ли кафе, Лило?

— Да.

Жената извади спиртник, запали го, сложи кафениче с вода и започна да мели кафе. Вършеше всичко това с внимание, безшумно, с бавни и изискани движения.

— Мислех, че отдавна си заспала, Лило — каза Щайнер.

— Не мога да спя.

Жената имаше дълбок, тъжен глас. Лицето ѝ беше с правилни черти, а черната ѝ коса бе вчесана на път. Приличаше на италианка, но говореше немски с подчертано славянско произношение.

Керн беше седнал на счупен плетен стол. Беше уморен, унесен, така не се бе чувствал отдавна. Чувстваше се защитен.

— Възглавница — каза Щайнер. — Трябва ни само една възглавница.

— Няма значение — каза Керн. — Мога да сгъна палтото си или да извадя малко бельо от куфара.

— Аз имам възглавница — каза жената.

Тя остави кафето да възври, после стана и излезе все така безшумно като призрак.

— Ела да хапнеш — каза Щайнер, като наля кафето в две сини чаши без дръжка.

Започнаха да ядат хляб и салам. Жената се върна с възглавница. Остави я на леглото на Керн и седна до масата.

— Не искаш ли кафе, Лило? — попита Щайнер.

Тя поклати глава. Наблюдаваше мълчаливо как двамата мъже ядат и пият. Щайнер стана.

— Време е за спане. Уморен си, синко, нали?

— Да, пак ми се приспа.

Щайнер погали косите на жената.

— Иди да спиш и ти, Лило...

— Да. — Тя стана послушно. — Лека нощ.

Керн и Щайнер си легнаха. Щайнер загаси лампата.

— Знаеш ли — каза най-послед той в топлия мрак, — човек трябва да живее така, сякаш никога няма да се върне.

— Да — отговори Керн. — Това никак не ми е трудно.

Щайнер запали цигара и запуши бавно. Червеникавата точица светлина проблясваше все по-ярко при всяко ново вдишване на дима.

— Искаш ли и ти една цигара? — попита той. — Имат съвършено друг вкус в тъмнината.

— Да. — Керн напипа ръката на Щайнер, която му подаваше кутията с цигари и кибрита.

— Как прекара в Прага? — попита Щайнер.

— Добре. — Керн помълча малко, като пушеше. Най-послед каза: — Там срещнах интересна жена.

— Това ли те накара да се върнеш във Виена?

— Не съвсем. Но и тя е във Виена.

Щайнер се усмихна в тъмнината.

— Помни, че си скитник, момко! Скитниците не трябва да имат приключения, които ще разбият сърцата им, когато им се наложи да заминат.

Керн не отговори.

— Не казвам нищо против приключенията — добави Щайнер. — Нито против сърцето. А още по-малко казвам нещо против тези, които ни подаряват мъничко топлинота по пътя. Говоря против самите нас може би. Защото вземаме... А не сме в състояние да дадем кой знае какво в замяна.

— Смятам, че изобщо не мога да дам нещо в замяна. — Керн изведнъж се почувства страшно обезсърчен. Какво имаше той

всъщност? И какво би могъл да даде на Рут? Само чувствата си, а това му се струваше почти нищо. Той беше млад невежа и нищо повече.

— Нищо е по-добро от малко, момко — каза успокоително Щайнер. — Защото е почти всичко.

— Зависи за кого...

Щайнер се усмихна.

— Не се тревожи, момко! Щом сърцето ти казва нещо, значи е истинско. Хвърляй се в него! Но не наполовина.

Той угаси цигарата си.

— Лека нощ. Утре ще отидем да видим Поцлох...

— Благодаря. Сигурен съм, че ще спя добре тук.

Керн загаси цигарата и зарови глава във възглавницата на непознатата жена. Все още беше обезсърчен, но почти щастлив едновременно.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Директорът Поцлох беше пъргаво човече с раздърпани мустаци, огромен нос и очила, които се смъкваха постоянно. Той бързаше винаги, особено когато нямаше никаква работа.

— По-бързо, какво има? — попита, когато Щайнер влезе при него с Керн.

— Трябва ни още един помощник. Да чисти през деня и да ми помага при телепатичните сеанси вечер. Ето го. — Той посочи Керн.

— Бива ли го?

— Тъкмо какъвто ни трябва.

— Сигурно някой ваш приятел? — намигна Поцлох. — Какво иска?

— Храна, квартира и трийсет шилинга засега.

— Цяло богатство! — изпищя директорът Поцлох. — Заплата на кинозвезда. Искаш да ме разориш ли, Щайнер? Толкова се плаща и на надничар, регистриран в полицията — добави малко по-спокойно той.

— Готов съм да остана и без заплата — отговори бързо Керн.

— Браво, момко! Така се става милионер! Само безкористните преуспяват в живота. — Поцлох изсумтя, ухили се и намести бързо плъзгащите се очила. — Но ти не познаваш Леополд Поцлох, последния останал филантроп! Ще получиш петнайсет шилинга месечна заплата. Казвам заплата, драги приятелю! Заплата, а не надница! Отсега нататък ставаш артист. Петнайсет шилинга заплата са повече от хиляда шилинга надница. Имаш ли някакви особени дарби?

— Мога да свиря малко на пиано — каза Керн.

Поцлох бутна бързо очилата на носа си.

— Можеш ли да свириш тихо — за акомпанимент?

— Тихо свиря дори по-добре.

— Хубаво. — Поцлох веднага се преобрази във фелдмаршал. — Дай му да упражнява някаква египетска музика! Може да я използваме в сцената, в която разрязват на късове мумията, и в другата, с жената без крака.

Той излезе. Щайнер погледна Керн и поклати глава.

— Ти потвърждаваш теорията ми — каза той. — Винаги съм смятал евреите за най-глупавия и сляпо доверчив народ в света. Лесно бихме могли да му измъкнем трийсет шилинга.

Керн се усмихна.

— А ти забравяш едно — ужаса, вкоренен у нас от хилядолетия погроми и живот в гето. Като отчетеш това, евреите са дори смели хора. А и аз съм само един жалък половин евреин.

Щайнер се засмя.

— Добре, добре. Ела сега да ядем. Ще честваме празника на скинията. Лило е чудесна готвачка.

Забавленията при Поцлох се състояха от три части: люлки, спортно стрелбище и панорама на чудесата на света. Щайнер подготви още същата сутрин Керн за първите му задължения. Той трябваше да измете люлките и да лъсне месинговите хамути на внушителните коне. Керн се залови за работа. Лъсна не само конете, но и елените, които летяха с музиката, както и лебедите и слоновете. Беше толкова унесен в работа, че не чу приближаването на Щайнер.

— Ела да обядваме, синко.

— Какво, пак ли ще ядем?

Щайнер кимна.

— Да, пак. Отвикнал си да ядеш, нали? Но сега си между артисти. А те имат ужасно буржоазни навици. Следобед дори поднасят кафе и кекс.

— Това е истинско чудо! — Керн се измъкна от една гондола, в която беше впрегнат кит. — Господи, Щайнер — каза той, — всичко е така хубаво напоследък, че започвам да се безпокоя. Най-напред в Прага, а сега и тук. Вчера нямах понятие къде ще спя, а днес имам работа, жилище и някой идва да ме вика за обяд! Още не мога да повярвам във всичко това.

— Трябва да повярваш — отговори Щайнер. — Не мисли, а приемай нещата както дойдат. Това е класически съвет за пътниците.

— Надявам се, че ще продължи повечко.

— Цял живот — каза Щайнер. — Най-много три месеца, докато времето се застуди.

Лило бе наредила обедна на една плетена маса върху тревата пред циганския фургон. Тя донесе голяма паница борш и седна с Щайнер и Керн на трапезата. Времето беше ясно, но преждевременно напомняше за есента. На полянката беше простряно пране, по което прехвъркваха жълто-зеленикави пеперуди.

Щайнер простря ръце.

— Здравословен живот! А сега да вървим на стрелбището.

Той показа на Керн пушките и как да ги пълни.

— Има два вида стрелци — обясни той. — Едните са амбициозни, другите — алчни.

— Точно както е и в живота — обади се директорът Поцлох, който минаваше случайно.

— Амбициозните се опитват да правят фокуси — продължи обяснението си Щайнер. — Те не са опасни. Алчните се опитват да спечелят нещо. — Той посочи няколко лавици в дъното на бараката, където бяха наредени мечета, кукли, пепелници, бутилки вино, бронзови статуйки, домашни потреби и така нататък. — И им се дава възможност да спечелят нещо. Нещо от по-долните лавици всъщност. Но ако някой спечели петдесет и повече точки, има право на предмет от горните лавици, където наградите струват до десет шилинга. В такъв случай поставяш в пушката един от магическите патрони на директора Поцлох. Те досущ приличат на другите. Държим ги ето тук, настрана. Стрелецът ще се изненада, когато направи внезапно удар от две или три точки. В патрона просто има по-малко барут. Разбра ли?

— Разбрах.

— И най-важното, никога не сменяй пушката — предупреди директорът Поцлох, който се бе озовал внезапно зад тях. — Момчетата се съмняват винаги в пушката. Не и в патроните, трябва да имаш усет за баланс. Хората трябва да печелят, но и ние трябва да печелим: трябва да уравниш тези две необходимости. Ако успееш да балансираш сполучливо, значи си артист в живота. На мъдрия няма какво да се обяснява. Всеки, който честичко идва да стреля, има право, разбира се, на награда от третата лавица.

— Всеки, който изстрелва барут за пет шилинга, има право да спечели една бронзова богиня — каза Щайнер, — която струва един шилинг.

— Слушай, момко — каза изведнъж Поцлох настойчиво, — привличам вниманието ти главно върху едно — първата награда! Тя никога не трябва да се спечели, разбираш ли? Донесена е от дома ми само за показ. — Той посочи една фруктиера от ковано сребро с дванайсет сребърни чинии и ножчета. — По-скоро ще умреш, отколкото да позволиш някому да удари шейсет точки! Обещай ми!

Керн обеща. Поцлох изтри потта от челото си и бутна очилата си.

— Изтръпвам при мисълта, че може да се случи! — каза той. — Жена ми е в състояние да ме убие. Това е наследствен сервиз, момко! — извика той. — Наследствен сервиз в този век без традиции! Знаеш ли, какво значи наследство? Няма значение! Не би разбрал...

Той се отдалечи бързо. Керн го погледна.

— Положението не е толкова лошо — каза Щайнер. — Пушките ни са от времето на обсадата на Троя. А и Лило ще ти помогне, ако работите се объркат.

Отидоха в павилиона на чудесата на света. Той беше покрит с цветни афиши, а пред него имаше малко помещение за продажба на билети, построено във формата на китайска пагода — едно от хрумванията на Леополд Поцлох. Щайнер посочи афиш, представящ мъж, от чиито очи изскачаха светкавици.

— Алваро, чудото на телепатията, тоест самият аз, синко, а ти ще бъдеш мой помощник. — Влязоха в полутъмното и влажно павилионче. Няколкото редици разбъркани столове изглеждаха като седнали призраци. Щайнер се качи на подиума. — Внимавай сега! Някой от присъстващите ще скрие нещо у друг зрител; обикновено е табакера, кутия кибрит, пудриера или карфица. Хората винаги са в състояние да подадат карфица. Аз трябва да открия скритата вещ. Поканвам някой зрител на подиума, улавям го за ръката и започвам работа. Ако ти си този зрител, ще ме водиш право към мястото и колкото повече стискаш ръката ми, толкова по-близо, значи, се намирам до скритата вещ. Леко потупване със средния пръст означава, че съм стигнал вече до този, у когото е. Много е лесно. Търся, докато ме потупаш. А ще ми покажеш дали да отида по-нагоре или по-надолу, като вдигаш или спускаш ръката си.

Директорът Поцлох се втурна вътре развълнувано.

— Схваща ли?

— Правим репетиция — каза Щайнер. — Седнете, директоре, и скрийте нещо. Имате ли случайно някоя карфица?

— Разбира се. — Поцлох обърна ревера на самото си.

— Има карфица, то се знае. — Щайнер обърна гръб. — Скрийте я. А вие, Керн, елате и ме поведете.

Леополд Поцлох взе карфицата с лукаво изражение и я забодде в подметката на обувката си.

— Хайде, Керн! — каза той.

Керн отиде на естрадата и хвана Щайнер за ръката.

След това го заведе до Поцлох и Щайнер започна да търси.

— Гъдел ме е, Щайнер — изсумтя Поцлох и започна да се смее.

След няколко минути Щайнер намери карфицата.

Повториха опита с кутия кибрит. Керн научи сигналите и времето, потребно на Щайнер да открие кутията с кибрита, ставаше все по-кратко и по-кратко.

— Много добре — каза Поцлох. — Упражнете се още следобед. Но има нещо много важно. Когато отивате към някой зрител, трябва да вървите колебливо, разбирате ли? Иначе публиката ще подуши, че има измама. Затова трябва да вървите колебливо. Хайде, Щайнер! Аз ще му покажа.

Той седна на стол до Керн. Щайнер се качи на естрадата.

— А сега, дами и господа, каня някого от вас да дойде на подиума — прогърмя гласът му в празната зала. — Предаването на мисълта ще се извърши само чрез докосване с ръка. Няма да бъде произнесена нито една дума, но скритата вещ все пак ще бъде намерена.

Директорът Поцлох се наведе напред, като че се готвеше да стане и да каже нещо. После се поколеба. Започна да се върти на стола си, поправи очилата си и погледна стеснително наоколо си. След това се усмихна виновно, привдигна се наполовина, ухили се, седна отново, най-после се изправи и тръгна внезапно, тържествено, стеснително, любопитно и колебливо към Щайнер, който се превиваше от смях.

Когато отиде до сцената, Поцлох се обърна.

— Повтори го, момко! — каза той насърчително на Керн и се усмихна самодоволно.

— Това беше неповторимо! — извика Щайнер.

Поцлох засия от похвалата.

— Стеснителността се играе трудно. Зная това като стар актьор. Имам предвид искрената стеснителност.

— Този приятел е стеснителен по рождение — обясни Щайнер.
— Затова няма да му е трудно.

— Чудесно! А сега трябва да отида при люлките.

Поцлох изскочи от павилиона.

— Вулканичен темперамент — забеляза възхитено Щайнер. — Над шейсетгодишен е. А сега ще ти покажа какво трябва да сториш, когато нямаш възможност за колебание — защото някой друг те е изпреварил. Тук има десет реда столове. Най-напред ще прокараш ръка в косата си, за да ми покажеш на кой ред е предметът; просто ще вдигнеш толкова пръста. Втория път ще си почешеш главата, за да ми покажеш по същия начин кой стол отляво. След това ще се пипнеш, без да те забележат, на същото място, където е скрит предметът. По този начин ще мога да го намеря.

— Само това ли ти е необходимо?

— Само това. Хората са поразително лишени от въображение в това отношение.

— Струва ми се много просто.

— Фокусите трябва да бъдат прости. Сложните хитрувания пропадат почти винаги. Днес следобед ще повторим опита. И Лило ни помага. А сега ще ти покажа ложата за оркестъра. Музейна рядкост. Ще видиш едно от първите пиана.

— Мисля, че не свиря добре.

— Глупости! Ще научиш само няколко приятни акорда. При сцената с разсечената мумия ще ги свириш пианисимо, а за дамата без крака — весело стакато. Никой не слуша музиката впрочем.

— Добре. Ще се поупражня малко, а след това ще посвирия пред теб.

Керн се покатери в килийката зад сцената, откъдето пианото му се хилеше с жълтите си зъби. След като помисли, той избра за мумията Марша на смъртта от „Аида“, а за дамата без крака — една неизвестна пиеса, наречена „Юнебургсовия брачен съюз“. Той засвири на пианото, мислейки за Рут, за Щайнер, за спокойните бъдещи седмици, за вечерята и му се стори, че никога в живота си не е бил по-добре.

След една седмица в Пратера пристигна Рут. Тя дойде точно преди началото на вечерното представление за чудесата на света. Керн ѝ намери място на първия ред. След това си тръгна възбудено, за да заеме мястото си при пианото. В чест на нейната поява промени програмата си. При сцената с мумията изсвири „Японска факелна серенада“, а за дамата без крака — „Свети, свети, светулчице“. Те имаха голям успех. По-късно за австралийския дивак Монго той добави по своя инициатива пролога от „Палячи“, най-доброто му постижение, което даваше отлична възможност за трилери и акорди.

Леополд Поцлох го спря навън.

— Великолепно! — каза възхитено той. — Много повече плам от друг път. Пил ли си?

— Не — отговори Керн. — Просто настроение...

— Момко — Поцлох намести очилата си, — ясно е, че си ме мамил досега. Би трябвало да поискам да ми върнеш заплатата. Отсега нататък си длъжен винаги да си в подходящо настроение. Артистът може да постигне това, разбираш ли?

— Да.

— А като компенсация, отсега нататък ще акомпанираш и при представлението с опитомените тюлени. Нещо класическо, нали знаеш?

— Добре — каза Керн. — Зная една част от Деветата симфония. Тя ще е подходяща.

Той влезе в залата и седна на последния ред.

Далече напред, между шапка с перо и плешиво мъжко теме, той забеляза главата на Рут сред мъглата на тютюневия дим. Изведнъж му се стори, че това е най-прелестната главица на света. Тя изчезваше от време на време, когато зрителите започваха да се превиват от смях, сетне се появяваше отново като неясно далечно видение и за Керн беше трудно да повярва, че принадлежи на същество, с което той ще заговори и ще си тръгне след малко.

На сцената застана Щайнер. Беше с черен жакет, по който бяха изрисувани астрологически знаци. Някаква дебела жена скри червилото си в горното джобче на един младеж и Щайнер покани някой да отиде на сцената. Керн започна да се колебае. Колеба се наистина много изкусно; дори когато бе на половината път до сцената,

изглеждаше, че ще се върне на мястото си. Поцлох му хвърли одобрителен поглед — напълно погрешно, защото постъпката на Керн се дължеше не на безукорно изкуство, а просто на внезапното му чувство, че не би могъл да мине покрай Рут.

Но след това всичко мина гладко и леко.

След представлението Поцлох повика Керн при себе си.

— Какво става днес с теб, момко? — попита той. — Колебанието ти беше първокласно. Видях дори капки пот по челото ти. От опит зная, че е мъчно да се изпотиш нарочно. Как успя да го постигнеш? Престанал беше да дишаш ли?

— Струва ми се, че беше дебютантски страх.

— Дебютантски страх ли? — засия Поцлох. — Най-последно! Искрено вълнение на истински артист преди излизане на сцената. Трябва да ти кажа още нещо: отсега нататък ти ще свириш акомпанимента за тюлените и за онзи дивак от къолнските предградия, за което ще получиш пет шилинга увеличение. Съгласен ли си?

— Съгласен — каза Керн. — И десет шилинга аванс.

Поцлох го погледна втренчено.

— Научил си, значи, и думата „аванс“ вече? — Той извади една десетшилингова банкнота от джоба си. — Не може да има никакво съмнение, че си истински артист.

— Добре, деца — каза Щайнер. — Бягайте! Но елате за вечеря в девет часа. Ще има топли пирожки, народното ядене на светата Рус. Нали, Лило?

Лило кимна, Керн и Рут тръгнаха по полянката покрай спортното стрелбище към гъмжилото на кончетата и люлките. Светлините и музиката ги посрещнаха като ярка, искряща вълна и се разбиха над тях в пяната на безгрижно веселие.

— Рут. — Керн я улови за ръката. — Тази вечер ще похарча най-малко петдесет шилинга за вас.

— Нищо подобно! — Рут спря.

— Напротив! Ще похарча петдесет шилинга за вас. И то точно така, както прави и Германският райх: без да ги притежавам. Ще видите. Елате!

Отидоха в Гротенбана, огромен лабиринт с релси, които се издигаха високо във въздуха и по които летяха малки вагончета, огласяни от смях и писъци. Пред входа се тълпеше народ. Керн си проправи път, като държеше Рут зад себе си. Човекът пред гишето за билети го зърна.

— Здравей, Георг — каза той. — Пак ли дойде? Влизай направо!
Керн отвори вратата на едно ниско вагонче.

— Влезте!

Рут го погледна учудено.

Керн се засмя.

— Така стават тези работи. Истинска магия. Няма да плащаме.

Полетяха веднага. Колата тръгна по стръмен наклон, след това се спусна в тъмен тунел. Едно чудовище във вериги се появи с крясък пред тях и се опита да сграбчи Рут. Тя изпищя и се притисна до Керн. В следващия миг се разтвори гроб и няколко скелета затракаха с костите си мрачен марш на смъртта. Колата изскочи от тунела, направи остър завой и се втурна в нова шахта. Оттам летеше друга кола с двама пътници, притиснати плътно един до друг и втренчили ужасените си очи в тях; сблъсъкът изглеждаше неизбежен. В последния момент колата направи завой. Огледалното отражение изчезна и те влетяха в някакъв задушен ад, където лепливи ръце опипваха лицата им.

— Много весело, нали? — извика Керн.

— Никак! — отвърна Рут, като затвори очи.

Срещнаха един стенец старец, след това излязоха отново на светло и колата спря. Слязоха. Рут потърка очи.

— Колко прекрасно ти се струва изведнъж всичко това — каза тя и се усмихна. — Светлината, въздухът, ветрецът, самият факт, че можеш да се движиш и да дишаш.

— Били ли сте някога в цирк с коне? — попита Керн.

— Не.

— Елате тогава!

— Добър вечер, Чарли — каза жената на пропуска. — Свободен ли си днес? Влизай направо. На сцената е Александър II.

Керн погледна самодоволно Рут.

— Пак не плащаме нищо — обясни той. — Елате.

Александър II беше едър червеникав кон, който се явяваше за пръв път сам пред публиката. Треньорът му беше малко нервен.

Александър II бе участвал досега само като ляв кон в открит кабриолет и имаше буен и необуздан нрав. Зрителите, пет души, включително Рут и Керн, го наблюдаваха внимателно. Но Александър II игра безукорно. Той препусна, покатери се, залюля се в трапеца и достигна върха на постижението си, пазейки равновесие, ходейки по дъска, без да погледне встрани.

— Браво, Алфонс! — каза Керн и стисна изпохапаната ръка на тренъора.

— Благодаря. Хареса ли ви, мадам?

— Чудесно беше. — И Рут се ръкува с него. — Не разбирам как сте го постигнали.

— Много просто! С обучение и търпение. Някой ми беше казал едно време, че можете да обучите и камък, стига да имате достатъчно търпение. — Тренъорът се ухили лукаво. — Знаеш ли, Чарли, че аз изиграх Александър II. Накарах го да влачи оръдие в продължение на половин час преди представлението. Това го умори. А умората замества послушанието.

— Оръдие! — каза Рут. — Нима конете теглят и днес оръдия?

— Дори тежка полска артилерия. — Тренъорът позволи на Александър II да захапе за награда ръката му. — Това е най-популярният ни номер, мадам. А популярността носи пари.

— Само че те не се обстрелват — каза Керн. — Не се избиват едни други — в това отношение са по-прости от нас.

Влязоха при количките.

— Здравей, Пеперл! — извика пазачът пред входа, като се опитваше да надвика металическия трясък. — Вземи номер седем, тя подскача най-добре.

— Не ви ли се струва, че съм кмет на Виена? — обърна се Керн към Рут.

— Много повече, струва ми се, че Пратерът е ваш!

Те излетяха с трясък, сблъскаха се с други коли и се понесоха скоро в общата вихрушка. Керн се засмя и изпусна кормилото. Рут се опита да води колата, като се намръщи и съсредоточи поглед. Най-после се отказа. Обърна се към Керн, като че искаше да се извини, и се усмихна — с рядката усмивка, която озаряваше цялото ѝ лице и му придаваше детинска нежност. Сега изпъкнаха не тържествените вежди, а плътните червени устни.

Обиколиха половин дузина палатки и представления — от премятащите се тюлени до индийския гадател; и никъде не платиха за вход.

— Виждате ли — каза гордо Керн, — още не ми знаят името, а навсякъде влизаме свободно. Това е най-висшата форма на обикновената учтивост.

— Ще ни пуснат ли да се повозим безплатно и на виенското колело? — попита Рут.

— Разбира се. Като артисти от заведението на директора Поцлох. Ще ни посрещнат като почетни гости. Елате. Сега ще отидем там.

— Здравейте, Шани — каза мъжът зад гишето за билети, — довели сте годеницата си, както виждам.

Керн кимна и се изчерви, отбягвайки погледа на Рут.

Касиерът взе от една купчинка две цветни картички и ги подаде на Рут. Бяха снимки на колелото с изглед от Виена.

— За спомен, фройлайн.

— Много ви благодаря.

Влязоха в един вагон и седнаха до прозореца.

— Не опровергах предположението му, че сте ми годеница — каза Керн. — Защото би ми отнело много време да обясня.

— Като резултат ни удостоиха със специална чест — цветните картички — изсмя се Рут. — Единствената неприятност е, че никой от нас няма кому да ги изпрати.

— Не — каза Керн. — Аз не познавам никого. А тези, които познавам, нямат адрес.

Вагонът се издигаше бавно нагоре и Виена се разгъваше постепенно под тях като огромно ветрило. Най-напред Пратерът със своя низ от осветени алеи, като двойна бисерна огърлица върху тъмната шия на гората; сетне като исполинска украса от изумруди и рубини призрачните светлини на увеселителния парк и най-после — безбройните светлини на самия град, а зад тях тъмният силует на планината. Те бяха сами в кабинката, която се извисяваше в лек завой, а после се плъзна успоредно със земята. Изведнъж им се стори, че вече не са част от тази земя, а в безшумен самолет, под който тя се върти бавно; че не са вече част от тази земя, а се намират в призрачен въздушен кораб, за който няма летище; под тях се плъзгаха хиляди домове, хиляди осветени къщи и стаи, гостоприемни вечерни

светлини, които се простираха до хоризонта, жилища с приютяващи покриви, които призоваваха и мамеха, но нито едно от тези жилища не беше тяхно. Те висяха в мрака на изгнанието и единствената им светлина беше нерадостният плам на копнежа...

Прозорците на циганския фургон бяха отворени. Беше задушно и много тихо. Лило бе покрила леглото със светла покривка, а върху дюшека на Керн беше метнала вехта кадифена завеса от стрелбището. На прозорците бяха окачени два китайски лампиона.

— Венецианска нощ за съвременните скитници — каза Щайнер.
— Бяхте ли в малкия концентрационен лагер?

— Какво имаш предвид?

Щайнер се изсмя.

— Бункери, крепостни кули, вериги, кръв и сълзи — стана изведнъж много модерен, нали, Рутхен? — Той стана. — Да пийнем малко водка. — Взе шишето от масата. — Искаш ли една чаша, Рут?

— Да, и то голяма.

— А ти, Керн?

— Двойна.

— Напредват, деца!

— Аз пия просто от добро настроение — обясни Керн.

— Дайте една чашка и на мен — каза Лило, която влезе с чиния тъмни пирожки. Щайнер ѝ наля. После се засмя и вдигна своята чаша.

— Да живее меланхолията, мрачната майка на жизнерадостта!

Лило остави чинията, за да донесе делвичка с туршия. И чиния черен руски хляб. После взе чашата си и бавно я изпразни. Светлината на лампите се отразяваше в прозрачната течност; изглеждаше, че Лило пие от розов елмаз.

— Ще ми дадете още една чашка — обърна се тя към Щайнер.

— Колкото искаш, тъжно дете на степите. А ти, скъпа Рут?

— И аз искам още една.

— И на мен — каза Керн. — Днес получих повишение.

Започнаха да ядат топли пирожки с месо и зеле. След това Щайнер седна по турски на леглото си и запуши.

Керн и Рут се настаниха на дюшека на пода. Лило се движеше насам-натам, раздигайки вечерята. Огромната ѝ сянка се люлееше по

стените на колата.

— Изпей нещо, Лило — каза най-после Щайнер.

Тя кимна и взе китарата си, окачена в един ъгъл.

Гласът ѝ беше дрезгав, когато говореше, но при пеене беше дълбок и ясен. Тя седна в полумрака. Обикновено безстрастното ѝ лице се оживи, очите ѝ добиха дълбок и тъжен блясък. Изпя няколко руски народни и цигански приспивни песни. След малко спря и погледна Щайнер. Очите ѝ искряха.

— Продължавай, Лило — каза Щайнер.

Тя кимна и взе няколко акорда на китарата. Започна да тананика монотонни песнички, чиито слова от време на време излитаха като птички от тъмнината на просторните степи, скитнически песни, песни за кратък покой в шатрите; и в неспокойната светлина на лампите можеше да ти се стори, че и фургонът се е превърнал в шатра, разгъната набързо през нощта, а утре всички ще трябва да се пръснат пак.

Рут седеше пред Керн и се бе облегла на него; раменете ѝ докосваха коленете му и той чувстваше топлината на гладкия ѝ гръб. Тя облегна глава в ръцете му. Топлината премина през тях в кръвта му и го превърна в безпомощен пленник на непознати желания.

Някаква тъмна сила се вълнуваше в него и го обсаждаше отвън. Тя беше в дълбокия и страстен глас на Лило, в полъха на нощта, в обърканата вихрушка на мислите му, в светлия прилив, който го издигна внезапно и го отнесе. Той обгърна с ръце като с шал тъничката шия, която се белееше пред него и се сгуши доверчиво в нея.

Когато Керн и Рут излязоха, навън беше съвсем тихо. Палатките бяха спуснали вече сивите си брезенти, шумът бе стихнал и след трясъка и виковете, след пушечните изстрели и острите провиквания, гората бе завладяла отново всичко, поглъщайки в своя мрак сивите палатки.

— Сигурно не искате да се приберете още вкъщи, нали? — попита Керн.

— Не зная. Не, не искам.

— Да постоим тук тогава. Може да се поразходим. Не бих желал никога да съмне.

— Аз също. Утрешният ден винаги означава страх и несигурност. Колко е хубаво тук!

Тръгнаха в тъмнината. Над тях се издигаха неподвижни дървета, потънали в тишината като в невидим мек памук. Ни едно листо не помръдваше.

— Ние сме може би единствените още будни хора.

— Съмнявам се. Полицията е винаги будна.

— Тук няма полиция. Никакъв полицай. Тук е гора. Колко е приятно да се ходи! И стъпките ни са безшумни дори.

— Да, не се чува нищо.

— Аз пък чувам нещо. Чувам вас. Или може би себе си. Не мога да си представя вече какво беше без вас.

Продължиха пътя си. Беше толкова тихо, че тишината сякаш шепнеше, сякаш очакваше запъхтяно някакво странно чудовище от далечината.

— Дайте ми ръката си — каза Керн. — Боя се, че можете да изчезнете внезапно.

Рут се облегна до него. Той почувства косите ѝ до лицето си.

— Рут — каза Керн, — зная, че това е само едно кратко чувство сред бягството и самотата, но за нас то има много по-голямо значение от онова, което има по-гръмко име...

Тя кимна и склони глава на рамото му. Постояха така известно време.

— Лудвиг — каза Рут, — понякога не искам да отида никъде. Иска ми се просто да се простра на земята и да престана да съществувам.

— Уморена ли сте?

— Не, не съм уморена. Не съм уморена. Мога вечно да вървя така. Толкова е приятно! Като че се носиш във въздуха!

Полъхна ветрец. Листата над тях зашумяха. Керн почувства топла капка на ръката си. Друга лизна лицето му. Той вдигна глава.

— Заваля, Рут.

— Не.

Капките се засилиха и зачестиха.

— Вземете палтото ми — каза Керн. — Не ми трябва. Аз съм свикнал.

Наметна палтото си върху раменете на Рут. Тя усети топлината, съхранена в дрехата, и внезапно почувства странна закрила.

Ветрецьт спря. Гората сякаш притаи дъх. Безшумна светкавица разсече тъмнината; гръмотевицата последва веднага и дъждът започна да се лее като из ведро, сякаш светкавицата бе разкъсала небето.

— Елате по-бързо! — извика Керн.

Изтичаха към въртележката, която се издигаше неясно пред тях в нощта под сивото си покривало като сгушената кула на някой разбойник. Керн вдигна крайчеца на покривалото. Вмъкнаха се вътре, притаиха дъх, сякаш намериха внезапна закрила под огромен тъмен барабан, по който чукаше дъждът.

Керн хвана Рут за ръката и я дръпна към себе си. Очите им свикнаха скоро с тъмнината. Очертанията на конете се издигаха като призраци; елените изглеждаха вкаменени във вечно призрачно бягство: лебедите бяха разперили крила, изпълнени с тайнствени сенки: а спокойните, масивни гърбове на слоновете бяха по-черни от самия мрак.

— Елате! — Керн поведе Рут към една гондола, събра копринените възглавници от пейките и ги сложи върху пода на гондолата. След това дръпна извезаното със сърца покривало на един слон. — Елате! Сега имате княжески заслон.

Отвън се чуваше продължителният грохот на гръмотевица. Светкавиците озаряваха с бледа безцветна светлина топлия мрак в палатката и при всяко просветване животните изникваха като далечни видения от омагьосан рай, с изрисувани рога и хамути, сякаш минаваха безшумно в нескончаемо шествие.

Керн видя бледото лице на Рут и тъмните ѝ очи, а когато я покриваше, докосна неволно гърдата ѝ — непозната, странна и вълнуваща, както в онази първа нощ в хотел „Бристол“ в Прага.

Бурята връхлетя бързо. Тътенът на гръмотевиците заглуши чукането на дъжда по изпънатия платнен покрив, откъдето започна да се лее пороен дъжд; подът се люшкеше от гръмотевиците, а в тишината, последвала едно особено тежко сътресение, въртележката се откачи и бавно се завъртя. Много по-бавно, отколкото денем, почти неохотно, като че под влиянието на незнайна магия, тя се завъртя само наполовина, пробудена сякаш за миг в съня си, после спря, музиката

замря в прекъснат акорд и в нощта остана да се чува само шепотът на
дъжда — най-старата люлчина песен на света.

ЧАСТ ВТОРА

ГЛАВА ДЕСЕТА

Площадът пред университета беше съвсем безлюден под следобедното слънце. Небето беше яносиньо, а над покривите прелиташе ято неспокойни лястовици. Керн бе застанал в края на площада и очакваше Рут.

Първите студенти започнаха да излизат през големите врати и да слизат по стълбите. Керн изви врат, търсейки тъмнокафявата баретка на Рут. Обикновено тя беше между първите. Но сега не я видя. Изведнъж студентите престанаха да излизат, а някои, които бяха навън, започнаха да се връщат. Личеше, че нещо не е наред.

Внезапно, изхвърлени сякаш от взрив, голяма група замаяни и блъскащи се младежи изскочиха от вратата. Личеше, че всеки гледа да се спаси както може. Керн чу виковете:

- Вън евреите!
- Пребийте Мойсеевите синове!
- Избийте им кривите зъби!
- Изгонете ги в Палестина!

Той изтича бързо през площада и застана до дясното крило на сградата. Не трябваше да се замесва в това, но същевременно искаше да бъде колкото е възможно по-близо, за да отведе Рут.

Една група от трийсетина студенти се опитваше да избяга. Притиснати плътно един до друг, младежите си пробиваха път по стълбите. Заобиколени бяха от стотина други, които ги удряха отзад.

— Разделете ги! — извика едър чернокос студент с много по-еврейска външност от нападатите. — Отвеждайте ги един по един!

Той застана начело на група, която проникна с диви виковете сред евреите, започна да ги лови един по един и да ги предава на други, които продължиха да ги бият с юмруци, чанти и бастуни.

Керн тревожно се оглеждаше за Рут. Не я виждаше никъде и се надяваше, че е останала в университета. В горния край на стълбите се бяха изправили двама полицаи. Единият имаше румено лице и посивяла, разделена на две Франц-Йосифова брада; той се усмихваше

и потъркваше ръце. Другият, сух и строг човек, гледаше невъзмутимо безредиците:

— Стойте! Не се намесвайте! — извика единият.

— Евреи, нали? — попита другият.

Първият кимна. След това забеляза Керн и го погледна остро. Керн се престори, че не е чул нищо. Запали умишлено цигара и тръгна безцелно напред. Полицайте скръстиха ръце, наблюдавайки доволно битката.

Едно дребно еврейче се изскубна от бъркотията. То застана за миг неподвижно, като че беше замаяно.

После видя полицайте, изтича към тях и извика:

— Елате! Бързо! Помощ! Ще ги убият!

Полицайте го изгледаха като че ли е някакво чудновато насекомо. Не му отговориха. Дребният младеж ги погледна за миг учудено. След това се обърна, без да продума, и се върна към битката. Не бе направил и десет стъпки, когато двама души се отделиха от тълпата и се втурнаха към него.

— Изи търси справедливост! — извика единият. — И ще я получи!

Той го повали с един шумен удар по лицето. Младежът се опита да се изправи. Другият го повали пак с ритник в стомаха. След това и двамата го уловиха за краката и започнаха да го влачат по уличната настилка като ръчна количка. Нещастникът напразно се опитваше да се залови с ръка за камъните. Бялото му лице, обърнато към полицайте, изразяваше смъртен ужас. Устата му беше зееща черна дупка, от която струеше кръв. Той не издаваше глас.

Керн почувства, че устата му пресъхна. Трябваше да се хвърли срещу нападателите. Но видя полицайте, които го наблюдаваха, и вдървен и потръпващ от ярост, отиде в другия край на площада.

Двамата студенти минаха близо до него с жертвата си. Зъбите им блестяха наред засмените лица, по които нямаше и следа от жестокост. Те просто сияеха от невинно и чистосърдечно удоволствие, сякаш се забавляваха с някаква игра, а не влачеха окървавено човешко същество.

Но изведнъж дойде помощ. Едър светлокос студент, който досега бе стоял бездейно, се намръщи от отвращение, когато нещастният дребничък студент бе повлечен край него. Той запретна ръкавите на

палтото си, лениво пристъпи две крачки и с два кратки, но силни удара повали мъчителите му на земята. После вдигна изплашения момък за яката на палтото, изправи го на краката му и изръмжа:

— Хайде! Да те няма тук колкото може по-бързо!

След това, все така бавно и решително, се приближи към беснеещата група. Най-напред улови чернокосия водач, когото удари така силно по носа, а после и по брадата, че онзи падна с охкане на паважа.

В същия миг Керн зърна Рут. Тя бе загубила баретката си и стоеше в края на тълпата.

— Бързо, ела по-бързо, Рут! — извика той и изтича до нея. — Трябва да се махаме оттук!

Отначало тя не го позна и промълви пребледняла от вълнение:

— Полицията... Полицията трябва да помогне.

— Полицията няма да помогне. И не бива да ни хване тук. Трябва да бягаме, Рут.

— Да. — Тя го погледна като че се пробужда от сън. Изражението ѝ се промени, сякаш щеше да заплаче. — Да, Лудвиг — каза със странен, съкрушен глас. — Да вървим.

— Да, побързай! — Керн я улови за ръката и я повлече със себе си.

Някой извика зад него. Групата евреи бе успяла да се отскубне. Някои тичаха по площада. Битката промени мястото си и Керн изведнъж се озова наред нея заедно с Рут.

— О, Ребека! Сара! — Един от нападателите се опитваше да грабне Рут.

Керн усети само как някаква пружина в него се скъса. И се изненада като видя как студентът се отпусна бавно на една страна. Дори не бе усетил, че го е ударил.

— Чудесен пестник! — обади се някой възхитено край него.

Беше едрият светлокос студент, който бе сграбчил двама нападатели и блъскаше главите им.

— Нищо ви няма! — каза, отпусайки ги като мокри торби, за да сграбчи други двама.

Керн усети, че някой го удря с бастун по ръката. Скочи, размахал юмруци наоколо си в червена мъгла. Счупи нечии очила и подскочи встрани, за да избегне някого.

След това главата му забуча и червената мъгла стана черна.

Керн влезе в участъка. Яката му бе скъсана, бузата окървавена, главата му продължаваше да бучи. Той се изправи.

— Здравей! — чу се глас до него. Беше едрият рус студент.

— Проклятие! — каза Керн. — Къде сме?

— В ареста, приятелю — изсмя се другият. — Ще ни подържат ден-два и ще ни пуснат.

— Мен няма да ме пуснат. — Керн се огледа. Бяха осем души. Всички бяха евреи, с изключение на русия студент. Рут не беше между тях.

— Защо надничаш така? — изсмя се пак русият студент. — Мислиш, че са задържали погрешно някого ли? Грещиш, приятелю! Виновни са не нападателите, а нападнатите. Защото те са причина за безредиците. Такава е най-новата психология.

— Видя ли какво стана с девойката, която беше с мен? — попита Керн.

— Девойката ли? — Русият студент се замисли. — Нищо няма да й се случи. Какво може да стане с нея? Девойките не се намесват в борба с юмруци.

— Сигурен ли си?

— Да. Напълно.

Керн погледна пред себе си. Полицията! Точно така!

Паспортът на Рут все още беше валиден. Не можеха да й сторят нищо. Никак не е малко.

— Арестуваха ли и други, освен нас? — попита той.

Студентът поклати отрицателно глава.

— Не мисля. Аз бях последният. А и за мен се колебаеха.

— Сигурен ли си, че си последният?

— Да. Иначе и другите щяха да са тук. Нали знаеш, че още сме в участъка.

Керн въздъхна с облекчение. На Рут не се е случило нищо може би.

Русият студент го погледна насмешливо.

— Чувстваш се отвратително, нали? Така е винаги, когато знаеш, че си невинен. По-леко е, когато си извършил нещо, заслужаващо

наказание. Аз съм единственият, попаднал тук заради старомодните схващания за добро и зло. Намесих се доброволно в тази разправия и съм доволен, че го сторих.

— Постъпи много почтено! — каза Керн.

— По дяволите почтеността! — Русият студент махна ръка. — Аз съм антисемит. Но не мога да понасям такова клане. Трябва да ти кажа впрочем, че ти нанесе чудесен удар. Силен и бърз. Учил ли си някога бокс?

— Не.

— Трябва да го научиш тогава. Имаш вродени способности. Само че си много гореща глава. Ако бях еврейски равин, бих заповядал на паството си по един час урок по бокс всеки ден. Ще видите тогава колко бързо момчетата ще се научат да ви зачитат.

Керн опипа предпазливо главата си.

— Не съм настроен да уча бокс — каза той.

— Храбра полиция имаме — каза сериозно студентът. — Винаги е на страната на по-силния. Главата ти ще се оправи тази нощ. И от утре ще започнем упражненията. Да се намираме на работа. — Той простря на пейката дългите си крака и се огледа. — Изкарахме вече два часа тук. Ужасно отегчително място. Да имахме поне колода карти! Сигурно някой знае да играе на нещо. — Той премери с презрителен поглед струпаните евреи.

— Аз имам карти. — Керн бръкна в джоба си. Щайнер му бе подарил картите на джебчията и той ги носеше постоянно със себе си като талисман.

Студентът го погледна възхитено.

— Чудесно! Не ми казвай само, че единствената игра, която знаещ е бридж. Всеки евреин знае да играе само бридж и нищо друго.

— Аз съм полуевреин. И играя скат, тарок, жас и покер — отговори гордо Керн.

— Първокласен играч, по-напреднал от мен. Защото аз не зная жас.

— Тя е швейцарска игра, ще те науча, ако искаш.

— Добре. Аз ще ти давам в замяна уроци по бокс. Размяна на духовни ценности.

Те играха до вечерта. В това време студентите евреи се разправяха за политика и справедливост. Но не стигнаха до никакво

заклучение. Керн и студентът играха отначало жас, след това покер. На покера Керн спечели седем шилинга, научил бе добре урока от Щайнер. Главата му постепенно започна да се прояснява.

Старяеше се да не мисли за Рут. Не можеше да ѝ помогне, мисълта за нея само щеше да го обърка. А искаше да има съвсем ясна мисъл, когато го заведат при следователя.

Студентът хвърли картите и плати на Керн.

— Сега започва втората част! — каза той. — Ела, ще направя втори Демпси от теб!

Керн стана. Чувстваше се още много слаб.

— Не вярвам, че ще мога да се справя — каза той. — Главата ми няма да издържи нов удар.

— Главата ти беше достатъчно добре, за да спечели седем шилинга от мен — отвърна усмихнато студентът. — Хайде, дай възможност на арийския мошеник у теб да се прояви! Задуши човечната си еврейска половина!

— От цяла година правя това.

— Чудесно! Засега ще щадим главата ти. Да започнем с краката. Най-важното при бокса е да имаш пъргави крака. Трябва да се научиш да танцуваш и танцувайки, да избиеш зъбите на противника си. Прилагай Ницше!

Студентът зае положение, прегъна колене и направи последователно няколко стъпки напред и назад.

— Повтори същото!

Керн го повтори.

Студентите евреи престанаха да спорят. Един от тях, младеж с очила, стана и попита:

— Искате ли да научите и мен?

— Разбира се. Махай очилата и започваш. — Русият студент го потупа по рамото. — Пробуди се и кипи, макиавейска кръв!

Явиха се още двама ученици. Останалите не напуснаха местата си на пейката, гледайки с презрение и любопитство упражнението.

— Две надясно! Две наляво! — ръководеше русият студент. — Сега се приготви за светкавична стъпка. Трябва да наваксате

хилядолетно опущение във възпитанието ви по варварство. Няма да нанасяте удар с ръка, а с цялото тяло...

Той свали палтото си. Другите го последваха. След това им даде кратко обяснение за движенията на тялото. Четиримата се въртяха усърдно в полутъмната килия.

По едно време русият студент хвърли бащински поглед към изтощените си ученици.

— Научихте го вече — каза той след малко. — Упражнявайте се, докато лежите тази седмица в затвора, задето сте подтикнали благородните арийци към расова омраза. Спрете сега за две минути! Дишайте дълбоко! Ще ви покажа най-краткия удар, който е същността на боксирането.

Той им го показа. След това сви палтото си на топка, вдигна го на височината на човешка глава и остави другите да се упражняват в нанасяне на удари.

Точно когато се бяха вече разгорещили, вратата се отвори и един тъмничар влезе с две димящи тенджери.

— Какво става?... — Той остави тенджерите и извика в коридора: — По-скоро! Стража! Тези продължават да се бият и в участъка дори!

Двама полицаи се втурнаха в килията. Русият студент остави спокойно палтото си. Четиримата ученици се скриха бързо по ъглите.

— Носорог! — извика важно русият студент на тъмничаря. — Пън! Жалък затворнически идиот! — След това се обърна към полицаите: — Това, което виждате — каза той, — е упражнение по съвременна човечност. Вашето присъствие е излишно. Разбирате ли?

— Не — каза един от стражарите.

Русият студент го погледна със съжаление.

— Физическа култура! Гимнастика! Телесни упражнения! Разбра ли сега? А това за вечеря ли ни е донесено?

— Сигурно — каза тъмничарят.

Русият студент се наведе над една паница и сви с отвращение уста.

— Изнасяй го по-скоро! — извика внезапно той. — Как смееш да носиш такава помия на сина на председателя на сената? Искаш да те уволня ли? — Той погледна втрънено полицаите. — Ще се оплача!

Заведете ме още сега при него! Защото утре баща ми ще ви подреди пред министъра на правосъдието.

Двамата полицаи вдигнаха смаяно глави към него. Не знаеха дали да продължават да се държат дръзко, или да станат по-внимателни. Русият студент ги гледаше също тъй втрещено.

— Господине — най-после предпазливо каза по-възрастният, — това е обичайната храна в затвора.

— Аз в затвора ли съм? — Студентът беше истинско възмущение на обидено достойнство. — Аз съм само в ареста. Не знаеш ли разликата?

— Да, зная... — Полицаят беше явно смутен. — Вие можете, разбира се, да си доставите храна отвън, господине. Това е ваше право. Тъмничарят ще ви донесе един гулаш, ако го платите...

— Най-после някой заговори разбрано! — Русият студент започна да се държи по-любезно.

— И една бира дори...

Русият студент погледна полицаия:

— Така ми харесваш. Ще се постарая да използвам влиянието си в твоя полза. Как ти е името?

— Рудолф Егер, ваше благородие.

— Добре. Карай. — Студентът извади пари от джоба си и ги даде на тъмничаря. — Две порции говежди гулаш с картофи. Една бутилка сливова...

Полицаят Рудолф Егер отвори уста:

— Спиртни напитки...

— Са позволени! — довърши студентът вместо него. — Две бутилки бира, една за полицаия и една за нас.

— Много благодаря. Ваш покорен слуга, господине — каза Рудолф Егер.

— Ако бирата не е прясна и студена — обясни синът на председателя на сената, като се обърна към тъмничаря, — ще те изритам оттук. Ако е хубава, ще задържиш остатъка от парите.

— Ще бъде както заповядате, господин графе — отговори с щастлива и сияеща усмивка тъмничарят. — Разбирам аз от истински виенски хумор!

Донесоха храната и студентът покани Керн да му прави компания. Керн отначало отказа. Видя как евреите ядат усърдно

донесената чорба.

— Стани изменник! Такава е днешната мода — насърчи го студентът. — Тази вечеря е между приятели картоиграчи.

Керн седна при него. Гулашът беше вкусен. Освен това той нямаше паспорт и беше само наполовина евреин.

— Знае ли баща ти, че си тук? — попита Керн.

— Баща ми ли? — изсмя се студентът. — Баща ми има моден магазин в Линц.

Керн го погледна смаяно.

— Сякаш не знаеш, приятелю — каза спокойно студентът, — че живеем в епоха на блъфове. Демокрацията отстъпи мястото си на демагогията. Естествена последица. Наздраве!

Той отвори бутилката сливова и подаде една чашка на студента с очилата.

— Благодаря. Не пия — каза смутено момчето.

— Разбира се, трябваше да предположа. — Светлокосият студент глътна сам чашката. — Затова именно другите вечно ще ви преследват. А ние какво ще правим, Керн? Ще можем ли да видим сметката на тази бутилка?

— Разбира се.

Изпразниха шишето. После легнаха на наровете си.

Керн очакваше, че ще заспи веднага, но не можа. „По дяволите — мислеше той, — какво ли е станало с Рут? И докога ли ще ме държат тук?“

Осъдиха го на два месеца затвор. Нападение, побой, непокорно държание, съпротива на полицията, многократно незаконно пребиваване — той бе изненадан, че не го осъдиха на десет години.

Сбогува се с русия студент, който бе освободен веднага. После го заведоха долу. Трябваше да предаде всичките си вещи и да облече затворнически дрехи.

Докато стоеше под душа, си припомни колко угнетен се бе чувствал някога, когато му бяха сложили белезници.

Това му се струваше толкова отдавна. Сега изпитваше само едно чувство, гледайки тъмничните дрехи: ще запази своите от износване.

Другарите му по килия бяха един крадец, един дребен мошеник и един руски професор от Казан, затворен за скитничество. И четиримата бяха пратени на работа в тъмничната шивалня.

Първата вечер мина зле. Керн си припомни думите на Щайнер — че ще свикне. Но все пак седеше на нара си, загледан втречено в стената.

— Говориш ли френски? — ненадейно попита професорът от леглото си.

— Не — сепна се Керн.

— Искаш ли да го научиш?

— Да. Може да започнем веднага.

Професорът стана.

— Трябва да си намериш някакво занимание. Иначе мислите ще те тровят постоянно.

— Да — кимна Керн. — Освен това френският ще ми е нужен, защото вероятно ще отида във Франция, щом изляза оттук.

Те седнаха един до друг в крайчеца на ниския нар.

Мошеникът бе намерил парче молив и дращеше по стената мръсни рисунки. Професорът беше много слаб. Затворническите дрехи му бяха много широки. Имаше невчесана червеникава брада и детско лице със сини очи.

— Да започнем с най-прекрасната и безполезна дума на света — каза той с очарователна усмивка, в която нямаше никаква насмешка, — с думата свобода — *la liberte*.

Керн научи много неща за това време. В края на третия ден вече можеше да разговаря без да мърда устни със затворниците пред и зад него при разходките на двора. В шивалнята си повтаряше по същия начин френски глаголи. Вечер, когато се умореше от френски, крадецът го учеше как да отваря ключалка с тел и как да усмирява кучета. Научи го също кога зреят различните плодове и как може да се промъкне незабелязано в купа сено. Мошеникът бе успял да вмъкне в килията няколко броя от „Моден свят“. Това, заедно с Библията, беше единственото им четиво, от което научиха как трябва да се обличат за дипломатически приеми и кога да носят бял или червен карамфил на смокинга. За жалост крадецът беше непоправим в едно отношение:

твърдеше, че с фрак винаги се носи черна връзка, защото беше виждал много често келнерите в ресторантите облечени по този начин.

Когато ги извеждаха от килията на петия ден сутринта, тъмничарят бутна силно Керн и той политна към стената.

— Внимавай, магаре! — изрева тъмничарят.

Керн се престори, че не може да се изправи. Надяваше се да му се удаде случай да ритне безнаказано тъмничаря в крака, преструвайки се, че е просто случайност. Но преди да успее да го стори, тъмничарят го дръпна за ръкава и му прошепна:

— Поискай да излезеш след час. Кажи, че те е присвил стомахът. — След това извика: — Хайде, върви! Да не мислиш, че всички трябва да те чакат?

Докато се разхождаха, Керн размишляваше дали тъмничарят не иска да го въвлече някаква неприятност. Те не се обичаха. По-късно, когато отидоха в шивалнята, започна да разисква безгласно този въпрос с крадеца, голям познавач на затворите.

— Винаги можеш да поискаш да излезеш — обясни му той. — Това са естествени нужди. Никой не може да се усъмни. Някои трябва да излизат по-често, други — по-рядко. Това е съвсем естествено. Но внимавай и като излезеш.

— Добре. Ще видя какво иска от мен. Все пак е нещо различно.

Керн се престори, че го е присвил стомах, и тъмничарят го изведе. Когато го заведе в умивалнята, той се огледа и попита:

— Искаш ли цигара?

Пушенето беше забранено. Керн се засмя.

— Това ли било? Не, приятелю, няма да ме пипнеш по този път.

— Млъквай! Мислиш, че искам да ти навлека неприятности ли? Познаваш ли Щайнер?

Керн го погледна втренчено.

— Не — каза най-после. Страхуваше се, че е някаква измама, за да могат да заловят Щайнер.

— Не го ли познаваш?

— Не.

— Добре, слушай тогава. Щайнер изпраща известие, че Рут е в безопасност. Няма защо да се тревожиш. Когато излезеш оттук, поискай да те изгонят в Чехия, а след това се върни. Познаваш ли го сега?

Керн почувства, че трепери.

— Искаш ли сега цигара? — попита тъмничарят. Керн кимна. Онзи извади от джоба си пакет „Мемфис“ и кибрит. — Вземи ги. От Щайнер са. Ако те пипнат, помни, че нямам пръст в тази работа. Седни сега вътре да изпушиш една, но димът трябва да върви надолу. Аз ще пазя отвън.

Керн влезе в тоалетната. Извади една цигара, раздели я на две и запали половината. Пушеше бавно, като поглъщаше дълбоко дима. Рут беше в безопасност. Щайнер бдеше. Керн гледаше мръсните стени с безсрамните рисунки и мислеше, че това е най-хубавата стая в света.

— Слушай — запита тъмничарят, когато той излезе. — Защо не ми каза, че познаваш Щайнер?

— Вземи една цигара — предложи Керн.

— Не бих и помислил такова нещо — отвърна тъмничарят, като поклати отрицателно глава.

— Откъде го познаваш? — попита Керн.

— Той ме спаси веднъж от една разправия. Сериозен проблем. Да вървим сега.

Върнаха се в шивалнята. Професорът и крадецът погледнаха Керн. Той кимна и седна.

— Наред ли е всичко? — попита безгласно професорът.

Керн кимна утвърдително.

— Да продължаваме тогава — прошепна професорът в червената си брада. — Aller. Неправилен глагол. Je vais, tu vas, il...?

— Не — каза Керн. — Днес ще вземем нещо друго. Как е на френски „обичам“?

— „Обичам“ ли? Armer. Но това е правилен глагол...

— Именно затова — каза Керн.

Професорът беше освободен след четири седмици, крадецът — в края на шестата, мошеникът — няколко дни по-късно. В последните дни той се опитваше да съблазни Керн с хомосексуални ласки, но Керн беше достатъчно силен, за да може да го отблъсва. Най-сетне го повали с удара, научен от русия студент, и мошеникът го остави на мира.

Керн остана няколко дни сам, после дойдоха други двама. Той веднага разбра, че са бежанци. Единият беше възрастен и мълчалив, другият — трийсетинагодишен. Облечени бяха в износени дрехи и личеше, че полагат много грижи, за да ги запазят чисти. По-старият легна веднага на нара.

— Откъде идвате? — обърна се Керн към по-младия.

— От Италия.

— Как е там?

— Добре беше. Прекарах две години. Но сега се промени. Непрекъснати проверки.

— Две години — каза Керн. — Не е малко, наистина.

— Да, а тук ме заловиха само за една седмица. Така ли е винаги?

— През последните месеци се влоши.

Новодошлият облегна глава на ръцете си.

— Навсякъде се влоши. Какво ще правим сега? Как е в Чехословакия?

— И там е вече по-лошо. Прекалено много бежанци станаха. Били ли сте в Швейцария?

— Швейцария е много малка. Ще ви открият веднага. — Мъжът погледна втренчено пред себе си. — Трябваше да отида във Франция.

— Знаете ли френски?

— Да, разбира се.

— Да поговорим на френски? — попита Керн, като го погледна. — Бях започнал да го уча и не искам да забравя наученото.

— Да говорим на френски ли? — погледна учудено другият, като се засмя рязко. — Не. Не бих могъл. Да ме хвърлят в тъмница и да водя разговор на френски!... Прекалено е смешно! Странни хрумвания имате, наистина.

— Ни най-малко. Само вода странен живот. — Керн почака да види дали другият няма да промени решението си. След това се покатери на одъра си и започна да си повтаря неправилни глаголи, докато заспа.

Събуди се, защото някой го разтърсваше. Беше човекът, отказал да разговаря на френски.

— Помощ! — шепнеше запъхтяно той. — По-скоро! Той се е обесил.

Керн седна на леглото си, все още полузаспал. В бледата светлина на ранното утро едно черно тяло висеше пред прозореца с отпусната глава. Керн скочи от одъра.

— Ножче! По-бързо!

— Нямам ножче! Вие имате ли?

— Не, да го вземат дяволите! Взеха ми го. Аз ще го вдигна, а ти се опитай да измъкнеш възела през главата му.

Керн стъпи на одъра и се опита да вдигне увисналото тяло. То беше невероятно тежко, много по-тежко, отколкото изглеждаше. И дрехите бяха студени като самото тяло. Керн напрегна всичките си сили, но едва можеше да го повдигне.

— Бързай — говореше запъхтяно той. — Отпусни му колана! Не мога да го държа вечно.

— Да.

Другият се покатери и започна да се занимава с врата на обесения. Но изведнъж спря, отстъпи назад и повърна.

— Не можеш ли да продължиш, глупако! — изрева Керн. — Отвързвай го по-бързо!

— Не мога да го погледна — изохка другият. — Езикът, очите...

— Слизай тогава. Ти ще го повдигнеш, а аз ще го отвържа.

Той предаде тежкото тяло в ръцете на другия и скочи на одъра. Гледката беше отвратителна. Бледото подуто лице, изпъкналите очи, които щяха като че ли да изхвъркнат, надебелелият черен език... Керн опипваше тънкия кожен ремък, впит дълбоко в гънките на подутата шия.

— По-високо! — извика той. — Вдигни го по-високо!

И чу някакво хъркане долу. Другият повръщаше отново. В същия момент той изпусна обесения, чиито очи и език изпъкнаха отвратително, като че ли той се хилеше на безпомощността на живите.

— Проклятие!

Керн отчаяно търсеше начин да вразуми помагача си долу. Изведнъж в съзнанието му светна като мълния случката между русия студент и тъмничаря.

— Слушай, проклета перачко! — изрева той. — Ако не се съвземеш веднага, ще те сритам! Хайде, страхливецо!

Той ритна, докато говореше, и почувства, че кракът му е улучил. Тогава ритна отново с все сили.

— Ще ти разбия черепа! — изкряска. — Вдигни го пак!

Другият се успокои и вдигна обесения.

— По-високо! — беснееше Керн. — По-високо, негоднико!

Другият вдигна по-високо обесения, така че Керн успя да охлаби възела и да измъкне главата му.

— Добре. Пусни го сега!

Те уловиха отпуснатото тяло и го сложиха на одъра. Керн разкъса палтото и панталона му.

— Отвори прозорчето на вратата — каза той — и повикай пазач. А аз ще започна изкуствено дишане.

Той коленичи до ухилената глава, взе студените длани на мъртвеца в своите топли, живи ръце и започна да ги движи така, че гръдният кош да се издига и спуска. От време на време спираше да се послуша, но не се чуваше никакво дишане. Човекът, който не бе пожелал да говори френски, чукаше на прозорчето и викаше:

— Тъмничарю, тъмничарю!

Гласът му отекваше глухо в килията.

Керн продължаваше изкуственото дишане, но не след дълго го прекрати.

— Диша ли? — попита другият.

— Не. — Керн изведнъж се почувства отчаян и изморен. — Няма смисъл да продължаваме. Този човек е искал да умре. Защо да му пречим?

— Но, за бога...

— Кротувай, човече — каза тихо и намръщено Керн. Не би могъл да изтърпи още една дума. Много добре знаеше какво ще каже другият. Знаеше също, че обесеният се ще се обеси отново, ако го спасят. — Опитай и ти — каза след малко по-спокойно. — Този човек навярно е знаел защо му е дотегнало.

След малко дойде тъмничарят.

— Каква е тази олелия? Да не сте полудели?

— Някой се обеси тук.

— Каква неприятност! Господи! Жив ли е още? — Митничарят отвори вратата. Миришеше на салам и вино. Извади електрическо фенерче от джоба си. — Мъртъв ли е?

— Вероятно.

— Добре, тогава ще се занимаем с него утре сутринта. Стерникош да се оправя. Аз не разбирам нищо от тези работи.

Той си тръгна, но Керн го спря.

— Стой! Веднага ще потърсиш полицай. От дежурна група.

Тъмничарят го погледна втренчено.

— Ако не го доведеш след пет минути, ще стане такъв скандал, че ще ти струва службата.

— Има възможност да го спасят с кислород — извика другият затворник от дъното, където продължаваше да движи като призрак ръцете на обесения.

— Добре започва денят — изръмжа тъмничарят.

След няколко минути дойдоха дежурните и изнесоха обесения. Малко по-късно тъмничарят се върна.

— Ще ми дадете тирантите, коланите и връзките си за обувки.

— Нямам намерение да се беся — каза Керн.

— Няма значение. Трябва да ги предадете.

Предадоха исканите вещи и пак се свиха на нара.

Миришеше отвратително на повърнатата храна.

— След час ще се развидели и ще почистят — каза Керн.

Гърлото му бе пресъхнало, беше много жаден. Всичко му се струваше изсъхнало и прашасало, като че е погълнал прах от въглища и памук и никога не ще може да се изчисти.

— Ужасно, нали? — каза най-послед другият.

— Не — отвърна Керн.

Вечерта ги преместиха в по-голяма килия. Там завариха четирима души. Керн реши, че всички са бежанци, и не им обърна внимание. Беше много изморен и се качи веднага на нара си. Но не можа да заспи. Лежеше с отворени очи, загледан в малкия правоъгълник на решетъчния прозорец. По-късно, към полунощ, доведоха още двамина. Керн не можеше да ги види, но чу гласовете им.

— Кога предполагаш, че ще ни пуснат? — попита тревожно гласът на единия от новодошлите в тъмнината.

Настъпи продължително мълчание преди отговора.

Най-сетне се чу ръмженето на един бас:

— Зависи какво си направил. Ако е убийство за грабеж, доживотен затвор, ако е политическо убийство — една седмица.

— Нищо подобно, просто ме заловиха повторно без паспорт.

— Това е по-тежък случай — изръмжа пак басът. — Можеш да си сигурен, че ще получиш четири седмици.

— Господи! А в куфара ми има пиле. Пържено пиле. Ще се развали, докато ме пуснат.

— Положително — съгласи се басът.

Керн наостри уши.

— Не си ли имал и друг път пиле в куфара? — попита той.

— Да, вярно е — отговори учудено новодошлият. — Откъде знаете, господине?

— Не беше ли затворен и тогава?

— Да, бях. Кой пита? Кой сте вие? Откъде знаете това, господине? — питаше неспокойно гласът от тъмнината.

Керн се засмя. Разсмя се внезапно така, че замалко да се задуши. Този смях беше като мъчителен спазъм, който освободи всички натрупани в душата му вълнения — възмущението от затвора, самотата, безпокойството за Рут, борбата да запази самообладание, ужаса при вида на обесения. Не можеше да сдържи безумния си смях.

— Пилето! — охкаше той. — Пилето е, разбира се! И то в същото положение! Какво съвпадение!

— Съвпадение ли! — изрева възмутеното Пиле. — Не съвпадение, а проклета съдба!

— Изглежда, че пържените пилета ти носят нещастие — обади се басът.

— Тихо! — изкряска друг. — По дяволите пържените ви пилета! Прилично ли е да карате изгнаническия стомах да се свива от глад посред нощ?

— Между него и пилетата съществува може би някакво дълбоко родство — обади се пророчески басът.

— Може да опита пържена дъска — изрева безотечественикът.

— Или стомашна язва — изскимтя тъничък фалцет.

— Може да е бил лисица в някое предишно съществуване — продължи да размишлява басът — и сега пилетата се връщат пак при него.

— Колко е недостойно да се подигравате с човек, комуто не върви! — възмути се Пилето.

— Има ли по-удобно време за шеги? — запита утешително басът.

— Тихо! — изрева пазачът отвън. — Това е почтено заведение — затвор, а не нощен клуб!

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА

Керн се подписа под втора заповед за изгонване от Австрия. И то завинаги. Този път не изпита никакво вълнение. Само докато подписваше, си помисли, че на другата сутрин вероятно ще бъде в Пратера.

— Имате ли във Виена някакви вещи, които бихте искали да вземете със себе си? — попита чиновникът.

— Не, нямам нищо.

— Знаете, че ви очакват най-малко три месеца затвор, ако се върнете в Австрия, нали?

— Да.

Чиновникът погледна Керн, след това бръкна бързо в джоба си, извади една петшиллингова банкнота и му я подаде.

— Да се почерпите. Не мога да променя законите, както знаете. Поискайте вино от Гумполдскирхнер. Тазгодишната реколта е много добра. А сега да ви няма.

— Благодаря — каза учудено Керн. За пръв път получаваше нещо от полицаи. — Много ви благодаря. Ще използвам тези пари, разбира се.

— Добре, добре. Побързайте сега. Охраната вече чака във фойето.

Керн прибра парите в джоба си. Можеше не само да изпие две чаши гумполдскирхнер с тези пари, но и да се върне на другата сутрин във Виена с трамвай.

Така беше по-безопасно, и пак щяха да му останат цели два шиллинга за непредвидени обстоятелства.

Потеглиха по същия път, откъдето бяха минали първия път с Щайнер. На Керн му се струваше, че е било преди десет години. От последната гара трябваше да тръгнат пеша. Най-после стигнаха до едно ханче, което рекламираше, че предлага сладко вино. В предния

двор имаше няколко маси и столове. Керн си припомни съвета на чиновника и попита охраната си:

— Да пийнем ли по една чашка?

— Какво?

— Гумполдскирхнер. Тази година било необикновено хубаво.

— Може, много е рано още за митницата.

Седнаха в предния двор и отпиваха от светлото вино. Наоколо им беше тихо и спокойно. Ясното, безоблачно небе беше зеленикаво. Един самолет летеше към Германия като ястреб в далечината. Съдържателят донесе ветроупорен фенер и го сложи на масата. Това беше първата вечер, прекарана от Керн на открито. От два месеца не бе виждал небе.

Сега седеше неподвижен и се наслаждаваше на кратковременния покой. След един-два часа бягството и страхът щяха да започнат отново.

— Просто да се пукнеш — каза ненадейно полицаят.

— Така мисля и аз — каза Керн, като вдигна глава.

— Друго исках да кажа.

— Предполагам.

— Имам предвид бежанците — обясни намръщено полицаят. — Унижаваме занаята си с вас. Всеки ден все бежанци придружаваме! От Виена до границата! Какъв е този живот? Няма вече прилична работа с някой разбойник в белезници.

— След една-две години може да ни откарват и с белезници до границата — отвърна сухо Керн.

— Няма да я бъде! — погледна презрително полицаят. — Вие нямате никакво политическо значение. Аз трябваше да придружавам четворния убиец Мюлер със заповед да го застрелям при най-лекото подозрително движение. А преди две години придружавах прочутия убиец на жени Бергман, след това крадеца Бруст, без да споменавам ограбвача на мъртъвци Теди Блумел. Това се казва работа! С вас човек може да пукне от скука. — Той въздъхна и изпразни чашата си. — Както и да е... от вино разбираш. Да изпием ли още по една? Този път ще платя аз.

— Добре.

Изпиха приятелски още по една чаша. После станаха.

Стъмнило се бе вече. Прилепи и пеперуди прелитаха около тях. Митницата беше ярко осветена. Пак същите чиновници. Полицаят им

предаде Керн.

— Поседни малко вътре — каза един от митничарите. — Много е рано още.

— Зная — отговори Керн.

— Знаеш, нали?

— Разбира се! Границите са нашата родина.

Още призори Керн беше в Пратера. Не посмя да потърси Щайнер, защото не знаеше какво се е случило през изминалите два месеца. Започна да обикаля из парка.

Есента бе настъпила и разкошно оцветените дървета блестяха в леката мъгла. Керн поспря за малко пред покритата със сиво платнище въртележка. После вдигна покривалото и се вмъкна вътре. Седна в една гондола, където беше в безопасност от патрулиращите полицаи.

Събуди се от нечий смях. Беше се съмнало съвсем и платнището беше вдигнато. Той скочи. Пред него стоеше Щайнер в син комбинезон. Керн скокна от гондолата. Изведнъж се почувства у дома си.

— Щайнер! — извика радостно. — Пак дойдох, слава богу!

— Виждам. Блудният син се прибра вкъщи след полицейските тъмници. Ела насам да те видя. Побледнял и поотслабнал от затвора. Защо не дойде при мен?

— Не знаех дали си още тук.

— Тук съм засега. Но най-напред трябва да закусиш. След това светът ще ти се стори по-друг. Лило! — извика Щайнер към фургона си. — Малкият се върна! И трябва да закуси. — После се обърна пак към Керн: — Пораснал си и си възмъжал. Научи ли нещо, моето момче, през това време?

— Да. Че трябва да си твърд, ако не искаш да те смажат. И че няма да те смажат. Освен това научих да шия торби и да говоря френски. Научих и това, че понякога е по-добре да заповядваш, отколкото да молиш.

— Чудесно! — усмихна се Щайнер. — Чудесно!

— Къде е Рут? — попита Керн.

— В Цюрих. Изгониха я отгук. Нищо друго не ѝ се случи. Лило получи писма до теб. Тя е нашата поща. Защото само тя има редовни

документи. Рут изпрати до нея писма за теб.

— В Цюрих... — каза Керн.

— Да, синко, лошо ли е?

Керн го погледна и каза:

— Не.

— Живее там у приятели. И ти ще отидеш скоро в Цюрих. Тук постепенно става все по-горещо.

— Да.

Лило дойде при тях. Поздрави Керн така, сякаш е бил на кратка разходка. Тя бе напуснала Русия преди двайсет години и затова два месеца не ѝ правеха впечатление. Беше срещала хора, пристигащи от Сибир и Китай, за които не бе чувала нищо десетина-петнайсет години. Постапи внимателно както винаги на един поднос чаши и кафениче.

— Дай му писмата, Лило! — каза Щайнер. — Той няма да закуси, докато не ги види.

Лило посочи подноса. Писмата бяха там, облежнати на една от чашите. Керн ги отвори, започна да чете и изведнъж забрави всичко. Това бяха първите писма, които получаваше от Рут. Първите любовни писма в живота му. От плещите му падна като с магия тежко бреме — разочарованието, че тя не е тук, безпокойството, тревогите, самотата. Той четеше и черните мастилени знаци сякаш започнаха да светят. Друго човешко същество се грижеше за него, тревожеше се какво му се е случило, казваше колко го обича. „Твоя Рут.“ „Господи — помисли си той, — твоя Рут!“

Това изглеждаше почти невъзможно. Твоя Рут! Какво беше имал досега? Няколко флакончета, няколко парчета сапун и дрехите на гърба си. А сега имаше едно човешко същество... Гъстите черни коси. Очите... Не, това беше почти невъзможно.

Той вдигна глава. Лило се беше върнала при колата.

Щайнер пушеше цигара.

— Наред ли е всичко, синко? — попита той.

— Да. Пише ми да не отивам. Казва да не се излагам вече на никакви опасности заради нея.

— Момичешки приказки! — изсмя се Щайнер и му наля кафе. — Пий кафе сега и закуси.

Той се облегна на колата, като наблюдаваше Керн, който вече закусваше. Слънцето изгря през леката бяла мъгла. Керн почувства лъчите му, стори му се, че пие вино. Преди един ден само бе закусвал студена попара в очукано тенекиено канче във воняща стая, докато някой си Лео я правеше още по-воняща с изпусканите след събуждането си газове. А сега хладният утринен ветрец милваше ръцете му. Той ядеше бял хляб и пиеше хубаво кафе, в джоба си имаше писма от Рут. Щайнер се бе облегнал на колата край него.

— Има и добра страна в това да полежиш в затвора — каза той. — И тя е, че след него всичко ти се струва чудесно.

Щайнер кимна. После каза:

— Истинското ти желание всъщност е да заминеш още тази вечер, нали?

— Искам да замина, но искам и да остана — каза Керн. — Бих желал всички да заминем заедно.

Щайнер му подаде цигара.

— Остани един-два дни все пак — каза той. — Изглеждаш ужасно. Тъмницата те е изсмукала. Трябва да се поохраниш. За пътуването ще ти е потребна сила. По-добре е да почакаш няколко дни тук, отколкото да припаднеш по пътя и да те хванат. Швейцария не е играчка. Чужда страна е. Трябва да си винаги нащрек.

— Ще има ли някаква работа тук за мен?

— Може да работиш на стрелбището. А вечер пак ще ми помагаш при телепатичните сеанси. Трябваше да си намеря помощник, разбира се, но двама не са много.

— Добре — кимна Керн. — Сигурно имаш право. Трябва да се посъвзема малко, преди да замина. Чувствам ужасен глад. Не само в стомаха, а и в очите. В главата, навред. По-добре да почакам, докато се пооправя.

— Правилно — засмя се Щайнер. — Ето я и Лило с топли пирожки. Хапни си здраво, моето момче. Аз отивам да събудя Поцлох.

Лило сложи чинията пред Керн. Той започна да яде отново, като опипваше от време на време писмата си.

— Ще останете ли тук? — попита Лило със своя бавен и малко скован немски.

Керн кимна.

— Не се тревожете — каза Лило, — няма защо да се тревожите за Рут. Тя ще се справи и сама. Познавам хората по лицето още щом ги видя.

Керн искаше да ѝ каже, че не се страхува за това, страхуваше се само да не арестуват Рут в Цюрих, преди той да стигне там. Но щом погледна безкрайно тъжното лице на рускинята, промени намерението си. Всичките му грижи изглеждаха малки и незначителни в сравнение с нейната мъка.

— Няма защо да се тревожиш — каза тя. — Няма защо да се тревожиш, докато е жива.

След два дни група мъже влезе привечер в стрелбището. Лило беше заета с няколко момчета, затова мъжете се приближиха към Керн.

— Ела. Искаме да стреляме.

Керн даде пушка на единия. Отначало мъжете стреляха няколко пъти по глинените фигури, като ги счупиха, а след това и по малките стъклени топки в съд с вода. После разгледаха списъка на наградите и решиха да ги спечелят.

Първите двама получиха трийсет и четири и четиресет и четири точки. Спечелиха едно кадифено мече и една сребърна табакера. Третият, набит мъж с щръкнала коса и тъмнокафяви мустаци, гъсти като четка за обуца, се цели дълго и внимателно и спечели четиресет и осем точки. Приятелите му го поздравиха гръмко. Лило хвърли бърз поглед към тях.

— Още пет изстрела! — нареди посетителят и бутна шапката на темето си. — Със същата пушка.

Керн я напълни. С първите три изстрела стрелецът получи трийсет и шест точки, по дванайсет при всеки изстрел. Керн разбра, че сребърната фруктиера и ножовете, фамилно наследство и съкровище, се намират в опасност. И постави един от вълшебните патрони на директора Поцлох. При последния изстрел се получиха шест точки.

— Внимавай — Посетителят остави пушката. — Тук има нещо! Изстрелът беше безпогрешен.

— Може би ръката ви е трепнала малко — каза Керн. — Пушката е същата.

— Не съм треперил! — отговори сърдито посетителят. — Бивш старши стражар не трепери. Знам аз как се стреля.

Сега беше ред на Керн да потрепери. Той се страхуваше дори от граждански полицаи. Бившият старши го погледна втренчено и заплашително.

— Тук има някаква шмекерия!

Керн не отговори. Само подаде напълнената пушка.

Този път беше сложил редовен патрон. Старшият го погледна, преди да се прицели. Получи още веднъж дванайсет точки и остави пушката.

— Е?

— Случва се понякога — каза Керн.

— Случва ли се? Не се случва. Четири по дванайсет и веднъж шест. Ти сам не вярваш в това, нали?

Керн не каза нищо. Старшият приближи към него зачервеното си лице.

— Виждал съм те и по-рано някъде...

Другарите му го прекъснаха. Те искаха свободна стрелба. Ударът, спечелил шест точки, нямаше да се брои.

— Ти си направил нещо с патрона! — викаха те.

Дойде и Лило.

— Какво има? — попита тя. — Мога ли да ви услужа с нещо? Този момък е съвсем нов още.

Посетителите започнаха да спорят с нея. Полицаят не взимаше участие. Той не снемаше поглед от Керн и се опитваше да си припомни нещо. Керн срещна твърдо погледа му. Спомни си всички уроци, които бе научил от бурния си живот.

— Ще поговоря с директора — каза спокойно. — Не съм овластен да вземам решение.

Той мислеше да даде на полицаия да стреля отново, но си представи Поцлох, побеснял от загубата на семейното наследство. Попаднал беше между Сцила и Харибда. Извади бавно цигара и я запали, като правеше усилие да не трепери. После се обърна и отиде при Лило. Тя го чакаше. И предложи компромис: полицаят да стреля още пет пъти. Напразно, разбира се. Другите се обявиха против предложението ѝ. Лило бе наблюдавала Керн и бе забелязала, че той е много блед и че в случая сигурно става дума за нещо повече от

обикновена кавга за вълшебните патрони на директора Поцлох. Тя се усмихна и седна срещу полицаия.

— Човек като теб сигурно може да стреля още веднъж. Хайде, опитай пет свободни изстрела — за царя на изкусните стрелци!

Полицаят се ухили от това ласкателство.

— Човек с такава ръка няма защо да се страхува — каза Лило, като сложи нежната си ръчица върху едрия пестник на старшия, покрит с червеникави косми.

— Да се страхувам ли? Тази дума не ми е известна. — Полицаят се потупа по гърдите и се изсмя гръмогласно. — Вие ни давате дори повече, отколкото искахме.

— Така мисля и аз — каза възхитено Лило, като му подаде пушката.

Полицаят я взе, прицели се внимателно и стреля.

Дванайсет точки. Той погледна гордо Лило. Тя се усмихна и напълни отново пушката. Полицаят успя да получи петдесет и осем точки. Лило го гледаше със сияещо изражение.

— От години не сме виждали такъв стрелец — каза тя. — Съпругата ти не трябва да се тревожи от нищо.

— Не съм женен.

— Сигурно само защото не си поискал — каза Лило и го погледна право в очите.

Той се ухили. Приятелите му бяха вдигнали невероятна олелия. Лило донесе кошницата, която бе спечелил. Той поглади мустаците си, после се обърна към Керн със студен и зъл поглед:

— С теб не съм свършил още. Ще дойда отново в униформа.

После взе ухилено кошничката и си отиде с приятелите си.

— Позна ли те? — попита веднага Лило.

— Не зная. И не вярвам. Не съм го виждал никога, но той може да ме е виждал някъде.

— По-добре е да не те вижда пак. Иди кажи на Щайнер.

Полицаят не се върна същия ден. Но Керн все пак реши да напусне до вечерта.

— Трябва да се махна — каза той на Щайнер. — Имам чувството, че иначе може да се случи нещо. От два дни съм тук и

мисля, че могат да ме накажат за работа без разрешително. Не мислиш ли?

Щайнер кимна.

— Върви, синко. И аз ще замина след две седмици. Моят паспорт струва много повече другаде, отколкото в Австрия. Тук вече става опасно. Чувам го навсякъде през последните дни. Ела да отидем при Поцлох.

Директорът Поцлох беше бесен за загубата на кошничката.

— Тя струваше трийсет шилинга на едро, момко!... — ревеше той. — Ти ще ме разориш!

— Той напуска — каза Щайнер, обясни положението и заключи: — Кошничката беше неизбежна загуба, иначе би отишло фамилното ви наследство.

Поцлох пребледня при тази страшна възможност. Но лицето му скоро се проясни.

— Добре тогава. Работата, значи, е съвсем друга.

Той плати на Керн заплатата му и го заведе до галерията.

— Слушай, млади момко — каза му, — ще видиш сега какъв човек е Поцлох. Избери си нещо за спомен. За да го продадеш, разбира се. Само глупците пазят спомени, които вгорчават живота. Сигурно ще се опиташ да вършиш амбулантна търговийка, нали? Избери си нещо, което ти хареса...

И изчезна към чудесата на света.

— Послушай го — каза Щайнер. — Глупостите винаги се продават лесно. Избери дребни, леки неща. И побързай, докато не е променил решението си.

Но Поцлох не промени решението си. Към избраните от Керн пепелници и зарчета той добави по свое желание статуетките на три голи бронзови богини.

— Те ще бъдат най-големият ти успех. В по-малките градове — обясни, като наместваше и изтриваше очилата си. — Мъжете в малките градове са измъчвани от потисната страст. В малките градове без публични домове, разбира се. А сега сбогом, Керн. Трябва да отида на събрание, свикано против новите данъци за увеселителните заведения. Данък върху развлеченията! Това е нещо типично за нашия век. Данък вместо да дадат награда за развлеченията!

Керн събра багажа си. Изпра белъто си и го простря да съхне. После седна да вечеря с Лило и Щайнер.

— Тъгувай, моето момче — каза Щайнер. — Имаш право да тъгуваш. Героите в Древна Гърция са плакали по-често от нашите глупави и сантиментални модерни жени. Те са знаели, че не е добре да потискаш мъката си. Нашият идеал е безстрастната смелост на статуите. Но тя е безполезна. Потъгувай, за да прогониш по-бързо мъката си.

— Понякога скръбта е последно щастие — каза спокойно Лило и подаде на Керн чиния с борш и друга с крем, а Щайнер се усмихна и я помилва по косите.

— Последното щастие за теб, млада космополитко, ще бъде едно добро ядене. Това е нещо, което войникът разбира най-добре. А не забравяй, че ти си войник — преден пост, страж, една от първите световни държави. Ти можеш да минеш със самолет десет граници за един ден. Всяка се нуждае от другите, а всичките са се въоръжили до зъби една срещу друга. Това не може да продължава. Не забравяй никога, че ти си една от първите европейки и се гордей с това.

— Наистина е така — усмихна се Керн. — И аз се гордея с нея. Но какво ще правя тази нощ сам?

Керн взе вечерния влак. Избра най-евтината класа в най-евтиния влак и стигна с голямо заобикаляне до Инсбрук. Оттам тръгна пеша, като се надяваше да срещне някакво превозно средство. Но нямаше късмет.

Вечерта стигна до една гостилничка, където се нахрани с печени картофи — евтина и здравословна храна. През нощта спа в купа сено. Приложи урока, който му беше даден в затвора от крадеца. И прекара чудесно.

На другата сутрин отиде с каруца до Ландек. Коларят купи за пет шилинга една от голите богини на Поцлох. Привечер заваля. Керн спря в някаква кръчма, където игра тарок с двама посетители. Загуби три шилинга. Това го разстрои толкова, че не можа да заспи до полунощ. После се сети, че е още по-лошо да плати два шилинга за нощуване, без да може да поспи, и при тази мисъл задряма.

На другата сутрин продължи. Спря една кола, но шофьорът му поиска пет шилинга за пътуването. Колата беше „Даймлер“ и струваше петнайсет хиляди шилинга. Керн отказа. По-късно един селянин го качи на своята каруца и дори му даде сандвич. И тази нощ спа в купа сено. Валеше дъжд и той дълго стоя буден, заслушан в еднообразното шумолене на остро, влажно, спарено сено.

На следващия ден се изкачи по прохода Арлберг. Беше почти смазан от умора, когато един полицаи на велосипед го настигна почти до върха и го арестува. Въпреки състоянието си трябваше да извърви пеша редом с колоездача уморителното разстояние до Сент Антон. Там го затвориха. През нощта не можа да заспи от мисълта да не открият, че е бил във Виена, и да го върнат там за съответното наказание. За щастие повярваха на думите му, че е искал да мине границата, и на другата сутрин го пуснаха.

Този път изпрати куфара си до Фелдкирх, защото именно заради него полицаят се бе усъмнил в него. На другия ден пристигна във Фелдкирх и си взе багажа.

Почака да се стъмни, съблече се и прегази Рейн, хванал дрехите и багажа си над главата. Стигнал беше вече в Швейцария. Две нощи прекара в движение, и два дни в криене, докато премине опасната зона. След това изпрати куфара си с влака, а не след дълго намери кола, която го откара до Цюрих.

Той пристигна на гарата следобед и остави куфара си на гардероб. Знаеше адреса на Рут, но не искаше да ходи там, докато не се стъмни. Известно време остана на гарата, после разпита в няколко еврейски магазина за дружествата за подкрепа на бежанци. В един магазин за бельо му дадоха адреса на някакво религиозно сдружение.

Посрещна го млад човек. Керн обясни, че е минал границата предния ден.

— Законно ли? — попита младежът.

— Не.

— Имате ли някакви документи?

Керн го погледна учудено.

— Ако имах, не бих дошъл тук.

— Евреин ли сте?

— Не. Полуевреин.

— От каква религия?

— Протестантска.

— Аха, протестантска! Боя се тогава, че не можем да сторим нищо за вас. Средствата ни са много ограничени, а понеже сме религиозна организация, разбирате, че се интересуваме главно от наши едновременци евреи.

— Разбирам — каза Керн. — Избягах от Германия, защото баща ми е евреин. Тук не можете да ми помогнете, защото майка ми е християнка. Смешен свят!

Момъкът вдигна рамене.

— Съжалявам, но разполагаме само с частни дарения.

— Можете ли да ми кажете поне къде бих могъл да прекарам два дни, без да съм длъжен да се явя в полицията? — попита Керн.

— За жалост не мога. Това е противозаконно. Разпоредбите са много строги и сме длъжни да ги съблюдаваме най-стриктно. Трябва да отидете в полицията и да се опитате да получите разрешително за престой.

— Този път ми е вече познат — каза Керн.

Младежът го погледна.

— Почакайте малко, моля ви. — Отиде в друга стая и най-после се върна отново. — Това е изключение от правилото ни, но можем да ви помогнем все пак в размер до двайсет франка. За жалост не можем да направим нищо повече за вас.

— Много ви благодаря. Не очаквах и толкова. — Керн сгъна грижливо банкнотата и я прибра в портфейла си.

Това бяха единствените му швейцарски пари.

Спря за миг на улицата, без да знае къде да отиде.

— Здравейте, хер Керн — обади се един глас зад него.

Керн се обърна. Елегантен младеж, почти на неговата възраст, го гледаше усмихнато.

— Не се безпокойте. Случайно бях вътре. — Той посочи към вратата на религиозното сдружение. — За пръв път идвате в Цюрих, нали?

Керн го изгледа недоверчиво. Най-после каза:

— Да. Всъщност за пръв път идвам и в Швейцария.

— Така си и мислех. Предположих това заради начина, по който разказахте историята си. Не беше много разумно, ако ми позволите да се изразя така. Нямаше защо да казвате, че сте християнин. Все пак получихте някаква подкрепа. Аз ще ви дам един-два съвета, ако желаете. Казвам се Биндер. Да прием ли по едно кафе?

— Прекрасно. Има ли емигрантско кафене или нещо подобно по тези места?

— Има няколко емигрантски кафенета. Но най-добре ще е да отидем у „Грайф“. Близко е, а пък и полицията не му обръща особено внимание засега. Никога не е правила претърсване там.

Отидоха в кафене „Грайф“. То приличаше много на виенското кафене „Шперлер“, бяха като две капки вода.

— Откъде идвате? — попита Биндер.

— От Виена.

— Трябва да промените някои свои схващания. Слушайте сега. Може да поискате разрешително за престой от полицията. Ще ви дадат, но само за два дни, то се знае. След това трябва да напуснете страната. Понеже нямате документи, вероятността да получите разрешително за престой е само две на сто, а деветдесет и осем на сто — да ви изгонят веднага. Искате ли да опитате?

— Не, разбира се.

— Правилно. Така и предполагих, защото ще се изложите на опасността да ви забранят повторно влизане в страната за една, три, пет или повече години — според случая. Ако ви заловят след това, чака ви затвор.

— Зная — каза Керн. — Навсякъде е така.

— Добре. Това може да се отложи, като останете нелегално. До първото ви залавяне, разбира се. А това е въпрос на късмет и умение.

— Какви са възможностите за разрешение за работа? — запита Керн, след като кимна утвърдително на първия съвет.

— Никакви — изсмя се Биндер. — Швейцария е малка страна и има предостатъчно безработни.

— Все същата история значи: законно или незаконно гладуване и разправии с властта!

— Именно — отговори със спокойна увереност Биндер. — Сега по въпроса за местопребиванието. В Цюрих е опасно. Полицията е

много дейна тук. Цивилните полицаи също. Само отдавна дошлите успяват да се справят. За новите е почти невъзможно. Във Френска Швейцария, особено в Женева, е много по-добре. Там има социалистическо правителство. И в Тичино не е лошо, но такива градове са много малко. Как работите вие — явно или тайно?

— Какво значи това?

— Значи дали се опитвате просто да получите помощ, или вършите същото под предлог, че продавате нещо.

— Възнамерявам да продавам.

— Опасно. Това се смята за работа. И ще ви навлече двойно наказание — за нелегален престой и нелегална работа. Особено ако някой подаде оплакване против вас.

— Оплакване ли? — попита Керн.

— Драги приятелю — отвърна търпеливо-поучително вещият Биндер, — преди година бях издаден от евреин, чиито милиони са повече от вашите франкове. Той се възмути, защото му поисках пари да си купя билет до Базел. Затова, ако се заловите за търговия, изберете дребни предмети — моливи, връзки за обуца, копчета, гуми, четки за зъби и така нататък. Не носете никога със себе си пътническа чанта, сандъче или дори ръчна чанта. Ръчните чанти са създавали неприятности на мнозина. Най-добре е да държите всичко по джобовете си. Сега е по-лесно, защото е есен и ще носите връхна дреха. С какво смятате да търгувате?

— Сапуни, парфюм, тоалетна вода, гребени, безопасни игли и други такива.

— Чудесно. Колкото по-евтина е стоката, толкова по-голяма е печалбата. Аз не търгувам, направо си искам помощ. Така не нарушавам постановленията за незаконна работа и мога да бъда отговорен само за просия и скитничество. А какви адреси имате?

— Как какви адреси?

Биндер се облегна и погледна учудено Керн.

— За бога! — каза той. — Това е най-важното. Адреси на хора, при които можете да отидете, разбира се! Не можете да скитате от врата на врата. Ще ви заловят за три дни. — Той подаде цигара на Керн. — Ще ви дам няколко заслужаващи доверие адреси. Три вида — набожни евреи, смесени и християни. И то безплатно. Аз трябваше да платя двайсет франка, за да получа първия списък. Някои от тези хора

са ужасно отегчени от просители, разбира се, но все пак няма да ви издадат. — Той разгледа внимателно дрехите на Керн. — Облеклото ви е добро. Трябва да сте особено внимателен в това отношение в Швейцария. За да не ви надушат цивилните полицаи. Добре е да имате поне прилична връхна дреха, защото тя ще скрие износения костюм, който буди подозрение. Някои хора ще откажат да ви помогнат, разбира се, ако сте добре облечен. Имате ли някаква правдоподобна история за разказване? — Той вдигна глава и забеляза изражението на Керн.

— Драги приятелю — продължи, — зная какво си мислите. И аз мислех същото. Но помнете думите ми; да успяваш да се издържаш и в нищета е велико изкуство. А милосърдието е крава, която дава твърде малко мляко, и то съвсем неохотно. Познавам хора, които винаги имат готови три различни разказа — сантиментален, за преследвания и делови: според вкуса на човека, от когото ще искат да измъкнат няколко франка. Те лъжат, разбира се, но само защото са длъжни да излъжат. Основната истина е винаги една и съща — нужда, бягство и глад.

— Зная — отговори Керн. — Изобщо не мислех за това. Учуден съм единствено, че имате толкова точни сведения.

— Това е концентрираният опит от тригодишна борба за живот. Да. Аз станах по-твърд от мнозина други. Брат ми не можа да разбере тази борба. И се застреля преди една година. — Лицето на Биндер се сви за миг от мъка. После се успокои отново. Той стана. — Ако няма къде да спите, може да пренощувате при мен. Имам сигурно убежище за една седмица. Стая на мой познат в Цюрих, който отсъства от града. Ще дойда тук след единайсет. Полицейският час е дванайсет. Внимавайте след този час. По-късно улиците гъмжат от цивилни полицаи.

— В Швейцария изглежда много опасно — каза Керн. — Добре че ви срещнах. Иначе щяха да ме пипнат още първия ден. От все сърце ви благодаря за подкрепата.

— Това е най-нормалното нещо между хора като нас — каза Биндер. — Другарството на поставените вън от закона, напомним за това между престъпници. Всеки от нас може да се озове утре в същото положение и да се нуждае сам от такава помощ. Довиждане докъм полунощ, значи.

Той плати кафето, подаде ръка на Керн и излезе, самоуверен и изискан.

Керн почака в кафене „Грайф“ докато се стъмни. Поиска карта на града и си отбеляза пътя до къщата на Рут. После излезе и тръгна неспокойно и нетърпеливо по улицата. Половин час мина, докато намери къщата.

Тя беше в спокоен квартал с криви улички и се белееше на лунната светлина. Той спря пред вратата. Погледна голямото бронзово чукче и нетърпението му внезапно изчезна. Престана да вярва, че само трябва да изкачи няколко стъпала, за да намери Рут.

Това му се струваше прекалено лесно, а не бе свикнал на лесни неща. Вдигна поглед към прозорците. Тя може би не е вече в тази къща, може и да не е в Цюрих дори.

Той отмина къщата. Няколко пресечки по-нататък стигна до тютюнопродавница и влезе. Намръщена жена се показва иззад високата каса.

— Един пакет парижки — каза Керн.

Жената му подаде цигарите. После потърси в сандък под касата, извади кутия кибрит и я сложи върху пакета. Взела бе случайно две кутийки, забеляза това и хвърли втората отново в сандъка. След това каза:

— Петдесет сантима.

Керн плати и запита:

— Може ли да си услужа с вашия телефон?

— Ето го в левия ъгъл — кимна жената.

Керн потърси номера в указателя. Нойман... В този град имаше като че стотици Нойман. Жената седеше зад касата си и го наблюдаваше. Керн ѝ обърна сърдито гръб.

— Може ли да говоря с фройлайн Рут Холанд? — каза той в черния микрофон.

— Кой я търси?

— Лудвиг Керн.

Гласът от другия край замълча за миг.

— Лудвиг... — чу го той отново, изведнъж задъхан. — Ти ли си, Лудвиг!

— Да... — Керн внезапно почувства, че сърцето му заблъска като чук. — Да... Ти ли си, Рут? Не познах гласа ти. Никога не сме разговаряли по телефон.

— Откъде се обаждаш?

— От Цюрих. От една тютюнопродавница.

— Оттук ли?

— Да, на същата улица.

— Защо не дойдеш тогава? Какво има?

— Нищо. Днес пристигнах. И мислех, че може да не си вече тук. Къде може да се видим?

— Вкъщи. Ела веднага. На втория етаж. Знаеш ли къщата?

— Да, зная я. Може ли да дойда? Искам да кажа, заради хазяите.

— Вкъщи няма никого. Аз съм сама. Всички отидоха на екскурзия. Ела.

— Добре.

Керн остави слушалката и се огледа разсеяно. Магазинът му се стори променен. Отиде при съдържателката и попита:

— Колко струва разговорът?

— Десет сантима.

— Само десет сантима ли?

— Не са малко. — Жената прибра парите. — Да не забравите цигарите си.

— Да, да, разбира се.

Керн излезе на улицата и си каза: „Няма да тичам. Всеки, който тича, буди подозрение. Ще запазя самообладание. И Щайнер не би тичал при такъв случай. Ще тръгна полека, та никой да не ми обърне внимание. Но ще правя големи крачки, за да стигна така бързо, като че съм тичал“.

Рут бе застанала на стълбите. Беше тъмно и Керн не можеше да я види ясно.

— Слушай — каза бързо и дрезгаво той, — аз съм много мръсен. Вещите ми са още на гарата. Не съм успял да се измия, нито да се преоблека.

Тя не отговори. Застанала бе на площадката, наведена в очакване към него. Той изтича по стълбите и изведнъж я видя до себе си, топла,

реална, жива, нещо повече от жива.

Тя се отпусна спокойно в обятията му. Той почувства дъха и косите ѝ. Тъмнината сякаш трептеше наоколо. След това долови, че Рут плаче. Понечи да тръгне. Тя поклати глава на рамото му, без да го пуска.

— Не ми обръщай внимание. Това няма да трае дълго.

Долу се отвори врата. Керн се обърна предпазливо и почти незабелязано, за да погледне надолу към стълбите. Чу стъпки. След това щракна електрически ключ и всички лампи светнаха. Рут трепна.

— Влизай, влизай по-бързо.

Тя го дръпна към вратата.

Седнаха във всекидневната на семейство Нойман.

Керн отдавна не бе попадал в домашна обстановка. Помещението беше прилична стая на бюргерско семейство, подредена с особено добър вкус, с тежка дъбова мебел, модерен персийски килим, няколко тапицирани стола и лампи с ярки копринени абажури. Но на Керн тя се стори като райско убежище и остров на сигурността.

— Кога изтича срокът на паспорта ти? — попита той.

— Изтече още преди седем седмици, Лудвиг — отговори Рут, като вземаше две чаши и една бутилка от бюфета.

— Поиска ли продължение поне?

— Да. Отидох в консулството тук. Отказаха ми. Не очаквах друго, разбира се.

— Както всъщност и аз. Въпреки че винаги се надявам на чудеса. Ние, разбира се, сме врагове. И затова трябва да се чувстваме като доста важни личности, нали?

— Аз съм доволна — каза Рут докато оставяше чашите и шишето на масата. — Защото сега нямам никакви преимущества пред теб, а така ми е много приятно.

Керн се засмя, прегърна я и посочи към масата.

— Какво е това? Коняк ли?

— Да. Най-хубавият коняк на Нойманови. Ще го изпия с теб за добре дошъл. Ужасно беше, докато те нямаше. Ужасно беше също да зная, че си в затвора. Онези разбойници те биха, и то по моя вина.

Тя го погледна усмихнато, но Керн забеляза, че е развълнувана. Гласът ѝ беше гневен, ръцете ѝ трепереха, докато наливаше чашите.

— Ужасно беше — повтори тя. — Но ти се върна най-последно.

Изпиха по една чаша.

— Не беше чак толкова лошо — каза Керн. — Наистина не беше.

Рут остави чашата си. Изпразнила я беше наведнъж.

Сега прегърна Керн и го целуна.

— Никога вече няма да те пусна — прошепна тя.

Керн я погледна. Досега не беше я виждал в такова настроение. Тя беше съвсем променена. Отчуждеността, която бе стояла досега винаги като сянка помежду им, загадъчността, далечната безименна тъга бе изчезнала. Сега тя беше изцяло и открито пред него и той почувства за пръв път, че наистина е негова. Никога досега не беше се чувствал уверен в това.

— Рут — прошепна той, — бих желал този таван да се отвори за някой самолет, с който да отлетим далече, далече, на остров с палми и корали, където никой не е чувал дори да се говори за паспорти и разрешителни за престой.

Тя го целуна отново.

— Боя се, че и там ще знаят вече тези неща, Лудвиг. Сигурно има укрепления, оръдия и бойни кораби и между палмите и коралите, може би там охраната е по-засилена и от цюрихската.

— Сигурно, да пийнем още по една чаша. — Той взе шишето и напълни чашите. — Но и Цюрих е вече много опасен. Не можем да се крием дълго тук.

— Да заминем другаде тогава.

Керн огледа стаята, дамаските, столовете, жълтите копринени абажури.

— Рут — каза той, като посочи към всички тези неща, — чудесно ще е да заминем заедно, това е най-доброто, което бих могъл да си представя. Но трябва да разбереш, че не ни чака нищо подобно. Чакат ни само шосета, купи сено, скривалища, бедни тавански стаички и вечен страх от полицията, ако имаме щастието да се укрием от нея. Или затвор.

— Всичко това ми е известно и безразлично. Не бива да се тревожиш за мен. Бездруго трябва да замина оттук. Не мога да остана по-дълго. Приятелите ми в този дом се боят от полицията, понеже не

съм записана. Те ще се радват, ако си тръгна. Имам още малко пари, Лудвиг, и ще ти помогна да почнеш амбулантна търговия. Няма да ти струвам много скъпо. Мисля, че съм достатъчно разумна.

— Имаш и пари, значи, и ще ми помогнеш да работя? — каза Керн. — Ако продумаш още една дума, ще зарева като бабичка. Имаш ли много багаж?

— Не. Всичко, което не ми е необходимо, ще бъде оставено тук.

— Добре. Но какво да правим с книгите ти? Особено с тежките учебници по химия? Да оставим ли и тях?

— Аз ги продадох. Последвах съвета, който ти ми даде в Прага: не бива да задържаш нищо от по-раншния си живот. Абсолютно нищо. И не трябва да поглеждаш назад, защото това ще те омаломощи и направи безполезен. Книгите ми носеха нещастие. И аз ги продадох. Освен това бяха много тежки, за да ги разнасям насам-натам.

— Имаш право, Рут — усмихна се Керн. — Разумна девойка си. Мисля, че трябва да отидем най-напред в Люцерн. Георг Биндер, добър познавач на Швейцария, ми препоръча именно Люцерн. Там имало много чужденци и полицията не била толкова строга. Кога ще заминем?

— Вдругиден сутринта. Дотогава може да останем тук.

— Чудесно. Аз си намерих място за нощуване. А в дванайсет часа тази вечер трябва да бъда в кафене „Грайф“.

— Няма да ходиш в кафене „Грайф“ в дванайсет часа. Ще останеш тук, Лудвиг. Няма да те пусна на улицата до вдругиден. Иначе ще умра от страх.

Керн я погледна втренчено.

— Възможно ли е това? Няма ли домашна прислужница или друг някой, който би могъл да ни издаде?

— Прислужницата е свободна до понеделник. Ще се върне с влака в единайсет и четиресет. Другите ще дойдат в три часа следобед. Имаме време дотогава.

— Велики боже! — извика Керн. — Значи цялото жилище дотогава е на наше разположение?

— Да.

— И можем да живеем тук като у дома си? С всекидневна, спалня и трапезария, със снежнобяла покривка на масата, порцеланови

съдове, а може би и сребърни прибори, турско кафе в малки чаши и радио?

— Да, с всичко това. Аз ще стотвя вечеря и ще ти се представя в някоя от вечерните рокли на Силвия Нойман.

— А аз ще облека смокинга на хер Нойман, колкото и да ми е голям. Докато бях в затвора, научих от „Моден свят“ как трябва да се обличаме.

— Смокингът ще ти е по мярка.

— Великолепно ще отпразнуваме първата си вечер. — Керн подскочи нетърпеливо. — И сигурно ще мога да се изкъпя с топла вода и сапун? Отдавна не съм виждал такова нещо.

— Можеш, разбира се. Ще имаш една топла баня със световноизвестния парфюм „Керн-Фар“.

— Току-що продадох последното флаконче от него.

— Но аз имам още едно. Ти ми го даде в киното в Прага. Първата вечер, когато излязохме. Запазих си го.

— Това е вече невероятно — каза Керн. — Какво благословено място е Цюрих! Ти просто ме замая, Рут. Нещата започват да се развиват добре за нас.

ГЛАВА ДВАНАЙСЕТА

Вилата на търговския съветник Арнолд Опенхайм беше близо до Люцерн. Бялата сграда бе кацнала като замък над Фирвалдщетското езеро. Керн я подложи на двудневна обсада. В списъка, даден му от опитния Биндер, името на Опенхайм се придружаваше от следната бележка: „Германски евреин. Дава, но след настойчив натиск. Националист. Да не му се говори за ционизъм.“

Керн бе приет на третия ден. Опенхайм го посрещна в голяма градина, пълна с астри, слънчогледи и хризантеми. Той беше добродушен, властен мъж с къса коса и малки гъсти мустачки.

— Направо от Германия ли идвате?

— Не, от две години съм я напуснал.

— От кой град сте?

— От Дрезден.

— О, от Дрезден! — Опенхайм вдигна ръка към лъскавата си плешива глава и въздъхна тъжно. — Дрезден е великолепен град. Като скъпоценен накит, нищо не може да се сравни с Брюлтерас, нали?

— Да — каза Керн. Беше му горещо и му се искаше да изпие една чашка от студеното вино, сложено на каменната масичка пред Опенхайм. Но Опенхайм не се сети да го покани. Той гледаше унесено в светлия простор.

— Ами Цвингер?... Замъкът... галериите... Предполагам, че познавате много добре всичко, нали?

— Не много добре. Познавам го отвън, разбира се.

— Но, драги приятелю! — погледна го с укор Опенхайм. — Да не знаете такава неща? Най-прекрасния образец на немския барок. Не сте ли чували за Даниел Пьопелман?

— Разбира се. — Керн не бе чувал никога името на най-великия архитект на барока, но искаше да се хареса на Опенхайм.

— Слава богу! — каза по-меко Опенхайм и се облегна на стола си. — Никой не може да подражава успешно на нашата Германия, нали?

— Никой, разбира се. Тя е толкова хубава.

— Какво искате да кажете с тези думи?

— Просто, че всичко хубаво там се дължи на евреите. Иначе би било напълно свършено с нас.

— О, намесвате политиката? Слушайте тогава. „Свършено, свършено“ — това са големи думи. Вярвайте ми, не е толкова зле. Много се преувеличава. Аз имам сигурни данни, че условията не са толкова лоши, колкото ги представят.

— Наистина ли?

— Съвсем сигурно. — Опенхайм се наведе към него и сниши повелително глас. — Нека ви кажа, между нас да си остане, но евреите сами са си виновни за много от това, което става днес. Те носят тежка отговорност. Уверявам ви, че е вярно, зная какво говоря. Повечето от действията им бяха излишни, зная много по този въпрос.

„Колко ли ще ми даде? — питаше се Керн. — Може би достатъчно, за да стигна до Берн.“

— Вземете източните евреи например, преселниците от Галиция и Полша — продължи Опенхайм и изпи една глътка студено вино. — Имаше ли смисъл да приемат всички? Какво търсят такива хора в Германия? Аз съм почти толкова техен противник, колкото е и правителството. Хората твърдят, че евреинът си е евреин — но какво общо има между някой мръсен продавач с мазен кафтан и смешни обици и старото аристократично семейство, което живее от векове в страната?

— Едните са се преселили по-рано от другите — започна Керн, без да мисли, и се спря изведнъж. Не желаше в никакъв случай да разсърди Опенхайм.

Но Опенхайм не му обърна внимание, беше зает със собствените си мисли.

— Аристократичните семейства са се претопили. Те са ценни и уважавани граждани, един от стълбовете на държавата — докато другите си остават чужденци. Това е то, приятелю. Какво общо имаме ние с тези хора? Абсолютно нищо. Те би трябвало да си останат в Полша.

— Но и там не ги искат.

Опенхайм махна с ръка и го погледна сърдито.

— Това не интересува Германия и е съвсем отделен въпрос. Трябва да разсъждаваме обективно. Не обичам такива присъди на

едро. Може да приказвате каквото си искате против Германия, но немците работят и имат постижения. Ще признаете това, нали?

— Разбира се.

„Двайсет франка — помисли си Керн — ще ми стигнат за четири дни. А може да ми даде и повече“.

— Обстоятелството, че отделната личност или дори цели групи трябва да страдат понякога — Опенхайм изсумтя набързо, — това обстоятелство е неизбежна политическа необходимост. В политиката няма място за сантименталност. Трябва да приемем това като установен факт.

— Разбира се.

— Сам виждате — продължи Опенхайм, — че на хората се дава работа. Националното достойнство се преувеличава. Имало е изключителни мерки, разбира се, но такива неща се случват винаги в началото. Те ще се оправят. Вижте само как се преустроиша нашите въоръжени сили. А без голяма и добре въоръжена армия една държава няма абсолютно никакво значение.

— Не разбирам нищо от подобни въпроси — каза Керн.

— Трябва да разбирате — каза Опенхайм, като стана и го погледна сърдито. — Особено когато сте в чужбина.

Той сграбчи един комар и го смаза методично.

— Сега се пак страхуват от нас. Помнете ми думите: страхът е най-важното в случая! Човек може да постигне целта си само ако сплаши противника.

— Известно ми е — каза Керн.

Опенхайм изпразни чашата си и пристъпи в градината. Езерото блестеше под тях като паднал от небето син щит.

— Кажете ми сега къде искате да отидете — продължи с друг тон Опенхайм.

— В Париж.

— Защо в Париж?

— Не зная. Трябва да имам някаква цел, а всички казват, че е най-лесно да се отиде там.

— Защо не останете в Швейцария?

— Господин съветник Опенхайм — каза внезапно Керн. — Да можехте да ми помогнете да остана тук! Може би ще сте в състояние

да ми дадете някоя препоръка или възможност да си намеря работа. Ако бихте желали да ми помогнете...

— Не мога да сторя нищо. Абсолютно нищо! — прекъсна го бързо Опенхайм. — Попитах съвсем случайно. Аз трябва да остана напълно неутрален в политиката. Не мога да си позволя никакво вмесване.

— Но тук няма никаква политика.

— Във всичко има политика сега. Аз съм на гости в Швейцария. Не искайте от мен такова нещо. — Той се сърдеше все повече и повече. — За какво друго искахте да ме видите?

— Искях да ви попитам дали ще имате нужда от тези дреболии. — Керн извади от джоба си своята стока.

— Какво сте донесли? Парфюм и тоалетна вода ли? — Нямам нужда от тях. — Опенхайм бутна настрана флакончета. — А това сапун ли е? Сапунът е винаги потребен. Покажете ми го. Чудесно! Ще взема това парче. Почакайте... — Той потърси в джоба си, поколеба се за миг, пусна пак вътре няколко вече извадени монети и най-сетне сложи два франка на масата.

— Ето. Предполагам, че не е малко, нали?

— Премного е всъщност. Сапунът струва един франк.

— Няма нищо — каза великодушно Опенхайм. — Но не разправяйте никому, защото ми досаждат непрекъснато.

— Именно затова мога да приема само истинската стойност на сапуна, господин съветник Опенхайм — каза сдържано Керн.

Опенхайм го погледна учудено.

— Както обичате. Добър принцип имате, разбира се: да не приемате подаяния. И аз съм се придържал винаги към него.

Следобед Керн успя да продаде две парчета сапун, един гребен и три картончета безопасни игли. Печалбата му беше три франка. Най-после, повече от безразличие, отколкото с надежда, той влезе в малко магазинче за бельо на някоя си госпожа Сара Грюнберг.

Госпожа Грюнберг, разчорлена жена с очила, го изслуша мълчаливо.

— Това не е постоянното ви занимание, нали? — попита тя.

— Не — каза Керн, — и не разбирам много от него.

— Искате ли да ви дам работа? В момента правя опис на магазина си и мога да взема допълнителен чиновник за два-три дни. По седем франка на ден с добра храна. Може да постъпите още утре в осем часа.

— Благодаря — каза Керн, — само че...

— Зная... Никой няма да научи нищо от мен. Дайте ми сега едно парче сапун. Ето ви три франка. Стигат ли?

— Премного са.

— Не са премного. А са съвсем малко. Пазете себеуважението си.

— Само със себеуважение не се стига далече — каза Керн и взе парите. — Но от време на време и щастието ни се усмихва, а това е вече нещо.

— Започвайте веднага да ми помагате в описа. Ще ви платя по един франк на час. Ще кажете ли, че и това е щастие?

— Разбира се — каза Керн. — Човек трябва да разпознава щастието, щом го срещне. Тогава то го спохожда по-често.

— По пътя ли сте научили тези неща? — запита госпожа Грюнберг.

— Не по пътя, а когато намеря време да поразмисля. В такива случаи се старая да извлека нещо от преживените събития. Човек научава всеки ден по нещо. Понякога дори от търговските съветници.

— Разбирате ли нещо от бельо?

— Само най-общо. Неотдавна прекарах два месеца в едно заведение, където се учех да шия. Най-прости неща, разбира се.

— Не е лошо — забеляза госпожа Грюнберг. — Аз зная да вадя зъби например. Научих това изкуство преди двайсет години от един зъболекар. Кой знае дали няма да си изкарвам някой ден прехраната по този начин.

Керн остана на работа до десет часа вечерта, като получи хубава вечеря и пет франка в добавка. Тези пари, добавени към останалите спечелени през деня, щяха да му стигнат за два дни, и го ободриха много повече, отколкото можеха да го окуражат стотина франка от съветника Опенхайм. Рут го чакаше в малък пансион, избран от списъка на Биндер. Можеха да прекарат там няколко дни, без да се

представят в полицията. Рут не беше сама. На масата до нея на малката тераса седеше слаб възрастен мъж.

— Дойде си, слава богу — каза Рут и стана. — Тревожех се за теб.

— Не е трябвало да се тревожиш. Обикновено човек се тревожи напразно. Злополуките винаги стават най-неочаквано.

— Това е софизъм, но не и философия — каза човекът, който седеше до Рут. И се усмихна, когато Керн го погледна.

— Елате да изпием по една чашка вино. Фройлайн Холанд ще ви каже, че съм безопасна личност. Именувам се Фогт и някога бях университетски инструктор в Германия. Ще изпием заедно последната ми бутилка вино.

— Защо последна?

— Защото утре ще постъпя за известно време в пансион. Уморен съм и искам да си почина.

— В пансион ли? — попита в недоумение Керн.

— Така го наричам аз. А вие можете да уточните — в затвор. Утре ще се представя на полицията, като кажа, че от два месеца живея нелегално в Швейцария. За наказание ще ме изпратят за няколко месеца в затвора, понеже са ме гонили вече два пъти. Държавен пансион. Задължително е да кажа, че съм прекарал известно време тук, защото иначе нарушението на забраната за оставане в страната се смята само като опит за самосъхранение и просто ще ме изгонят зад граница.

Керн погледна Рут.

— Ако ви трябват пари, аз спечелих доста много днес.

Фогт отклони поканата, като махна с ръка.

— Не, благодаря. Имам още десет франка. Стигат ми за вино и нощуване. Просто съм уморен. Имам нужда от малко почивка, а хората като нас могат да я намерят само в затвора. На петдесет и пет години съм и в не много добро здраве. Уморих се да бягам и да се крия. Поседете с мен. Когато човек е прекарал толкова време сам, му е много приятно да има другари. — Той наля отново чашите. — Нюшателско вино, рязко и бистро като ледникова вода.

— Но затворът... — започна Керн.

— Люцернският затвор е много добър. Зная го... Аз си позволявам разкоша да избира сам времето, когато ще постъпя там. Боя

се само, че няма да ме приемат. Може да попадна на прекалено човечни съдии, които ще предпочетат просто да ме изгонят зад граница. Тогава ще трябва да започна всичко отново. А за нас, така наречените арийци, това е много по-тежко, отколкото за евреите. Никакви религиозни организации и никакви едновърци не ни помагат. Но да не говорим за това... — Той вдигна чашата си. — Да пием за красотата на света, тя е безсмъртна.

Те чукнаха чашите си с леко звънтене. Керн изпи студеното вино. „Гроздов сок — помисли си той. — Опенхайм.“ После седна до масата с Фогт и Рут.

— Мислех, че ще остана отново сам — каза Фогт, — но ето че сте тук. Колко прекрасна е тази вечер с лекия есенен сумрак.

Те седяха дълго на полуосветената тераса, без да продумат. Няколко закъснели нощни пеперуди удряха тежките си телца в нажеженото стъкло на електрическите лампи. Фогт се облегна на стола си с унесен, но спокоен израз на лицето. Изведнъж им се стори, че виждат човек от друг век, който се сбогува спокойно с живота и света.

— Спокойната ведрина — каза замислено Фогт след продължително мълчание, като че говореше на себе си, — спокойната ведрина, кротката дъщеря на толерантността, е загубена за нашето време. Премного е необходимо за нея. Знания, превъзможване на обстоятелствата, търпимост и примирение пред неизбежното. А всичко това днес е прогонено от грубия милитаристичен идеал, който се опитва без никаква толерантност да направи света по-добър. Всички, които са се опитвали да направят света по-добър, са го правили винаги по-лош... А диктаторите никога не са ведри и спокойни личности.

— Както и жертвите им — каза Керн.

Фогт кимна и изпи бавно няколко глътки, след това посочи сребристото езеро, което искреше в лунната светлина, и планините, които го заобикаляха отвсякъде като скъпоценен потир.

— На тях, както и на пеперудите — каза той, — никой не може да заповядва. Не може да заповяда и на дърветата. Нито на тези... — той посочи няколко книги — Хьолдерлин и Ницше. Единият е написал най-чистите химни за живота... Другият е създал с мисълта си божествената танцьорка, изпълнена с дионисиев възторг... И двамата са полудели... Като че природата поставя граници навсякъде.

— Диктаторите не полудяват — каза Керн.

— Не, разбира се — продължи усмихнато Фогт и стана. — Но и никога не си възвръщат здравия разум.

— Наистина ли ще се предадете утре в полицията? — попита Керн.

— Да, наистина. Сбогом и благодаря за желанието да ми помогнете. Отивам да поседя един час край езерото.

Той тръгна бавно по улицата. Тя беше безлюдна и двамата чуваха стъпките му известно време след като бе изчезнал от погледа им.

Керн погледна Рут. Тя му се усмихна.

— Страхуваш ли се? — попита той.

Тя поклати глава.

— За нас е съвсем друго — каза Керн. — Ние сме млади и се справяме.

След два дни Биндер пристигна в Цюрих, студен, изискан и самоуверен.

— Как сте? — попита той. — Нареди ли се всичко?

Керн му разказа срещата със съветника Опенхайм.

Биндер слушаше внимателно. Изсмя се, когато Керн му каза как е помолил Опенхайм да му помогне със своето влияние.

— Там си сбъркал — каза Биндер. — Този човек е най-страхливата жаба, която съм виждал. Но аз ще предприема наказателен поход срещу него.

Той излезе и вечерта се върна с двайсетфранкова банкнота в ръка.

— Чудесно! — каза Керн.

Биндер вдигна отвратено рамене.

— Можеш да ми повярваш, че не беше приятно. Хер Опенхайм, националистът, разбира всичко, защото е милионер. Парите съсипват характера, нали?

— Или безхарактерността.

— Вярно, но не толкова често. Сплаших го с невероятни разкази за Германия. Страхът е единственото, което може да го направи щедър. Той се надява да подкупи по този начин съдбата. Не е ли писано и това в списъка?

— Не. Там е казано: „Дава, но само при натиск“.

— Все едно. Някога може би ще срещнем съветника Опенхайм като наш другар по съдба в скитничеството. Това ще ме възмезди за много неща.

Керн се изсмя.

— Той ще успее да се отърве от подобна съдба. Но защо си дошъл в Люцерн?

— Защото в Цюрих стана малко горещо. Един таен полицай беше все по петите ми. Освен това... — Лицето му се помрачи. — Идвам тук от време на време, за да получавам писма от Германия.

— От родители?

— От майка ми.

Керн замълча. Мислеше за майка си, на която пишеше от време на време, без да получава отговор, защото постоянно сменяше адреса си.

— Обичаш ли кейк? — попита Биндер след малко.

— Разбира се. Имаш ли?

— Да, почакай.

Той се върна с една картонена кутия, в която имаше кейк „Мадейра“, увит грижливо във восъчна хартия.

— Днес е пристигнал в митницата — каза Биндер. — Получен е от тукашните ми приятели.

— Но ти трябва да си го изядеш сам — каза Керн. — Личи си, че майка ти го е приготвила.

— Да, сама го е приготвила. Затова именно не мога и да хапна.

— Не мога да те разбера. Ако аз получа кейк от майка си, бих го ял цял месец, по едно тънко резенче всеки ден.

— Не ме разбирай погрешно — каза с едва сдържано вълнение Биндер. — Тя го изпраща не за мен, а за брат ми.

— Но ти каза, че брат ти е починал — забеляза Керн и го погледна втренчено.

— Да, само че майка не знае това.

— Не знае ли?

— Не. Не знае. Не мога да ѝ го съобщя. Просто не мога. Тя ще умре, ако го разбере. Брат ми беше любимецът ѝ. Тя го обичаше повече от мен, защото той беше по-добър. Затова не можа да издържи. Аз ще се справя някак, разбира се. Ще видиш.

Той хвърли на пода парите на Опенхайм.

Керн вдигна банкнотата и я сложи на масата.

Биндер седна, запали цигара и извади едно писмо от джоба си.

— Ето, чети. Това е последното ѝ писмо. Пристигна заедно с кейка. Когато го прочетеш, ще разбереш как се чувствам.

Писмото беше написано на синя хартия със ситния и красив почерк на младо момиче.

Скъпи ми Леополд,

Получих писмото ти вчера и се зарадвах толкова, че трябваше да седна, за да се успокоя, преди да започна да го чета. Едва след това го отворих. Сърцето ми, както можеш да предположиш, не е никак добре след толкова вълнения. Много се радвам, че най-после си намерил работа. Не се тревожи, че не печелиш много, ще напреднеш, щом си трудолюбив. След това ще имаш възможност да продължиш следването си. Погрижи се и за Георг, мили Леополд. Той е толкова разпилян и безразсъден! Но аз не се тревожа за него, докато ти си в същата страна. Тази сутрин ти приготвих любимия ти кейк „Мадейра“. Изпращам ти го с надеждата, че няма да изсъхне много, докато го получиш, при все че кейковете „Мадейра“ са по-хубави, когато изсъхнат. Затова именно предпочетох да ти изпратя него вместо торта с кафе. Положително ще изсъхне по пътя. Мили Леополд, пиши ми пак по-скоро, ако имаш време. Непрекъснато се тревожа за теб. Няма ли да ми изпратиш някоя снимка? Надявам се, че скоро ще се съберем пак.

Поздрави Георг.

Не забравяй твоята любеща майка.

Керн остави писмото на масата недалеч от ръката на Биндер.

— Снимка! — каза Биндер. — Откъде да ѝ намеря снимка?

— Изглежда, че тя току-що е получила последното писмо от брат ти.

Биндер поклати отрицателно глава.

— Той се застреля преди година. Оттогава ѝ пиша аз. На всеки десет-петнайсет дни, като имитирам неговия почерк. Тя не трябва да

разбере. По никакъв начин! Съгласен ли си, че не трябва да разбере?
— Той погледна настойчиво Керн. — Кажи ми какво мислиш по въпроса?

— Мисля, че наистина е по-добре да не узнае.

— Тя е шейсетгодишна и има слабо сърце. Няма да живее дълго. Предполагам, че ще успее да запазя тайната от нея. Защото тя никога няма да може да се примири с мисълта, че брат ми се е самоубил.

— Да.

Биндер стана.

— Трябва да ѝ пиша пак. От негово име. Но къде мога да намеря снимка? — Той прибра писмото от масата. — Вземи кейка, моля ти се. Ако не го искаш дай го на Рут. Няма защо да ѝ разправяш историята.

Керн се поколеба.

— Кейкът е много хубав. Бих желал да хапна малко... само колкото...

Биндер извади ножче от джоба си, отрязва парченце от кейка и го сложи в писмото на майка си.

— Знаеш ли — каза той после със странен, разочарован поглед.
— Брат ми никога не е обичал много мама. А аз... аз... Смешно, нали?
И си отиде в стаята.

Наближаваше единайсет вечерта. Рут и Керн бяха на терасата. Биндер слезе по стълбите. Пак беше сдържан и елегантен както винаги.

— Да отидем някъде — каза той. — Не мога да заспя толкова рано, а не искам да остана сам тази вечер. Само за един час. Зная едно сигурно място. Направете ми това удоволствие.

Керн погледна Рут. И попита:

— Уморена ли си?

Тя поклати отрицателно глава.

— Направете ми тази услуга — повтори Биндер. — Само за един час. Да променим малко обстановката.

— Добре.

Той ги заведе в едно кафене, в което се танцуваше.

Рут се огледа и веднага каза:

— Тук е много модно, не е за нас.

— За кого друго може да е, ако не за такива космополити като нас? — отговори насмешливо Биндер. — Елате. Не е толкова модно, когато го погледнете по-отблизо. Модно е само дотолкова, че да не се посещава от детективи. Чаша коняк не струва много повече, отколкото другаде. Музиката е чудесна. Човек се нуждае понякога от такива неща. Елате, моля ви се. Тъкмо има и свободна маса.

Седнаха и си поръчаха нещо за пиене.

— Наздраве — каза Биндер и вдигна чашата си. — Да се повеселим. Животът е кратък, а след нас никой не ще иска да знае веселили ли сме се, или не.

— Прав е — каза Керн също и вдигна чаша. — Ще се смятаме за граждани на тази страна, нали Рут? Жители на Цюрих, дошли на разходка в Люцерн.

Рут кимна и му се усмихна.

— Или пък богати туристи — каза Биндер.

Той изпразни чашата си и поръча втора, като се обърна към Керн.

— Искаш ли и ти още една?

— По-късно.

— Поръчвам веднага. По-скоро ще дойде подходящо настроение. Моля те.

— Добре.

Те седяха и наблюдаваха танцуващите двойки. Тук имаше много младежи, не по-възрастни от самите тях, но тримата се чувстваха като загубени деца, които наблюдават любопитно със съзнанието, че не принадлежат към този свят. Не само бездомничеството ги отделяше от другите като някакъв сив пръстен, отделяше ги и нерадостната, безнадеждна младост. „Какво става с нас — мислеше си Керн. — Бяхме дошли да се повеселим. Сега имам всичко, което бих могъл да очаквам и дори много повече, а все пак нещо ми липсва. Какво?“

— Приятно ли ти е тук? — обърна се той към Рут.

— Да, много — отговори тя.

Заведението притъмня, цветни прожектори закръстосваха пода, където се появи красива, стройна танцьорка.

— Чудесно, нали? — запита Биндер и изръкопляска.

— Великолепно! — отговори Керн, ръкопляскайки на свой ред.

— Музиката е отлична, нали?

— Първокласна.

Те седяха тук с желанието да почувстват, че всичко е великолепно, че са весели и щастливи, но усещаха единствено прах и пепел, без да могат да разберат защо.

— Няма ли да потанцувате? — попита Биндер.

— Да потанцуваме ли? — каза Керн и стана.

— Аз не зная да танцувам — каза Рут.

— Аз също. Така че сме равни.

Рут се поколеба за миг, после придружи Керн до дансинга. Цветните прожектори искряха над танцуващите двойки.

— Ето виолетова светлина — каза Керн. — Удобен случай да се вмъкнем.

Те танцуваха предпазливо и почти стеснително.

Постепенно станаха по-самоуверени, особено след като забелязаха, че никой не им обръща внимание.

— Колко е приятно да се танцува с теб — каза Керн. — Винаги откривам прекрасни неща, когато съм с теб. Щом си тук, всичко наоколо се променя и става красиво.

Тя отпусна по-плътно ръка на рамото му и се притисна до него. Плъзнаха се в ритъма на музиката. Прожекторите изливаха цветни вълни светлина над тях и те забравиха за всичко — две живи, млади същества, освободени от сенките на страха, недоверието и бягството.

Музиката спря и те се върнаха на масата си. Керн погледна Рут. Очите ѝ блестяха, лицето ѝ бе оживено.

Внезапно бе придобила сияещо, унесено и почти дръзко изражение. „По дяволите, — помисли си той, — ако можехме да живеем както искаме...“ За миг изпита непоносима мъка.

— Погледни кой влиза — прошепна Биндер.

Керн вдигна поглед. Търговският съветник Арнолд Опенхайм пресичаше по диагонал залата на път към вратата. Той се спря до масата им и ги стрелна с гневен поглед.

— Много интересно — каза рязко той, — много поучително!

Никой не отговори.

— Ето за какво се използва щедрата ми подкрепа — продължи възмутено Опенхайм. — Парите ми се пропиват веднага по барове.

— Човек не живее само с хляб, господин съветнико — отговори спокойно Биндер.

— Това е реторика. Младежи като вас нямат работа по баровете.

— Нито по пътищата — отговори Биндер.

Керн се обърна към Рут.

— Да ти представя господина, който се грижи толкова много за нас. Господин съветникът Опенхайм. Той купи от мен един сапун и аз спечелих трийсет сантима от тази сделка.

Опенхайм бе изненадан и погледна гневно. После изръмжа нещо като „Безсрамие“ и отмина.

— Какво беше това? — попита Рут.

— Най-обикновена случка — каза насмешливо Биндер. — Съзнателно милосърдие. По-студено от стомана.

— Той сигурно ще отиде в полицията — каза Рут и стана. — Трябва да си вървим.

— Прекалено е страхлив, за да направи такова нещо. Срещата ни няма да има никакви неприятни последици.

— Да си тръгваме все пак.

— Добре.

Биндер плати сметката и тримата се отправиха към пансиона. Близо до гарата видяха двама души, които идваха насреща им.

— Внимание — прошепна Биндер. — Детективи. Дръжте се съвсем спокойно.

Керн засвири тихичко с уста, улови Рут под ръка и умишлено тръгна много бавно. Чувстваше, че тя иска да ускори ход, затова стисна ръката ѝ, засмя се и продължи все така бавно напред. Двамата мъже минаха край тях. Единият беше с мека шапка и пушеше безгрижно пурата си. Другият беше Фогт. Той ги позна. Те забелязаха едва доловимо съжаление в изражението му.

Керн се огледа най-последно. Двамата мъже бяха изчезнали.

— Изпращат го в Базел. С влака в дванайсет и петнайсет към границата — съобщи уверено Биндер.

Керн кимна.

— Попаднал е на много човечен съдия, както се опасяваше.

Продължиха пътя си. Рут трепереше.

— Толкова страшно ми се стори изведнъж тук — прошепна тя.

— Франция — отговори Биндер. — Париж... В по-голям град е много по-добре.

— Защо не отидеш и ти там?

— Защото не зная нито дума френски. Познавам много добре Швейцария. Освен това... — Той млъкна изведнъж.

Продължиха да вървят мълчаливо. Откъм езерото полъхваше хладен ветрец. Над тях се извисяваше безкрайното стоманеносиво, чуждо небе.

Срещу Щайнер седеше бившият адвокат д-р Голдбах II, някогашен член на Берлинския апелативен съд. Той беше новият му помощник за телепатични сеанси, открит в кафене „Шперлер“.

Голдбах беше около петдесетгодишен, изгонен от Германия като евреин. Търгуваше с вратовръзки и даваше незаконно юридически съвети. По този начин печелеше тъкмо толкова, колкото да не умре от глад. Имаше красива трийсетгодишна жена, в която беше силно влюбен. Тя се издържаше, като продаваше скъпоценностите си, но Голдбах беше сигурен, че скоро ще го изостави. Щайнер бе изслушал историята му и го бе взел за помощник на вечерните представления, така че денем той можеше да продължава досегашните си занимания.

Много скоро пролича, че Голдбах не е подходящ за работата си. Той объркваше и проваляше сеансите.

След това идваше отчаяно при Щайнер и молеше да не го изгонят.

— Слушайте, Голдбах — каза Щайнер, — днес беше особено зле. Така не може да продължава. Наистина ме принуждавате да чета чуждите мисли.

Голдбах го погледна като умиращо овчарско куче.

— Толкова е просто! — продължи Щайнер. — Броят на стъпките до първия стълб на палатката трябва да означава реда, на който седи лицето. Ако затворите дясното си око, значи, че лицето е жена, а ако затворите лявото, че е мъж. Броят на случайно показаните пръсти означава на кое място е отляво. Изпъването на десния крак напред значи, че предметът е скрит в горната част на тялото, а на левия — в долната част. Колкото по-напред е изнесен кракът, толкова по-горе или по-долу е скрит предметът. Вече променихме системата заради вашата несръчност.

Адвокатът дръпна нервно яката си.

— Зная всичко това наизуст, господин Щайнер — каза той. — Бог ми е свидетел, че се упражнявам всеки ден, но дойде ли ред да действам, ме обзема сякаш зъл дух...

— Но, Голдбах — каза търпеливо Щайнер, — като юрист е трябвало да помните много по-сложни неща.

Голдбах закърши ръце.

— Зная наизуст гражданския кодекс. Зная стотици цитати и решения. Вярвайте, хер Щайнер, паметта ми бе плашило за съдиите... Но това тук е някакъв непостижим фокус.

Щайнер поклати глава.

— И дете би могло да го запомни, Голдбах. Само осем различни знака. И още четири за по-особени случаи.

— Зная ги много добре. Всеки ден ги повтарям. Но вълнението...

Голдбах седеше сгъшен на стола си и гледаше безпомощно напред. Щайнер се засмя.

— Вие никога не се вълнувахте в съдебната зала. Водехте сложни дела, при които трябваше да владеете с пълно спокойствие положението.

— Да. Това беше лесно. Обаче тук! Преди да започнем зная отлично всяка подробност, а щом вляза в палатката, обърквам всичко от вълнение.

— За бога, какво ви кара да се вълнувате толкова?

Голдбах помълча, след това прошепна:

— Не зная. Толкова много неща. — Той стана. — Ще ми дадете ли още една възможност, господин Щайнер?

— Разбира се. Утре трябва да успеете, иначе няма да се справим с Поцлох.

Голдбах потърси в джоба на палтото си и извади оттам една вратовръзка, загъната в хартия.

— Донесох ви малък подарък, господин Щайнер. Създавам ви толкова неприятности...

— Оставете — каза Щайнер. — Между нас не може да има такива работи.

— Но тази връзка не ми струва нищо.

— Опит за подкуп, извършен от адвокат — потупа го Щайнер по рамото. — Кажете ми какво наказание се предвижда за това?

Голдбах се леко усмихна.

— Този въпрос може да се зададе на прокурора. Защитник се пита само как да се намали наказанието. Впрочем то е едно и също, само дето в този случай не се признават смекчаващи вината обстоятелства. Последното прочуто дело по такъв повод беше на „Хауер и съдружие“. — Той се оживи. — Защитата се водеше от Фрайганг. Много способен адвокат, но прекалено увлечен по предизвикателства. Предизвикателството е нещо прекрасно за объркване на противниковата страна, но не може да служи като основа на защита. Тук именно Фрайганг сбърка. Той се опита да изтъкне като смекчаващо вината обстоятелство за провинциалния адвокат... — Голдбах се засмя самодоволно — непознаването на закона.

— Блестящо хрумване — каза Щайнер.

— Да, като шега, но не и при защита.

Голдбах постоя известно време с наведена настрани глава и втренчен поглед под полупритворените клепачи, но не беше вече смутен изгнаник и продавач на вратовръзки. Беше отново д-р Голдбах II от Берлинския апелативен съд, прочут тигър в правната джунгла.

С бързи, ситни стъпки и изправено тяло той тръгна по главната алея на Пратера, както не бе вървял отдавна. Не забелязваше тъгата в ясната есенна вечер, защото се намираше в препълнена заседателна зала с бележник пред себе си, заемаше мястото на адвоката Фрайганг. Проследи края на прокурорската реч, поправи тогата си, изпъна маншетите, поклати се леко като учител по фехтовка и започна с металическия си глас:

— Господа апелативни съдии. Обвиняемият Хауер...

Репликите следваха една след друга, кратки, точни, неумолимо логични. Той възприемаше един след друг доводите на прокурора, съгласяваше се привидно със заключенията му, като че обвиняваше, а не защитаваше. Залата стихна, съдиите вдигнаха глави. Изведнъж с ловък завой той промени посоката, прочете закона, предвиждащ наказание за подкуп, и с четири резки въпроса изтъкна доказателства, които сега придобиха свършено нова тежест.

Той се спря пред къщата, в която живееше, и бавно тръгна по стълбите — все по-бавно и по-бавно, все по-колебливо.

— Прибра ли се госпожата? — попита сънливото момиче, което му отвори.

— Преди петнайсет минути.

— Благодаря. — Голдбах мина през хола за стаята си. Тя беше тясна, с едно прозорче към двора. Той среса косата си, после почука на вратата между двете стаи.

— Да.

Жена му бе седнала пред огледалото и разглеждаше внимателно ръцете си.

— Какво има? — попита тя, без да се обърне.

— Как вървят работите, Лена?

— Как очакваш да вървят в такъв живот? Зле вървят. Защо ми задаваш такива въпроси?

Сега разглеждаше клепачите си.

— Излиза ли?

— Да.

— Къде беше?

— На много места. Не мога да седя цял ден и да гледам стените.

— Не искам да правиш това. Аз съм щастлив, когато се забавляваш.

— Всичко е наред тогава, нали?

Жена му започна да маже бавно и внимателно лицето си с крем. Говореше му без никакво оживление, с убийствено безразличие, сякаш има пред себе си дърво... Той стоеше до вратата и я гледаше, жадуващ за една мила дума. Жена му имаше безукорна розова кожа, която лъщеше на светлината. Тялото ѝ беше пълничко, меко.

— Намери ли нещо? — попита тя.

Голдбах като че се смали.

— Ти знаеш, Лена, че нямам разрешително за работа! Отидох при колегата Хьопнер, но и той не може да прави нищо за мен. Всяко нещо иска много време...

— Да, прекалено много вече.

— Правя каквото мога, Лена.

— Да, зная. Уморена съм.

— Отивам си. Лека нощ.

Голдбах затвори вратата. Не знаеше какво да прави. Дали да се върне, да я помоли да го разбере, да остане при нея през нощта, или? Той сви безпомощно пестник.

„Да я набия!“ — помисли си. Да наложи на тази розова плът всички страдания и унижения, които бе изтърпял сам, да се забрави

веднъж, да изпочупи всичко в стаята, да удря, докато тази безразлична и високомерна уста запищи, а мекото тяло се загърчи по пода.

Той се ослуша разтреперан. Карбетке — не, не беше така — онзи се казваше Карбутке. Нисък, набит мъж с ниско чело, както юристите си представят убийците. И точно затова беше трудно да се иска оправдание под предлог, че обвиняемият е действал при афект. Той бе избил зъбите на девойката, счупил бе едната ѝ ръка и бе раздрал крайчеца на устата, тя бе дошла на заседанието в съда с подути от побоя очи, въпреки че, или именно поради това, обичаше с кучешка преданост тази маймуна. Оправдаването на побойника беше голям успех и колегата Кон III го бе поздравил за дълбоката и проникновена психологическа защита.

Голдбах отпусна ръце. Погледна евтините вратовръзки от имитация на коприна, които лежаха на масата. Да, по онова време той бе доказал убедително пред колегите си, че жените искат да имат господар; по онова време, когато печелеше по шейсет хиляди марки годишно и подаряваше на Лена скъпоценностите, които сега тя продаваше за личните си нужди.

Той наостри слух, когато я чу, че си ляга. Правеше това всяка нощ и се кореше. Но не можеше другояче. Бузите му пламнаха, щом чу скърцането на пружината. Стисна зъби, отиде до огледалото и се огледа. После взе един стол и го постави в средата на стаята.

„Да предположим, че някоя жена от деветия ред, на третия стол от края, е скрила ключ в обувката си“, си каза. Пристъпи внимателно девет пъти, смигна бързо с дясното си око, почеса с три пръста челото си и простря напред левия си крак; сега беше вече съвсем погълнат от работата си; представи си как Щайнер търси и изпъна още по-напред крака си.

Тъжната му и смешна сянка се движеше по стената в червеникавата светлина на електрическата лампа.

Почти по същото време Щайнер казваше:

— Често се питам какво ли прави малкият, Лило. Бог ми е свидетел, че не съжалявам за него само заради некадърния Голдбах, а защото това момче наистина ми липсва.

ГЛАВА ТРИНАЙСЕТА

Керн и Рут бяха в Берн, в един пансион, избран от списъка на Биндер. Там можеха да останат два дни, без да се представят в полицията.

Късно на втория ден някой почука на вратата на Керн. Вече се беше съблякъл и се готвеше да си ляга. За миг остана неподвижен. Почука се повторно. Той отиде безшумно бос до прозореца и погледна надолу. Беше много високо за скачане, а нямаше и водосточна тръба, по която би могъл да се смъкне. Върна се бавно и отвори.

Пред вратата стоеше мъж на трийсетина години. Беше с цяла глава по-висок от Керн, имаше кръгло лице, тъмносини очи и къдрава руса коса. В ръка държеше сива велурена шапка и я мачкаше неспокойно.

— Извинете — каза той, — и аз съм емигрант като вас...

Керн се почувства така, сякаш са му поникнали изведнъж крила. „Спасен съм, помисли той. Не е полицията.“

— Намирам се в голямо затруднение — продължи другият. — Казвам се Биндинг, Рихард Биндинг. Пътувам за Цюрих, а нямам стотинка, за да си платя нощувката. Не идвам да ви искам пари. Моля да ми кажеш само дали бих могъл да пренощувам на пода в стаята ви.

— Тук ли? — погледна Керн. — На пода в моята стая?

— Да. Аз съм свикнал и обещавам, че няма да ви безпокоя. Трета нощ вече съм по пътищата. Знаете какво значи да спиш навън, по пейки. В непрекъснат страх от полицията. Човек е щастлив след това да намери каквото и да е място, където ще се чувства в безопасност за един-два часа.

— Зная. Но погледнете стаята ми. Няма място да се прострете. Как ще спите?

— Няма значение — заяви настойчиво Биндинг. — Все ще се наредя някак. В онзи ъгъл например. Мога да спя седнал или облегал на гардероба. Чудесно ще бъде. Хора като нас могат да спят всякак, стига да се чувстват спокойни.

„Не, невъзможно“, помисли си Керн. После каза:

— Стая в този пансион струва два франка. Аз ще ви дам тези пари. Това е най-простият начин да си осигурите почивка през нощта.

Биндинг махна с ръка. Ръцете му бяха големи, дебели и червени.

— Няма да взема парите ви. Не съм стигнал още дотам. Всеки жив човек се нуждае от петачетата си. Освен това попитах дали мога ли да пренощувам тук и ми отговориха, че нямат свободни стаи.

— Ще се намери може би, ако имате два франка в джоба си.

— Не вярвам. Съдържателят ми каза, че винаги би дал безплатно място за нощуване на човек, прекарал две години в концентрационен лагер. Но наистина нямал свободна стая.

— Какво? — каза Керн. — Прекарали сте две години в концентрационен лагер?

— Да. — Биндинг стисна шапката с коленете си и извади от вътрешния джоб на самото си някакъв изпоцапан документ. Разгърна го на пода и подаде на Керн.

— Ето, погледнете. Това е писмото, с което ме освобождават от Ораниенбург.

Керн взе внимателно листа, за да не го разкъса по прегъвките. Никога не бе виждал документ за освобождаване от концентрационен лагер. Прочете съдържанието, напечатаните данни и вписаното с пишеща машина име Рихард Биндинг, после погледна печата с пречупения кръст и ясният, красив подпис на чиновника.

Всичко беше напълно редовно. С педантичната и бюрократична изрядност, която придаваше странен вид на цялата история, като че някой се бе върнал от ада с разрешително за престой и виза.

Той върна документа на Биндинг и каза:

— Слушайте, измислих какво ще направя. Вие ще останете в моята стая. Аз познавам в пансиона лице с по-голяма стая. Мога да прекарам нощта там. Така че и двамата ще нощуваме спокойно.

— Но това е толкова сложно — погледна го Биндинг с широко разтворени очи.

— Напротив. Съвсем просто е. — Керн взе палтото си и го облече върху пижамата. След това метна на ръка костюма и взе обувките си. — Ще ги взема със себе си, за да не става нужда да ви събуждам рано сутринта. Ще се облека отгатък. Много ми е приятно, че мога да сторя нещо за човек, изстрадал толкова много.

— Но... — Биндинг сграбчи ненадейно ръцете на Керн, сякаш искаше да ги целуне. — Господи! — заекна той. — Вие сте ангел спасител!

— Глупости! — отвърна неловко Керн. — Трябва да си помагаме и нищо повече. Какво ще стане иначе с нас? Приятен съм!

— Сигурно ще е приятен.

Керн помисли за миг да вземе и чантата със себе си.

В скрито странично джобче имаше четиресет франка. Но парите бяха много добре скрити, чантата — добре затворена, и той се отказа да прояви такова недоверие към човек, излязъл от концентрационен лагер. Бежанците не се крадат едни други.

— Лека нощ и приятни сънища — повтори той на излизане.

Стаята на Рут беше в същия коридор. Керн чукна леко два пъти на вратата. Това беше уговореният им знак. Тя отвори веднага. Като видя дрехите в ръката му запита разтревожено:

— Какво се е случило? Трябва да бягаме ли?

— Не. Току-що отстъпих стаята си на един нещастник, който се връща от концентрационен лагер и не е спал няколко нощи. Може ли да прекарам нощта тук на отоманката?

Рут се усмихна.

— Тя е стара и разбрицана. Не смяташ ли, че леглото е достатъчно широко за двама ни?

Керн влезе бързо в стаята и я целуна.

— Понякога наистина задавам безкрайно глупави въпроси — каза той. — Но го правя само от притеснение, защото всичко е така ново за мен!

Стаята на Рут беше малко по-голяма от неговата. Мебелировката беше същата, с изключение на отоманката, но Керн забеляза, че изглежда съвсем различна.

„Странно, помисли той. Това трябва да се дължи на нейните вещи — обувки, блуза, тъмнокафява пола... Какъв нежен чар се излъчва от тях! А моите дрехи правят стаята само по-разхвърляна.“

— Знаеш ли, Рут, че не бихме могли и да се оженим, ако пожелаем, защото нямаме никакви документи?

— Зная. Но това е последното, за което би трябвало да се тревожим. Защо ли изобщо държим две стаи?

— Поради високото равнище на швейцарския морал — изсмя се Керн. — Швейцарците могат да си затворят очите пред нарушенията на полицейските наредби, но и дума не може да става за съвместен живот, ако не сме женени.

Той почака до десет часа на другата сутрин и отиде да вземе чантата си. Искаше да прегледа някои адреси, без да събуди Биндинг. Но когато влезе, намери стаята празна. Явно бе, че Биндинг си е отишъл. Керн отвори чантата. Тя вече не беше затворена добре и това го изненада. Беше сигурен, че я е затворил добре вечерта.

Стори му се, че и шишенцата вътре не са в същия ред.

Пликчето в страничния джоб си беше на мястото, но когато го отвори, видя, че швейцарските пари са изчезнали. Паднаха само две австрийски петшиллингви банкноти.

Прегледа старателно всичко. Претърси и костюма си, макар да бе уверен, че парите не са там. Никога не носеше пари у себе си, защото допускаше, че може да го арестуват във от къщи. В такъв случай Рут би могла да прибере поне чантата и парите. Но четиресетте франка наистина бяха изчезнали. Той седна на пода до чантата.

— Мошеник — промълви безпомощно, — проклет мошеник. Как можа?

Стоя известно време така, размишлявайки дали да съобщи на Рут неприятната вест; най-после реши да премълчи, докато е възможно. Нямаше защо да я безпокои веднага.

След това извади Биндеровия списък и си преписа няколко адреса в Берн. Напълни джобовете си със сапун, връзки за обувки, безопасни игли, флакончета с тоалетна вода и слезе.

Долу срещна съдържателя и го попита:

— Познавате ли някой си Рихард Биндинг?

Съдържателят размисли малко, след това поклати отрицателно глава.

— Един човек, който ви е питал снощи за стая.

— Никой не ме е питал за стая. Дори не бях тук. Върнах се към полунощ.

— Така ли? Имате ли свободни стаи?

— Да, три. И досега са свободни. Чакате ли някого? Може да получите седми номер във вашия коридор.

— Не. Не вярвам, че този, когото чакам, ще дойде пак. Сигурно е заминал вече обратно за Цюрих.

По обед Керн вече бе спечелил три франка. Отиде в евтин ресторант да хапне малко хляб и масло; след това смяташе да продължи веднага амбулантната търговия.

Изправи се пред тезгяха и започна да яде лакомо.

Изведнъж за малко да изпусне хляба си. На една от най-отдалечените маси седеше Биндинг.

Той натъпка бързо хляба в устата си, изгълта го и тръгна бавно към масата. Биндинг седеше сам, облакътен на масата, а пред него имаше голяма чиния със свински пържоли, червено зеле и картофи. Вдигна глава едва когато Керн застана пред него. И каза спокойно:

— Гледай ти кой е дошъл! Каква случайност!

— От портфейла ми липсват четиресет франка — каза Керн.

— Позор! — отговори Биндинг и глътна голяма хапка месо. — Направо позор!

— Дай ми колкото са останали и ще смятам въпроса за приключен.

Биндинг изпи няколко глътки бира и изтри устата си. После каза добродушно:

— Въпросът е приключен. Да не мислиш, че можеш да направиш нещо?

Керн го погледна втренчено. Беше толкова разярен, че и през ум не бе му минало, че наистина не може да направи нищо.

Ако отиде в полицията, ще му поискат документи и понеже няма, ще го затворят и изгонят. Премери с притворени очи Биндинг.

— Нямах никакви предимства — каза крадецът. — Аз съм много добър боксьор. Четиресет фунта по-тежък от теб... Освен това сбиване на публично място означава полиция и изгонване.

На Керн му беше безразлично какво ще му се случи, но трябваше да мисли за Рут. Биндинг беше прав, той не можеше да направи нищо. Само попита:

— Често ли постъпваш така?

— Така живея, както виждаш. И то много добре.

Керн почти потрепери от безпомощна ярост.

— Дай ми поне двайсет франка — каза той с дрезгав глас. — Тези пари са ми нужни. И то не на мен самия, а на този, на когото са.

Биндинг поклати отрицателно глава.

— И аз имам нужда от пари. Ти се отърва евтино. За някакви си жалки четиресет франка научи най-важния урок — да не бъдеш доверчив.

— Имаш право — погледна го втренчено Керн. Искаше да си тръгне, но просто не можеше. — И документите ти сигурно са фалшиви, нали?

— Представи си, не са — отговори Биндинг. — Наистина бях в концентрационен лагер. — Той се изсмя. — За кражба, разбира се, от един областен партиен водач. Необикновен случай.

Той простря ръка към последната пържола в чинията. Керн я грабна и каза:

— Хайде, направи скандал!

— И през ум не би ми минало такова нещо — ухили се Биндинг. — Наядох се вече. Накарай да ти донесат чиния, за да си вземеш и зеле. Готов съм дори да те почерпя и чаша бира.

Керн не отговори. Искаше му се сам да се набие за стореното. Той се обърна и тръгна веднага, като продължаваше да държи в ръка пържолата. Пред касата поиска хартия да я завие. Девојката на касата го погледна любопитно. После извади две краставички от една стъкленница.

— Вземете и тях — каза тя.

Керн ги взе. И каза:

— Благодаря. Много ви благодаря.

После си помисли: „Вечеря за Рут. Само че за четиресет франка“. Когато стигна до вратата, той се обърна пак. Биндинг го наблюдаваше. Керн се изплю.

Биндинг го поздрави усмихнато с двата пръста на дясната си ръка.

След Берн започна да вали. Рут и Керн нямаха достатъчно пари да отидат с влак до съседния голям град.

Имаха, разбира се, някакви малки последни резерви, но не искаха да ги докосват, докато стигнат във Франция.

Една кола, която пътуваше в същата посока, ги откара на петдесетина километра. След това трябваше да вървят пеша. Керн нарядко си позволяваше да продаде нещо в малките градчета, за да не изглеждат подозрителни. Никога не прекарваха повече от една нощ в едно и също селище. Пристигаха късно вечер, когато полицейските участъци са вече затворени, и напускаха сутрин рано преди отварянето им. По този начин бяха винаги далеч от селището по времето, когато докладът би могъл да стигне до властите. Биндеровият списък беше безполезен за тази част на Швейцария, защото обхващаше само най-големите градове. Недалеч от Муртен спаха в един празен хамбар. През нощта валия пороен дъжд. Покривът на хамбара беше в лошо състояние и те бяха измокрени до кости. Опитаха се да изсушат дрехите си, но не можеха да запалят огън. Навсякъде беше мокро, с мъка намериха място, незасегнато от дъжда. Трябваше да спят плътно притиснати един в друг, за да се топят, горните дрехи, които употребяваха за завивка, бяха съвсем мокри и студът ги събуждаше постоянно. Затова тръгнаха пак още щом се развидели.

— Ще се стоплим с ходене — каза Керн, — а след един час все ще намерим някъде кафе.

— Може да изгрее и слънце — кимна Рут. — Тогава ще се изсушим по-бързо.

Но целият ден бе студен и облачен. По нивите течаха поточета от дъжда. Беше първият действително студен ден от този месец, разкъсани ниски облаци се влачеха по небето, следобед заваля отново пороен дъжд. Рут и Керн се приютиха в една черквица. Стъмни се, след малко започна да гърми, светкавиците озаряваха цветните стъкла на прозорците, по които светци в синьо и златисто държаха свитъци с писания за небесен и душевен покой.

Керн почувства, че Рут трепери.

— Много ли ти е студено? — попита той.

— Не много.

— Мисля, че ще е добре да се пораздвижим. Страхувам се да не настинеш.

— Няма да настина. Остави ме да поседя още малко така.

— Уморена ли си?

— Не. Просто искам да поседя още малко.

— Няма ли да е по-добре да се пораздвижим? Само за няколко минути. Не трябва да седиш толкова време на едно място с мокри дрехи. Каменният под е много студен.

— Добре.

Те тръгнаха да се разхождат бавно в черквата, а стъпките им отекваха в пустотата. Минаха покрай олтара до съхранителницата и се върнаха.

— Има още девет километра до Муртен — каза Керн. — Трябва да потърсим по-близо място за нощуване.

— Ще можем да извървим деветте километра.

Керн промърмори нещо под носа си.

— Какво каза? — попита Рут.

— Нищо. Само ругаех някой си Биндинг.

Тя го улови под ръка.

— Забрави това! По-важното е, че дъждът сигурно ще спре, струва ми се.

Излязоха. Навън още ръмеше, но над планините се виждаше огромна дъга. Тя опасваше цялата долина като многоцветен мост. Зад гората, между разкъсаните облаци, заструи бледожълтеникава светлина, която обливаше цялата околност. Не можеха да видят слънцето, виждаха само светлината, която се разливаше като лъчезарна мъгла.

— Ела — каза Рут. — Всичко ще се оправи.

Вечерта стигнаха до една кошара. Овчарят, мълчалив възрастен селянин, седеше пред вратата. До него лежаха две овчарски кучета. Те се втурнаха с лай към новодошлите, но селянинът извади лулата от устата си и им свирна да се върнат.

Керн отиде при него.

— Може ли да пренощуваме тук? Изморени и измокрени сме, няма как да продължим.

Овчарят го погледна, най-после каза:

— Имам една плевня.

— Не ни трябва нищо друго.

Селянинът пак го погледна и каза след ново мълчание:

— Дай ми кибрита и цигарите си. Вътре има много слама.

Керн ги даде.

— Ще трябва да се качите по подвижната стълба — обясни овчарят. — Сетне ще затворя овцете долу. Аз живея в града. Утре рано ще дойда да ви пусна.

— Много ти благодаря.

Качиха се по подвижната стълба.

Горе беше тъмно и задушно. Овчарят дойде след малко с грозде, сирене и черен хляб.

— Сега ще ви затворя — каза той. — Лека ноц.

— Лека ноц. И много благодарим.

Те го чуха да слиза по стълбата. След това съблякоха мокрите си дрехи и седнаха в сеното. Извадиха нощните си дрехи от чантата, после започнаха да ядат. Бяха много гладни.

— Хареса ли ти яденето? — попита Керн.

— Чудесно е! — Рут се облегна на него.

— Извадихме късмет, нали?

Тя кимна.

Овчарят затваряше долу. Плевнята имаше кръгло прозорче. Те клекнаха до него и го видяха как си тръгна. Небето се бе изяснило и се отразяваше в езерото. Овчарят тръгна бавно през мокрите поляни със замислената походка на човек, който живее близо до природата. Не се виждаше жива душа. Той вървеше съвсем сам по полето, понесъл сякаш на тъмните си плещи цялото небе.

Те останаха край прозореца до безцветния час на смрачаването, когато всичко посивява. Сеното се превърна във вълшебна планинска верига в полусенките на ниската плевня. Миризмата му се сливаше с мириса на запарено и на ракия, която идваше откъм овцете. Можеха да ги видят през процепите на пода, неясно множество покрити с вълна гърбове, издаващо хиляди слаби звуци, които стихнаха постепенно.

На другата сутрин овчарят дойде и отвори кошарата. Керн слезе. Рут спеше. Лицето ѝ се бе зачервило, дишането ѝ бе ускорено. Керн помогна на овчаря да отвори кошарата и да изведе овцете.

— Ще ни позволиш ли да останем още един ден? — попита той.

— С удоволствие ще ти помогнем с каквото можем.

— Няма нищо за помагане. Но ще се радвам да останете, ако желаете.

— Благодаря.

Керн заразпитва за живеещите в града германци.

Селището не беше включено в списъка на Биндер. Овчарят му спомена няколко души и му даде адресите им.

Керн излезе късно следобед, почти на мръкване. Намери много лесно първата къща. Беше малка бяла вила в хубава градинка. Отвори му раздърпана прислужница. Тя го покани веднага в малка гостна, вместо да го остави да чака отвън. „Добър знак“, помисли си Керн. И попита:

— Може ли да поговоря с хер или фрау Амерс?

— Почакайте една минута.

Прислужницата изчезна и най-после се върна. Въведе го във всекидневната с модерна мебелировка. Паркетът беше така излъскан, че той за малко да се подхлъзне. Всички мебели бяха с калъфи. След минута влезе хер Амерс. Той беше дребен мъж с остра бяла брадичка и любезно държане. Керн реши да му разкаже истинската си история.

Амерс го слушаше съчувствено.

— Значи вие сте изгнаник и нямате нито паспорт, нито разрешение за престой? — каза той. — И имате за продан сапун и други домашни потреби?

— Да.

— Разбирам. — Хер Амерс стана. — Жена ми може да погледне тези неща.

Той излезе. След малко влезе жена му. Тя беше повехнало създание с цвят на преварено месо и бледи рибешки очи.

— Какво сте донесли? — запита тя с превзета глупава усмивка.

Керн извади стоката си, която бе много намаляла.

Жената започна да се суети и да избира. Гледаше иглите за шев като че не бе виждала досега такова нещо, помириса сапуна, опита четките за зъби на палеца си, запита за цената и най-после реши да се посъветва със сестра си.

Сестрата беше точно копие на фрау Амерс. Колкото и да беше дребен, хер Амерс сигурно управляваше къщата с желязна ръка, защото и сестрата беше безкрайно смирена и говореше с разтреперан, изплашен глас.

Двете жени поглеждаха непрестанно към вратата. Колебаеха се. Керн взе да губи търпение и да прибира стоката си.

— Ще мислите може би до утре сутринта — каза той, като видя, че не могат да се решат.

Жената го погледна неспокойно и каза:

— Бихте ли пийнали едно кафе?

Керн отдавна не беше пил кафе, затова каза:

— Ако има готово.

— Да, разбира се. Почакайте една минутка.

Тя излезе бързо и някак неловко, а сестрата остана в стаята.

— Чаша кафе е нещо чудесно — каза Керн, само за да каже нещо.

Сестрата издаде странен гърлен звук, като пуйка, след това млъкна изведнъж. Керн я погледна учудено. Тя наведе глава и изсумтя.

Фрау Амерс влезе и остави на масата до Керн чаша кафе, от което излизаше пара.

— Не бързайте да го пиете — каза внимателно тя. — Няма защо да бързате, а пък кафето е много горещо.

Сестрата пак се изсмя кратко и поклати нервно глава.

Керн не успя да вкуси кафето. Вратата се отвори и в стаята влезе със ситни, пъргави стъпки хер Амерс, последван от един намръщен полицаи. Амерс посочи Керн, като че свещенодействаше.

— Изпълнете дълга си. Този човек няма родина и паспорт, защото е изгонен от Германския райх.

Керн се вцепени. Полицаят го погледна и изрева:

— Тръгнете с мен!

Керн почувства за миг, че мозъкът му престава да работи. Очаквал бе всичко друго, но не и това. Бавно и механично, като в забавен каданс, той събра нещата си. После се изправи.

— Такава, значи, била причината за вашата любезност и за кафето! — каза с възмущение и горчивина. — Само за да ме задържите тук! — Стисна юмруци и направи стъпка към Амерс, който се отдръпна.

— Не се бойте! — каза бавно Керн. — Нямам намерение да ви докосна. Проклинам ви само. Проклинам вас, децата и жена ви, проклинам всички ви от все сърце! Да ви сполетят всички нещастия на

този свят! Децата ви да се откажат от вас и да ви изоставят в бедност, болест и нищета!

Амерс пребледня. Брадичката му се разтрепери.

— Защитете ме! — обърна се той към полицаия.

— Не ви е оскърбил — каза флегматично полицаят. — Досега само ви проклина. Ако ви беше нарекъл например мръсен издайник, това би могло да се сметне за обида, главно заради думата мръсен.

Амерс го погледна разярено и изкряска:

— Изпълнете дълга си!

— Хер Амерс — обади се спокойно полицаят, — не е ваша работа да ми давате заповеди. Това може да прави само началството ми. Вие предадохте този човек и аз дойдох. Останалото е моя работа. — Той се обърна към Керн: — Последвайте ме.

Излязоха. Вратата се затръшна след тях. Керн вървеше мълчаливо редом с полицаия. Още не можеше да подреди мислите си. Някакъв неясен глас в него нашепваше „Рут“, но той просто не дръзваше да помисли по-нататък.

— Драги момко — каза след малко полицаят, — понякога овцете отиват сами при вълка. Не го ли познахте кой е? Той е местният шпионин на германската националсоциалистическа партия и е предал вече безброй хора.

— Господи! — каза Керн.

— Да — отговори полицаят, — човекът обича наградите.

Погледна напред и вдигна рамене.

— Но това не ни ползва никак. И не ме засяга. Аз трябва да ви заведа в участъка. — Той се огледа, улицата беше съвсем безлюдна. — Не ви съветвам да избягате — продължи той. — Няма смисъл. Аз не съм пъргав, разбира се, и не мога да ви гоня, но ще ви извикам да спрете, а ако не спрете, ще извадя пистолета си. — Той изгледа Керн от глава до пети. — Това ще ми отнеме известно време, разбира се — обясни. — Ще успеете да се отдалечите доста, особено ако сме на кръстопътя, към който приближаваме, а оттам тръгват много улици и дума не може да става за стрелба. Ако речете да избягате, не мога да сторя нищо, освен ако не ви сложа предварително белезници.

Керн изведнъж се опомни, изпълнен с безсмислена надежда. И погледна втренчено полицаия. Онзи продължаваше да върви равнодушно.

— Знаете ли — каза замислено той след кратко мълчание, — че понякога хората са по-почтени, отколкото интересът им налага?

Керн почувства, че ръцете му овлажняха от вълнение.

— Слушайте — каза той, — чака ме човек, който е съвсем безпомощен без мен. Пуснете ме! Ние сме тръгнали за Франция. Ще напуснем Швейцария. Така че няма никакъв смисъл да ме задържате...

— Не мога — отвърна флегматично полицаят. — Правилникът не позволява. Трябва да ви заведе в участъка. Длъжен съм. Но ако вие избягате от мен, не мога да ви попреча, разбира се. — Той млъкна. — Ако избягате например по тази улица, като завиете край ъгъла и тръгнете наляво, ще изчезнете от погледа ми, преди да мога да стрелям. — Той погледна нетърпеливо Керн. — Или да ви поставя белезници. Ех, да го вземе дяволът, къде ли съм ги сложил? Той се обърна и запретърсва старателно джобовите си.

— Благодаря — каза Керн и хукна.

Щом стигна до ъгъла, той погледна бегло назад.

Полицаят стоеше на същото място с ръце на кръста и му се усмихваше.

Керн се пробуди и се вслуша в бързото и повърхностно дишане на Рут. Опипа челото ѝ — то беше горещо и влажно. Тя спеше дълбоко, но неспокойно и той не поиска да я събуди. Сеното миришеше упоително, при все че го бяха покрили с одеяла. Тя се събуди след малко сама и поиска вода с детско гласче. Керн донесе кофа и чаша: Рут изпи жадно поднесената вода.

— Горещо ли ти е?

— Да. Много ми е горещо. Може би от сеното. Чувствам гърлото си съвсем пресъхнало.

— Надявам се, че нямаш треска.

— Не бива да имам треска. Не бива да се разболявам. Не съм болна, нито пък ще се разболя.

Тя се обърна, скри глава под мишницата му и заспа отново.

Керн не мръдна. Съжаляваше, че няма свещ, за да види как изглежда Рут. От влажното ѝ горещо лице разбра, че е в треска. Остана неподвижен, като слушаше пресекливото и бързо дишане, и наблюдаваше безкрайно бавното движение на стрелките върху

осветения циферблат на часовника си, който светеше в мрака — бледа далечна дяволска машинка. Овцете се бутаха долу, обаждаха се от време на време и сякаш минаха години, докато прозорчето просветне.

Рут се събуди.

— Дай ми малко вода, Лудвиг.

Керн ѝ подаде чашата.

— Ти имаш треска, Рут. Дали ще може да те оставя сама за един час?

— Да.

— Трябва да изтичам до селото да взема лекарства.

Овчарят дойде и отвори кошарата. Когато Керн му каза за станалото, той се намръщи.

— Трябва да отиде в болница. Не може да остане тук.

— Да видим дали няма да ѝ стане по-добре до обед.

При все че се страхуваше да не срещне полицаия или някой член на семейство Амерс, Керн изтича до дрогерията и помоли да му заемат един термометър. Помощник-дрогеристът се съгласи да му го даде само след като Керн остави за депозит стойността му. Той взе едно шишенце арканол и изтича обратно.

Рут имаше трийсет и осем и пет десети. Тя взе две таблетки, а Керн я зави със своето палто и нейното манто. Но въпреки лекарството температурата ѝ се покачи до трийсет и девет.

Овчарят започна да се чеше по главата.

— Тя се нуждае от грижи. Бих я завел в болница на твое място.

— Не искам да ходя в болница — прошепна дрезгаво Рут, — до утре ще ми мине.

— Работата не ми изглежда такава — каза овчарят. — Тя трябва да лежи в легло и в стая, а не в плевня.

— Тук е топло и хубаво. Остави ме да полежа тук, моля ти се.

Овчарят слезе по подвижната стълба, последван от Керн.

— Защо не иска да отиде в болница? — попита той.

— Защото в такъв случай трябва да се разделим.

— Няма значение. Ти ще можеш да я чакаш тук.

— Това именно не мога да сторя. Ако я приемат в болница, ще открият, че няма паспорт. Възможно е да я задържат там, въпреки че нямаме достатъчно пари. Но след това полицията ще я изпрати до границата, а аз няма да узная нито къде, нито кога ще замине тя.

Овчарят поклати глава.

— Не сте направили нищо, нали? Не сте извършили никакво престъпление?

— Нищо. Просто нямаме паспорти и не можем да ги получим.

— Друго искам да кажа: не сте откраднали, не сте излъгали никого, не сте направили друго такова нещо.

— Не.

— И при все това ви гонят, сякаш има заповед за арестуването ви?

— Да.

Овчарят плюна.

— Някой може и да разбере това. Но прост човек като мен не може.

— Аз го разбирам — каза Керн.

— Знаеш ли, че болната горе може да има възпаление на белите дробове?

— Възпаление на белите дробове ли? — погледна изплашено Керн. — Това е невъзможно. Направо ужасно.

— Разбира се — каза овчарят. — Затова се разправям с теб.

— Сигурен съм, че е инфлуенца.

— Тя има висока температура, а от какво е болна всъщност, може да каже само лекар.

— Тогава ще доведе лекар.

— Тук ли?

— Да, може би някой ще се съгласи да дойде. Ще видя дали няма някой лекар евреин.

Керн пак отиде в селото. Купи си две цигари от една тютюнопродавница и поиска телефонния указател.

Намери името на д-р Рудолф Беер и веднага отиде при него. Приемните часове бяха вече минали, затова трябваше да чака повече от час. Убиваше времето с разглеждане на вестници и списания; гледаше картините и снимките, без да може да разбере как все още има тенис мачове, приеми, полуголи жени във Флорида и щастливи хора, когато Рут е болна, а той седи безпомощно тук.

Лекарят най-после пристигна. Беше млад човек, който изслуша Керн мълчаливо. След това сложи някои неща в чантата си. Взе шапката си и каза:

— Елате. Колата ми е долу. Ще отидем веднага.

Керн преглътна.

— Не можем ли да отидем пеша? С кола е по-скъпо. А ние имаме твърде малко пари.

— Оставете аз да се погрижа за това — отговори Беер.

Стигнаха в кошарата, където лекарят прегледа Рут.

Тя гледаше тревожно Керн и клатеше мълчаливо глава.

Не искаше да напусне кошарата.

Беер се изправи.

— Трябва да отиде в болница. Възпаление на десния бял дроб. Инфлуенца с опасност от пневмония. Ще я заведа още сега.

— Не искам да ходя в болница. И не можем да платим.

— Не мислете за парите. Трябва да напуснете това място, защото сте сериозно болна.

Рут погледна Керн.

— Ще поприказваме по този въпрос — каза той. — Аз ще се върна веднага.

— Ще дойда да ви взема след половин час — каза лекарят. — Имате ли топли дрехи и одеяло?

— Имаме само това, което виждате.

— Добре. Ще донеса, като дойда. Ще се върна след половин час.

— Неизбежно ли е? — попита Керн.

— Да. Не може да останете тук в сеното. Няма да ѝ помогне и преместването в стая. Мястото ѝ е в болница, и то веднага.

— Добре — каза Керн. — Трябва да ви кажа обаче какво означава това за нас.

Беер го изслуша и попита:

— Смятате, значи, че ще е невъзможно да я посещавате?

— Да. След два дни всичко ще се разбере и полицията ще бъде длъжна да следи около болницата. Но аз мога все пак да остана тук и да научавам от вас как е тя, за да съобразявам с това бъдещите си действия.

— Ясно. Може да идвате винаги при мен за информация.

— Благодаря. Опасно ли е положението ѝ?

— Може да стане опасно. Безусловно е необходимо да напусне сегашното си убежище.

Лекарят си тръгна. Керн се изкачи бавно по стълбичката. Загубил бе всякаква възможност да чувства.

Бледото лице с тъмни очни орбити се обърна към него в полумрака на ниската стаичка.

— Зная какво ще ми кажеш — прошепна Рут.

Керн кимна.

— Нищо друго не може да се направи. Трябва да сме благодарни, че намерихме този лекар. Сигурен съм, че ще постъпиш безплатно в болницата.

— Да. — Тя гледаше втренчено пред себе си. След това внезапно седна изплашена в постелята. — Господи, а къде ще бъдеш ти, докато аз съм в болницата? И как ще се видим пак? Ти няма да можеш да идваш там, защото ще те арестуват.

Той седна до нея и взе горящите ѝ ръце в своите, за да я успокои.

— Слушай, Рут — каза. — Трябва да сме благоразумни. Аз обмислих всичко. Ще продължавам да се крия тук. Овчарят ми каза, че мога да остана. И ще те чакам. По-добре е да не идвам в болницата. Защото може да се разчуе и да бъда заловен. Но може да сторим нещо друго. Ще идвам всяка вечер пред болницата да поглеждам към прозореца ти. Лекарят ще ми каже къде си. Това ще е един вид посещение.

— По кое време?

— Към девет часа.

— Но тогава е тъмно и аз няма да мога да те видя.

— Мога да идвам само по тъмно, иначе ще бъде опасно. Не бива да се показвам през деня.

— Не трябва да идваш изобщо. Остави ме, всичко ще се оправи.

— Ще идвам. Иначе не мога да понеса раздялата. А сега трябва да се облечеш.

Той намокри кърпата си с вода от кофата, за да измие и изтрие лицето ѝ. Устните ѝ бяха пресъхнали и горяха. Тя облегна лице на ръката му.

— Трябва да обмислим всичко, Рут — каза той. — Ако ме няма, когато оздравееш или ако те изгонят веднага, помоли ги да те изпратят на границата при Женева. Трябва да си пишем до поискване в Женева. Така ще сме сигурни, че ще се видим пак. Ще си пишем до поискване в централната поща в Женева. Ще пишем до поискване и на лекаря, в

случай че ме арестуват. Той ще се погрижи отново да ни свърже. Вече ми обеща това. От него ще научавам как си. Както и ти ще научаваш от него къде съм. По този начин може да сме напълно сигурни, че няма да се загубим.

— Да — прошепна тя.

— Не се тревожи, Рут. Казвам това само ако стане най-лошото. Ако ме заловят. Или ако не ти позволят да излезеш свободно от болницата. Надявам се да те пуснат, без да съобщават на полицията, в такъв случай ще можем да заминем заедно.

— А ако ме открият?

— Могат да те изпратят най-много до границата. Тогава ще те чакам в Женева, в централната поща. — Той я погледна насърчително. — Ето ти малко пари. Скрый ги, защото може да ти потрябват за пътя. — Даде ѝ всички пари, които му бяха останали. — Не казвай в болницата, че имаш пари. Пази ги за после.

Лекарят извика отдолу.

— Бъди смела, Рут — каза Керн и я прегърна.

Тя се притисна до него.

— Ще бъда и ще се видим пак.

— До поискване в Женева, ако се случи нещо. Иначе ще те чакам тук. Всяка вечер ще заставам срещу прозореца, за да ти пожелаая лека нощ.

— Аз ще идвам на прозореца.

— Трябва да си лежиш в леглото. Иначе няма да идвам. Усмихни ми се още веднъж.

— Е — готови ли сте? — извика лекарят.

Тя се усмихна през сълзи.

— Не ме забравяй.

— Как ще те забравя? Нямам нищо друго, освен теб.

Той целуна пресъхналите ѝ устни. Главата на лекаря се мярна през отвора на пода.

— Добре! — каза той. — Но сега вече трябва да вървим.

Помогнаха на Рут да слезе по стълбата и да се качи в колата.

— Ще мога ли да дойда още тази вечер за новини? — попита Керн.

— Разбира се. Тук ли ще останете сега? Да. По-добре е. Може да дойдете да ме видите по всяко време.

Колата потегли. Керн остана на мястото си, докато тя се изгуби от погледа му. Стоеше неподвижен, но чувстваше като че силен вятър го тласка назад.

В осем часа отиде у д-р Беер. Лекарят беше вкъщи и го успокои. Рут все още имаше висока температура, но засега беше въвн от опасност. Изглеждаше, че е обикновено белодробно възпаление.

— Колко време ще продължи?

— Две седмици, ако всичко се развива добре. И една седмица за възстановяване.

— Ами пари? — попита Керн. — Ние сме съвсем без пари.

— Засега е в болницата — засмя се Беер. — По-късно някое благотворително заведение сигурно ще плати разходите.

— А вашият хонорар? — погледна го Керн.

Беер се засмя пак.

— Задръжете си двата франка. Ще мина и без тях. Утре можете да дойдете пак. — Той стана.

— В коя стая е? — попита Керн. — И на кой етаж?

Беер вдигна към носа кокалестия си показалец.

— Почакайте малко... В трийсет и пети номер на втория етаж.

— Кой прозорец?

Беер премигна.

— Вторият отдясно, струва ми се, въпреки че няма смисъл да отивате, защото ще е заспала.

— Нямам намерение да отивам.

— Разбира се — отговори Беер.

Керн попита за пътя до болницата. Намери го лесно и погледна часовника си. Беше десет без четвърт.

Вторият прозорец отдясно беше тъмен. Той зачака.

Никога не бе очаквал, че десет часът може да дойде толкова бавно; най-после видя, че прозорецът изведнъж светна. Развълнувано се взря в светлия правоъгълник. Чел бе някога за предаване на мислите и сега насочваше своите, за да може да ги предаде на Рут. „Дано да оздравее, дано да оздравее!“ — мислеше настойчиво той, без да знае кому се моли.

Вдъхна дълбоко и издиша бавно, защото си припомни, че това дишане има голямо значение според книгата, която бе чел. Стисна пестници и изпъна мишци, повдигна се на пръсти, сякаш ще скочи от земята, и повтаряше шепнешком към светлия правоъгълник:

— Трябва да оздравееш! Трябва да оздравееш! Обичам те!

Светлината угасна и той зърна някаква сянка. „Би трябвало да си стои в леглото“ помисли си, преизпълнен с внезапна радост. Сянката махна с ръка и той ѝ махна. Сетне си спомни, че тя не може да го види.

Огледа се отчаяно да намери улична лампа или каквато и да е светлина, пред която би могъл да застане. Но не видя. Тогава му хрумна нещо. Извади от джоба си кибрита, който бе купил сутринта с двете цигари, драсна една клечка и я вдигна към главата си.

Сянката зад прозореца махна с ръка. Той отвърна предпазливо по същия начин и размаха запалената клечка. След това откъсна още две три клечки от пакетчето и освети с тях лицето си. Рут махна още по-настойчиво с ръка. Направи ѝ знак да се върне в леглото.

Тя поклати отрицателно глава. Той приближи отново клечката до лицето си и започна да кима настойчиво. Но тя не го разбра. Керн видя, че ще трябва да си тръгне, за да я принуди да си легне. Направи няколко стъпки, за да ѝ покаже, че тръгва. После хвърли всички запалени клечки във въздуха. Те паднаха на земята и угаснаха.

Когато стигна до ъгъла, Керн се обърна. Светлината се задържа още миг, след това изчезна. И прозорецът вече изглеждаше по-тъмен от всички останали.

— Моите поздравления, Голдбах! — каза Щайнер. — За пръв път работихте наистина добре. Бяхте спокоен, уверен, без да правите грешки. Посочването на скрития часовник беше наистина първокласно. А това беше действително трудна задача.

Голдбах го погледна признателно.

— Сам не зная как се случи. Просто снощи като че ме обзе някакво вдъхновение. Ще видите, ще ви стана добър помощник. Ще измисля може би и нови хитрости.

Щайнер се засмя.

— Елате да пийнем нещо по този случай. — Той извади едно шише кайсиева ракия и наля две чаши. — Наздраве, Голдбах.

— Наздраве. — Голдбах глътна питието и остави чашата си. — Извинете — каза той, — но съм отвикнал да пия. Бих желал да си отида, ако нямате нищо против.

— Разбира се. Свършихме за днес. Но няма ли да си доизпиете чашката?

— Да, благодаря. — Голдбах я доизпи послушно.

Щайнер му стисна ръка.

— И недейте измисля много хитрувания. Защото ще ме объркате с тях.

— Няма, няма.

Голдбах тръгна бързо по булеварда към града. Беше му леко, сякаш бе разтоварил тежко бреме от плещите си. Но тази лекота беше нерадостна, сякаш костите му бяха изпълнени с въздух, а волята му беше неуловима пара, изложена на силата на всеки подухващ ветрец.

— Тук ли е жена ми? — попита той прислужницата още от вратата.

— Не — отговори момичето със смях.

— Защо се смееш?

— Защо да не се смея? Забранено ли е?

Голдбах я погледна разсеяно.

— Просто не съм очаквал такова нещо — каза той. — Смей се.

Тръгна по тесния коридор към стаята си и се ослуша пред междинната врата. Не чу нищо. Среса грижливо косата, оправи костюма си и почука на вратата, макар да знаеше, че жена му не е в стаята си.

„Може да се е върнала междувременно и момичето да не я е видяло“, помисли си той. Почука пак. Никой не отговори. Той натисна предпазливо дръжката на вратата и влезе. Лампата пред тоалетната масичка светеше.

Погледна я както моряк поглежда фар и си каза: „Сигурно ще се върне скоро, иначе лампата не би светела“.

Той чувстваше вече в пустата си душа, в сивата пепел, пръсната във вените му, че тя няма да се върне. Чувстваше го подсъзнателно, но мисълта му се държеше здраво, с упоритостта на всеки изплашен човек към безсмислените думи като към греда, която ще го спаси от порой. „Сигурно ще се върне, иначе не би оставила лампата да свети...“

Най-после откри, че стаята е изпразнена, четчиците, стъклениците с крем бяха изчезнали от стъклената лавичка пред огледалото, вратичката на гардероба беше полуотворена, за да покаже липсата на светлите рокли, гардеробът зееше със своята черна паст. В стаята беше останало само отслабващо дихание на парфюм, което му причиняваше мъка. Той намери писмото и се почуди тъпо как не го е забелязал досега, защото то беше оставено наред масата.

Поколеба се, преди да го отвори. Знаеше предварително всичко... Защо да го отваря? Най-сетне разкъса плика със забравен фуркет, който му се мярна на стола, и прочете писмото, чиито думи не можеха да преминат през ледената кора около мозъка му, те си оставаха мъртви като изрази от вестник или книга, случайни слова без каквато и да е връзка със самия него. Фуркетът в ръката му беше много по-жив.

Седеше неподвижно, очаквайки страданието. Изненада се, че то не настъпва. Чувстваше само някакво безкрайно униение като унеса преди заспиване след голяма доза бром.

Той стоя дълго така, гледайки втрещено ръцете си, неподвижни като мъртви бели животни, като бледи морски чудовища с пет отпуснати пипала. Тези ръце не бяха вече негови. Никоя част от тялото му не беше вече негова. Това тяло беше чуждо, с втрещен навътре поглед, наблюдаващ вцепеняването, което се проявяваше само с леки потръпвания от време на време.

Най-после той стана и се върна в стаята си. Видя оставените на масата вратовръзки. Извади ножици и започна да ги реже една след друга на правилни ивици. Не пускаше парченцата на пода, а ги събираше внимателно в шепа и после ги нареди на масата в разноцветни купчинки. Внезапно разбра какво прави и прекрати това несъзнателно занимание, като остави ножиците на масата. После изведнъж забрави за тях. Прекоси сковано стаята и седна в един ъгъл. Остана там свит, като търкаше ръце с уморено старческо движение, сякаш му беше студено, но вече не можеше да се стопли.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Точно когато Керн хвърляше последните кибритени клечки нагоре, една ръка хвана рамото му.

— Какво има?

Той трепна, обърна се и видя униформа.

— Нищо — заекна Керн. — Извинете. Това беше само глупава игра, нищо повече.

Полицаят го изгледа внимателно. Не беше същият, който го бе арестувал в дома на Амерс. Керн погледна тревожно към прозореца. Рут не се виждаше вече. Може би не бе забелязала нищо, навън беше много тъмно.

— Наистина се извинявам — каза весело той и се опита да се усмихне безгрижно. — Играех си. Сам виждате, че в това не може да има никаква вреда. Няколко клечки кибрит, с които се опитвах да запала цигара. Понеже не можех да я запала, драснах пет-шест клечки наведнъж и за малко да си изгоря пръстите.

Той се засмя, махна с ръка и се приготви да тръгне. Но полицаят не го пусна.

— Още една минута. Вие не сте швейцарец, нали?

— Защо мислите така?

— Личи си по говора ви. Защо лъжете?

— Не лъжа — отговори Керн. — Просто исках да разбера как отгатнахте веднага.

Полицаят го погледна недоверчиво.

— Може би ще трябва... — промълви той и извади батерийката си. И каза внезапно, със свършено различен тон: — Слушайте, познавате ли хер Амерс?

— Не съм чувал това име — отвърна Керн колкото може спокойно.

— Къде живеете?

— Пристигнах тази сутрин. И мислех да си потърся хотел. Можете ли да ми препоръчате нещо не много скъпо?

— Най-напред ще дойдете с мен. От хер Амерс има официално оплакване срещу лице, което прилича напълно на вас. Най-напред ще проверим тази работа.

Керн тръгна. Той се проклинаше, че не е бил по-внимателен. Полицаят сигурно бе обут с гумени обувки.

Керн бе прекарал една спокойна седмица и сигурно оттам дойде бедата. Започнал бе да се чувства в безопасност. Огледа се бегло, за да види има ли възможност да избяга, но пътят им беше много къс: само след няколко минути стигнаха в участъка.

Полицаят, който го бе изпуснал първия път, пишеше на една маса. Керн се обнадежди.

— Този ли е? — попита полицаят, който го беше въвел.

Първият полицай хвърли бърз поглед към Керн.

— Възможно е. Не съм сигурен. Много тъмно беше.

— Ще отида да повикам Амерс тогава. Той ще го познае.

И излезе.

— Мислех, моето момче — каза първият полицай, — че си заминал отдавна. Работите няма да минат леко сега. Амерс е направил оплакване.

— Не мога ли да избягам пак? — попита бързо Керн. — Знаете, че...

— Немислимо. Единственият изход е през чакалнята, а вашият приятел телефонира оттам... не можете да избягате. Освен това сте попаднали в ръцете на най-безмилостния от нас, който се стреми към повишение.

— Проклятие!

— Да. Защото избягахте веднъж. Трябваше да направя доклад за бягството ви, защото знаех, че Амерс ще разрови тази работа.

— Исусе! — каза Керн и направи стъпка назад.

— Можете да кажете дори и Исусе Христе — забеляза полицаят. — Но това няма да ви помогне този път. Ще получите две седмици.

След няколко минути влезе Амерс. Беше запъхтян от бързане. Острата му брадичка лъщеше.

— Разбира се, че е същият! — каза той. — Безсрамен мошеник.

Керн го погледна.

— Този път няма да се измъкне от ръцете ми, нали? — попита Амерс.

— Не, няма да може — съгласи се полицаят.

— Божията мелница мели бавно — издекламира мазно Амерс, — но много ситно. А стомна, която ходи често за вода, най-последно се счупва.

— Знаете ли, че имате рак на черния дроб? — прекъсна го Керн. Той почти не разбираше какво казва, нито знаеше как му бе хрумнала тази мисъл. Просто бе обезумял от ярост и без да съзнава напълно ясно нещастията си, бе насочил всичките си мисли към единствената цел да засегне по някакъв начин Амерс.

Не можеше да го удари, защото така би увеличил наказанието си.

— Какво? — попита зяпнал от учудване Амерс.

— Типичен случай на рак на черния дроб. — Керн видя, че ударът е попаднал на място. И продължи. — След година ще започнат непоносими болки. Ще имате ужасна смърт. И никой не ще може да ви помогне. С нищо.

— Какво, какво...

— Мелницата на боговете... — изсъска Керн. — Какво казахте? Мели бавно, много бавно.

— Господин полицай — каза Амерс, — моля за закрила от този човек.

— Напишете си завещанието — прекъсна го Керн. — Нищо друго не ви остава. Ще бъдете разяден отвътре.

— Господин полицай — започна Амерс, като се оглеждаше и търсеше закрила, — вие сте длъжен да ме защитите от тези обиди.

Първият полицай го погледна с любопитство.

— До този момент още не ви е оскърбил — каза най-последно той. — Засега изказва само една лекарска диагноза.

— Моля това да се впише в доклада — изкряска Амерс.

— Погледнете само — започна пак Керн, посочвайки с пръст Амерс, който подскочи назад като че бе видял змия. — Оловносива кожа при възбуждане, пожълтели склери на очите — непогрешими признаци. Кандидат за онзи свят. Единственото, което може да сторите, е да се помолите за него.

— Кандидат за онзи свят! — изрева Амерс. — Впишете в доклада, че е казал кандидат за онзи свят.

— И кандидат за онзи свят не е обида — обясни първият полицай с видимо задоволство. — Не може да направите никакво

сериозно оплакване по този повод. Всички сме кандидати за онзи свят.

— Черният дроб вече гние в живото ви тяло. — Керн видя, че Амерс пребледнява изведнъж. И пристъпи към него. Амерс отстъпи назад, сякаш бягаше от сатаната. — Отначало не се забелязва нищо — обясни Керн с тържествуваща ярост. — Едва ли може да се постави диагноза. Признаците се проявяват ясно, когато вече е много късно. Рак на черния дроб, най-бавната и най-ужасна смърт.

Амерс гледаше Керн, без да може да му отговори. Неволно притисна ръка в областта на черния дроб.

— Млъквайте вече! — изкряска с внезапна строгост вторият полицай. — Стига толкова! Седнете ей там и отговаряйте на въпросите ми. Откога сте в Швейцария?

На другата сутрин Керн бе изправен пред околийския съд. Съдията беше пълничък възрастен мъж с кръгло румено лице. Беше много човечен, но не можеше да му помогне. Законът беше ясен.

— Защо не се явихте в полицията, след като сте минал нелегално границата? — попита той.

— Защото щяха да ме изгонят веднага — отвърна уморено Керн.

— Естествено.

— А и в съседната държава би трябвало да се явя незабавно в най-близкия полицейски участък, ако не желая да наруша и тамошните закони. Тогава те пък щяха да ме върнат в Швейцария. От Швейцария ще ме изпратят пак оттатък. И пак обратно в Швейцария. Бих умрял постепенно от глад, движейки се от една митница до друга или лутайки се постоянно между участъците в двете страни. Какво друго ни е останало, освен да нарушаваме законите?

Съдията вдигна рамене.

— Не мога да ви помогна. Длъжен съм да ви осъдя. Най-малкото наказание е четиринайсет дни затвор. Такъв е законът. Създаден е, за да не позволи страната ни да бъде наводнена от бежанци.

— Зная.

Съдията погледна документите си.

— Мога да сторя само едно: да направя предложение пред погорната инстанция да бъдете задържан в арест, а не с присъда в затвор.

— Много ви благодаря — каза Керн, — но това ми е безразлично.

— Съвсем не е безразлично — обясни оживено съдията. — Напротив, това е от голямо значение за вашите граждански права. Ако сте просто арестуван, няма да имате записана присъда. Може и да не ви е минало през ума.

Керн погледна добродушния и неподозиращ измеренията на трагедията му човек. После каза:

— Граждански права ли? Какво ще правя с тях? Аз нямам никакви граждански права. В очите на обществото аз съм сянка, призрак, мъртвец. Какво общо имам аз с гражданските права?

Съдията помълча известно време и най-после каза:

— Но все ще трябва да получите един ден някакви документи. Може би ще подадете молба чрез германското консулство да ви се издадат документи за самоличност.

— Това беше сторено преди година от един чехословашки съд. Молбата бе отхвърлена. Ние не съществуваме вече за Германия, а за другите държави сме само полицейска плячка.

Съдията поклати глава.

— Нима обществото на народите не се е погрижило досега за вас? Вие сте хиляди и съществуването ви трябва да се уреди по някакъв начин.

— Обществото на народите разисква две години дали трябва да ни даде документи за самоличност — отговори търпеливо Керн. — Всяка представена там страна се опитва да ни отхвърли към друга. Това ще продължава вероятно още няколко години.

— А дотогава...

— Дотогава... сам виждате.

— Но, боже мой — каза неочаквано и безпомощно съдията с мекия си швейцарски говор. — Това е ужасен проблем! Какво ще правите?

— Не зная какво ще правим ние, бежанците, изобщо. По-важно е какво ще правя аз.

Съдията изтри с ръка лъскавото си лице и погледна Керн.

— Аз имам син — каза той, — който е почти на вашата възраст. Ако би трябвало да си го представя гонен отвсякъде, без никаква друга вина, освен тази, че се е родил...

— Аз имам баща — каза Керн. — Ако можеше да го видите...

Той погледна към прозореца. Есенното слънце бе огряло спокойно една ябълка, натежала от плод. Навън беше свободата. Навън беше Рут.

— Бих желал да запитам нещо — каза след кратко мълчание съдията. — То не е във връзка с делото ви. Но бих желал все пак да ви задам този въпрос. Вярвате ли още в нещо?

— Да, вярвам в свещения егоизъм. В безсърдечието. В лъжите. В безчовечността.

— От това именно се страхувах. Какво друго може да се очаква?

— И не само в това — отговори спокойно Керн. — Вярвам и в добротата и в другарството, в любовта и съпричастността. Срещал съм ги много по-често от всеки друг, който води спокоен живот.

Съдията стана и заобиколи тежко стола си, за да се озове пред Керн. После промълви:

— Радвам се да чуя тези думи, бих искал да направя нещо за вас!

— Не можете да направите нищо — каза Керн. — И аз съм научил вече нещичко от законите, а имам и приятел, който е специалист в това отношение. Изпратете ме в затвора.

— Ще ви задържа за разследване и ще изпратя делото на погорна инстанция.

— Ако има изгледи за намаление на наказанието — добре. Но ако ще бъде удължено, предпочитам да отида в затвора.

— Ще се погрижа да няма забавяне.

Съдията извади дебел портфейл от джоба си.

— Мога да ви помогна само по този начин — каза неуверено той и извади една сгъната банкнота. — Безкрайно съжалявам, че не мога да сторя нищо повече за вас.

Керн взе парите.

— Това е единствената истинска помощ — отговори той и си помисли: „Двайсет франка. Какво щастие! Ще стигнат на Рут до границата“.

Керн не посмя да ѝ пише. Страхуваше се по този начин да не открият, че и тя е тук, и да я арестуват. Може би щяха да ѝ кажат само

да напусне страната или пък, ако е по късметлийка, да я изгонят от болницата.

Първата вечер беше нещастен, неспокоен и не можа да заспи. Представяше си Рут, легнала в болничното легло, и се пробуди, сънувайки, че я погребват. Сетне се сгуши на нара, обви коленете с ръцете си и остана дълго така. Решил бе да не се поддаде на страха, като същевременно чувстваше, че това безпокойство може да се окаже по-силно от него. „Нощни страхове — помисли си. — Дневните страхове имат разумна основа, но нощните са безгранични.“

Той стана и се заразхожда назад-напред в малката килия, като вдишваше дълбоко. После съблече сакото си и се залови да прави гимнастика. „Не трябва да губя самообладание — помисли си, — иначе е свършено с мен. А трябва да бъда здрав.“ Продължи гимнастическите упражнения и успя най-после да съсредоточи вниманието си върху тях. После си спомни вечерта във виенския участък и студента, който го бе учил на бокс. Усмихна се тъжно и си каза: „Ако не беше този младеж, не бих се държал с Амерс така, както се държах днес. Ако не беше той, ако не беше Щайнер... Ако не беше целият този суров живот... И аз искам да стана суров. Но не за да повалям, а за да се отбранявам.“

Започна да размахва юмруци, като пристъпваше леко на пръсти, нанесе силен удар с десницата си в тъмнината, като се хвърли с цялото си тяло, после още два удара, десен и ляв, два кратки удара, и призрачният образ на Амерс с бялата брадичка се появи внезапно пред него, придавайки на борбата оживление и смисъл. Удряше го по главата и ушите с бързи и тежки удари, удари го съкрушително по сърцето, след това безмилостно под лъжичката, по болния от рак черен дроб. Стори му се, че чува как Амерс пада с охкане на пода. Но това не стигаше. Задъхан от вълнение, Керн караше призрачния си враг да се изправя отново и го удряше систематично, оставяйки за най-накрая, като особена наслада, двата тежки удара по черния дроб. Щом се развидели, той беше толкова изтощен, че се хвърли на леглото и заспа веднага, прогонил всички нощни страхове.

След два дни д-р Беер влезе в килията му. Керн скочи веднага.
— Как е?

— Добре, болестта се развива нормално.

Керн въздъхна с облекчение. После попита:

— Как разбрахте, че съм тук?

— Много лесно. Вие престанахте да идвате при мен. Следователно беше ясно, че сте тук.

— Правилно. Знае ли и тя?

— Да. Когато снощи не сте се явили в ролята си на Прометей, обърнала всичко наопаки, за да влезе във връзка с мен. След час вече знаехме с положителност, че сте тук. Тази глупост с кибритените клечки се оказа фатална.

— Да. Човек мисли понякога, че е много хитър, и тъкмо тогава върши най-голямата глупост. Засега ме осъдиха на четиринайсет дни, но вероятно ще изляза след дванайсет. Ще оздравее ли тя дотогава?

— Не. Или най-малкото, няма да е в състояние да пътува. Мисля, че трябва да я оставим колкото е възможно по-дълго в болницата.

— Разбира се. — Керн помисли малко. — В такъв случай ще трябва да я дочакам в Женева. При всяко положение не бих могъл да я взема със себе си, защото ще бъда изгонен, разбира се.

Беер извади от джоба си едно писмо.

— Донесох ви нещо.

Керн грабна нетърпеливо плика, но го прибра в джоба си без да го отвори.

— Можете да го прочетете още сега — каза Беер. — Аз не бързам.

— Не, ще го прочета по-късно.

— Аз ще се върна в болницата. Ще ѝ кажа, че съм ви видял. Искате ли да ѝ занеса нещо? — Беер извади от джоба си писалка и хартия. — Донесох ги за вас.

— Благодаря. Много ви благодаря. — Керн написа набързо писмото: много е добре. Рут трябва по-бързо да оздравее. Ако го изгонят пръв, ще я дочака в Женева. Всеки ден в дванайсет часа пред централната поща. Беер ще ѝ разкаже подробности.

Той постави в плика дадената му от съдията двайсетфранкова банкнота, залепи го и го подаде на лекаря.

— Ето.

— Не искате ли да прочетете писмото ѝ още сега? — попита Беер.

— Не. Не бързам. Нямам никаква друга работа през целия ден. Беер го погледна учудено. После прибра подадения плик в джоба си.

— Добре. Ще дойда да ви видя пак след два дни.

— Сигурен ли сте?

— Защо да не съм сигурен? — засмя се Беер.

— Да, имате право. Всичко е уредено засега. През следващите дванайсет дни не могат да настъпят никакви изненади. Това е наистина утешителна мисъл.

След като Беер си отиде, Керн извади писмото на Рут. Толкова леко листче хартия с няколко реда на него, помисли си той, а какво щастие! Остави писмото на крайчеца на нара и поднови упражненията си по бокс. Повали отново Амерс и го удари два пъти в бърбреците. „Няма да го оставим да ни повали!“, каза Керн на писмото и удари с дясната си ръка Амерс в брадата и го стовари на пода. След това си почина за минута, продължавайки разговора си с писмото. Едва следобед, почти на мръкване, той го отвори и прочете първите редове.

На всеки час прочиташе по малко. Докато се стъмни съвсем, беше стигнал вече до подписа. Писмото беше свидетелство за опасенията на Рут, любовта и смелостта ѝ. След това скочи, за да продължи борбата си с Амерс. Трябва да се признае, че в тази борба нямаше спортменство. Амерс получаваше удари по ушите, ритници и най-после и брадата му дори бе изскубана изцяло.

Щайнер беше събрал багажа си. Искаше да мине във Франция, в Австрия ставаше опасно, аншлусът с Германия беше вече въпрос на дни. А Пратерът и предприятието на директора Поцлох се готвеха за дългия зимен сън.

Поцлох улови Щайнер за ръка.

— Ние, пътешествениците, сме свикнали с раздялата. Защото знаем, че все ще се срещнем някъде отново.

— Разбира се.

— Добре. — Поцлох намести очилата си. — Приятно зимуване тогава. Аз ненавиждам прощални разнежвания.

— Както и аз — отговори Щайнер.

— Знаете ли — примигна Поцлох, — това е просто въпрос на навик. Когато човек се е срещал и разделял като мен с толкова много хора, свиква с всичко. Като че отивате от стрелбището при въртележките.

— Прекрасно сравнение. От стрелбището към въртележките... И от въртележките към стрелбището... Великолепно сравнение!

Поцлох се усмихна на тази похвала.

— Между нас казано, Щайнер, знаете ли кое е най-ужасното нещо? Най-ужасното е, че в края на краищата всичко става навик. — Той бутна пак очилата на носа си. — И така наречените възторзи дори.

— И войната дори — каза Щайнер.

— И страданието. И смъртта. Познавам човек, който загуби четири жени в разстояние на десет години. Сега има пета, която се е разболяла. Излишно е да ви казвам, че той търси вече шеста. Въпрос на навик.

— Освен когато се отнася за собствената ни смърт.

Поцлох прогони тази мисъл и махна с ръка.

— Човек никога не вярва истински в нея, Щайнер. Дори по време на война. Иначе не би имало войни. Всеки мисли, че ще се отърве някак. Прав ли съм?

Той наведе глава на една страна и погледна Щайнер. Щайнер кимна весело. Поцлох подаде отново ръка.

— Довиждане, значи. Трябва да отида до стрелбището, за да видя дали са опаковали добре сребърния сервиз.

— Довиждане. Аз пък ще отида до въртележките.

Поцлох се усмихна и си тръгна.

Щайнер тръгна към фургона. Изсъхналите листа шумяха под стъпките му. Нощта висеше безмълвно и равнодушно над гората. Откъм стрелбището се чуваше звъntenето на чуковете. Няколко лампи се люлееха покрай полуразглобената въртележка.

Щайнер отиваше да се сбогува с Лило. Тя щеше да остане във Виена. Нейните документи за самоличност и разрешително за работа бяха валидни само за Австрия. Но тя не би тръгнала с него, дори да беше възможно.

С Щайнер бяха случайни другари, събрани по волята на съдбата — и двамата знаеха това.

Лило нареждаше трапезата в циганския фургон. Тя се обърна, щом го видя, и каза:

— Имаш писмо.

Щайнер го взе и погледна марките.

— От Швейцария е. Предполагам, че е от нашето момче.

Той скъса плика, прочете писмото и каза:

— Рут е в болница.

— Какво ѝ е? — попита Лило.

— Възпаление на дробовете. Но изглежда, че не е нещо сериозно. Били в Муртен. Малкият ѝ давал всяка вечер светлинни знаци през прозореца. Ще ги срещна може би, ако мина през Швейцария.

Щайнер прибра писмото във вътрешния си джоб.

— Надявам се, че малкият ще съумее да нареди работите, за да се намерят отново.

— Ще успее — каза Лило. — Много е научил вече.

— Да, но все пак.

Щайнер искаше да обясни на Лило, че ще е трудно за Керн, когато Рут бъде изписана от болницата и изпратена под стража до границата. После се досети, че самите те се виждат тази вечер за последен път и ще е по-добре да не говори за хора, които се надяват да останат завинаги заедно или поне да се срещнат пак.

Той отиде към прозорчето и погледна навън. Работниците опаковаха под светлината на карбидни лампи лебедите, конете и жирафите от въртележката и ги завиваха в сиви платнища. Животните бяха изправени или положени на земята като че някаква бомба неочаквано бе разрушила щастливия им съвместен живот. Двама работници седяха в една откачена гондола и пиеха бира направо от бутилките. Бяха захвърлили палтата и шапките си на рогата на един бял елен, облегнат до някакъв сандък с широко разтворени крака, сковани сякаш във вечен бяг.

— Ела — обади се Лило зад него. — Вечерята е готова. Пригответи ти пирожки.

Щайнер се обърна и я прегърна.

— Вечеря! — каза той. — Пирожки! За скитници като нас съвместното хранене замества домашното огнище и родината, нали?

— Има и нещо друго. Но ти не го знаеш. — Тя помълча. — Не го знаеш, защото не можеш да плачеш и не разбираш какво значи да тъгуваш заедно с някого.

— Права си. Не зная — отговори Щайнер. — Ние не сме тъгували често, Лило.

— Не. Ти не си тъгувал. Ти си или сърдит, или равнодушен, смееш се или си обзет от онова, което наричаш смелост. Но то не е смелост.

— А какво е, Лило?

— То е само страх да се отдадеш на чувства. Страх от сълзи, страх, че няма да приличаш на мъж. Мъжете в Русия плачат, но това не им пречи да са храбри мъже. Ти никога не си разкрил сърцето си.

— Не — каза Щайнер.

— Какво чакаш?

— Не зная. И не искам да зная.

Лило го погледна внимателно.

— Ела да ядем — каза най-после тя. — Ще ти дам хляб и сол, както правим в Русия, и ще те прекръстя, преди да тръгнеш. О, неотменна мъка! Сигурно ще ми се смееш.

— Не, няма да се смея.

Тя остави чинията с пирожки на масата.

— Седни при мен, Лило.

Лило поклати глава.

— Днес ще ядеш сам. Аз ще ти прислужвам и ще ти подавам яденето. Това е последната ти вечеря тук.

Тя остана права, като му подаваше пирожките, хляба, месото и краставичките. Наблюдаваше го как се храни и му приготви мълчаливо чай. Движеше се безшумно в малкия фургон с едри крачки като пантера, вече свикнала с тясната си клетка. Наряза му месото с нежните си, изгорели от слънцето ръце, а лицето ѝ имаше сериозно и загадъчно изражение. На Щайнер изведнъж му се стори, че вижда пред себе си образ от Стария завет.

Той стана и си взе багажа. Тъй като вече имаше паспорт, бе сменил раницата си с чанта. Отвори вратата, слезе по стъпалата и остави чантата си отвън. После се върна.

Лило седеше до масата, облегнала глава на ръката си. Очите ѝ бяха пусти, сякаш не виждаха нищо, сякаш тя бе останала вече сама. Щайнер отиде до нея.

— Лило...

Тя се раздвижи и го погледна. Изразът в очите ѝ се промени.

— Лошо нещо е заминаването — каза той.

Тя кимна и го прегърна.

— Без теб ще бъда наистина съвсем сама.

— Къде ще отидеш?

— Не съм решила още.

— Ти си в безопасност в Австрия. Дори ако дойдат германците.

— Да.

Тя го погледна настойчиво. Очите ѝ бяха дълбоки, блестяха.

— Лошо е, Лило — прошепна Щайнер.

— Да.

— Знаеш ли защо?

— Зная, както и ти знаеш защо е лошо за мен.

Те продължиха да се гледат.

— Странно — каза Щайнер, — че ни разделя само малко време и живот. Всичко друго ни свързва.

— Цяла вечност, Щайнер — отвърна тихо Лило, — цяла вечност и целият ни живот...

Щайнер кимна. Лило скри лице в ръцете си и изрече няколко думи на руски. После му подаде парче хляб с малко сол.

— Изяж го, щом тръгнеш. За да можеш да намериш хляб без грижи в чуждите страни. А сега сбогом.

Щайнер се наведе да я целуне. Но когато я погледна, не дръзна да го стори.

— Тръгвай — каза тихо тя. — Тръгвай...

Той тръгна през гората. След малко се обърна. Палатките бяха изчезнали в нощта, където нямаше нищо друго, освен безкраен шепнещ мрак, а в светлото правоъгълниче на далечна отворена врата — малка фигурка, която не махаше с ръка за сбогом.

ГЛАВА ПЕТНАЙСЕТА

След две седмици Керн отново бе отведен в околийския съд. Пълният съдия, с лице като на ябълка, го погледна тъжно.

— Имам лоши новини за вас, господин Керн...

Керн се подготви. „Четири седмици — помисли той. — Надявам се, че няма да са повече от четири. Ако е необходимо, Беер сигурно ще успее да задържи дотогава Рут в болницата.“

— Молбата във ваша полза до по-горната инстанция е отхвърлена. Много време сте били в Швейцария. Постъпката ви не може да се сметне за последица от отчаяние. Освен това имаме и онази случка с полица. Осъден сте на четиринайсет дни затвор.

— Още четиринайсет дни ли?

— Не. Всичко четиринайсет дни. Предварителното задържане ви се зачита.

Керн въздъхна дълбоко.

— Ще бъда освободен днес значи.

— Да. Трябва да помните само, че сте прекарали това време в затвор, а не в арест. Единствената неприятност е, че ще имате в досието си бележка, че сте били затварян.

— Ще го понеса много лесно.

Съдията го погледна.

— По-добре би било да не сте в списъка на затворниците. Но нямаше възможност да се избегне това.

— Още днес ли ще ме изгонят? — попита Керн.

— Да. През Базел.

— През Базел ли? За Германия? — Керн се огледа нетърпеливо. Готов беше да скочи веднага през прозореца и да избяга. Чувал бе за изгонени в Германия емигранти. Най-вече бежанци, наскоро дошли оттам.

Прозорецът бе отворен, а стаята на съдията беше на партера. Навън грееше слънце. Клоните на ябълката се огъваха от вятъра, зад тях имаше плет, който можеше лесно да прескочи, а зад него беше свободата.

Съдията поклати глава.

— Ще ви изпратят във Франция, не в Германия. Базел е едновременно на френската и на германската граница.

— Не могат ли да ме изгонят през Женева?

— Не, за жалост. Базел е най-близкото място. Имаме изрични заповеди в този смисъл. Женева е много по-далече.

Керн помълча за миг.

— Сигурно ли е, че ще ме предадат във Франция?

— Напълно сигурно.

— Не препращат ли арестуваните без документи в Германия?

— Не са препратили никого в Германия, доколкото зная. Това би могло да се случи в някое крайгранично селище. Но не съм чувал такова нещо и за тези места дори.

— Сигурно ли е, че някоя жена без документи няма да бъде върната в Германия?

— Напълно сигурно. Във всеки случай аз няма да сторя такова нещо. Защо питате?

— Без никакви особени съображения. Просто защото понякога срещам жени без документи. А за тях всичко е много по-тежко. Затова ви запитах.

Съдията намери между книжата си един документ.

— Ето заповедта за изгонването ви. Вярвате ли сега, ще ви отведат във Франция?

— Да.

Съдията прибра пак документа в папката си.

— Вашият влак тръгва след два часа.

— Абсолютно невъзможно ли е да ме изпратят за Женева?

— Абсолютно. Бежанците струват много скъпо на нашите железници. Има строго нареждане да се изпращат до най-близката граница. В случая не мога да ви помогна с нищо.

— А ако платя сам пътя си?

— Да. Тогава е възможно. Искате ли да го сторите?

— Не. Нямам средства. Попитах само.

— Не разпитвайте много — каза съдията. — Всъщност вие трябва да платите разносните си и до Базел, ако имате пари. Но аз се въздържах да ви разпитвам. — Той стана. — Сбогом. Желая ви всичко

добро и се надявам, че ще се наредите добре във Франция. Надявам се също, че положението скоро ще се промени.

— Може би. Иначе би било най-добре да се обесим още сега.

Керн вече нямаше възможност да влезе във връзка с Рут. Беер беше идвал миналия ден и му бе казал, че тя трябва да остане още една седмица в болницата. Той реши да пише на лекаря, щом стигне на френската граница. Сега знаеше най-важното: че Рут не ще бъде изпратена в никакъв случай в Германия. И че ако има пари за път, може да бъде заведена в Женева.

След два часа дойде да го вземе цивилен полицаи.

Тръгнаха за гарата, Керн носеше чантата си. Беер му я беше купил и донесъл миналия ден.

Минаха край една гостилничка. Прозорците ѝ бяха широко разтворени. Няколко души свиреха на цитри бавен селски танц, а двама мъже в алпийски костюми пееха до прозореца тиролски песни.

Те се бяха прегърнали и се люшкаха в такт с музиката. Цивилният полицаи се спря. Един от двамата тиролски певци, тенорът, млъкна и се обърна към полицаия:

— Къде беше толкова време, Макс? Всички те чакаме.

— По работа — отговори полицаият.

Певецът погледна презрително Керн.

— Каква гадост! — изрева той с неочаквано дълбок глас. — Нашият квартет отива по дяволите, значи, тази вечер!

— Нищо подобно! Ще се върна след двацет минути.

— Сигурен ли си?

— Да, сигурен съм.

— Добре. Трябва да научим още тази вечер този тиролски дует. Разбра ли? Да не се простудиш.

— Няма.

Продължиха пътя си.

— Няма да ме придружите до границата значи? — попита след малко Керн.

— Не. Имаме ново изобретение.

Пристигнаха на гарата. Полицаият намери кондуктора.

— Ето го — каза той и посочи Керн, после даде на кондуктора заповедта за изгонването. — Приятно пътуване, господине — каза неочаквано любезно и си тръгна.

— Елате с мен.

Кондукторът поведе Керн към кабинката на спирача в един от товарните вагони.

— Влезте.

В малката кабинка имаше само една дървена пейка.

Керн сложи чантата си под нея. Кондукторът заключи вратата отвън.

— Ще ви пуснат в Базел.

Той изчезна по слабо осветения перон. Керн погледна прозорчето на кабинката. Пробва предпазливо дали ще може да се промъкне през него. Невъзможно. Прозорчето беше много тясно. Влакът потегли след няколко минути. Осветените чакални се изнизаха с празните си маси и безсмислени светлини. Дежурният ръководител движение бе погълнат от тъмнината заедно с червената си фуражка. Няколко криви улички, площад с чакащи автомобили, малко кафене, където неколцина закъснели посетители играеха карти — и градът изчезна.

Керн седна на дървената пейка. Сложи крака върху чантата си. Притисна ги Един до друг и загледа през прозореца. Нощта беше тъмна, тайнствена и ветровита и той изведнъж се почувства много нещастен.

В Базел го чакаше полицаи, който го отведе веднага на митницата. Дадоха му вечеря. След това друг полицаи го заведе с трамвай до Бурфелден. Минаха в тъмнината през еврейски гробища, а после през тухларница и се отделиха от главното шосе.

След малко полицаят спря.

— Карай сега право напред.

Керн продължи. Знаеше приблизително къде се намира и тръгна към Сен Луи. Не направи никакъв опит да се скрие, все едно му бе дали ще го задържат веднага. Понеже все пак сбърка посоката, пристигна в Сен Луи едва на размъване. Яви се веднага във френската полиция и обясни, че е бил изгонен от Базел миналата нощ. Трябваше да избегне ново затваряне, а това можеше да стане само ако се явява

всеки ден в полицията или митницата. В такъв случай не подлежеше на никакво наказание и можеха само да го изгонят.

В полицията го задържаха целия ден. Вечерта го изпратиха в митницата.

Там имаше двама души. Единият пишеше на масата. Другият се бе изтегнал на пейка до печката. Пушеше цигари от силен алжирски тютют и поглеждаше от време на време към Керн.

— Какво имаш в тази чанта? — запита след малко той.

— Някои лични вещи.

— Отвори я.

Керн отвори чантата. Митничарят стана и пристъпи равнодушно. После се наведе любопитно към чантата.

— Тоалетна вода, сапун, парфюм. Я гледай! От Швейцария ли донесе всичко това?

— Разбира се.

— Сигурно няма да ме убеждаваш, че всичко това е за лична употреба?

— Не. Продавам го.

— Ще трябва да платиш мито тогава — заяви митничарят. — Изпразни чантата! Тези глупости — той посочи иглите, връзките за обуца и другите дреболии — ще пусна така.

Керн помисли, че сънува.

— Мито ли? — попита той. — Ще трябва да платя мито?

— Разбира се. Не си дипломатически куриер, нали? Да не си въобразяваш, че аз ще ти купя флакончетата? Донесъл си във Франция стока, подлежаща на обмитяване.

Митничарят потърси таблицата и започна да преглежда колонката ѝ.

— Но аз нямам пари — каза Керн.

— Нямаш пари ли? — Митничарят сложи ръце в джобовете си и започна да се люлее от коленете нагоре. — Добре, тогава просто ще конфискуваме вещите ти. Дай ги!

Керн продължаваше да стои клекнал на пода, като държеше с две ръце чантата си.

— Аз не съм влязъл доброволно във Франция — каза той. — И се представих в полицията, за да мога да се върна пак в Швейцария. Няма защо да плащам никакво мито.

— Я гледай! Ти ли ще ме учиш?

— Остави момчето, Франсоа — каза другият митничар, който пишеше на масата.

— И дума да не става! Не виждаш ли какъв многознаещ шваба е! Като цялата им пасмина. Хайде, давай флакончетата!

— Аз не съм шваба — каза Керн.

В същото време влезе трети митничар. Керн видя, че е началник на двамата.

— Какво има? — запита кратко той.

Митничарят му обясни. Инспекторът погледна внимателно Керн. После запита:

— Веднага ли се явихте в полицията?

— Да.

— И искате да се върнете в Швейцария?

— Да. Затова съм дошъл тук.

Инспекторът размисли. Най-после реши:

— Той не е виновен тогава. Не е контрабандист. Самият той е контрабандна стока. Изпратете го обратно в Швейцария. И приключете въпроса.

Инспекторът излезе.

— Видя ли, Франсоа? — каза митничарят на масата. — Какъв смисъл има да се ядосваш постоянно? Опасно е за кръвното ти налягане.

Франсоа не отговори. Само погледна сърдито Керн.

Керн издържа погледа му. След това се сети внезапно, че се е разправял на френски и благослови мълчаливо руския професор от виенския затвор.

На другата сутрин пак беше в Базел. Сега промени тактиката си. Не отиде веднага в полицията. Нямаше да му се случи нищо лошо, ако не се яви там до вечерта, а разполагаше и с Биндеровия списък с базелски адреси. Тук имаше много повече емигранти, отколкото където и да е другаде в Швейцария, но той въпреки това реши да се опита да спечели нещо.

Най-напред започна със свещениците. Сигурен беше, че те няма да го издадат. Първият направо го изгони. Вторият му даде сандвич, третият — пет франка.

Керн продължи по списъка и понеже съдбата го покровителстваше, до обяд успя да спечели седемнайсет франка. Постара се да се отърве от парфюма и тоалетната вода, за да не се разправя пак с Франсоа, ако се видят отново. Това не стана при духовниците, но успя на другите адреси. Следобед вече беше спечелил двайсет и осем франка. Влезе в една католическа църква. Тя беше отворена и беше най-спокойното място за почивка. Прекарал беше две безсънни нощи подред.

Църквата беше празна и полутъмна. Миришеше на свещи и тамян. Керн седна на една скамейка, за да пише на д-р Беер. В писмото сложи малко пари за Рут. След това затвори плика и го пхна в джоба си. Чувстваше се много уморен.

Отпусна се бавно на молитвения чин и облегна глава на парапета. Искаше само да си почине малко, но заспа.

Когато се събуди, не можа да разбере къде е. Примигна пред слабата червеникава светлина на вечно горящото кандило и малко по малко се опомни. След това трепна от звука на нечии стъпки.

По пътеката бавно се приближаваше свещеник в черно расо.

Спря до него и го погледна. Керн скръсти благоразумно ръце.

— Нямах намерение да ви безпокоя — каза свещеникът.

— Тъкмо се канех да си тръгвам — отговори Керн.

— Видях ви от сакристията. От два часа сте тук. Изглежда се молехте?

— Да, молех се наистина — каза Керн малко изненадан.

— Май не сте оттук — каза свещеникът с очи чантата му.

— Не. — Керн го погледна. Външността на свещеника вдъхваше доверие. — Бежанец съм. Тази нощ трябва да прехвърля границата. А в чантата нося това, което продавам.

От следобедната продажба му бе останало едно флаконче тоалетна вода и той бе обзет внезапно от странното хрумване да я продаде на свещеника в черквата. Беше невероятно, но Керн бе свикнал с най-невероятното.

— Имам много хубава и евтина тоалетна вода — каза той. — Останало ми е само едно флаконче.

Готвеше се да отвори чантата, но свещеникът го спря.

— Вярвам ви. Но да не заприличваме на търгащите в храма. Радвам се, че се молихте толкова дълго. Елате с мен в сакристията.

Имаме малък фонд за изпаднали в нужда вярващи.

Керн получи десет франка. Почувства се малко засрамен, но не за дълго. Тези пари щяха да покрият част от пътните разноски до Париж за него и за Рут. „Нещастieto ми трябва да е свършило вече“, помисли той.

После се върна в църквата, за да се помоли вече истински. Но не знаеше точно на кого. Той беше протестант, баща му — евреин, а сега бе коленичил в католическа църква. Каза си, че в тези времена на небето сигурно е голяма бъркотия, но предположи, че молитвата му ще намери правия път.

Вечерта взе влака за Женева. Изпитваше необяснимото предчувствие, че Рут може да е била изписана по-рано от болницата.

Пристигна сутринта, остави чантата си на гарата и се яви в полицията, където обясни, че току-що е изгонен от Франция. Понеже имаше заповед за изгонването му от Швейцария, издадена само преди два дни, в полицията му повярваха, задържаха го до вечерта и го прехвърлиха през границата към Колини.

Той се яви веднага във френската митница.

— Влизай — каза един сънлив чиновник. — Има още един вътре. Ще ви изпратим обратно към четири часа сутринта.

Керн влезе в помещението.

— Фогт! — извика изненадано той. — Какво те носи тук?

Фогт вдигна рамене.

— Продължавам да обсаждам швейцарската граница.

— Оттогава ли? Откакто те заведоха до люцернската гара?

— Оттогава. — Фогт не беше добре. Кожата му приличаше на сива хартия. — Не ми върви — оплака се той. — Не успях да вляза в затвора, а нощите станаха вече толкова студени, че няма да изтрая дълго.

Керн седна до него.

— Аз бях в затвора — каза той. — И се радвам, че излязох. Такъв е животът.

Един полицаи им донесе хляб и червено вино. Хапнаха, след това легнаха да поспят на пейката. В четири часа сутринта ги събудиха

и откараха до границата. Беше още съвсем тъмно. Узрелите жита светлееха покрай шосето.

Фогт потрепери от студ. Керн съблече пуловера си и му го даде.

— Облечи го. На мен не ми е студено.

— Сигурен ли си?

— Да.

— Защото си млад — каза Фогт и навлече пуловера. — Ще го задържа два часа, докато изгрее слънце.

Разделиха се недалеч от Женева. Фогт възнамеряваше да проникне по-навътре в Швейцария през Лозана. Близо до границата все го връщаха назад и той не успяваше да влезе в затвора.

— Задръж пуловера — каза му Керн.

— И дума да не става! Такова нещо е цяло богатство сега.

— Аз имам още един. Подарък от един свещеник във виенския затвор. В чантата ми в гардероба на женевската гара.

— Наистина ли?

— Разбира се. Син пуловер с червена ивица. Вярваш ли ми сега?

Фогт се усмихна и извади книжка от джоба си.

— Вземи това в замяна.

Бяха поемите на Хьолдерлин.

— На теб ще ти е много по-тежко без тях — каза Керн.

— Ни най-малко. Зная повечето наизуст.

Керн пристигна в Женева. Поспа два часа в църквата и в дванайсет часа застана пред централната поща.

Знаеше, че Рут не може да дойде толкова скоро, но все пак почака до два часа. После прегледа Биндеровия списък с адресите. Съдбата и този път се оказа добра към него. До вечерта спечели седемнайсет франка. И отиде в полицията.

Беше събота вечер. В участъка беше пълно. В единайсет часа доведоха двама пияни. Те повръщаха и изцапаха цялото помещение, след това запяха. Към един часа бяха вече петима.

В два доведоха и Фогт.

— Това е някаква лоша шега — каза тъжно той. — Но все едно, поне сме заедно.

След един час ги изведоха. Нощта беше студена. Звездите мигаха безкрайно далечни в тъмното небе. Полумесецът светеше като разтопено злато.

Полицаят спря.

— Ще свиете вдясно, после...

— Зная — прекъсна го Керн. — Този път ми е добре познат.

— Късмет тогава.

Тръгнаха по тясната ивица ничия земя между двете граници.

Противно на очакванията им, тази нощ не ги върнаха обратно, а ги закараха в околийското управление. Нахраниха ги, написаха дознание и ги върнаха на следващата вечер.

Беше ветровито и облачно. Фогт беше много уморен. Почти не говореше и изглеждаше смазан. След като минаха границата, спряха да починат в една купа сено.

Фогт спа до сутринта като мъртвец.

Пробуди се при изгрев-слънце. Не мръдна, само отвори очи. Тази слаба неподвижна фигура, загъната в тънкото горно палто, тази човешка развалина с големи, спокойни, широко разтворени очи, се стори безкрайно трогателна на Керн.

Намираха се на малка височинка, откъдето се виждаха градът и езерото, облени с лунна светлина. В светлия въздух се издигаше дим от къщи, пробуждащ спомен за топлота, сигурност, легла и закуска. Слънцето искреше по набръчканата повърхност на езерото. Фогт наблюдаваше спокойно как поглъща леките блуждаещи мъгли, а белият лоб на Монблан изниква постепенно между разкъсаните облаци, сияещ като светлите стени на недостижим небесен Йерусалим.

Към девет часа тръгнаха отново. Влязоха в Женева и поеха край езерото. След малко Фогт спря.

— Погледни! — каза той.

— Какво?

Фогт посочи величествена сграда в просторен парк. Огромната постройка сияеше на слънцето като крепост на сигурен и добре подреден живот. Великолепният парк блестеше от позлатата на есента. Пред широкия вход имаше дълги редици автомобили, а множество усмихнати хора влизаха и излизаха от него.

— Чудесно — каза той. — Сякаш швейцарският император живее тук.

— Не знаеш ли какво е това?

Керн поклати глава.

— Това е сградата на Обществото на народите — каза с тъжна насмешка Фогт.

Керн го погледна учудено. Фогт кимна.

— Това е мястото, където от години разискват нашата съдба, дали трябва да ни дадат документи за самоличност и да ни признаят за човешки същества или не.

Един открит кадилак се отдели от редицата коли и тръгна към изхода. Вътре имаше няколко елегантни младежи, между които и девойка в скъпо кожено палто. Тя се засмя и махна с ръка към втора кола, уговаряйки точно къде ще обядват край езерото.

— Да — каза най-после Фогт. — Разбра ли сега защо им трябва толкова много време?

— Да — отговори Керн.

— Безнадеждно, нали?

Керн вдигна рамене.

— Тези хора не бързат много, както ми се струва.

Един портиер се приближи, и огледа с подозрение Керн и Фогт.

— Чакате ли някого?

Керн поклати отрицателно глава.

— Какво желаете тогава? — попита вратарят.

Фогт погледна Керн. Уморена, насмешлива искра блесна в погледа му.

— Нищо — обърна се той към вратаря. — Ние сме туристи. Най-обикновени поклонници по Божията земя.

— В такъв случай е по-добре да не се спирате — каза портиерът, като ги помисли за опасни анархисти.

— Да — каза Фогт. — И аз мисля, че ще е по-добре.

Тръгнаха по улица „Монблан“, спираха да погледнат витрините. Фогт спря пред един бижутериен магазин.

— Тук ще ти кажа сбогом.

— Къде отиваш сега? — попита Керн.

— Не особено далеч. Влизам в магазина.

Керн не разбра. Погледна през стъклото към елмазите, рубините и изумрудите, наредени върху сивото кадифе.

— Не вярвам да сполучиш — каза той. — Всеизвестно е, че бижутерите са коравосърдечни, може би защото постоянно си имат работа с камъни. И не дават никому нищо.

— Не очаквам да ми дадат нещо. Влизам просто да открадна.

— Какво? — Керн го погледна недоверчиво. — Сериозно ли говориш? Това е невъзможно при твоето положение.

— Именно затова го върша.

— Не разбирам — каза Керн.

— Ей сега ще разбереш. Внимателно съм обмислил всичко. Това е единствената ми възможност да преживея зимата. Ще ме осъдят най-малко на два месеца. Нямам друг избор. В ужасно положение съм. Още няколко седмици скитане по границата ще ме довършат. Трябва да постъпя така.

— Но... — започна Керн.

— Зная всичко, което ще ми кажеш. — Лицето на Фогт изведнъж се отпусна, сякаш нишките, които го крепяха досега, се разкъсаха внезапно. — Не мога да продължавам... — прошепна той. — Сбогом.

Керн видя, че е безполезно да говори повече. Само стисна ръката му.

— Надявам се, че скоро ще се съвземеш.

— И аз се надявам. Тукашният затвор е много хубав.

Фогт почака, докато Керн отmine, после влезе в магазина. Керн спря на ъгъла и започна да наблюдава вратата, като се преструваше, че чака тролей. След малко видя един младеж, който изхвърча навън и скоро се върна с полицай. „Надявам се, че ще намери най-последно малко почивка“, помисли си той и тръгна.

Недалеч от Виена Щайнер намери кола, която го откара до границата. Не искаше да показва паспорта си на австрийските митничари, затова слезе и продължи пеш към границата. Към десет часа вечерта се представи в митницата и каза, че току-що е изгонен от Швейцария.

— Добре — каза стар митничар с брада на Франц-Йосиф. — Свикнали сме с тази работа. Утре сутринта ще те изпратим обратно. А сега си намери някъде да поседнеш.

Щайнер седна отвън пред митницата и запуши. Беше съвсем тихо. Дежурните митничари дремеха. От време на време минаваше някоя кола. След около час митничарят с брадата излезе.

— Кажи ми австриец ли си? — обърна се той към Щайнер.

Щайнер се разтревожи веднага. Той бе зашил паспорта в шапката си. И попита равнодушно:

— Защо мислиш така? Нямах да съм бежанец, ако бях австриец.

Митничарят удари с ръка челото си, така че сребрилата му брада потрепери.

— Разбира се, разбира се! Колко неща забравя човек! Попитах те само защото си казах, че ако си австриец, ще знаеш да играеш тарок.

— Зная да играя тарок. Научих го през войната. По едно време бях в австрийска дивизия.

— Великолепно! Великолепно! — Император Франц-Йосиф го потупа по рамото. — Та ти си почти наш сънародник! Какво ще кажеш? Ще се присъединиш ли към нас? Тъкмо се нуждаем от още един партньор.

— Разбира се.

Влязоха вътре. След един час Щайнер бе спечелил вече седем шилинга. И то без да мами като комарджията Фред, а съвсем почтено. Но играеше толкова по-добре от митничарите, че печелеше винаги, когато имаше добра карта.

В Единайсет часа вечеряха. Митничарите казаха, че това им е закуската, защото бяха дежурни до осем часа сутринта. Закуската беше обилна и вкусна. След това продължиха играта. Австрийските митничари играеха с отчаяна смелост против него. Към осем часа се обръщаха вече един към друг на име. Към три часа си говореха на ти. Към четири бяха толкова близки, че изразите „кучи син“, „дяволско изчадие“ „муле“ вече не се смятаха за обида, а бяха спонтанни изрази на учудване, възхищение и обич.

Към пет часа влезе дежурният митничар.

— Деца — каза той, — крайно време е да прехвърлим Йозеф през границата.

Настъпи мълчание. Всички погледи се обърнаха към натрупаните пред Щайнер пари. Пръв заговори император Франц-Йосиф.

— Спечеленото си е спечелено — каза примирено той.

— Добре ни оскуба. А сега ще отлети като лястовица наесен, негодникът!

— Падаха ми се хубави карти — възрази Щайнер. — Невероятно хубави карти.

— Съвсем вярно — каза тъжно император Франц-Йосиф. — Имаше много хубави карти. Утре и ние може да имаме хубави карти. Но ти няма да си вече тук. Това е малко несправедливо.

— Вярно. Но как да намериш справедливост на този свят, братко?

— Справедливостта между картоиграчите е в обстоятелството, че този, който печели, трябва да даде на другите възможност за реванш. Ако спечели пак, няма какво да се каже вече. Но така... — Император Франц-Йосиф вдигна отчаяно лице.

— Така не е много задоволително.

— Деца — каза Щайнер, — това да ви е грижата! Вие ще ме изгоните през границата, утре вечер швейцарците ще ме върнат и аз ще ви дам възможност за реванш.

Император Франц-Йосиф изплеска с ръце.

— Ето как ще стане! — извика облекчено той. — Не можехме да ти предложим сами такова нещо, защото сме държавни чиновници. Можем да играем на карти с теб. Това не е забранено. Но не можем да те насърчаваме да минеш обратно границата. Друга работа е, ако дойдеш сам.

— Ще дойда — каза Щайнер. — Можете да разчитате на мен.

Той се представи на швейцарския граничен пост и каза, че иска да се върне още същата нощ в Австрия.

Швейцарците не го изпратиха в полицейския участък, а го задържаха на границата. Беше неделя. Непосредствено до митницата имаше малка гостилничка. Тя беше пълна следобед; но след осем вечерта утихна.

Няколко свободни митничари седяха в голямата зала. Бяха ходили на гости у приятели, а сега започнаха да играят жас. Още преди да се усети какво става, Щайнер се озова между тях.

Швейцарците бяха чудесни играчи. Имаха железни нерви и невероятен късмет. До десет часа бяха взели осем франка от Щайнер.

Към полунощ бе успял да си върне пет. Но към два часа, когато гостилничката затваряше, бе загубил тринайсет франка.

Швейцарците го почерпиха две големи чаши ракия.

Той се нуждаеше от тях, защото нощта беше студена, а щеше да гази Рейн.

На отсрещната страна зърна една черна сянка, която се очертаваше на небосвода. Беше император Франц-Йосиф. Луната зад него осветяваше главата му като сияние на светец.

Щайнер се подсуши. Зъбите му тракаха. Той изпи остатъка от ракията, която швейцарците му бяха дали, и се облече. След това се приближи към самотната фигура.

— Къде беше досега? — посрещна го Франц-Йосиф. — Чакам те тук от един часа. Опасявахме се да не загубиш пътя, затова останах да те чакам.

— Швейцарците ме задържаха — засмя се Щайнер.

— Добре, да бързаме сега. Остават ни само два часа и половина.

Битката започна веднага. В пет часа още продължаваше, този път австрийците имаха хубави карти.

Император Франц-Йосиф хвърли своите на масата.

— Сега ли трябваше да прекъснем?

Той облече куртката и стегна ремъка на ножа си.

— Да вървим, момко! Няма какво да се прави! Работата си е работа. Трябва да те прехвърлим пак оттатък.

Тръгнаха с Щайнер към границата. Франц-Йосиф пушеше ароматна цигара от Нигерия.

— Знаеш ли — каза след малко той, — предполагам, че швейцарците ще са особено бдителни тази нощ. Не смяташ ли, че те чакат?

— Възможно е — отговори Щайнер.

— Може би ще е по-разумно да те върнем утре вечер. Тогава ще помислят, че си се промъкнал, без да те забележат, и няма да бъдат толкова бдителни.

— Разумна мисъл.

Франц-Йосиф се спря.

— Погледни нататък. Виждаш ли, че нещо светна? Прожектор. А сега от другата страна. Видя ли?

— Много ясно — засмя се Щайнер. Не бе видял нищо, но знаеше какво иска старият митничар.

Франц-Йосиф почеса сребрилата си брада. После смигна хитро на Щайнер.

— Положително няма да може да се промъкнеш. Това е ясно. Трябва да се върнем, момко. Съжалявам, но границата е охранявана много строго. Не можем да сторим нищо повече, освен да чакаме до утре. Аз ще направя доклада.

— Добре.

Играха до осем часа сутринта. Щайнер бе загубил седемнайсет шилинга, но имаше още два и два от спечелените по-рано. Франц-Йосиф написа доклада и предаде Щайнер на смяната.

Дневните митничари бяха строги и акуратни. Те затвориха Щайнер в полицейското помещение, където той спа през целия ден. Точно в осем часа император Франц-Йосиф се яви, за да го отведе тържествено към митницата.

След малка, но сърдечна вечеря започна нова битка. На всеки два часа един от митничарите биваше сменян с друг дежурен. Щайнер остана до пет часа сутринта.

В дванайсет и петнайсет император Франц-Йосиф подпали от вълнение брадата си. Мислеше, че има цигара, и се опита да я запали. Това беше халюцинация, дължима на обстоятелството, че от един час насам му се падаха само пики и спатии и виждаше черни точки там, където нямаше нищо.

Щайнер отново разтърси митничарските сили. Особена паника внесе между три и пет часа. Отчаяният Франц-Йосиф доведе подкрепления. Телефонира на първенеца по тарок от Бухс, който пристигна запъхтян на мотоциклета си. Но и това не помогна.

Щайнер се справи и с него. За пръв път, откакто Го познаваше, Бог беше на страната на нуждаещия се.

Щайнер получаваше такива карти, че съжаляваше само за едно — че не играе с милионери. В пет часа свършиха играта. И оставиха картите. Щайнер бе спечелил сто и шест шилинга.

Първенецът от Бухс изгърмя с мотоциклета си, без да се сбогува. Щайнер и император Франц-Йосиф тръгнаха към границата. Старият митничар му посочи друга пътека.

— Тръгни в тази посока! — каза той. — Крий се внимателно утре сутринта. Следобед може да отидеш на гарата. Сега имаш достатъчно пари. И да не те видя вече, пладнешки разбойнико! — добави чистосърдечно той. — Инак ще трябва да искаме увеличение на заплатите си.

— Добре. Някога ще ти дам възможност да си върнеш.

— Но не на тарок. Дотегна ми тази игра. На шах, ако искаш, или на сляпа крава.

Щайнер мина границата. Подвоуми се дали да отиде до швейцарската митница и да поиска да го върнат, но реши, че няма да сполучи. Затова предпочете да вземе влака за Муртен и да потърси Керн. Градчето беше по пътя към Париж, така че нямаше да се отклони много.

Керн се движеше бавно към централната поща. Беше уморен. Почти не бе могъл да мигне през последните три ноци. Рут трябваше да дойде още преди три дни.

Досега не бе получил никаква вест от нея. Не беше му писала ни веднъж. Повтаряше си решително, че причината трябва да е съвсем незначителна, и бе измислял хиляди обяснения, но сега изведнъж му се стори, че тя няма да дойде. Чувстваше се странно замаян. Уличният шум проникваше отдалеч в тревожното му и загрижено съзнание и той пристъпваше като автомат, движейки краката си един след друг.

Един миг бе достатъчен, за да познае синьото палто. Спря. „Обикновено синьо палто — помисли си, — едно от стотиците сини палта, които ме подлудяваха тази седмица.“ Отмести поглед, след това погледна пак в същата посока. Няколко момчета и една натоварена с покупки дебела жена закриваха палтото от погледа му.

Притаи дъх и почувства, че трепери. Синьото палто играеше пред очите му сред зачервени лица, шапки, велосипеди, пакети и хора, които се появяваха непрестанно. Той продължи предпазливо напред, сякаш вървеше по опънато въже и се страхуваше, че може да падне всеки миг от него. И тогава дори, когато Рут се обърна и той видя лицето ѝ, му се струваше, че има халюцинации. Едва когато лицето ѝ светна, Керн се втурна да я посрещне.

— Ти си била тук, Рут! Чакала си ме да дойда! — Той я прегърна и почувства как тя се притисна до него.

Притискаха се така, сякаш се намираха на тясна планинска пътека и буря ги тласка към пропастта. А всъщност бяха пред входа на централната поща в Женева по време на най-голямо движение, когато хората се тълпяха край тях, блъскаха ги, обръщаха се и се смееха, но двамата младежи не виждаха нищо. Те бяха съвсем сами. Едва когато в зрителното поле на Керн се мярна някаква униформа, той се опомни и пусна Рут.

— По-бързо — прошепна, — ела да влезем в пощата, докато не се е случило нещо.

Те се сляха набързо с тълпата.

— Ела насам!

Застанаха в края на една редица пред гишетото за пощенски марки.

— Кога пристигна? — попита Керн. Никога досега пощата не бе му се струвала толкова светла.

— Тази сутрин.

— В Базел ли те заведоха най-напред, или направо тук?

— Не. В Муртен ми дадоха разрешително за тридневен престой. Така че дойдох направо тук с влака.

— Чудесно! Дори разрешително за престой! Тогава няма от какво да се страхуваш. Аз си представях, че си сама на границата. Отслабнала си и си бледа, Рут.

— Но съм съвсем добре. Погрозняла ли съм?

— Не, разхубавила си се. Ти си все по-хубава при всяка нова среща. Гладна ли си?

— Да — каза Рут. — Изпитвам глад за всичко: да те гледам, да се движа по улиците, да дишам, да говоря.

— Ще обядваме веднага. Зная една малка гостилница, в която готвят прясна риба от езерото. Точно като в Люцерн — сияеше Керн. — В Швейцария има толкова много езера! Къде е багажът ти?

— На гарата, разбира се. Аз съм вече стара и опитна скитница.

— Да. И аз се гордея с теб, Рут. Предстои ти първото нелегално преминаване през граница. Това е нещо като зрелостен изпит. Страхуваш ли се?

— Никак.

— И не трябва. Аз познавам границата тук така добре, както бележника си. Всичко зная. Имам и билети дори. Купих ги във Франция завчера. Всичко е готово. Познавам гарата много добре. Ще седнем в една кръчмица, където ще сме в безопасност, и едва в последната минута ще скочим във влака.

— И билети ли си купил? Откъде си намерил пари? Ти ми изпрати толкова много!

— Ограбих швейцарските свещеници в отчаянието си. Минах през Базел и Женева като същински разбойник. Най-малко шест месеца няма да смея да се появя отново там.

— И аз имам малко пари — засмя се Рут. — Доктор Беер успя да ги вземе от Комитета за подкрепа на бежанците.

Те бяха един до друг и напредваха бавно с редицата.

Керн държеше здраво ръката на Рут в своята. Говореха тихо и се стараеха да изглеждат колкото е възможно по-равнодушни.

— Изглежда, че имаме необикновен късмет — каза Керн. — Ти не само си получила разрешение за престой, но носиш и пари. А защо не ми писа? Не ти ли позволяваха?

— Страхувах се. Мислех, че може да те арестуват, когато отидеш да получиш писмото. Беер ми разказа случилото се с Амерс. И той мислеше, че е по-добре да не ти пиша. Но аз ти писах много писма, Лудвиг. Пиших ти постоянно без хартия и молив. Знаеш, нали?

Тя го погледна. Керн стисна ръката ѝ.

— Сигурен съм. Нае ли си вече стая?

— Не. Идвам направо от гарата. — Тя не му каза, че беше чакала пред централната поща от девет часа сутринта. — Реших, че ще си наема стая в същия пансион, където си и ти. Така ще е най-добре, нали?

— Да, само че... — Керн се поколеба за миг. — Знаеш ли, аз станах нещо като нощен бухал напоследък. Не исках да се излагам на никакви случайности, затова използвах само държавните хотели. — Той забеляза изражението ѝ и добави веднага: — Не. Не затворите, а митниците. Човек може да спи там цяла нощ. Те са отоплени, а това е най-важното. Всички митници се отопляват великолепно. Но това не е удобно за теб. А ти имаш и разрешително за престой... Можем да се отпуснем и да си наемем стая в грандхотел „Белвю“. Там отсядат

представителите на Обществото на народите. Министри и тям подобни безполезни личности.

— Няма да правим такова нещо. Аз ще остана при теб. Ако мислиш, че е опасно, да се махнем още тази вечер.

— Какво? — запита нетърпеливо чиновникът зад гишето. Стигнаха бяха дотам, без да усетят.

— Марка от десет сантима — каза Керн. Опомни се веднага.

Чиновникът подаде марката. Керн плати. Тръгнаха към изхода.

— За какво ти беше тази марка? — попита Рут.

— Не зная. Купих я просто така. Действам съвсем несъзнателно, щом видя униформа. — Керн погледна марката. Дяволският водопад в Готхард. — Ще напиша анонимно заплашително писмо на Амерс — каза той.

— Амерс ли? — прекъсна го Рут. — Знаеш ли, че той се лекува при Беер?

— Какво? Наистина ли? — погледна я втренчено Керн. — Каж ми, че лекува черния си дроб, и ще се изправя на главата си от радост.

Рут се засмя. Смееше се така, че се разлюля като зряла нива от вятъра.

— Да, затова именно ходи при Беер. Беер е единственият лекар в Муртен. Представи си само колко е тежко за Амерс да отиде при лекар еврейин.

— Велики боже! Това е най-великият миг в живота ми. Щайнер ми казваше някога, че най-рядкото щастие е да получиш едновременно и любов, и отмъщение. А ето ме застанал на стъпалата на централната пощенска станция в Женева, удостоен и с двете. Биндинг може би сега е в затвора или си е счупил крака.

— Или пък някой го е ограбил.

— Още по-добре! Ти имаш прекрасни хрумвания, Рут!

Заслизаха по стълбите.

— В тълпата е по-безопасно — каза Керн. — Там не може да ни се случи нищо.

— Тази нощ ли ще преминем границата? — попита Рут.

— Не. Трябва най-напред да си отпочинеш и да поспиш. Пътят е дълъг.

— А ти не трябва ли да поспиш? Може да потърсим най-сетне някой пансион от Биндеровия списък. Толкова опасно ли е наистина?

— Не зная вече — каза Керн. — Не мисля. Нищо особено не може да се случи толкова близо до границата. Най-лошото, което може да стане, е да ни предадат веднага на митничарите. Но дори да беше по-безопасно, пак не бих тръгнал тази нощ. В дванайсет часа по обед, сред тълпата, човек може да действа правилно и спокойно. Когато се стъмни, е съвсем друго. Освен това всичко става все по-невероятно всяка минута. Ти си тук отново... Как може човек да тръгне веднага доброволно?

— И аз не бих останала сама тук — каза Рут.

ГЛАВА ШЕСТНАЙСЕТА

Керн и Рут успяха да преминат границата незабелязано и взеха влака. В Париж пристигнаха вечерта и застанаха пред изхода на гарата, без да знаят накъде да тръгнат.

— Не бой се, Рут — каза Керн. — Ще отидем в някой малък хотел. Днес вече е късно да опитваме нещо друго. Утре ще разгледаме повече.

Рут кимна. Беше уморена от нощното пътуване.

— Все едно къде ще нощуваме — каза тя.

В една странична улица видяха червена електрическа реклама: Хотел „Хавана“. Керн влезе и запита за цената на една стая.

— За цяла нощ ли? — попита портиерът.

— Разбира се — отговори учудено Керн.

— Двайсет и пет франка.

— За двама ли? — попита Керн.

— Разбира се — отвърна на свой ред учудено портиерът.

Керн излезе и доведе Рут. Портиерът ги изгледа набързо и побутна към Керн един полицейски формуляр.

Като видя, че Керн се колебае, той се усмихна и каза:

— Ние не се отнасяме много сериозно към тези неща.

Керн въздъхна облекчено и се записа под името Лудвиг Опенхайм.

— Това ни стига — каза портиерът. — Двайсет и пет франка.

Керн плати и едно момче ги заведе горе. Стаята беше малка, чиста, дори изискана. Имаше широко, удобно легло, два умивалника и един стол, без гардероб.

— Мисля, че ще можем да минем без гардероб — каза Керн и отиде да погледне през прозореца. После се обърна: — Ето ни вече в Париж, Рут.

— Да — отвърна усмихната Рут. — Колко бързо стана всичко!

— Тук няма защо да се тревожим много за полицейски формуляри. Чу ли как говорех френски? Разбрах всичко, което ми каза портиерът.

— Наистина беше чудесен — отговори Рут. — Аз не бих могла да отворя уста.

— Смешното е, че ти говориш френски много по-добре от мен. Работата е там, че аз съм по-смел. Сега трябва да намерим нещо за ядене. Всеки град ти изглежда като неприятел, докато не хапнеш и пийнеш в него.

Отидоха в едно малко, добре осветено бистро близо до хотела. Навред блестяха огледала, миришеше на дървени стърготини и анасон. За четири франка получиха вечеря и бутилка червено вино. Храната беше евтина и вкусна. Понеже не бяха хапнали почти нищо през целия ден, виното ги хвана лесно и им се доспа.

Побързаха да се върнат в хотела.

Пред рецепцията във фойето бе застанала девойка с кожено палто, придружена от почти пиян мъж. Те се пазаряха с рецепциониста. Девойката беше хубава и добре облечена. Тя погледна презрително Рут. Мъжът пушеше пура. И не се отмести, когато Керн тръгна да си вземе ключа.

Докато се качваха по стълбите, Керн каза:

— Елегантен хотел, нали? Забеляза ли коженото палто?

— Да — усмихна се Рут. — Но беше имитация. Обикновена котешка кожа. Такова палто не струва повече от обикновено палто от вълнен плат.

— Не бих го различил никога. Мислех, че е скъпа кожа.

Керн включи лампата. Рут пусна чантата и палтото си на пода, прегърна го и притисна лицето си до неговото.

— Уморена съм — каза тя. — Уморена, щастлива и малко изплашена. Но главно уморена. Помогни ми да си легна.

— Да.

Легнаха си на тъмно. Рут сложи глава на рамото му, въздъхна дълбоко и заспа веднага като дете. Керн постоя малко буден, заслушан в дишането ѝ. После и той заспа.

Нещо го пробуди. Той трепна, седна в леглото и се ослуша за шума навън. Сърцето му заподскача.

Реши, че е дошла полицията. Скочи веднага, изтича до вратата, откряна я и надникна. Някой крещеше долу, а сърдит, писклив женски глас отговаряше на френски. След малко дойде портиерът.

— Какво има? — запита развълнувано Керн през откренатата врата.

Портиерът го погледна уморено и учудено.

— Нищо. Един пиян не искаше да плати.

— Само това ли?

— А какво друго може да стане? Случва се понякога. Вие нямате ли си друга работа?

Той отвори вратата на съседната стая и пусна двама души, които вървяха зад него: мъж с черни като смола мустаци и едра русокоса жена. Керн затвори вратата и се върна опипом към леглото.

Блъсна се в него, подпря се, за да се закрепи, и усети тялото на Рут. „Прага“, помисли си, обзет от дълбока любов.

Рут се раздвижи, облегна се на лакът и попита с изплашен шепот:

— Какво има, за бога?...

Сетне млъкна и в тъмнината се чу само спокойното ѝ дишане.

— Аз съм, Рут — каза Керн и легна отново. — Аз съм. Изплаших те неволно.

— О, да — прошепна тя.

И заспа веднага, сложила на рамото му пламналото си лице. „Това е то — помисли си горчиво той. — Миналия път в Прага ти само запита, без да се тревожиш: Кой е? А сега се плашиш и трепериш.“

— Сваляй всичко — чу се мазен мъжки глас от съседната стая. — Луд съм за дебели мяса.

— Мога да ти ги доставя — изсмя се жената.

Керн се послуша. Едва сега разбра къде са. В хотел за секс. Той погледна предпазливо към Рут. Изглежда не беше чула нищо.

— Рут — каза почти безгласно той, — мила, уморена Рутхен, спи и не се събуждай. Това, което става в този хотел, не трябва да ни засяга. Ти ме обичаш, аз те обичам. Ние сме съвсем сами...

— По дяволите! — През тънката стена се чу плесница.

— Това се казва жена от класа! Корава като скала, да те вземат мътните!

— Уф, свиня! Ти си истинска бясна свиня — извика щастливо жената.

— Разбира се, да не мислиш, че съм от картон!

— Ние съвсем не сме тук, Рут — прошепна Керн. — Съвсем не сме тук. Ние сме на една слънчева ливада, а около нас цъфтят камелии и алени макове. Кукувица кука, светли пеперуди прелитат край лицето ти...

— На другата страна! Вдигни лампата — настояваше мазният глас от съседната стая.

— Какво ще правиш? Ох... — изграка със смях жената.

— Ние сме в една селска къщичка — шепнеше Керн. — Вечер е и току-що сме хапнали хляб и мътеница. Полумракът закрива постепенно лицата ни, наоколо е тихо, чакаме да се стъмни. Спокойни сме и знаем, че се обичаме.

От съседната врата се чу олелия, скърцане и крясъци.

— Аз съм сложил глава на коленете ти и усещам ръцете ти в косата си. Ти не се страхуваш вече, имаме паспорти и всички полицаи ни поздравяват любезно. Ти ходиш всеки ден в университета. Професорите се гордеят с теб. А аз... аз...

В коридора се чува стъпки. В съседната стая бе настъпила тишина и се чу само тракане на ключ.

— Благодаря — каза портиерът. — Много благодаря.

— Какво ще ми дадеш, миличък? — запита един отегчен глас.

— Нямам много — отговори мъжът. — Петдесет.

— Ти си луд. Няма да откопчея нито едно копче за по-малко от сто.

— Но, мила... — Гласът стихна до глуха молба.

— Сега е ваканция и ние сме на морския бряг — продължаваше тихо и настойчиво Керн. — Ти плуваш, а аз спя на горещия пясък. Океанът е син, на хоризонта се белее платно. Подухва ветрец, чайките кряскат.

Нещо тропна по стената и Рут трепна.

— Какво става? — прошепна тя, все още замаяна от сън.

— Нищо, нищо. Спи. Рут.

— Ти си още тук, нали?

— Да, винаги ще бъда тук и винаги ще те обичам.

— Обичай ме...

Тя заспа отново.

— Ти си при мен, аз съм при теб и никаква смрад не може да ни засегне, при все че ни тикнаха в нея — шепнеше Керн сред трясъка и

виковете на тази сводническа дупка. — Ние сме сами, млади и сънят ни е невинен, Рут... скъпа Рутхен, просторна, цъфнала ливада на любовта...

Керн се върна от канцеларията на бюрото за подпомагане на бежанци. Той не бе очаквал нещо повече от получения отговор. И дума не можеше да става за разрешително за престой. Помощи се даваха само в изключителни случаи. Работата със или без разрешително за престой беше забранена, разбира се.

Но Керн не беше особено угнетен. Навсякъде положението бе същото и все пак, въпреки всичко, хиляди мигранти, които би трябвало отдавна да умрат от глад според закона, бяха още живи. Той спря за малко в чакалнята на бюрото. Тя беше препълнена. Огледа внимателно всички, след това се приближи към един мъж, седнал малко настрана със спокоен и сдържан вид.

— Извинете — каза той, — искам да ви запитам нещо. Бихте ли ми казали къде може човек да се настани, без да е длъжен да се представи в полицията? Едва вчера пристигнах в Париж.

— Имате ли пари? — попита мъжът, без да прояви какъвто и да е признак на изненада.

— Имам малко.

— Можете ли да плащате по шест франка дневно за стая?

— Да. Засега мога.

— Идете тогава в хотел „Вердюн“, на ул. „Тюрен“. Кажете на хазайката, че ви изпращам аз. Казвам се Класман. Доктор Класман — добави с тъжна насмешка той.

— Сигурно ли е там?

— Никъде не е сигурно. Но там ще ви накарат да попълните един адресен билет без дата, който няма да бъде изпратен в полицията. Ако дойдат да проверяват, обяснението е, че току-що сте пристигнали и на следващата утрин са възнамерявали да изпратят билета. Главното е да не ви арестуват веднага. Има отлични подземни проходи за спасяване. „Вердюн“ не е хотел. Той е някакво заведение, създадено за емигранти преди петдесет години от премъдрото Божие провидение. Прочели ли сте вече вестника си?

— Да.

— Дайте ми го тогава. Така ще се разплатим.

— С удоволствие и с голяма благодарност.

Керн се върна при Рут, която го чакаше в едно кафене на отсрещния ъгъл. Беше сложила пред себе си карта на Париж и френска граматика.

— Виж какво купих от една книжарница, докато те нямаше — каза тя. — Евтино. Оказион. Струва ми се, че това са двете оръжия, които са ни необходими, за да завладеем Париж.

— Имаш право. Ще ги използваме веднага. Да видим сега къде е улица „Тюрен“.

Хотел „Вердюн“ беше стара, разнебитена сграда с разкъртена мазилка. Зад тесния вход беше кабинката на съдържателката, едра жена в черна рокля.

Керн обясни с несигурния си френски целта на своето посещение. Съдържателката го изгледа от глава до пети с блестящи черни птичи очи.

— Със или без храна? — запита кротко тя.

— Колко струва с храна?

— По двайсет франка на лице. Три пъти на ден храна. Закуска в стаята ви, а обяд и вечеря — в трапезарията.

— Мисля, че първия ден ще бъдем с храна — обърна се Керн на немски към Рут. — След това можем да променим условията. Главното е да влезем.

Тя кимна.

— Добре, нека бъде с храна — каза Керн на френски. — Има ли някаква разлика в цената, ако вземем една стая?

Съдържателката поклати глава.

— Нямаме свободна стая за двама души. Ще ви дам номер сто четиресет и едно и сто четиресет и две. — Тя остави два ключа на масата. — Плащане всеки ден. Предварително.

— Добре — каза Керн. После плати и взе ключовете. Те бяха закачени на големи дървени плочки с номера.

Стаите бяха съседни. Имаха тесни единични легла и гледаха към двора. Стаята в хотел „Хавана“ приличаше на дворец в сравнение с

тази. Керн се огледа.

— Обикновени бежански свърталища — каза той. — Неудобни, но свойски. Не обещават нищо повече от това, което могат да дадат. Харесват ли ти?

— Мисля, че са чудесни — отговори Рут. — Всеки има отделна стая и легло. Помисли си какво беше в Прага! По трима-четирима в една стая.

— Права си. Бях забравил вече това. Мислех за Ноймановата къща в Цюрих.

— И за плевнята, където ни измокри дъждът — изсмя се Рут.

— Ти помниш повече от мен. Но знаеш ли защо мисля така?

— Да — каза Рут. — Това е погрешно и оскърбително за мен. Ние ще си купим специална хартия и ще си направим прекрасни абажури. Ще научим френски на тази маса и ще гледаме небето през прозореца. Ще спим в тези легла, които ще бъдат много удобни, а щом се събудим и застанем до прозореца, мръсният двор ще бъде изпълнен с романтика, защото е парижки двор.

— Добре — каза Керн. — А сега да влезем в трапезарията. Храната е френска. И тя ще е прекрасна като всичко останало.

Трапезарията в хотел „Вердюн“ се намиреше в подземие и пансионерите я наричаха Катакомбите.

За да се стигне дотам, трябваше да се мине по дълги извити стълби, коридори и чудновати стаи, мухлясали от десетилетия, със застоял въздух, неподвижен като водата в зеления блато. Трапезарията беше доста голяма, защото обслужваше и хотел „Интернационал“, който се намиреше непосредствено до „Вердюн“ и принадлежеше на сестра на съдържателката.

Тази обща трапезария беше най-голямото развлечение за гостите на двата хотела. За тях тя беше това, което катакомбите са били за първите християни. Ако започне проверка в „Интернационал“, всички се прехвърляха през трапезарията във „Вердюн“, и обратното.

Общото подземие беше спасение. Керн и Рут спряха нерешително на прага. Беше пладно, но понеже нямаше никакви прозорци, трапезарията бе осветена с електричество. Изкуствената светлина в този час на денонощието изглеждаше странно неуместна и

болезнена, сякаш частица от миналата вечер бе изостанала и бе забравена тук.

— Я гледай, Марил! — каза Керн.

— Къде е?

— Ей там, до лампата. Какъв късмет! Да видим веднага познат.

И Марил вече ги бе забелязал. Той поправи недоверчиво очилата си. После стана, отиде при тях и се ръкува.

— Децата пристигнали в Париж! Как ви се струва това? И как открихте „Вердюн“?

— Доктор Класман ми го посочи.

— Класман ли? Нима? Попаднали сте на когото трябва. „Вердюн“ е първокласно заведение. Тук ли се храните?

— Да, но само днес.

— Добре. Променете условията още утре. Запазете си стаята, а храната си купувайте сами. Ще ви бъде много по-евтино. От време на време може да похапвате и тук, за да не загубите благоразположението на съдържателката. Добре сте сторили, че сте се махнали от Виена. Там започва да става много горещо.

— Как е тук?

— Тук ли? Моето момче, Австрия, Чехословакия и Швейцария са за нас, бежанците, подвижна война, а Париж е позиционна война. Окопна линия. Всяка следваща вълна бежанци стига дотук. Виждате ли онзи мъж с гъстите черни коси? Той е италианец. А брататият до него? Руснак. Две места по-нататък? Испанец. Още две места по-натам? Един поляк и двама американци до тях? Четирима германци. Париж е последната надежда и съдба на всички. — Той погледна часовника. — Елате, деца. Часът е почти два. Крайно време да вземете нещо за ядене. Французите са много точни, що се отнася до храната. След два часа няма да намерите нищо.

Седнаха на масата до Марил.

— Ако се храните тук, ще ви препоръчам дебелата келнерка — каза той. — Казва се Ивон, елзаска по произход. Не зная какво прави, но в чиниите, които тя носи, винаги има повече храна, отколкото в другите.

Ивон сложи супата на масата и се усмихна.

— Имате ли парички, деца? — запита Марил.

— За две седмици приблизително — отговори Керн.

Марил кимна.

— Добре. А помисляли ли сте какво ще правите?

— Не. Пристигнахме едва вчера. Как изкарват другите прехраната си тук?

— Уместен въпрос, Керн. Да започнем с мен. Аз припечелвам, като пиша статии за някои емигрантски вестници. Редакторите ги вземат, понеже едно време бях депутат в Райхстага. Русите имат Нансенови паспорти и разрешителни за работа. Били са първата вълна емигранти, нахлула преди двайсет години. Те са келнери, готвачи, масажисти. Вратари, обуцари и какво ли не. Италианците също са си намерили сами работа. Те са втората вълна. Някои германци имат още валидни паспорти. Много малко от тях имат и разрешителни за работа. Някои имат и малко пари, които пестят най-грижливо. Но повечето са ги свършили. И работят нелегално, за да си изкарат прехраната и да имат някой франк. Продават каквото им е останало още. Онзи адвокат там се занимава с преводи и машинопис, младежът до него развежда германци по нощните заведения срещу процент. Седналата срещу тях актриса се препитава с астрология и хиромантия. Някои дават уроци. Други са станали учители по атлетика. Трети карат колички на пазара. Четвърти получават помощ от бежански комитети, едни се занимават с амбулантна търговия, други просят... трети се изгубват набързо от погледа ви. Ходихте ли вече в бежански комитет?

— Аз ходих сам тази сутрин.

— Получи ли нещо?

— Не.

— Няма значение. Трябва да отидеш пак. Рут да отиде в еврейския комитет, ти — в смесения, а аз съм ариец. — Марил се изсмя. — И мизерията има своя бюрокрация, както виждаш. Записаха ли ви?

— Не още.

— Запиши се утре. Класман може да ти помогне. Той знае всичко по тези въпроси. За Рут ще се опита може би да получи и разрешително за престой. Тя все пак има паспорт.

— Има паспорт — каза Керн. — Но срокът му е изтекъл и тя трябваше да мине нелегално границата.

— Няма значение. Паспортът си е паспорт. Струва толкова, колкото би струвало същото количество злато. Класман ще ти обясни

всичко.

Ивон сложи на масата картофи и чиния с четири парчета месо. Керн ѝ се усмихна. Тя отговори със сърдечна усмивка.

— Виждате ли? — каза Марил. — Такава е Ивон. Определената порция е едно парче месо. А тя донася и едно допълнително.

— Много ви благодаря, Ивон — каза Рут.

Ивон се усмихна още по-сърдечно и се отдалечи бавно и тромаво.

— Господи! — каза Керн. — Разрешително за престой на Рут! Тя е щастливка. И в Швейцария получи разрешително за престой. Само за три дни наистина.

— Отказа ли се от химията, Рут? — попита Марил.

— Да. Да и не. Но засега — да.

Марил кимна.

— Имаш право. — Той посочи един младеж, седнал до прозореца с книга пред себе си. — Онзи младеж там мие съдовете в едно нощно заведение от две години насам. Студент германец. Преди две седмици взе докторат на френски. Докато учеше за доктората си, узна, че не ще може да практикува тук, но би могъл да отиде в Кейптаун. Сега учи английски, за да може да издържи съответния изпит и да замине за Южна Африка. Така става тук. Обнадеждаващо ли ви се струва?

— Да.

— Нима, Керн?

— Аз намирам всичко обнадеждаващо. Как се държи полицията тук?

— Страшно разпуснатата. Трябва да бъдеш внимателен, разбира се, но тук не са така строги, както в Швейцария.

— Смятам, че и това е много обнадеждаващо — каза Керн.

На другата сутрин Керн отиде с Класман в бежанския комитет, за да се запише. Оттам отидоха в префектурата.

— Няма никакъв смисъл да се представяш на полицията — каза Класман. — Ти си просто изгонен. Но не е лошо да видиш поне веднъж как стават тези работи. Няма никаква опасност. Полицейските

участъци заедно с черквите и музеите са най-безопасните места за бежанци.

— Това съвпада напълно с моя опит — каза Керн. — Не съм се сещал досега за музеите.

— Това е залата на избраниците — каза Класман. — Тя е нещо като рай. Тези хора имат разрешителни за престой и са дошли само да им продължат срока.

Керн почувства тържествеността и угнетителния трепет в тази зала.

— Това ли наричаш рай? — попита той.

— Да. Погледни!

Класман посочи една жена, която напускаше съседно гише. Тя гледаше с безумна радост някакъв документ, който девойката зад гишето ѝ бе подала, след като го бе облепила със съответните марки. После изтича към група чакащи.

— Четири седмици! — извика със сдържана радост. — Продължиха го с четири седмици!

Класман и Керн се спогледаха.

— Четири седмици са цял живот сега, нали?

Керн кимна.

Пред гишето бе застанал един старец, който питаше смаяно:

— Но какво ще правя аз?

Чиновникът отговори толкова бързо на френски, че Керн не можа да го разбере. Старецът го изслуша и повтори:

— Да, но какво ще правя аз?

Чиновникът повтори обяснението си и извика:

— Следващият!

Протегна ръка да вземе документите, които стоящият зад стареца му подаде. Старецът се обърна и каза:

— Но аз не съм свършил още! Не зная какво ще правя. Къде трябва да отида?

Чиновникът отговори нещо неразбираемо и продължи да се занимава с документите на другия. Старецът се залови за ръба на гишето като за лодка в океан.

— Какво ще правя, щом не искате да продължите срока на разрешителното ми? — запита той.

Чиновникът не му обърна никакво внимание и старецът се обърна към стоящите зад него:

— Какво ще правя сега?

Той продължаваше да гледа каменната стена от загрижени, изплашени лица. Никой не му отговори. Никой не го изтика настрана. Всеки подаваше документите си над главата му, като внимаваше да не го бутне.

Той се обърна пак към чиновника:

— Все пак някой трябва да ми каже какво да правя — повтори тихо няколко пъти. Говореше почти шепнешком, с изплашен поглед и наведена глава под ръцете на онези, които се протягаха към гишето. Старческите му пръсти с криви изпъкнали вени не пускаха ръба на прозорчето. Устните му престанаха най-после да мърдат, той отпусна безпомощно ръце и се отдалечи. Тези големи, безполезни ръце висяха сега от раменете му като че бяха завързани с въже, без каквато и да е жизнена връзка с тялото, а ниско наведената му глава не можеше да види нищо.

Докато този човек седеше така, съвсем замаян, Керн видя следващо лице пред гишето да се сковава от ужас.

Последваха бързи ръкомахания, придружени с все същия изпълнен с ужас безутешен поглед, със слепия порив към невъзможно спасение.

— Това ли е раят? — попита Керн.

— Да — отговори Класман. — Поне сравнително. На мнозина се отказва, но и доста получават продължаване на срока.

Минаха през няколко коридора и стигнаха в друга зала, която не приличаше вече на салон за продажба на жп билети, а на четвъртокласна чакалня. Тя беше препълнена с хора от най-различни народности. Пейките не стигаха, затова мнозина бяха прави или седяха на пода. Керн видя едра мургава жена, седнала на пода в един ъгъл като едра квачка. Имаше безстрастни правилни черти. Черните ѝ коси бяха вчесани на път и прибрани в плитка. Около нея играеха няколко деца. Най-малкото сучеше. Тя седеше невъзмутимо сред цялата олелия с поразителното достойнство на здраво животно и с правото на всяка майка да има очи само за своята челяд, която тичаше около нея като около статуя.

До нея бяха застанали група евреи с треперещи посивели бради, с кафтани и обици. Те чакаха с изражение на невъзмутимо примирение, сякаш бяха тук от векове и знаеха, че ще чакат още векове. На една пейка седеше бременна жена, до нея мъж, който търкаше непрестанно ръце. Друг побелял мъж до него утешаваше разплаканата си придружителка. Елегантен младеж от другата страна пушеше и поглеждаше крадешком хубавата, добре облечена жена отсреща, която постоянно нахлузваше и сваляше ръкавиците си. Един гърбав пишеше нещо в бележник. Няколко румънци свистяха като парни котли. Някакъв мъж гледеше разни снимки, прибираше ги в джоба си, изваждаше ги пак веднага, оглеждаше ги и ги прибираше отново. Дебела жена четеше италиански вестник. Млада девойка седеше съвсем сама, потънала в скръбта си, без да обръща внимание на нищо.

— Тези хора са подали искания за продължаване на разрешителните — каза Класман. — Или ще подадат такова искане.

— Какви документи са нужни за това?

— Повечето имат още валидни паспорти или пък с изтекъл срок и неподновени... Други са влезли по някакъв начин законно в страната с редовна виза.

— Тук не са най-нещастните значи — каза Керн.

— Не — отговори Класман.

Керн видя, че зад гишетата имаше и чиновнички, освен чиновниците. Тези чиновнички бяха хубавички и добре облечени, повечето бяха със светли блузи и ръкавели от черен сатен. Изведнъж му се стори странно, че зад тези гишета може да има човешки същества, които се притесняват да не изцапат ръкавите на блузите си, когато пред тях стоят толкова хора с потънал в калта живот.

— През последните седмици тук беше особено зле — обясни Класман. — При всяко събитие в Германия, възбуждащо недоволство в съседните страни, първи страдат бежанците. Те са изкупителна жертва за всичко.

Керн видя пред едно гише непознат мъж със слабо, интелигентно лице. Документите му изглеждаха в ред, след като му зададе няколко въпроса, девойката зад гишето ги взе и започна да пише. Но Керн видя, че застаналият пред гишето се поти, докато чака. Голямата зала беше хладна, непознатият беше в тънък летен костюм, но потта се лееше от

всяка поразителна на кожата му. Лицето му лъщеше от влага, едри капки се стичаха по челото и бузите. Той стоеше неподвижен, сложил ръце на ръба пред гешето, с учтиво, но не раболепно изражение, готов да отговаря, ако го запитат. Искането му бе изпълнено, но потта продължаваше, като че този човек се печеше на невидима жар. Керн нямаше да е така поразен, ако нещастникът беше викал, ако се беше оплакал или молил. Но сега, застанал учтиво и спокойно, готов храбро да посрещне съдбата си, издаден неволно само от предателските капки пот, този човек приличаше на удавник. Едно чисто животинско вълнение бе съборило всички прегради на установеното поведение.

Девойката му върна документите с няколко любезни думи. Господинът ѝ благодари внимателно на безукорен френски и си тръгна веднага. Едва когато стигна до вратата на залата, той отвори да види написаното.

На хартията имаше само синкав печат и две дати, но на този човек изведнъж му се стори, че е настъпил май и славеите на свободата са запели в голата зала.

— Да си вървим ли? — попита Керн.

— Нагледа ли се?

— Да.

Тръгнаха към изхода, но бяха спрени от група изпаднали евреи, които се въртяха наоколо им като стадо рошави и гладни гарги.

— Моля... помощ... — Най-старият пристъпи напред с умолителен жест. — Ние не говори френски... Молим... помощ... Моля, човешки... Човешки...

Изглежда, че това беше единствената немска дума, която знаеха, защото я повтаряха непрестанно, посочвайки с изтощените си пожълтели ръце челата, очите и сърцата си, повтаряйки непрекъснато, тихо, настойчиво и напевно:

— Човек... Човек... — Само най-старият добави: — Другари...

Явно знаеше още няколко думи.

— Говориш ли идиш? — попита Класман.

— Нито дума — каза Керн.

— Тези евреи не знаят никакъв друг език. Стоят тук с дни, без да могат да се обяснят. И търсят преводач.

— Идиш, идиш! — кимна утвърдително най-старият.

— Човешки... Човешки... — продължи да бръмчи хорът от развълнувани и изразителни лица.

— Помощ... помощ... — Най-старият посочи към гишетата. — Не може да говори, само: човешки... човешки...

— Не знам идиш — каза Керн и махна ръка със съжаление.

Стадото го заобиколи веднага.

— Идиш... Човек...

Керн поклати глава. Скимтенето престана. Най-старият запита отново някак изплашено, с наведена глава.

— Не?...

Керн поклати отрицателно глава.

— Ах...

Старият евреин вдигна ръце до гърдите си. Докосна с крайчеца на пръстите сърцето си и го покри с длани. Остана така, леко наведен напред, вслушан сякаш в далечен глас. После се поклони и отпусна бавно ръце.

Керн и Класман напуснаха залата. Когато стигнаха до външния коридор, отвън, откъм каменната стълба, долетяха звуци на военна музика.

— Какво става? — запита Керн.

— Радио. Горے са стаите за почивка на полицаите. Обеден концерт.

Музиката се стелеше по стълбите като порой — събра се в коридора и се втурна като водопад през широко разтворените врати, за да залее една дребна самотна фигура, сгушена на най-долното стъпало, тъмна, безцветна и неподвижна черна купчинка, малка могилка с безумен, неспокоен поглед. Беше старецът, който се бе отделил с такава мъка от неотстъпчивото гише. Той се бе сгушил, загубен и отчаян в този ъгъл, със свити рамене и изпънати колене, като че нямаше да стане никога вече... А над него и край него музиката се разливаше в неудържим весел порой, мощна, безмилостна и неспирна като самия живот.

— Ела сега да прием кафе — каза Класман, като излязоха.

Седнаха пред едно малко бистро. Керн се почувства ободрен, след като изпи горчивото черно кафе.

— Каква е последната спирка? — попита той.

— Последната спирка за мнозина е да седят някъде сами, докато умрат от глад. Затвор, нощуване в станциите на подземната железница или под мостовете на Сена.

Керн гледаше хората, които минаваха непрестанно покрай изнесените на тротоара маси на бистрото.

Една девойка с голяма кутия за шапки в ръка мина покрай него и му се усмихна. После се обърна и му хвърли бърз поглед през рамо.

— На колко си години? — попита Класман.

— На двайсет и една. Скоро ще навърша двайсет и две.

— Така и предполагаш. — Класман разбърка кафето си. — Аз имам син на същата възраст.

— Тук ли е и той?

— Не — каза Класман. — В Германия е.

— Жалко. Зная какво е там — каза Керн и вдигна глава.

— За него не е лошо.

— Толкова по-добре.

— Много по-лошо би било, ако дойде тук — каза Класман.

— Нима? — попита изненадано Керн.

— Да. Защото бих го пребил от бой.

— Какво?

— Той ме издаде. По негова вина трябваше да избягам.

— Как е възможно? — каза Керн.

— Аз съм католик. И то добър католик. Но момчето ми е записано от години в младежката партийна организация. Сега ги наричат вече „Ветерани“. Ясно ти е, че това не ми беше приятно и често спорех със сина си. Той ставаше все по-нахален. Един ден, държейки се като фелдфебел към новобранец, ми каза да си затварям устата, ако не искам да си изпатя. Заплаши ме, разбираш ли? Аз му ударих един шамар, както заслужаваше. Той изхвъркна разярен и ме издаде на Гестапо. Повторил бе дума по дума всички оскърбителни изрази, които бях казал за партията. За щастие там имах приятел, който ме предупреди по телефона. Трябваше да се махна веднага. След един час пристигна да ме арестува полицейска група, водена от сина ми.

— Не е било шега — каза Керн.

Класман кимна.

— Няма да е шега и когато го пипна.

— Дотогава той може би ще има собствен син, който ще го издаде на друга партия.

Класман го погледна учудено.

— Толкова ли време мислиш, че ще се задържат?

— Не зная. Но не си представям, че някога ще се върна в Германия.

Щайнер забодде под левия си ревер значката с пречупен кръст.

— Великолепно, Беер — каза той. — Откъде я намерихте?

Д-р Беер се усмихна.

— От един пациент. При автомобилна злополука пред Муртен. Поправих ръката му. Отначало беше предпазлив и твърдеше, че отгатак всичко е великолепно, после изпихме два коняка и започна да ругае цялата им стопанска система и ми даде за спомен партийната си значка. За жалост трябваше да се върне в Германия.

— Бог да го благослови! — Щайнер взе от масата един син портфейл и го отвори. Там имаше някакъв списък с пречупен кръст най-отгоре и няколко пропагандни листовки. — Сигурен съм, че това ми стига. Ще се хване на тази въдица и още как!

Той взе списъка и листовките от Беер, на когото една партийна организация от Щутгарт изпращаше от години такива неща по някакви неясни съображения.

Щайнер си избра някои от тях и тръгна да разбие Амерс. Беер му бе разказал за случилото се с Керн.

— Кога заминавате? — попита Беер.

— В единайсет часа. Но преди това ще ви донеса пречупения кръст.

— Чудесно. Ще ви чакам с бутилка ракия.

Щайнер излезе. Позвъни на входната врата на Амерс. Слугинята отвори.

— Бих желал да поговоря с хер Амерс — каза рязко той, — казвам се Хубер.

Прислужницата изчезна и се върна скоро.

— За какво го търсите? — попита тя.

„Аха — помисли си Щайнер, — това сигурно се дължи на идването на Керн.“ Той знаеше, че на Керн не са задали този въпрос на

вратата.

— По партийна работа — отвърна кратко.

Този път се появи самият Амерс. Гостът вдигна спокойно ръка.

— Членът на партията Амерс?

— Да.

Щайнер обърна ревера си и показа значката.

— Хубер — обясни той. — Аз съм представител на външния отдел и искам да ви задам някои въпроси.

Амерс стоеше като вкопан, леко приведен напред.

— Заповядайте, моля, хер... хер...

— Хубер. Просто Хубер. Нали знаете, неприятелят има уши навсякъде.

— Зная. За мен е голяма чест да ви приема, хер Хубер.

Щайнер беше преценил правилно. На Амерс никога не би му минало през ума да се усъмни в него. Послушанието и страхът от Гестапо бяха дълбоко вкоренени в мозъка му. А дори да се усъмни, не би могъл да му стори нищо в Швейцария, защото Щайнер имаше австрийски паспорт на името Хубер. Никой не би могъл да знае доколко е свързан с нацистката партия. Дори и германската легация, която отдавна бе изгубила следите на тайните си агенти.

Амерс въведе Щайнер във всекидневната.

— Седнете, Амерс — каза Щайнер и седна на стола на домакина. Зарови из портфейла си. — Известно ви е, партиен член Амерс, че общото правило на нашата дейност в чужбина е мълчание.

Амерс кимна.

— Това очаквахме и от вас. Безшумна дейност. А узнахме, че сте вдигнали ужасен шум за някакъв млад емигрант.

— За онзи разбойник ли? — подскочи Амерс. — Той ме направи за смях, мошеникът...

— За смях ли? — прекъсна го рязко Щайнер. — Публично ли ви направи за смях? Другарю Амерс...

— Не публично, не публично! — Амерс разбра, че е сгрешил. Готов беше просто да се наругае от яд. — Искам да кажа, че ме направи за смях в собствените ми очи.

Щайнер го погледна втренчено. После каза бавно:

— Амерс, един националсоциалист никога не става за смях, дори в собствените си очи. Какво става с вас, човече? Да не би

демократическите къртици да са изгризали корена на принципите ви? Смешен... такава дума не съществува в нашия речник. Само другите са смешни, разбирате ли?

— Да, разбира се. — Амерс изтри челото си. Той си представяше вече как го изпращат в концлагер, за да си припомни партийните принципи. — Това беше единственият случай. Иначе съм твърд като стомана. Верността ми е непоклатима...

Щайнер го остави да говори. После го прекъсна изведнъж:

— Добре, партиен член Амерс! Надявам се, че това няма да се повтори. Не се занимавайте вече с емигрантите. Разбирате ли? Ние сме доволни да се отървем от такива хора.

Амерс кимна усърдно. После стана, донесе от бюфета кристално шише и две сребърни чашки за ликьор с високи столчета и позлатена вътрешност. Щайнер погледна възмутено тези приготовления и запита:

— Какво е това?

— Коняк. Предполагам, че бихте пийнали нещо ободрително.

— Така ще поднасяте само коняк, който не струва, Амерс — каза малко по-любезно Щайнер, — или на въздържател. На мен ще дадете някоя по-голяма обикновена чаша.

— Много добре.

Амерс се зарадва, защото предполагаше, че ледовете вече са стопени.

Щайнер изпи чашата си. Конякът беше чудесен. Но заслугата не беше на Амерс. В Швейцария няма лош коняк.

Извади синия портфейл от кожената чанта, която Беер му беше дал.

— Тук има и нещо друго, другарю. Строго поверително. Нали знаеш, че нашата пропаганда в Швейцария не върви както трябва.

— Да — съгласи се усърдно Амерс. — И аз съм на същото мнение.

— Много добре. — Щайнер отклони веднага неприятната тема. — Всичко това ще се промени. Ние възнамеряваме да уредим тайни фондове. — Той погледна списъка.

— Получили сме вече няколко крупни дарения. Но и по-незначителните са добре дошли. Тази приятна къщичка е ваша собственост, нали?

— Да. Но върху нея тежат, разбира се, две големи ипотечи. Така че тя принадлежи в действителност на банката — побърза да обясни Амерс.

— Ипотеките сте взели, за да плащате по-малко данъци. Един партиец с къща не е ястреб без пари в банката. Колко да запиша от ваше име?

Амерс го погледна смутено.

— Няма да е лошо да запишете по-голяма сума — каза насърчително Щайнер. — Ние ще изпратим, разбира се, списъка с имената на дарителите в Берлин. Смятам, че мога да запиша петдесет франка срещу вашето име.

Амерс въздъхна с облекчение. Той бе очаквал да му поискат най-малко сто франка. Знаеше колко е ненаситна партията.

— Разбира се — съгласи се веднага той. — Може би дори шейсет.

— Добре, да кажем шейсет тогава. — Щайнер записа нещо. — Имате ли и друго име, освен Хайнц?

— Хайнц. Карл, Госвин... Госвин със „с“.

— Госвин е необикновено име.

— Да, но чисто немско. Старогерманско. Имало е крал Госвин по време на великото преселение на народите.

— Вярвам.

Амерс сложи на масата една банкнота от петдесет и друга от десет франка. Щайнер прибра парите в джоба си.

— И дума не може да става за разписка — каза той. — Разбирате защо, нали?

— То се знае. Нали трябва да се пази тайна. В Швейцария сме — смигна лукаво Амерс.

— И никакви безполезни олелии в бъдеще, партайгеносе. Мируването е половин победа. Не забравяйте това.

— Разбира се. Зная как да се държа. Станалото беше само нещастна случайност.

Щайнер се върна у д-р Беер по ветровитите улици, като се усмихваше самодоволно. Рак на черния дроб! Този Керн! Как ли ще го погледне, когато получи шейсетте франка, спечелени при наказателния поход!

ГЛАВА СЕДЕМНАЙСЕТА

Някой почука на вратата. Рут се послуша внимателно. Беше сама. Керн бе излязъл още от сутринта да си търси работа. Тя се поколеба, после стана тихо. Влезе в стаята на Керн и затвори междинната врата. Двете стаи бяха ъглови, а това беше много удобно в случай на проверка. Човек можеше да се измъкне по коридора от едната, без да бъде забелязан от тези, които са застанали пред входа на другата.

Рут затвори безшумно външната врата на стаята на Керн. Сетне тръгна по коридора, за да види кой е чукал.

Пред вратата на стаята ѝ стоеше мъж на около четиресет години, когото тя познаваше по лице. Той се казваше Броз и живееше в хотела. Жена му беше от седем месеца болна на легло. Живееха с малката помощ, получавана от бежанския комитет и с оскъдните си лични средства. Това не беше тайна. Всички в хотел „Вердюн“ се познаваха много добре.

— Мен ли търсите? — попита Рут.

— Да. Искан да ви помоля за услуга. Вие сте фройлайн Холанд, нали?

— Да.

— Аз съм Броз и живея на по-долния етаж — каза стеснително мъжът. — Съпругата ми е болна, а аз трябва да изляза да си потърся работа. Затова исках да ви запitam дали бихте имали случайно малко време...

Броз имаше тъжно и грозно лице. Рут знаеше, че почти всички в хотела бягат, щом го зърнат, защото той винаги търсеше компания за жена си.

— Тя почти винаги е сама... А сигурно се сецате какво значи това за нея. Може да се отчае много лесно. Понякога е прекалено тъжна. Но щом види някого, веднага се ободрява. Предположих, че и вие бихте желали да поговорите с някого. Жена ми е интелигентна...

Рут се учеше сега да плете вълнени пуловери, казали ѝ бяха, че някаква руска фирма на Елисейските полета ги купувала, за да ги препродаде три пъти по-скъпо. Тя искаше да продължи работата си и

навярно би отказала да послужи на Броз, но трогателната похвала „Жена ми е интелигентна“ я накара да се реши. Почувства се някак засрамена и каза:

— Почакайте да взема нещо. След това ще дойда с вас.

Взе преждата, плетката и модела и слезе с него. Жена му лежеше в стаичка с изглед към улицата. Когато влезе с Рут, Броз промени изражението на лицето си. То засия с непресторена радост.

— Люси — каза той, — фройлайн Холанд ще постои малко при теб.

Две тъмни очи на восьчнобледо лице погледнаха мнително Рут.

— Аз излизам — побърза да каже Броз. — Ще се върна довечера. Сигурен съм, че днес ще намеря нещо. Довижане.

Той ѝ махна усмихнато с ръка и затвори вратата след себе си.

След малко бледата жена попита:

— Той ви помоли да дойдете, нали?

Отначало Рут се опита да отрече, след това само кимна.

— Така и мислех. Благодаря ви, че дойдохте, но аз мога да стоя и сама. Не бих искала да ви преча на работата. Мога да поспя.

— Аз нямам никаква работа — каза Рут. — Уча се да плета на две куки, а това мога да сторя и тук. Донесох преждата и иглите.

— Има по-приятни занимания от това да стоите при болна — каза уморено жената.

— Сигурно. Но това пък е по-приятно, отколкото да стоя сама.

— Всички говорят така, за да ме утешат — прошепна жената. — Зная, че хората се стараят винаги да утешат болните. Защо не признаете, че ви е противно да стоите с една непозната болна в лошо настроение и че вършите това само защото мъжът ми ви е убедил?

— Вярно е — отговори Рут. — Нямам никакво намерение да ви утешавам. Но съм доволна, че мога да поговоря с някого.

— Бихте могли да излезете — каза болната.

— Това не ме привлича особено.

Понеже не получи отговор, Рут вдигна глава. И видя едно лице, загубило всякакво самообладание. Болната се бе понадигнала, гледаше я втренчено и се разплака ненадейно. Лицето ѝ се обля в сълзи.

— Господи! — ридаеше тя. — Вие можете да приказвате така... А аз!... Да бих могла да изляза още веднъж поне...

Тя се отпусна отново на възглавницата. Рут стана.

Сиво бледите рамене на болната трепереха в тясното легло сред следобедния полумрак. През прозореца се виждаше студената слънчева улица, къщи с железни балкончета, а над покривите огромни електрически реклами за аперитив „Дюбоне“ светеха безсмислено на дневната светлина. За миг ѝ се стори, че всичко това е много далечно, като гледка от някаква друга планета.

Жената престана да плаче. Изправи се бавно и попита:

— Още ли сте тук?

— Да.

— Аз съм нервна и истерична. Имам понякога такива дни. Не ми се сърдете, моля ви.

— Не ви се сърдя. Просто не помислих, преди да ви отговоря.

Рут седна отново край леглото. Тя сложи пред себе си модела на плетката и продължи да работи. Не поглеждаше вече към болната. Не искаше да види пак разстроеното ѝ лице. Собственото ѝ здраве изглеждаше проява на лош вкус в тази обстановка.

— Не държите правилно иглите — каза най-после болната. — А това забавя работата ви. Ето как се плете. — Тя започна да показва на Рут. После взе изплетеното и го погледна. — Изпуснали сте една бримка — обясни. — Трябва да я изплетем. Вижте как.

Рут вдигна глава. Болната се усмихваше. Лицето ѝ сега беше внимателно, оживено, напълно погълнато от работата. Нямахте и следа от неотдашното избухване. Бледите ѝ ръце работеха ловко и бързо.

— Ето — каза усърдно тя. — Опитайте сега сама.

Рут взе плетивото. „Странно — помисли си учудено, — не е ли ужасно, че подобна дреболия може да даде такава бърза утеха?“

Когато Броз се върна вечерта, стаята беше тъмна.

През прозореца се виждаше късче зеленикаво небе и огромната червена реклама на „Дюбоне“.

— Люси? — каза Броз в тъмнината.

Жената в леглото се размърда и той можа да види лицето ѝ. То бе поруменяло от отражението на електрическата реклама, като че болната бе оздравяла по някакво чудо.

— Спеше ли? — попита той.

— Не, само почивах.

— Отдавна ли си отиде фройлайн Холанд?

— Преди няколко минути.

— Люси! — Той седна предпазливо на ръба на леглото.

— Мили. — Тя поглади ръката му. — Намери ли нещо?

— Нищо засега. Но ще намеря.

Жената помълча. Най-после каза:

— Аз съм такова бреме за теб, Ото!

— Как можеш да кажеш такова нещо, Люси! Какво съм аз без теб?

— Ще бъдеш свободен. Ще можеш да правиш каквото си искаш. Ще можеш дори да се върнеш в Германия и да работиш.

— Нима?

— Да — каза тя. — Разведи се с мен. Там ще те похвалят, че си го направил.

— Благородният ариец е осъзнал най-после чистотата на расата си и е напуснал еврейката, нали? — попита Броз.

— Така ще кажат вероятно. Те нямат нищо против теб, Ото.

— Но аз имам нещо против тях.

Броз облегна глава на парапета на леглото. Той си припомни деня, когато началникът му бе дошъл в архива, говорил бе дълго за времената, в които живеят, за способностите на Броз и за това, че е срамота да го уволнят само защото е женен за еврейка. Той си взе шапката и си излезе. След една седмица разкървави носа на портиера, едновременно партиец и шпионин, защото бе нарекъл жена му мръсна еврейка. Това беше почти катастрофа. За щастие адвокатът на Броз успя да докаже, че вратарят е говорил в пияно състояние против правителството, и в резултат онзи изчезна. Но жената на Броз не можеше да излиза вече на улицата. Не искаше да я блъскат ученици от основното училище, облечени в партийни униформи. И понеже Броз не можа да си намери друга работа, заминаха за Париж. Жена му се разболя по пътя.

Зеленикавото небе над прозореца постепенно загуби цвета си. Стана мъгливо и тъмно.

— Имаше ли болки, Люси? — попита Броз.

— Не особено. Но съм ужасно уморена. Вътрешно.

Броз погали косите ѝ. Те блестяха с медни отражения от рекламата на „Дюбоне“.

— Скоро ще станеш пак.

Жената раздвижи бавно глава под ръката му.

— Какво ми е, Ото? Никога не съм била така, а това трае вече месеци.

— Нищо особено. Нито сериозно. Жените често се разболяват така.

— Не вярвам, че някога ще оздравея — каза с внезапно отчаяние тя.

— Скоро ще оздравееш. Трябва само да не губиш смелост.

Нощта вече пълзеше по покривите навън. Броз седеше неподвижно, все още облегнал глава на парапета.

Лицето му, съкрушено и изплашено през целия ден, сега беше спокойно и ведро в последната неясна светлина.

— Обичам те, Люси — каза тихо той, без да помръдне.

— Никой не обича болна жена.

— Болната жена заслужава двойно повече любов, защото е едновременно жена и дете.

— Точно така — каза тя тъжно и тихо. — Но аз не съм и това дори. Не съм ти съпруга. Аз съм само бремене и нищо повече.

— Нали имам любимите ти коси! — каза Броз и се наведе да я целуне. — Очите ти. — Той се наведе да целуне очите ѝ. — Ръцете. — Целуна и ръцете ѝ. — Имам и любовта ти. Или ти не ме обичаш вече? — Той бе навел лице съвсем близо до нейното. — Не ме ли обичаш вече?

— Ото! — прошепна тя и сложи ръка на гърдите си.

— Не ме ли обичаш вече? — повтори тихо той. — Каж ми. Мога да разбера. Естествено е да не обичаш човек, който не може да си изкарва прехраната. Каж ми, любима, незаменима! — каза умолително той на повехналото лице.

Очите ѝ изведнъж се наляха с щастливи сълзи. Гласът ѝ стана отново младежки нежен.

— Наистина ли ме обичаш още? — запита тя с усмивка, която разкъса сърцето му.

— Трябва ли да ти го повтарям всяка вечер? Толкова много те обичам, че ревнувам и леглото, в което лежиш. Ти би трябвало да бъдеш само в моето сърце и в моята кръв.

Той се усмихна и се наведе отново над нея. Обичаше я и нямаше нищо друго, освен нея, но често изпитваше необяснимо нежелание да я целуне и прегърне страстно. Ненавиждаше се за това чувство заради болестта ѝ, но здравето му тяло просто беше по-силно от неговата воля. Обаче сега, в нежното и топло отражение на рекламата отвън, вечерта му напомни друга вечер отпреди много години — отпреди тъмната власт на болестта — топло и утешително отражение на миналото, като червената светлина на отсрещния покрив.

— Люси! — прошепна той.

Тя притисна влажните си устни до неговите. И остана неподвижно, забравяйки за известно време измъченото си тяло, в което раковите клетки водеха безгласна, призрачна борба и вътрешностите ѝ бавно се превръщаха в сива безформена пепел.

Керн и Рут се разхождаха по Елисейските полета. Витрините светеха, кафенетата бяха препълнени с народ, електрически реклами блестяха, а Триумфалната арка се издигаше в сребристия парижки въздух като райска врата.

— Погледни вдясно — каза Керн. — Вазер и Розенфелд.

Пред огромната витрина на „Дженерал Мотърс“ бяха застанали двама бедно облечени младежи. Костюмите им бяха овехтели и двамата бяха без палта. Спореха така оживено, че Керн и Рут постояха доста време край тях, преди да ги забележат. Двамата младежи бяха пансионери в хотел „Вердюн“. Вазер беше техник и комунист, а Розенфелд — син на банкерско семейство, което живееше на третия етаж. И двамата бяха почти без средства.

— Слушай, Розенфелд — каза умолително Вазер. — Бъди разумен поне малко. Един „Кадилак“ не е лош за стари хора. Но за какво ти е на теб такава шестцилиндрова таратайка? Тя гълта бензин, както кравата гълта вода, без да увеличи скоростта си.

Розенфелд поклати отрицателно глава. Той гледаше като замаян към ярко осветената витрина, където един черен „Кадилак“ се въртеше бавно на подвижна платформа.

— Да предположим, че гълта много бензин! — извика възбудено той. — Цял варел, ако искаш! Това не е важно. Погледни каква чудесна външност има! Удобна, сигурна! Като блиндирана кула!

— Тези доводи имат значение за застрахователна полица, Розенфелд, не и за кола. — Вазер посочи съседната витрина, която пък беше на „Ланча“. — Погледни тук! Кола от класа! Само четири цилиндъра, но продълговато, нервно създание като пъргава пантера, готова да скочи веднага. С нея може да прескочиш и зид, ако пожелаеш.

— Нямам намерение да прескачам зидове, а да отида в „Риц“ за коктейл — отвърна безстрастно Розенфелд.

Вазер не обърна внимание на възражението му.

— Погледни каква линия! — продължи възторжено той. — Как пълзи по земята! Стрела, светкавица! В сравнение с нея и онази осемцилиндрова кола дори ми се струва много тежка. А скоростта ѝ е същински блян.

Розенфелд избухна в презрителен смях.

— А как смяташ да се вмъкнеш в този детски ковчег? Вазер, Вазер, тази кола е за джуджета. Представи си дама във вечерна рокля, със скъпо кожено палто или рокля от златист брокат с шлейф! Връщаш се от „Максим“ през декември, да кажем, по улиците сняг и кал, а ти си в тази подвижна радио кутийка. Не виждаш ли, че ще си просто смешен?

Вазер се изчерви.

— Това е вкусът на капиталиста — каза той. — Ти пък мечтаеш за локомотив, Розенфелд, не за лека кола. Как може да ти харесва такава допотопно животно? То подхожда на капиталистическите търтеи, но ти си младеж. Ако искаш нещо по-солидно, вземи си едно „Дьолае“. С такава кола може да вдигнеш сто и шейсет километра без проблем.

— „Дьолае“! — отсече Розенфелд. — Трябва да го палиш на всеки пет минути! Това ли ти е вкусът?

— Нищо подобно, стига да умееш да караш! Колата е бърза като ягуар, като снаряд! Човек се унася от песента на мотора ѝ. Или пък ако искаш нещо наистина чудесно, вземи си новия „Галбот“, с него ще вдигнеш сто и осемдесет километра. Това се казва кола.

Розенфелд плюна възмутено.

— „Галбот“! Това се казва кола наистина! Само че такава кола не бих приел дори като подарък. Машина с такава налягане в радиатора при движение! Не, приятелю! Аз си държа все още на моя кадилак. —

Той се обърна към витрината на „Дженерал Мотърс“. — Погледни само качеството! Пет години няма да има нужда да отвориш капака на мотора. Разкош, драги Вазер! Само американците разбират от истински разкош. Моторът е така безшумен, че просто не се чува.

— Но, човече — прекъсна го Вазер, — аз искам да чувам мотора! Същинска музика е да чуеш как потегля такъв нервен звяр.

— Купи си трактор тогава! Неговият мотор вдига по-голям шум. Вазер го погледна втренчено с широко отворени очи.

— Слушай — каза той, като се овладя с мъка. — Предлагам компромис, да вземем един „Мерцедес“. Тежка кола, но все пак стилна. Съгласен?

Розенфелд отхвърли предложението и махна с ръка.

— Не искам, благодаря. Не си хаби приказките. Или Кадилак, или нищо!

Той се унесе отново в съзерцание на черната елегантна кола, сложена на въртяща се платформа.

Вазер се обърна и забеляза Керн и Рут.

— Слушай, Керн — каза отчаяно той. — Коя кола ще вземеш, ако ти предложат да избираш между кадилак и талбот? Талбот, нали?

— Кадилак, разбира се — обърна се веднага Розенфелд.

— Не може да има и грам съмнение в това.

— Аз бих се задоволил с един малък ситроен — усмихна се Керн.

— Със ситроен ли? — Двамата любители на коли погледнаха тъжно заблудената овца.

— Или с велосипед — добави Керн.

Двамата експерти размениха бърз поглед.

— Аха! — каза възмутено Розенфелд, — не разбираш, значи, от коли!

— Или изобщо от моторен превоз? — запита студено Вазер. — Има хора, които се интересуват само от пощенски марки.

— И аз съм от тях — съобщи весело Керн. — Особено ако марките са без печат.

— Извиняваме се тогава — каза Розенфелд и вдигна яката на палтото си. — Ела, Вазер, да отидем да погледнем ей там новите модели „Алфа Ромео“ и „Хиспано“.

Те се отдалечиха, помирени от невежеството на Керн, двама приятели в износени костюми, готови да се скарат за качествата на леките коли. Имаха време да ги разглеждат, защото нямаха пари за вечеря.

Керн ги погледна весело и запита Рут:

— Хората понякога са много интересни, нали, Рут?

Тя се засмя.

Керн не можеше да си намери работа. Търси навсякъде. Но не успя да намери нищо, дори за двацет франка дневно. В края на втората седмица парите им свършиха. Рут получи незначителна помощ от еврейския комитет, а Керн — от еврейско-християнския, общата сума възлизаше на петдесетина франка на седмица. Керн поговори с хазяйката и успя да задържи за тази цена двете стаи със закуска — кафе и кифли. Не се чувстваха особено нещастни. Стигаше им това, че живеят в Париж. Надяваха се новият ден да им донесе нещо ново и се чувстваха в безопасност. Дух на търпимост преобладаваше в този град, погълнал бежанци от целия свят. Тук човек можеше да умре от глад, но другите неприятности бяха незначителни, а това беше много важно за бежанците.

В един неделен следобед, когато входът за Лувъра беше безплатен, Марил ги заведе там.

— Зиме трябва да прекарвате някак времето си — каза той. — Бежанците трябва да се справят с няколко задачи: глада, жилището и убиване на времето, защото не им е позволено да работят. Гладът и жилището са два смъртни врага, с които трябва да се борят, но свободното време е скрит враг, който изпива силите заедно с изтощителното очакване и с призрака на постоянния страх. Първите врагове нападат явно и трябва да се борим с тях или да пропаднем, а времето пропълзва тайно и трови кръвта. Вие сте млади, не стойте в кафенетата, не се отказвайте, не губете упование. Когато ви стане тежко, елате в огромната парижка чакалня, Лувъра. Тук е добре отоплено. Много по-добре е да тъгувате пред някой Дьолакроа, Рембранд или Ван Гог, отколкото пред чаша ракия или сред сърдити, безпомощни, хленчеци хора. Това ви казвам аз, Марил, който

предпочита да стои пред чаша ракия. Иначе не бих могъл, разбира се, да ви държа такива поучителни лекции.

Тръгнаха под големия купол на Лувъра — през вековете, покрай каменни египетски фараони, гръцки божества, римски цезари, вавилонски овчари, персийски килими и фламандски гоблени, покрай най-великите творби на човешкия гений. Рембранд, Гоя, Ел Греко, Леонардо, Дюрер — през безкрайни галерии и коридори, докато стигнаха до залите с картините на импресионистите. Седнаха на канапе наред залата. По стените блестяха пейзажи на Сезан, Ван Гог и Моне, танцьорките на Дега, пастелите на Реноар и цветните петна на Мане. Беше спокойно и безлюдно. Керн и Рут се чувстваха като в омагьосана кула, картините в която са прозорци към далечни светове, към градини, вдъхващи спокойна радост, към големи чувства и красиви мечти — към вечната родина на душата, непознаваща произвол, страх и неправда.

— Бежанци! — каза Марил. — И тези хора са били бежанци! Гонени, презирани, често бездомни, гладни, осъждани и пренебрегвани от съвременниците си. Живели и умрели в нищета — а погледнете какво са създали! Световна култура, която исках да ви покажа.

Той свали очилата си и започна да ги бърше замислено.

— Кое е най-силното впечатление, което оставят тези картини? — обърна се към Рут.

— Покой — отговори веднага тя.

— Покой ли? Мислех, че ще кажете красота, но имате право, защото покоят днес е красота. Особено за нас. А твоето впечатление, Керн?

— Не зная — каза Керн. — Бих желал да притежавам една от тези картини, за да мога да я продам и да живея с получените пари.

— Ти си идеалист — отговори Марил.

Керн го погледна недоверчиво.

— Говоря сериозно — каза Марил.

— Зная, че е глупаво, но е зима и искам да купя палто на Рут.

Керн се почувства глупаво, но наистина не можеше да измисли нищо друго, защото тази грижа не напускаше нито за миг съзнанието му. За своя изненада изведнъж усети ръката на Рут в своята. Лицето ѝ сияеше, тя се притисна до него.

Марил сложи отново очилата си и се огледа.

— Човек е велик в крайностите си — в изкуството, глупостта, любовта, омразата, себелюбието и дори в саможертвата. Но в живота му всъщност най-много липсва обикновената доброта.

Керн и Рут бяха приключили с вечерята си. Тя се състоеше от какао и хляб и беше единственото им ядене от една седмица насам, с изключение на чашата кафе и двете кифли, включени от Керн в наема за стаите.

— Хлябът днес има вкус на бифтек — каза Керн. — Вкусен и сочен бифтек с пържен лук.

— А моят има вкус на пиле — отговори Рут, — пиле с прясна салата.

— Възможно е твоят да е такъв. Дай ми резенче от него. И аз лесно мога да си представя пиле.

Рут отрязва дебела филия от дългия бял френски хляб.

— Ето — каза тя. — Откъм ребрата. Или предпочиташ откъм гърдите?

— Ако не беше с мен, Рут, бих могъл да се скарам с Бог — засмя се Керн.

— А пък аз без теб бих легнала да рева — отговори Рут.

Някой почука на вратата.

— Броз — тъжно каза Керн. — Само той може да дойде, разбира се, точно наред любовни признания.

— Влезте! — извика Рут.

Вратата се отвори.

— Не — каза Керн. — Невъзможно! Сънувам! — Той стана предпазливо, сякаш се стараеше да не изплаши някой призрак. — Щайнер! — заекна. Призракът се усмихна.

— Щайнер! — извика Керн. — Щайнер е, велики боже!

— Добрата памет е основа за приятелството и убиец за любовта — отговори Щайнер. — Извинявай, Рут, че влизам с такива максима, но долу току-що срещнах стария си приятел Марил. И беше неизбежно да се сетя за нея.

— Откъде идваш? Направо от Виена ли?

— От Виена. Като заобиколих през Муртен.

— Какво? — Керн отстъпи. — През Муртен ли?

Рут се засмя.

— Муртен беше нашето мъчилище, Щайнер. Там се разболях, а този пограничен турист ветеран бе заловен от полицията. Името Муртен не ни звучи радостно.

— Затова именно отидох там, деца — усмихна се Щайнер. — За да отмъстя за вас. — Той извади портфейла си, откъдето взе шейсет швейцарски франка. — Ето! Четиринайсет долара, или триста и петдесет френски франка. Подарък от Амерс.

Керн го гледаше смаян.

— От Амерс ли? — каза той. — Триста и петдесет франка?

— По-късно ще ти обясня, синко. Прибери ги в джоба си. Сега да ви огледам! — Той се взря внимателно в тях. — Хлътнали бузи, недохранване, какао и вода за вечеря... И не сте казали никому нищо, нали?

— Не още — отговори Керн. — Винаги, когато се готвехме да го сторим, Марил ни канеше на обяд или на вечеря. Като че има шесто чувство.

— Има и седмо дори. За живопис. Завлече ли ви в някой музей, след като ви нахрани? Това е обичайното наказание.

— Да. Заведе ни да видим Сезан, Ван Гог, Мане, Реноар и Дега.

— Аха! При импресионистите. Това значи, че сте обядвали заедно. След вечеря води при Рембранд, Гоя и Ел Греко. Хайде, обличайте се, деца! Парижките ресторанти са ярко осветени и ни чакат.

— Ние току-що...

— Виждам — прекъсна намръщено Щайнер. — Обличайте се веднага! Аз съм пълен с пари.

— Облечени сме.

— Така ли? Продали сте палтата си, значи, на някой едноведец, който без съмнение ви е измамил.

— Не — каза Рут.

— Има и непочтени евреи, моето момиче, колкото и свят да ви се струва сега вашият мъченически народ. Хайде да вървим! Ще изследваме расовите различия при пържените пилета.

— Е, разправяй как върви? — попита Щайнер след вечерята.

— Много забавно — каза Керн. — Париж е не само град на тоалетната вода, сапуна и парфюмите, но и на безопасните игли, връзките за обувки, копчетата и иконите. Амбулантната търговия тук е почти невъзможна. Опитах какво ли не — мих чинии, карах колички по пазара, надписвах пликове, продавах играчки — но нищо от това не бе успешно. Всичко беше временно. Рут намери за две седмици работа като чистачка на офис. След това дружеството фалира и тя не получи никакво възнаграждение за труда си. За плетени вълнени пуловери ѝ предлагаша точно толкова, колкото струва вълната. В резултат... — Той разкопча сакото си. — В резултат аз приличам сега на богат американец. Чудесно е без палто. Тя може да оплете и на теб такъв пуловер, Щайнер...

— Имам прежда още за един — каза Рут. — Само че е черна. Харесва ли ви черен пуловер?

— И още как! Черното е най-подходящият цвят за нас. — Щайнер запали цигара. — Ясно. Кажете сега, заложихте ли палтата си, или ги продадохте?

— Ами най-напред ги заложихме, а след това ги продадохме.

— Разбира се. Както става винаги. Ходихте ли в кафене „Морис“?

— Не. Само в кафене „Елзас“.

— Добре. Сега ще отидем в „Морис“. Там ще търсим някой си Дикман. Той знае всичко. Включително как да ви намерим палта. Искам да го питам и по друг, по-важен въпрос. За тазгодишното международно изложение.

— Международно изложение ли?

— Да, синко — каза Щайнер. — Надявам се да има работа за много хора. А чувам, че не били много придирчиви за документите.

— Откога си тук, Щайнер, за да научиш всичко това?

— От четири дни. Преди това бях в Страсбург. Трябваше да се погрижа за нещо там. А вас открих чрез Класман, когото намерих в префектурата. Аз имам паспорт, деца. И след два дни ще се настаня в хотел „Интернационал“. Името ми харесва.

Кафене „Морис“ приличаше на кафене „Шперлер“ във Виена и на кафене „Граф“ в Цюрих. Беше типично емигрантско свърталище. Щайнер поръча кафе за Керн и Рут и отиде да поговори с един възрастен господин, седнал отсреща. Разговаряха известно време, след това събеседникът на Щайнер погледна внимателно Керн и Рут, като че искаше да ги прецени, и излезе.

— Това беше Дикман — каза Щайнер. — Той знае всичко. Правилно съм бил осведомен за изложението, Керн. Чуждите павилиони са вече в строеж. Работата се плаща от чужди правителства. Те довеждат свои работници, но за надничарска работа, за изкопи и така нататък наемали тукашни хора. Късмет за нас. Понеже надниците се плащат от чужди фирми, французите не обръщат особено внимание кой работи. Ще трябва да направим опит още утре сутринта. Доста бежанци работели вече там. Ние имаме предимството, че вземаме поевтино от французите.

Дикман се върна с две палта.

— Предполагам, че тези ще станат — каза той.

— Премери балтона — обърна се Щайнер към Керн. — Най-напред ти. А после Рут ще премери другото палто. Безполезно е да се противите.

Палтата им бяха по мярка. Рут имаше дори кожена якичка. Дикман се усмихна леко:

— Набито око имам.

— Това ли са най-хубавите вехтории, които предлагаш, Хайнрих? — попита Щайнер.

Дикман го погледна обидено.

— Палтата са много хубави. Не са нови, то се знае. Това с кожената яка беше на някаква графиня, изгнаница, разбира се — добави той, като забеляза погледа на Щайнер. — Истински американски енот, Йозеф. Не е заек.

— Добре. Ще го вземем. Ще дойда утре да уредя въпроса с теб.

— Няма нужда. Вземете ги просто така. Дължа ти много повече от тези пари.

— Глупости!

— Не, вярно е! Вземи ги и да не говорим повече. Бях в ужасно положение по онова време. Да, велики боже!

— Как вървят работите иначе? — попита Щайнер.

Дикман вдигна рамене.

— Печеля достатъчно за децата и за себе си, но е противно да живееш от вехтории.

— Не ставай сантиментален, Хайнрих. Аз съм измамник, картоиграч, скитник, обвинен съм в нападение на полицаи и в какво ли не още — но съвестта ми все пак е напълно спокойна.

Дикман кимна.

— Най-малкото ми дете е болно от грип. Има треска. Грипът не е опасен за децата, нали?

Той го погледна умолително. Щайнер поклати глава.

— Треската само ускорява оздравяването.

— Затова бързам да се прибера по-рано тази вечер — обясни Дикман.

Щайнер поръча един коняк. После запита Керн:

— Искаш ли и ти коняк, моето момче?

— Слушай, Щайнер... — започна Керн.

Но Щайнер го прекъсна веднага.

— Не говори! Това са коледни подаръци, които не ми струват нищо, както виждаш. Един коняк, Рут? Ще пиеш, нали?

— Да.

— Нови палта! Изглед за работа! — Керн изпи коняка си. — Животът стана интересен.

— Не се самозалъгвай — усмихна се Щайнер. — По-късно, когато имаш достатъчно работа, най-интересното време от живота ти ще ти се стори това, през което не си работил. И ще има да разправяш чудесни приказки на внуците си, които ще играят на коленете ти. „Когато бях в Париж...“

Дикман се поклони уморено и си тръгна.

Щайнер погледна след него.

— Някога беше кмет от социалдемократическата партия. Има пет деца. Жена му умря. Чудесен просяк. С достойнство. Знае всичко. Върши всичко. Търгува с всеки. Специалността му е вехтошар. Но е доста сантиментален, каквито са обикновено социалдемократите. Затова са лоши политици.

Кафенето започна да се пълни с посетители. Тези, които възнамеряваха да нощуват тук, вече си търсеха ъгълче за спане.

Щайнер изпи коняка си.

— Съдържателят е прекрасен човек. Всеки, който не може да си намери място, е свободен да пренощува тук безплатно или срещу чаша кафе. Ако не съществуваха такива заведения, животът за мнозина би изглеждал много тежък. — Той стана. — Да вървим, деца.

Излязоха. Навън беше ветровито и студено. Рут вдигна кожената яка на новото си палто и се загърна по-плътно с него. После се усмихна на Щайнер. Той кимна.

— Топлинка, Рутхен. Всичко на този свят зависи от малко топлинка.

Сетне посочи към една стара цветарка, която влачеше крака край тях. Тя ги забеляза и се приближи.

— Виолетки. Пресни виолетки от Ривиерата.

— Какъв град! Виолетки през декември! — Щайнер избра едно букетче и го подаде на Рут. — Виолетки за щастие. Безполезни цветя. И безполезни вещи. Те именно ни стоплят най-много. — Той смигна на Керн. — Урок по живеене, би казал Марил.

ГЛАВА ОСЕМНАЙСЕТА

Седяха в столовата на международното изложение. Беше ден за плащане. Керн бе наредил тънките банкноти около чинията си.

— Двеста и седемдесет франка — каза той. — За една седмица. И това се случва за трети път. Като вълшебна приказка.

Марил го погледна весело. После вдигна чашата си към Щайнер.

— Ще вдигнем наздравица за хартията, драги Хубер. Странно, каква власт има тя над хората. Нашите прадеди са треперели някога в земянките си от светкавици и гръмотевици, от тигри и земетресения, по-близките ни прародители са треперели от мечове, разбойници, епидемии и от Бога, а ние треперим пред печатното слово — върху банкнота или паспорт. Неандерталският човек е умирал от боздуган, римлянинът от меч, хората от Средновековието от чума, а ние можем да бъдем унищожени чрез няколко късчета печатна хартия.

— Унищожени или съживени — добави Керн, — като погледна наредените банкноти на Банк де Франс.

Марил го погледна косо.

— Какво си направил от това момче? — обърна се той към Щайнер. — Той възмъжа вече, нали?

— Положително. Възмъжа в суровите бури на изгнанието.

— Познавах го, когато беше още дете — обясни Марил. — Нежно и доверчиво дете. Преди два месеца.

Щайнер се изсмя.

— Той живее в объркано столетие. Във време, когато лесно се загива и бързо се израства.

Марил изпи няколко глътки червено вино.

— Объркано столетие — повтори той. — Великото безредие? Лудвиг Керн, млад вандал от Второто велико преселение на народите!

— Това име не ми подхожда — възрази Керн. — Аз съм млад полуевреин от Второто изгонване от Египет.

Марил погледна осъдително Щайнер и каза:

— Твой ученик е, Хубер.

— Не, от теб се научи да си служи с афоризми, Марил. Впрочем една солидна седмична заплата усъвършенства духовитостта на всеки младеж. Да живее връщането на блудния син пред касиера! — Щайнер се обърна към Керн: — Прибери парите в джоба си, моето момче. Иначе ще хвъркнат. Парите не обичат светлина.

— Ще ги дам на теб — каза Керн. — Тогава ще си отидат на мястото. Дължа ти много повече от тази сума.

— Прибери си ги. Не съм толкова богат, че да ми връщат заемите.

Керн го погледна. След това прибра парите в джоба си.

— Докога са отворени магазините тази вечер? — запита той.

— Защо?

— Защото утре е Нова година.

— До седем часа, Керн — каза Марил. — Нещо за пиене ли искаш да купиш? Тук е по-евтино. Има отличен ром „Мартиника“.

— Не. Не за пиене.

— Аха! Готвиш се да прекараш последния ден на тази година според изискванията на бюргерската сантименталност, нали?

— Нещо такова. — Керн стана. — Отивам у Соломон Леви. Дано и той да е по-сантиментален днес и да обърка цените.

— В объркани времена цените само се покачват — отговори Марил. — Но върви, Керн! Навикът е нищо. Устремът е всичко. И не се улисвай в покупките си дотолкова, та да забравиш вечерята за старите бойци от емиграцията в „Мама Марго“. В осем часа.

Соломон Леви беше пъргаво като невестулка човече с рядка и трепереца козя брадичка. Живееше в тъмна сводеста стаичка сред часовници, музикални инструменти, вехти килими, картини с маслени бои, кухненски съдове, гипсови джуджета и порцеланови животни. Във витрина държеше изкуствени перли, евтини накити, стари сребърни бижута, джобни часовници и старинни монети, нахвърляни безразборно.

Той позна веднага Керн. Паметта му беше най-добрият помощник при всички обстоятелства.

— Какво носиш? — попита, готов за пазарлък, като предполагаше, че Керн идва да му продаде нещо. — В лошо време пристигаш.

— Как така? Продаде ли вече пръстена?

— Да продам ли? — изохка Леви. — Да продам ли каза, ако съм дочул добре? Или съм сбъркал?

— Не.

— Слушай, момко — продължи да се оплаква Леви. — Не четеш ли вестници? На луната ли живееш? Не знаеш ли какво става по света? Да продам такива вехтории? Как може да приказваш такива неща, като че си някой Ротшилд? Знаеш ли какво значи продажба? — Той помълча за по-голям ефект. После обясни тъжно: — Продажба значи някой да дойде, да поиска нещо, да извади кесията от джоба си... — Леви извади своя портфейл. — Да го отвори. — Той отвори своя. — Да извади чисти пари. — Избра една петдесетфранкова банкнота. — Да ги остави пред касата. — Той разгъна своята. — И след това идва най-важното. — Заговори с фалцет: — Да се раздели завинаги с тях. — Леви прибра банкнотата. — И срещу какво? Срещу някаква безполезна дреболия, разменена за чисти пари. Разсмиваш ме! Само луди хора постъпват така. Или някой нещастен глупак, пристрастен като мен към търговията. Какво си донесъл днес? Не мога да ти платя кой знае колко. Преди четири седмици времената бяха съвсем други... прекрасни.

— Не искам да продавам нищо, хер Леви. Искам да откупя пръстена.

— Какво? — Леви зяпна като гладен синигер в гнездо. Гнездото беше брадата му. — Аха, разбирам! Искаш да се пазариш. Няма да я бъде, момко! Не хитрувай. Преди една седмица се минах с един часовник. Размених го за бронзова мастилница и стило със златен писец. Какво да ти кажа? Прецаках се, защото съм доверчив глупак. Писалката се оказа развалена. Вярно, че и часовникът не работи повече от четвърт час, но не е все едно да не работи часовник и да не работи стило. Часовникът си е все часовник, а празно стило е нищо. Какво искаш да разменим сега?

— Нищо, хер Леви. Казах, че искам да купя. Да купя!

— С пари ли?

— Да, с пари.

— Сигурно са унгарски, румънски или излезли от употреба австрийски инфлационни банкноти, кой знае стойността им? Неотдавна дойде един господин с къдрави мустаци като Карл Велики...

Керн извади една стофранкова банкнота и сложи портфейла си на касата. Леви застина и подсвирна тихо:

— Имаш пари, значи? За пръв път виждам такова нещо. Пази се от полицията, момко...

— Спечелил съм ги — каза Керн със светнало лице, — спечелих ги с честен труд. Къде е пръстенът?

— Ей сега! — Леви изхвъркна навън и се върна с пръстена, принадлежал някога на майката на Рут. Изтърка го с ръкава на палтото си, духна върху него и започна да го търка пак. Най-после го сложи на късче кадифе, като че е диамант от двайсет карата. — Прекрасен накит — каза почтително. — Истинска рядкост!

— Хер Леви — каза Керн. — Вие ми дадохте сто и петдесет франка за пръстена. — Ако ви дам сто и осемдесет франка, ще имате двайсет на сто печалба. — Сделката не е лоша, нали?

Леви не го чуваше.

— Човек може да се влюби в такъв накит — мълвеше той със замечтан възторг. — Никакви модерни глупости! Истинска скъпоценност! Смятах да го запазя за себе си. Имам малка колекция за собствено удоволствие.

Керн наброи сто и осемдесет франка на касата.

— Пари! — каза презрително Леви. — Какво са парите днес при постоянното обезценяване? Единственото ценно нещо е стоката. Едно хубаво пръстенче като това доставя наслада и е ценно. Двойна радост! А златото е толкова скъпо вече — забеляза замислено той. — Четиристотин франка са малко за такъв хубав пръстен. Човек може да получи за него висока цена.

— Хер Леви! — извика Керн.

— Аз съм човек — каза благородно Леви. — И ще се разделя с него. Ще ви доставя това щастие без никаква печалба. Понеже е Нова година. Последно триста франка, при все че сърцето ми се къса.

— Но това е два пъти повече, отколкото ми дадохте за пръстена! — каза сърдито Керн.

— Два пъти повече! Казвате го равнодушно, без да знаете какво говорите. Какво е двойното? Двойното е наполовина, както казваше някога мъдро равин Михаил фон Ховоротка. Чувал ли си някога за търговски разходи, момко? Данъци, наеми, отопление, инвестиране, загуби? Това не е нищо за теб. Но за мен е съсипия. Всеки ден ми струва колкото този пръстен...

— Но аз съм беден, бежанец...

Леви отхвърли твърдението.

— Кой не е бежанец? Който иска да купува, е по-богат от този, който трябва да продава. А кой от двамата ни иска да купува?

— Двеста франка — каза Керн. — Това е последната ми дума.

Леви взе пръстена, духна го пак и го отнесе. Керн прибра парите в джоба си и тръгна към вратата.

Когато я отваряше, Леви изпищя след него:

— Двеста и петдесет, защото си млад и искам да ти направя добро.

— Двеста! — извика Керн от вратата.

— Шалом алейхем! — извика Леви.

— Двеста и дваисет.

— Двеста дваисет и пет. Честна дума, давам го само защото утре трябва да си платя наема.

Керн се върна, въздъхна и наброи парите. Леви сложи пръстена в картонена кутийка.

— Тази кутийка, заедно със синия памук вътре, ти давам безплатно. Разорих се с теб.

— Петдесет на сто! — изръмжа Керн. — Лихвар!

Леви не обърна внимание на последната забележка.

— Помни ми думата — каза той съвсем искрено, — че у „Картие“ на улица „Де ла Пе“ такъв пръстен струва шестстотин франка. А действителната му стойност е триста и петдесет. Това е истината.

Керн се прибра в хотела.

— Рут — каза той още от прага. — Бързо се съвземаме. Ето, върнахме си и последния мохикан.

Тя отвори кутийката, погледна вътре и започна:

— Лудвиг...

— Безполезни неща — каза бързо и смутено Керн. — Какво казваше Щайнер? Че те топлели най-много! Искрах просто да проверя дали е така. Сложи го сега. Ще отидем да вечеряме в ресторант. Като истински работници с определена седмична заплата.

Беше десет часът вечерта. Щайнер, Марил, Рут и Керн бяха в „Мама Марго“. Келнерите започнаха да събират столовете и да метат пода с огромни метли и вода.

Котката до касата се протегна и подскочи. Съдържателката бе заспала, загърната плътно в плетена жилетка. Но отваряше от време на време зоркото си око.

— Мисля, че се опитват да ни изринат вече оттук — каза Щайнер и посочи келнерите. — Крайно време е впрочем. Трябва да отидем у Одит Розенфелд. Дядо Мориц пристигна днес.

— Дядо Мориц ли? — попита Рут. — Кой е той?

— Дядо Мориц е доайен на бежанците — отговори Щайнер. — Седемдесет и пет годишен, Рутхен. Познава всички граници, градове, хотели, пансиони и частни домове, в които може да се живее без представяне в полицията, както и затворите на пет цивилизовани страни. Казва се Мориц Розентал и е от Годесберг ам Райн.

— Познавам го — каза Керн. — Минах веднъж с него границата от Чехословакия за Австрия.

— А аз от Швейцария за Италия — обади се Марил.

Келнерът донесе сметката.

— Аз съм минавал няколко граници с него — добави Щайнер. — Мога ли да купя бутилка коняк за вкъщи? — попита той келнера. — „Курвоазие“. По цена на едро, разбира се.

— Почакайте да попитам господарката.

Келнерът се върна, взе от една лавица бутилка и я занесе на Щайнер, който я сложи в джоба на балтона си.

В същия миг вратата се отвори и в заведението влезе някаква тъмна фигура. Съдържателката закри уста с ръката си, прозина се и отвори и двете си очи.

Келнерите се намръщиха. Влезният продължи мълчаливо като сомнамбул, мина през залата и отиде до скарата, където няколко пилета се въртяха на шиш над разгорени дървени въглища.

Новодошлият разгледа билетата с поглед, напомнящ рентгенови лъчи. После запита келнера:

— Колко струва това?

— Двайсет и шест франка.

— А онова?

— Двайсет и шест франка.

— Другото?

— Двайсет и шест франка.

— Всички ли струват по дваайсет и шест франка?

— Да.

— Защо не ми каза веднага?

— Защото не ме попитахте веднага.

Посетителят вдигна глава. Неудържим гняв проблесна за миг по унесеното му лице. Той посочи най-голямото пиле:

— Дай ми това.

Керн побутна Щайнер, който наблюдаваше внимателно със свити устни.

— Със салата, пържени картофи или ориз? — попита келнерът.

— С нищо. С нож и вилица. Давай.

— Пилето! — прошепна Керн. — Положително е някогашното Пиле.

Щайнер кимна.

— То е! Пилето от виенския затвор!

Новодошлият седна пред една маса. Извади портфейла си и плати. След това го прибра и разгъна тържествено кърпата за ядене. Пред него бе сложено великолепното печено пиле. Посетителят вдигна ръце като благославящ свещеник. Лицето му изразяваше безкрайно самодоволство. Той взе птицата и я сложи в чинията си.

— Няма да го безпокоим — прошепна Щайнер. — Спечелил е с тежък труд своето печено пиле.

— Предлагам да излезем веднага — отговори Керн. — Два пъти съм го срещал вече. И двата пъти в затвора. Всеки път го арестуваха в мига, в който се готвеше да изяде печеното си пиле. Ако остане верен на досегашния си късмет, полицията ще нахълта всеки момент.

— Да си вървим тогава — засмя се Щайнер. — Предпочитам да посрещна Нова година онеправдан от съдбата, а не в ареста на комендантството.

Станаха.

Пред вратата се огледаха отново. Пилето току-що отделяше тънкото краче от тялото на жертвата си. Той го погледна, както поклонник гледа гроба Господен, и го захапа благоговейно. След това продължи решително и лакомо.

Одит Розенфелд беше нежна беловласа жена на шейсет и шест години. Тя бе дошла в Париж преди две години с осем деца. Успяла бе да уреди седем от тях. Най-големият ѝ син бе заминал за Китай като военен лекар, най-голямата ѝ дъщеря, студентка по филология в Бон, си бе намерила работа като домашна прислужница в Шотландия чрез бежанския комитет, вторият ѝ син бе издържал във Франция държавен изпит по право и като не можа да си намери друга работа, стана келнер в хотел „Карлтън“ в Кан, третият се бе записал в Чуждестранния легион, четвъртият бе заминал за Боливия, а останалите две дъщери живееха в портокалова плантация в Палестина. Тук бе останал само най-малкият ѝ син. Бежанският комитет се опитваше сега да му намери работа като шофьор в Мексико.

Одит Розенфелд имаше две стаи. По-голямата беше за нея, а в по-малката живееше синът ѝ Макс Розенфелд, любителят на леки коли. Когато Щайнер, Марил, Керн и Рут пристигнаха, в двете стаи вече имаше двайсетина души, все бежанци от Германия, някои с разрешителни за престой, повечето без такива. Тези, които можеха да си позволят подобен разкош, бяха донесли нещо за пиене. Почти всички бяха купили евтино червено вино.

Щайнер и Марил изглеждаха като бели врани между другите с коняка си. Те го наливаха щедро, с надежда да избегнат излишни сантименталности.

Мориц Розентал пристигна в единайсет часа. Керн едва можа да го познае. Той бе остарял почти с десет години за дванайсет месеца. Лицето му беше жълто и безкръвно, пристъпваше с мъка, като се подпираше на черен абаносов бастун със старомодна дръжка от слонова кост.

— Ето ме, стара изгоро! — каза той и се обърна към Едит. — Не можех да дойда по-рано, защото бях много уморен.

Той се наведе да ѝ целуне ръка, но не успя. Одит Розенфелд стана, пъргава като птиче, задържа ръката му и го целуна по бузите.

— Вече съм сигурен, че съм остарял — каза Мориц Розентал. — Не мога да ти целуна ръка. Но ти ме целуна пламенно по бузата. Ех, да можех да се върна пак на шейсет години!

Одит Розенфелд го погледна усмихнато. Не искаше да покаже колко се е разтревожила от променената му външност. И Мориц Розентал не даде вид, че знае колко е разтревожена. Той беше спокоен, весел и бе дошъл в Париж, за да умре.

— Все добре познати лица — каза и се огледа. — Бездомниците се срещат навсякъде. Стари истории... Къде се видяхме за последен път, Щайнер? Да, във Виена. А с Марил? В Брисаго, по-късно — в полицейския участък в Локарно, нали? О, тук е и Класман, цюрихският Шерлок Холмс! Да, паметта ми още работи отлично. И Вазер. Броз. И Керн от Чехословакия. И Майер, приятелят на карабинерите от Паланца. Да, деца, всички се познаваме от доброто старо време. Но времената се промениха. Краката ми вече не държат.

Той се наведе предпазливо.

— Откъде идваш сега, дядо Мориц? — попита Щайнер.

— От Базел. Трябва да ви каже нещо, деца: избягвайте Елзас. Бъдете предпазливи в Страсбург и стойте далеч от Колмар, тъмнична атмосфера. Матиас Грюневалд и Изенхаймският олтар нямат никакво значение. Три месеца затвор за нелегално минаване на границата, всеки друг съд дава най-много петнайсет дни. Тук ще получите шест месеца за второ нарушение, а затворите са работилници. Така че избягвайте Колмар и Елзас, деца. Минавайте през Женева.

— Как е сега в Италия? — попита Класман.

Мориц Розентал взе чашката червено вино, сложена пред него от Одит Розенфелд. Ръцете му трепереха ужасно, докато я вдигаше. Той се засрами и я остави.

— Италия е пълна с немски агенти. Там не е вече за нас.

— А Австрия? — попита Вазер.

— Австрия и Чехословакия са капани за мишки. Единствената европейска страна, която ни остава, е Франция. Погрижете се да останете тук.

— Чувал ли си нещо за Мария Алтман, Мориц? — попита след известно мълчание Одит Розенфелд. — Тя беше едно време в Милано.

— Да, сега е камериерка в Амстердам. Децата ѝ са в сиропиталище в Швейцария. В Локарно, струва ми се. Мъжът ѝ е в Бразилия.

— Можа ли да поговориш с нея?

— Да. Непосредствено преди заминаването ѝ за Цюрих. Радваше се, че всички са се настанили.

— Знаеш ли къде е Йозеф Феслер? — попита Класман. — Той чакаше в Цюрих разрешително за престой.

— Феслер застреля жена си, а след това и себе си — отговори Мориц Розентал така спокойно, като че говореше за отглеждането на пчели. Но не погледна Класман. Очите му бяха обърнати към вратата. Класман не продума, както и останалите. Настъпи мълчание. Всеки се престори, че не е чул нищо.

— Срещал ли си Йозеф Фридман? — попита Броз.

— Не, но зная, че е в затвора в Залцбург. Брат му се върна от Германия. Казва, че бил в концентрационен лагер. — Мориц Розентал взе внимателно чашата си с две ръце като свещен потир и започна да пие бавно.

— А какво прави пастор Алтхоф? — попита Марил.

— Той извади голям късмет. Шофьор е на такси в Цюрих. Има разрешително и за престой, и за работа.

— Както можеше да се очаква — обади се Вазер.

— А Бернщайн?

— Бернщайн е в Австралия. Баща му е в Източна Африка. Макс Май има невероятен късмет, станал е помощник на зъболекар в Бомбай. Черен, разбира се, но това няма значение, щом е намерил прехрана при него. Льовенщайн издържа наново всички английски изпити и сега е адвокат в Палестина. Артистът Ханс Дорф е в цюрихския държавен театър. Познавате ли съветника Биндер от Берлин, Одит?

— Да.

— Той се разведе. За да не провали кариерата си. Беше женен за някоя си Опенхаймер. Жена му се отрови с двете си деца. — Мориц Розентал се позамисли. — Това е почти всичко, което зная — каза той. — Останалите скитат насам-натам както винаги. Само че сега са много повече.

Марил си сипа чаша коняк. Използваше водна чаша с надпис „Гар де Лион“. Беше спомен от първото му арестуване и той не се разделяше с нея. Изпразни я на един дъх.

— Поучителна летопис — каза след това. — Да живее унищожението на личността! За древните гърци мисълта е била отличие. После става удоволствие, по-късно слабост, а сега престъпление. Историята на цивилизацията е история за страданията на нейните творци.

Щайнер му се усмихна. Марил отвърна на усмивката му. В същия миг камбаните отвън започнаха да звънят.

Щайнер погледна лицата наоколо си — жалки човешки съдбини, отвени тук от вятъра на съдбата — и вдигна чаша.

— Дядо Мориц — каза той, — царю на скитниците, последен потомък на вечния бежанец Ахасвер, приеми поздрава ни! Само дяволът може да знае какво ще ни донесе Новата година. Да живее подземната бригада!

— Нищо не е загубено, докато сме тук.

Мориц Розентал кимна. После вдигна чашата си към Щайнер и я изпи. Някой се засмя в дъното на стаята.

Всички мълчаха. Гледаха се стеснително, сякаш се бяха заловили на местопрестъпление.

Откъм улицата се чува викове. Избухваха ракети. Таксито летяха. На балкона в отсрещната къща един мъж запали зелен бенгалски огън, който освети цялата фасада. Зелената светлина обля ослепително стаята на Одит Розенфелд и я превърна в нещо вълшебно, като че не беше стая в парижки хотел, а кабина на дълбоко потънал в морето параход.

Актрисата Барбара Клайн седеше в един ъгъл на Катакомбите. Беше късно и залата беше осветена само от две електрически лампи, по една на всеки вход.

Столът ѝ беше под няколко палми, чиито листа докосваха като вдървени ръце косите ѝ при всяко нейно движение. Тя ги усещаше и трепваше, но нямаше сили да стане и да се премести.

Откъм кухнята се чуваше тракане на чинии и тъжните звуци на акордеон по радиото. „Тулузкият преподавател — помисли си Барбара

Клайн. — Нова година. Уморена съм. Не искам вече да живея. Знаят ли хората колко уморен може да се чувства човек?“

„Не съм пияна — мислеше тя. — Само че вече мисля по-бавно. Мислите ми летят бавно, като мухи през зимата. Като мухи, чиято смърт приближава. И моята смърт приближава. Жилите ми се смразяват постепенно. Някой ми даде чаша коняк. Онзи, който се казваше Марил, или другият, който замина. Каза ми, че този коняк ще ме стопли. Но не ми е студено. Просто не чувствам вече нищо.“

Тя седеше и наблюдаваше през стъклената стена човек, който идваше към нея. Той се приближи. Тя го забеляза по-ясно, но стъклото продължаваше да ги разделя. Най-после го позна. Беше мъжът, който бе седял до нея у Одит Розенфелд. Той имаше недоверчиво неясно лице, с големи очила, изкривена уста, неспокойни ръце и накуцваше... Сега мина направо през прозрачната стена, която се затвори зад него с леко сияние като завеса от течно стъкло.

Доста време мина, преди да разбере какво ѝ казва.

Видя го как си отива с бавна походка, като че плува, как се върна след това и седна при нея, изпи донесеното от него, без да почувства, че гълта нещо. Ушите ѝ бучаха глухо, а сред това бучене се чуваха гласове и думи, безполезни, безсмислени, далечни думи, като че от отвъден бряг, след това престана да вижда пред себе си човешко същество, оживено, пъпчиво и неспокойно, а само нещо трогателно, вълнуващо, онеправдано и умоляващо. Видя само изплашения уморен поглед, поглед на животно, затворено в стъклена самота с тулузкия предавател в чуждата нощ.

— Да... — каза тя, — да...

Тя искаше този човек да си отиде и да я остави сама за миг, за няколко минути поне, за частица от безкрайната вечност, която се простираше пред нея, но той стана, застана пред нея, наведе се, хвана я под ръка, накара я да се изправи, като ѝ говореше, повеждайки я към някакъв стъклен мираж. Сетне се появи стълбата, която се огъваше под краката ѝ, врати, светлина, стая.

Тя седна на леглото си и почувства, че никога вече не ще може да стане. Ставите ѝ сякаш се бяха скъсали.

Никаква болка, безшумно падане, както някой презрял плод тупва в есенна нощ от неподвижно дърво. Тя се наведе, погледна

извехтеля килим, като че очакваше да се види легнала там, после вдигна глава. Някой я гледаше.

Странни очи под мека коса, странно малко личице, наведено напред като маска, студени тръпки, свиване, пробуждане и тя разбра най-после, че собственото ѝ лице я гледа от огледалото.

Не мръдна. Видя само, че мъжът е коленичил в странно смешна поза пред леглото ѝ, уловил и двете ѝ ръце. Тя ги отдръпна и запита рязко:

— Какво искате? Какво искате от мен?

Мъжът я погледна втренчено.

— Но вие ми казахте... казахте ми, че мога да дойда с вас.

Тя почувства нова отпадналост.

— Не... не.

Нови думи. На страдание, самота и болка, безкрайно силни думи. Има ли слаби думи за повехнали и смазани същества?

Той заразправя, че ще замине утре, че никога не е имал жена, че страхът и недъгът му, смазаният крак, са го парализирали и направили смешен, разказа за отчаянието и надеждата, че тази нощ именно, виждайки как тя го гледа цяла вечер, помислил... Гледала ли го е? Тя не знаеше. Знаеш само едно: че това е стаята ѝ, която няма да напусне вече, че всичко друго е мъгла и дори нещо по-незначително от мъгла.

— Това ще значи съвсем нов живот за мен — шепнеше мъжът в коленете ѝ. — Всичко ще се промени, разбери ме, моля ти се! Няма да се чувствам вече отхвърлен парий.

Тя не разбираше нищо. Погледна пак в огледалото. И видя там Барбара Клайн, наведена напред. Недокосната от никого девица в двайсет и осем годишния си живот, пазена за неосъществен блян, стигнала безнадеждно до своя край.

Стана предпазливо, като продължаваше да наблюдава образа в огледалото. Гледаше го, усмихваше му се и искрица насмешка и зловеща подигравка ѝ отвърна за миг.

— Да — каза уморено тя. — Да... добре...

Мъжът престана да говори. Погледна я почти недоверчиво. Тя не му обърна никакво внимание. Всичко изведнъж ѝ се стори прекалено тежко. Роклята я гнетеше като ризница. Тя я съблече. Отпусна се, пусна тежките обувки, слабото, натезало тяло... Леглото се разшири, стана огромно и я погълна като мек бял гроб.

Тя чу щракване на електрически ключ и шумолене на дрехи. Направи усилие да погледне. Беше тъмно.

— Светлина! — викна от възглавницата. — Искам светлина!

— Само минутка, моля — каза стеснително и бързо мъжът. — Просто разбери ме, моля ти се...

— Искам светлина! — повтори тя.

— Да. Разбира се... Веднага... Само че...

— Толкова дълъг ще бъде мракът след това — прошепна тя.

— Да, да, разбира се... Зимните нощи са дълги...

Тя чу щракването на електрическия ключ. Светлината озари отново затворените клепки. След това почувства някого до себе си. Вдърви се цяла за миг, после се отпусна. И това ще мине, като всичко друго...

Тя отвори бавно очи, до леглото ѝ седеше непознат. В съзнанието ѝ имаше смътен спомен за нещо неспокойно, умоляващо, жалко, а сега видя пред себе си едно топло, откровено лице, озарено от щастие и нежност.

Погледна го и каза:

— Трябва да си отидете вече. Идете си, моля...

Непознатият махна с ръка. След това заговори отново с бързи треперливи думи. Отначало не го разбираше. Всичко стана много внезапно, беше съвсем замаяна. Сега искаше само едно — да бъде сама. После разбра част от казаното — че този човек е бил отчаян и сломен и че вече не е такъв. Че си е възвърнал смелостта, че тъкмо сега, когато го изгонват от Франция...

Тя кимна. Но той трябваше все пак да млъкне.

— Моля ви — каза тя.

Мъжът млъкна.

— Трябва да си отидете вече — каза тя.

Лежеше сама и изтощена под одеялото. Погледът ѝ проследи човека, който отиваше към вратата. Това беше последното човешко същество, което виждаше. Тя лежеше неподвижна, в странен покой. Нищо не я вълнуваше вече.

Мъжът спря на вратата. Поколеба се и почака за миг.

— Кажете ми само едно — каза той. — От... само от... от състрадание ли, или...

Тя го погледна. Последното човешко същество. Последната връзка с живота.

— Не... — каза тя със страхотно усилие.

— Не от състрадание ли?

— Не.

Мъжът до вратата притаи дъх в очакване.

— А защо тогава? — попита тихо той, сякаш се страхуваше да не падне в пропаст.

Тя продължаваше да го гледа. Беше съвсем спокойна.

Това беше последната частица живот.

— От любов... — отговори.

Застаналият до вратата не продума. Приличаше на човек, който е очаквал удар със сопа, а е попаднал в прегръдка. Той не помръдна, но сякаш взе да става по-едър.

Каза само:

— Господи!

Тя изведнъж се изплаши да не се върне. И побърза да каже:

— Трябва да си отидете вече. Много съм уморена.

— Да...

Тя не чу вече какво ѝ каза. Изтощението я обзе напълно и притвори очите ѝ. След това видя отново тъмната празна врата, почувства, че е сама, и го забрави.

Лежа дълго така, като виждаше лицето си в огледалото и му се усмихваше нежно и уверено. Главата ѝ се бе прояснила съвсем. „Барбара Клайн — мислеше си. — Актриса точно на Нова година. Актриса. Но няма всички дни не са еднакви?“ Погледна часовника на нощната масичка. Навила го беше сутринта. Щеше да работи цяла седмица. Погледна и писмото до него.

Ужасно писмо, донесло смъртта.

Тя извади ножчето за самообръсначката от чекмеджето. Взе го с палеца и показалеца си и дръпна завивките. Не я заболя много. Хазайката ще беснее утре сутринта. Но нямаше нищо друго. Нямаше веронал. Притисна лице във възглавниците. Стана по-тъмно.

След това всичко се отдалечи. Тулузкият преподавател се чуваше все по-близо. Леко бръмчене. Тя се спускаше все по-бързо и по-бързо в

някакъв тунел. След това духна вятър...

ГЛАВА ДЕВЕТНАЙСЕТА

Марил влезе в столовата.

— Един човек те чака отвън, Щайнер.

— Кого търси: Щайнер или Хубер?

— Щайнер.

— Попита ли го какво желае?

— Разбира се. Взех тази предпазна мярка. — Марил го погледна.

— Носи писмо. От Берлин.

Щайнер бутна стола си.

— Къде е?

— При румънския павилион.

— Да не е шпионин? Или нещо подобно?

— Не изглежда.

Тръгнаха заедно. Под оголените дървета стоеше петдесетинагодишен мъж.

— Вие ли сте Щайнер? — попита той.

— Не — каза Щайнер. — Защо?

Мъжът го изгледа за миг изпитателно.

— Имам писмо от жена ви. — Той извади от портфейла си писмо и го показа на Щайнер. — Почеркът ви е познат навярно.

Щайнер чувстваше, че е съвсем спокоен, но това спокойствие му струваше необикновено много, защото разбра, че цял трепери вътрешно. Не можеше да вдигне ръка, струваше му се, че ако направи такъв опит, писмото ще хвъркне.

— Защо предполагате, че Щайнер е в Париж? — попита Марил.

— Писмото ми е изпратено от Виена. Някой го е занесъл там от Берлин. Когато се опитал да ви намери във Виена, казали му, че сте в Париж. — Мъжът посочи втори плик, надписан: Йозеф Щайнер, Париж, с едрия почерк на Лило. — Изпратиха ми го с други писма. Търся ви от няколко дни. Най-последно в кафене „Морис“ ми казаха, че мога да ви намеря тук. Няма защо да ми казвате дали сте Щайнер. Зная колко трябва да сте предпазлив. Само вземете това писмо, за да се отърва от него.

— То е за мен — каза Щайнер.

— Още по-добре.

Непознатият му подаде писмото. Щайнер трябваше да направи усилие да го вземе. То беше по-тежко и съвсем различно от всяко друго писмо. Но щом почувства плика в ръката си, би трябвало да я отсекал, за да му го вземат.

— Благодаря — каза той на приносителя. — Голям труд сте си дали.

— Няма значение. Когато хора като нас получат поща, издирването е нещо обичайно. Радвам се, че ви намерих.

Той махна с ръка и си тръгна.

— Чуваш ли, Марил? — каза Щайнер, самозабравил се от радост. — От жена ми! Първото писмо! Как е възможно? Не би трябвало да ми пише.

— Отвори го...

— Да. Остани при мен! Господи, какво се е случило с нея! — Той разкъса плика и зачете. Седеше като вкаменен, докато прочете писмото докрай, но лицето му започна да се променя, пребледня, сви се. Мускулите по бузите му се изпънаха, жилите изпъкнаха. Той пусна писмото и остана известно време така, загледан мълчаливо в пода. След това погледна датата. — Отпреди десет дни... — каза. — Тя е в болница. Преди десет дни е била още жива...

Марил го погледна и зачака.

— Пише ми, че е невъзможно да я спасят. Не ми казва от какво е болна. Няма значение сега. Писала ми е, разбираш ли?... И това е последното ѝ писмо...

— С теб е свършено.

— Свършено е, щом тя умре.

— Това не е вярно! — разсърди се внезапно Марил. — Може да ти се стори жестоко, Щайнер, но аз те съветвам да ѝ пишеш, да ѝ телеграфираш, обаче да останеш тук.

Щайнер поклати разсеяно глава. Почти не бе чул казаното.

Марил го улови за раменете.

— Не можеш да ѝ помогнеш дори ако отидеш.

— Мога да я видя.

— Тя ще се ужаси, ако отидеш. Ако я попиташ сега, ще направи всичко възможно да те разубеди.

Щайнер гледаше втренчено към улицата, без да вижда нещо. След това се обърна бързо.

— Марил — каза той с блуждаещ поглед, — тя е единственото, което ми е останало, жива е, диша, вижда и мисли, аз съм далеч от нея, а след няколко дни ще бъде мъртва. От нея не ще остане нищо, тя ще бъде само едно чуждо, разлагащо се тяло. Но сега е жива още за няколко последни дни. Не съм ли длъжен да отида при нея? Опитай се да разбереш, че съм длъжен, няма друга възможност. Светът свършва за мен, не бих понесъл да не я видя. Предпочитам да умра с нея.

— Няма да умреш с нея. Ела да ѝ телеграфираш. Ще ти дам моите пари. Керн ще ти даде своите. Изпрацай ѝ всеки час телеграми, каквото пожелаеш... но стой тук.

— Няма никаква опасност, ако отида. Имам паспорт. Ще се върна с него.

— Не ми разправяй глупости. Знаеш, че е опасно. Онези там имат невероятно добра организация.

— Заминавам — каза Щайнер.

Марил се опита да го улови за ръка и да го отведе.

— Казва ли ти в коя болница е? — попита той.

— Да.

— Ще попитам по телефона. Ще се обадя под чуждо име.

Щайнер стана неуверено.

— Трябва да замина веднага.

— Най-напред ще проверим по телефона. Ела да отидем във „Вердюн“.

Щайнер каза номера. След половин час телефонът иззвъня и той влезе в кабината като в тъмна пещера.

Когато излезе оттам, беше облян в пот.

— Още е жива — каза той.

— С нея ли говори? — попита Марил.

— Не. С доктора.

— Каза ли му кой си?

— Не. Казах, че се обажда неин роднина. Оперирали са я, но случаят е безнадежден. Лекарят смята, че ѝ остават най-малко три-четири дни. Затова ми е писала. Не е очаквала, че ще получа писмото ѝ

толкова скоро. Проклятие! — Той продължаваше да държи в ръка писмото и гледаше наоколо си така, сякаш никога не е бил в мърлявото фоайе на „Вердюн“. — Заминавам още довечера, Марил.

Марил го погледна втренчено, после запита тихо:

— Да не си полудял?

— Не. Ще замина с влака. През границата. Не забравяй, че имам паспорт.

— Паспортът няма да ти помогне, щом заминеш оттук. Сам знаеш много добре това.

— Да.

— Знаеш какво значи за теб да минеш границата.

— Зная.

— Ела да изпием две шишенца ракия. Напий се. Обещавам ти да телефонирам на всеки два часа.

Щайнер го блъсна, като че отблъскваше дете.

— Не можеш да ме убедиш, Марил. Зная какво искаш да кажеш. Разбирам те. Не съм полудял. Зная какво залагам на карта, но дори ако залагах нещо хилядократно по-ценно, пак нищо нямаше да ме възпре да взема влака. Не можеш ли да разбереш това?

— Разбирам! — изрева Марил. — Разбирам много добре, затова и аз ще замина със същия влак.

Щайнер прибра вещите си. Приличаше на замръзнала река след пропукването на ледовете. Не можеше да повярва, че е разговарял с човек, който е под един покрив с Мария, струваше му се невероятно, че гласът му е прозвучал така близо до нея през черния каучук на телефонната слушалка. Всичко му се струваше невероятно — че прибира нещата си, че ще вземе влака, че утре ще бъде при нея.

Той наблъска в чантата най-необходимите вещи и я затвори. После отиде при Керн и Рут. Те бяха научили вече всичко от Марил и го чакаха със загрижено съчувствие.

— Заминавам, деца — каза Щайнер. — Това продължи много, но винаги съм знаел, че ще стигнем дотук. Не точно по този начин — добави. — Сам не мога да повярвам още, зная само, че не можеше да стане другояче. — Усмихна се тъжно.

— Сбогом, Рут.

Рут му подаде ръка. Плачеше.

— Толкова много неща бих искала да ти кажа, Щайнер! Но забравих всичко. Толкова съм огорчена! Искаш ли да го вземеш със себе си? — Тя му подаде черния пуловер. — Току-що го свърших.

Щайнер се усмихна и за миг стана пак такъв, какъвто беше винаги.

— Тъкмо навреме — каза той. — После се обърна към Керн: — Довиждане, синко. Работите се нареждат понякога опасно бавно, нали? А понякога ужасно бързо.

— Мисля, че нямаше да съм жив без теб, Щайнер — каза Керн.

— Със сигурност щеше. Все пак е много мило да чуя тези думи. Това значи, че не съм си пропилял времето напразно.

— Върни се пак при нас — каза Рут. — Само това можем да ти кажем. Върни се. Ние не можем да направим нещо голямо за теб. Но всичко, каквото имаме, е твое завинаги.

— Чудесно! Ще видим. Довиждане, деца! Горевите!

— Искаме да те изпратим до гарата — каза Керн.

Щайнер се поколеба.

— Марил ще дойде с мен. Добре. Елате и вие.

Слязоха. На улицата Щайнер се обърна да погледне още веднъж олющената сива фасада на хотела.

— „Вердюн“... — прошепна той.

— Дай да ти нося чантата — каза Керн.

— Защо, синко? Мога да си я нося и сам.

— Дай ми я — помоли Керн със свенлива усмивка. — Днес следобед ѝ показвах колко силен съм станал.

— Да, наистина ми показа това днес следобед. Колко отдавна беше!

Щайнер подаде чантата си на Керн, защото знаеше, че момъкът иска да направи нещо за него, но нямаше какво друго, освен незначителната услуга да носи чантата му.

Пристигнаха точно навреме преди заминаването на влака. Щайнер влезе и спусна един прозорец. Не беше потеглил още, но на изпращачите му се стори, че прозорецът ги разделя вече безвъзвратно от него. Керн погледна с пламнал поглед строгото слабо лице, като се опитваше да го запечата завинаги в съзнанието си. Този човек от месеци беше негов приятел и учител, на него трябваше да благодари за своето самообладание.

Сега виждаше същото това лице, овладяно и спокойно, да отива доброволно към унищожение. Защото никой не вярваше в чудото, че Щайнер ще се върне.

Влакът потегли. Всички мълчаха. Щайнер вдигна бавно ръка. Тримата останали на перона го гледаха, докато вагоните изчезнаха зад един завой.

— Проклятие! — каза най-после дрезгаво Марил. — Елате. Трябва да пийна нещо. Виждам съм много хора да умират, но до днес не бях присъствал на самоубийство.

Върнаха се в хотела. Керн и Рут отидоха в нейната стая.

— Рут — каза след малко Керн, — всичко опустя внезапно и се чувствам вледенен, сякаш целият град е умрял.

Вечерта отидоха да посетят дядо Мориц, който беше на легло.

— Седнете, деца — каза той. — Зная всичко, но нищо не може да се направи. Всеки човек има правото да реши сам съдбата си.

Мориц Розентал знаеше, че няма да стане никога вече. Затова бе сложил леглото си така, че да може да гледа през прозореца. Нямаше много за гледане. Само една редица къщи насреща. Но тъй като нямаше друго, и това не беше малко. Той гледаше прозорците, които бяха станали символ на живота за него. Виждаше ги как се отварят сутрин, как на тях се появяват лица. Виждаше младата жена, която седеше следобед почти неподвижно зад отворените прозорци, загледана втренчено в улицата. Виждаше плешивия мъж от най-горния етаж, когато вечер правеше гимнастически упражнения пред отворения прозорец. Вечер гледаше светлините зад спуснатите завеси, виждаше движещи се сенки, виждаше прозорци, тъмни като изоставени зимници, а други осветени до късно през нощта. Тези светлини и неясният уличен шум бяха за него външният свят, към който сега принадлежаха само мислите, не и тялото му. Между четирите стени на стаята му властваше светът на спомените. С последни сили бе наредил по стените с помощта камериерката всички фотографии, които притежаваше.

На стената над леглото му висяха избелели семейни снимки — родителите, жена му, умряла преди четиресет години, синът, починал на петдесет, отишлият си на седемнайсет внук, починалата на трийсет

и пет години снаха — мъртъвци, сред които старият Мориц Розентал очакваше сам смъртта.

Отсрещната стена беше покрита с пейзажи. Снимки от Рейн, градове, замъци и лозя, между които бяха пръснати цветни изрезки от вестници, изгреви и бури над Рейн и най-последно цяла редица изгледи от градчето Годесберг ам Райн.

— Не мога иначе — каза смутено дядо Мориц. — Би трябвало да имам и изгледи от Палестина, поне няколко в цялата сбирка, но те не означават нищо за мен.

— Колко време си живял в Годесберг? — попита Рут.

— До седемнайсетгодишна възраст. Тогава напуснахме града.

— А по-късно?

— Не съм се връщал никога там.

— Отдавна е било, дядо Мориц — каза Рут.

— Да, много преди твоето идване на този свят. Майка ти трябва да се е родила по това време.

„Странно — помисли си Рут. — Когато майка ми се е родила, тези изгледи са били вече спомен в мозъка зад това чело. Тя изживя тежкия си живот и изчезна, а същите спомени преследват това старческо чело, сякаш са по-силни живота.“

Някой почука на вратата. Почти веднага влезе Одит Розенфелд.

— Одит! — каза дядо Мориц. — Моя вечна любов! Откъде идваш?

— От гарата, Мориц. Току-що изпратих Макс. Замина за Лондон, а оттам за Мексико.

— Останала си, значи, сама, Одит...

— Да, Мориц. Вече всички са уредени и ще могат да работят.

— Какво ще прави Макс в Мексико?

— Отива като обикновен работник, но ще се опита да влезе в автомобилната индустрия.

— Добра майка си, Одит — каза след кратко мълчание Мориц Розентал.

— Като всички други, Мориц.

— Какво ще правиш сега?

— Ще си почина малко. А после ще започна да работя отново. В хотела има едно бебе, родено преди две седмици. Майката ще трябва скоро да се върне на работа. Тогава аз ще стана баба на детето.

Мориц Розентал се повдигна на леглото си.

— Бебе на две седмици ли? Френски поданик значи! Ето нещо, което аз не мога да постигна на осемдесет години! — Усмихна се той. — Ще можеш ли да му пееш, Одит, за да го приспиваш?

— Да.

— Същите песни, с които приспиваше някога сина ми? Толкова отдавна беше, Одит. Всичко вече изглежда много отдавна. Не искаш ли да ми изпееш някоя от тези песни? Понякога се чувствам като дете, което иска да заспи.

— Коя да ти изпея, Мориц?

— Песента за бедното еврейче. Чувал съм те да я пееш преди четиринайсет години. Ти беше млада и хубава тогава. И сега си хубава, Одит.

Одит Розенфелд се усмихна. После се поизправи и запя със слабия си глас старата еврейска приспивна песен. Гласът ѝ звънтеше като песента на стара латерна. Мориц Розентал легна пак и се заслуша. Лежеше със затворени очи и дишаше спокойно, старицата пееше в голата стая тъжната песен на бездомника:

*Със бадеми и със грозде
ще печелиш своя хляб,
ще търгуваш и ще скиташ.
Спи, еврейче, спи.*

Рут и Керн слушаха мълчаливо. Над главите им бучеше времето, четиресет-петдесет години прелетяха край тях в разговора на стареца и старицата. За възрастната двойка изглеждаше естествено, че тези години са минали. Но двамата двапетгодишни, за които една-единствена година дори беше нещо безкрайно и почти немислимо, чувстваха някакъв призрачен страх, че всичко минава и трябва да мине, че времето ще посегне най-последно и на тях...

Одит Розенфелд стана и се наведе над Мориц Розентал. Той беше заспал. Тя погледа широкото лице на стареца и каза:

— Елате. Да си вървим и да го оставим да поспи.

Щракна електрическия ключ. Всички излязоха безшумно в тъмния коридор и тръгнаха към стаите си.

Керн буташе от павилиона към Марил тежка ръчна количка със смет, когато бе спрял от двама души.

— Една минутка, моля — каза единият. Другият се обърна към Марил: — И вие също.

Керн спря тържествено количката. Знаеше какво значи това. Гласът му беше много добре познат, където и да е по света той би трепнал и в най-дълбокия си сън при тези учтиви, тихи и неуловими думи.

— Ще бъдете ли така любезни да ни покажете документите си за самоличност?

— Не са у мен — отговори Керн.

— Удостоверете най-напред вие самоличността си, ако обичате — каза Марил.

— Разбира се. С удоволствие. Това стига, нали? Аз съм от полицията. А господинът с мен е инспектор от министерството на труда. Разбирате ни, нали? Големият брой безработни французи ни принуждава да правим тази проверка.

— Разбирам ви, господине. За жалост мога да ви покажа само разрешително за престой. Нямам разрешително за работа, едва ли бихте могли да очаквате подобно нещо...

— Имате право, господине — каза учтиво инспекторът. — Не очаквахме такова нещо. Но и разрешително за престой е достатъчно. Може да продължите работата си. В този случай — строежа на павилиони в изложението — правителството няма намерение да прилага много строго нарежданията. Извинете, че ви обезпокоихме.

— Моля. Това беше ваш дълг.

— Мога ли да видя документите ви? — обърна се инспекторът към Керн.

— Нямам никакви документи.

— Нито дори разрешително за престой?

— Нищо.

— Нелегално ли сте влезли в страната?

— Нямах друга възможност.

— Много съжалявам — каза полицаят, — но трябва да дойдете с нас в префектурата.

— Това и очаквах — отговори Керн и погледна Марил.

— Кажи на Рут, че са ме пипнали. Ще се върна, когато мога. Кажи ѝ да не се тревожи.

Той говореше на немски.

— Нямам нищо против да поговорите с приятеля си — каза любезно инспекторът.

— Аз ще се погрижа за Рут до завръщането ти — каза Марил на немски. — Тежка съдба, драги приятелю. Поискай да те изгонят по посока на Базел. След това се върни през Бугфелден. Телефонирай от гостилница „Щайф“ в хотел „Щайф“ в Сен Луи за такси до Мюлхаузен, а оттам до Белфор. Това е най-удобният маршрут. Ако те задържат, пиши ми веднага. Класман също ще се погрижи. Ще му телефонирам незабавно.

Керн му кимна. После каза:

— Готов съм.

Представителят на полицията го предаде на друг човек, който чакаше наблизко. Инспекторът погледна Марил и се усмихна.

— Много мило сбогуване — каза той на безукорен немски. — Изглежда, че познавате много добре нашата граница.

— За жалост — отговори Марил.

Марил седеше с Вазер в някакво бистро.

— Хайде да пийнем още нещо — каза той. — Не ми се влиза в този хотел, да го вземат мътните. За пръв път ми се случва нещо подобно. Какво ще пиеш? Коняк или перно?

— Коняк — отговори достойно Вазер. — Онази анасонова ракия е за жени.

— Не и във Франция.

Марил повика един келнер и му поръча коняк и силно перно.

— Аз мога да ѝ кажа — предложи Вазер. — В нашите среди тези неща се случват всекидневно. Постоянно залавят някого, а след това трябва да се съобщи на съпругата или приятелката му. Най-добре е да започнете да ѝ говорите веднага за великото общо дело, което изисква винаги жертви.

— Какво дело?

— Движението. Революционната просвета на масите, разбира се. Марил погледна внимателно Вазер. После каза спокойно:

— Не смятам, че ще стигнем далече по този път, Вазер. Тези думи стават за социалистически манифест, но не и за нещо друго. Но забравих, че ти се занимаваш с политика. Да допием чашите си и да вървим. Ще я свърша сам някак.

Платиха и тръгнаха през мекия сняг към хотел „Вердюн“. Вазер изчезна в Катакомбите, а Марил тръгна бавно по стълбите.

Почука на вратата на Рут. Тя отвори, като че е чакала на прага.

Усмивката ѝ повехна малко, когато видя Марил.

— Марил... — започна.

— Да. Не съм този, когото очакваше, нали?

— Мислех, че е Лудвиг. Чакам го да се върне всеки момент.

— Да.

Марил влезе в стаята. Видя на масата чиния, спиртниче, на което се вареше вода, хляб, няколко резена месо и малко цветя във ваза. Видя всичко това, видя Рут, застанала в очакване пред него, и взе нерешително вазата само за да стори нещо.

— И цветя дори — промълви той.

— Цветята са евтини в Париж — каза Рут.

— Да. Но нямах предвид това. Искях да кажа само... — Марил остави отново вазата на мястото ѝ така предпазливо, сякаш не беше от най-евтино стъкло, а от скъп порцелан. — Искях да кажа само, че всичко това затруднява още повече...

— Какво?

Марил не отговори.

— Разбрах — каза внезапно Рут. — Полицията е заловила Лудвиг.

— Да, Рут — каза Марил и се обърна към нея.

— Къде е той?

— В префектурата.

Рут грабна мълчаливо палтото си. Облече го. Сложи някои неща в джобовете си и се опита да излезе. Марил я спря.

— Глупаво е — заяви той. — Няма да помогнеш нито на него, нито на себе си. В префектурата имаме човек, който ще ни съобщи. А ти ще си останеш тук.

— Как мога да остана? Трябва да го видя отново. Да ни затворят и двамата! Така поне ще можем да минем заедно границата.

Марил я задържа. Тя беше като свита стоманена пружина. Лицето ѝ бе преbledняло и изглеждаше още по-дребно от тревога. Отстъпи внезапно и каза безпомощно:

— Какво да правя, Марил?

— Ще си стоиш тук. В префектурата е Класман. Той ще ни каже какво става. Най-лошото, което може да стане, е да го изгонят. В такъв случай Керн ще се върне след два дни. Обещах му, че ще го чакаш тук, и той знае, че ще бъдеш разумна.

— Да, ще бъда. — Очите ѝ се насълзиха. Тя съблече палтото си и го пусна на пода. — Защо се държат така с нас, Марил? Не сме сторили никому нищо.

— Мисля, че именно затова го правят — каза Марил и я погледна замислено. — Вярвам, че е затова.

— Дали ще го затворят?

— Не вярвам. Ще узнаем от Класман. Ще трябва да почакаме до утре.

Рут кимна и вдигна бавно палтото си от пода.

— Нищо ли не ти е казал Класман?

— Не. Аз поговорих само минутка с него. И той веднага отиде в префектурата.

— Тази сутрин бях там с него. Повикали ме бяха. — Тя извади една хартия от джоба на палтото си, разгъна я и я подаде на Марил. — За това.

Беше разрешително за престой с четириседмичен срок.

— Бежанският комитет уредил този въпрос след изтичането на паспорта ми. Класман ми го съобщи днес. От месеци се занимаваше с това. Бързах да го покажа на Лудвиг. Затова купих и цветя.

— Така било, значи! — Марил взе в ръка разрешителното. — Неочаквано щастие и злополука едновременно — каза той. — Но главно щастие. Истинско чудо. Това не се случва често. А Керн ще се върне. Вярваш, нали?

— Да — каза Рут. — Ние не струваме много един без друг. Той трябва да се върне.

— Чудесно! А сега ще дойдеш с мен. Ще отидем да вечеряме някъде. И да пийнем нещо, за разрешителното. И за Керн. Той вече е

стар боец. Всички сме бойци. И ти дори. Прав ли съм?

— Да.

— Керн е готов да го изгонят петдесет пъти, ако може да ти достави това, което държиш сега в ръка. Известно ти е, нали?

— Да. Но аз бих предпочела сто пъти да не е...

— Зная — прекъсна я Марил. — Ще поговорим пак по този въпрос, когато се върне. Това е едно от първите правила на войнишкия живот.

— Има ли пари за връщане?

— Предполагам. Всеки стар боец крие у себе си някакви пари за непредвидени случаи. Ако няма достатъчно, Класман ще успее да му предаде колкото трябва. Той е нашият преден пост и патрул. Хайде! Понякога е чудесно, че човек има способността да се напива. Особено в такива времена.

Щайнер беше съвсем буден и бодър, когато влакът спря на границата. Френските митничари приключиха набързо с формалностите. Поискаха паспорта му, сложиха му печат и напуснаха купето. Влакът потегли бавно. Щайнер знаеше, че съдбата му е решена.

Връщането беше невъзможно.

След малко в купето влязоха двама германци.

— Паспортът ви, моля.

Щайнер извади документите и ги подаде на по-младия от двамата.

— Защо идвате в Германия? — попита другият.

— На гости у роднини.

— В Париж ли живеете?

— Не, в Грац. В Париж бях на гости у роднина.

— Колко време смятате да останете в Германия?

— Около две седмици. След това ще се завърна в Грац.

— Имате ли пари?

— Да. Петстотин франка.

— Трябва да запишем това в паспорта ви. От Австрия ли донесохте тези пари?

— Не. Даде ми ги братовчед ми от Париж.

Служителят прегледа паспорта, записа нещо и му сложи печат.

— Имате ли вещи за обмитяване? — попита другият.

— Не, нищо.

Щайнер свали чантата си.

— Имате ли куфар?

— Не. Нямам нищо друго.

Служителят прегледа набързо чантата.

— Имате ли вестници, книги или каквито и да е печатни произведения?

— Не. Нямам нищо.

— Благодаря.

По-младият върна паспорта на Щайнер и двамата се поклониха и излязоха. Щайнер въздъхна облекчено и забеляза, че дланите му са овлажнели.

Влакът увеличи скоростта си. Щайнер се облегна и се загледа навън. Беше нощ. Ниски облаци летяха по небето, а между тях мигаха звезди. Малки полуосветени гарички прелитаха край прозореца на вагона. Зелени и червени сигнали присветваха от време на време, релсите лъщяха. Щайнер отвори прозореца и погледна навън.

Влажен вятър брулна лицето и косите му. Той въздъхна дълбоко. Стори му се, че вдишва съвсем различен въздух. Друг беше вятърът, друг беше хоризонтът. Друга беше светлината. Тополите край пътя се полюшваха с позната, свойска плавност. Шосетата сякаш докосваха сърцето му. Той поемаше въздуха дълбоко и трескаво, кръвта му се съживи, гледката го завладя, загадъчна, но не и чужда... „По дяволите — помисли си той, — какво става с мен? Започвам да сантименталнича.“

Седна отново и безуспешно се опита да заспи.

Тъмният пейзаж отвън го поглъщаше и замайваше, превърнал се в образи и спомени. Тежките години на войната изникнаха отново, докато влакът кънтеше по моста над Рейн, блестящите води, които течаха със сърдит шепот, напомняха стотици имена, отдавна заглъхнали, имена на мъртви и почти забравени, имена на полкове и другари, на градове и лагери, имена, изникнали от нощта на миналото.

Щайнер потъна в тази вихрушка, която го погълна като физическа сила. Той се опита да се защити от нея, но не можа.

Беше сам в купето. Палеше цигара от цигара и се разхождаше из тясното пространство. Никога не би допуснал, че тази земя може да има такава власт над него. Направи усилие да помисли за утрото, за влизането си в болницата, без да събуди подозрение, за собственото си положение и за това на приятелите, с които ще трябва да се види и да се посъветва.

Но засега всичко това изглеждаше странно мъгливо и недействително, изплъзваше му се при всеки опит да го задържи. И опасността, към която летеше, бледнееше като отвлечено понятие, безсилно да успокои треската или да го принуди да мисли. Напротив. Опасността накара кръвта му да закипи, а животът да се превърне в мистичен танц. Най-после отстъпи. Знаеше, че тази нощ е последна, утре всичко ще бъде засенчено от нещо друго. Тази нощ беше последната, прекарана в несигурност, във вихъра на чувствата, последна нощ без мрачната увереност в неотменимостта на разрухата. Не се опитваше вече да мисли. Отстъпи.

Нощта се разгъваше огромна зад прозореца на летящия влак. Безкрайна, обгърнала четиресетте години на един живот, живот на човек, за когото четиресет години представляваха цялата вечност. Селцата, които летяха край него, с разпръснатите си светлинки и случаен кучешки лай, бяха села от неговото детство — той бе играл в тях, прекарал бе в тях лета и зими, камбанният звън на църквите им го бе придружавал навсякъде. Летящите черни гори бяха горите от неговата младост, златистозеленият им полумрак бе засенчвал първите му разходки, гладките им езера бяха отразявали лицето му, докато бе наблюдавал с притаен дъх пъстрите червени коремчета на рибките в тях. Вятърът, който въздишаше в церовете и пееше в боровете, беше вековният вятър на приключенията. Светлите лъскави шосета, прострени като мрежа в тъмната равнина, знаеха, че е неуморен — той ги бе преброял, колебал се бе на кръстопътищата им, знаеше откъде тръгват и как се връщат от един хоризонт до друг, помнеше пътните табели и стопанствата край тях. А къщите, под чиито ниски покриви мамеше червеникава светлина, обещание за топлина и дом... Той бе живял в стаите им, познаваше меките пружини на дръжките на вратите, знаеше кой чака в осветения кръг на лампата с леко наведена

глава, докато светлината искри по златистите коси — тази, която го бе чакала навсякъде, в края на всички пътища и във всички кътчета на света, понякога в сянката, често почти невидима, потънала в копнеж и желание за забрава, лицето, погълнало целия му живот, към което пътуваше сега, лице, покрило нощното небе, очи, които блестяха зад облаците, уста, нашепваща безгласно от линията на хоризонта, обятия, които чувстваше във вятъра и в полюшването на дърветата, усмивка, в която и природата, и сърцето му потъваха в безумно вълнение. Той почувства, че жилите му се разтапят и разтварят, че кръвта му се разлива и става част от светлата река, която я поглъщаше, за да я върне стократно съживена. Тази река отнасяше ръцете му към други протегнати ръце. Приливът го пое като пролетен порой, разчупващ ледовете, слагайки най-последен край на самотата му. В тази единствена безкрайна нощ той изпита самотната радост от сливането с вселената. Този порой му донесе всичко — живота, изгубените години, сиянието на любовта и дълбокото съзнание за едно завръщане отвъд разрушението.

ГЛАВА ДВАЙСЕТА

Щайнер пристигна в единайсет часа сутринта. Остави чантата си в гардероба на гарата и веднага отиде в болницата. Не виждаше града, чувстваше само, че от двете му страни текат реки от къщи, коли и хора.

Той спря колебливо пред голямата бяла сграда, загледан втренчено в широкия вход и безкрайната редица прозорци на многото етажи. Там някъде... А може би вече не... Стисна зъби и влезе.

— Бих желал да зная кога са часовете за свиждане — попита той на рецепцията.

— В коя класа? — попита сестрата.

— Не зная. За пръв път идвам.

— При кой болен?

— При фрау Мария Щайнер.

Щайнер се изненада, като видя как сестрата започна да прелиства спокойно една дебела книга. Почти очакваше белите стени да се сгромоляшат върху него или сестрата да скочи веднага и да повика полицай, щом чуе името му.

Тя продължаваше да прелиства страниците.

— Болните в първа класа могат да приемат посетители по всяко време — каза тя, без да спира да търси.

— Едва ли ще е в първа класа — отговори Щайнер. — Може би е в трета.

— Часовете за посещение в трета класа са от три до пет часа.

Сестрата продължаваше да търси.

— Как се казваше болната? — попита тя.

— Щайнер. Мария Щайнер.

Щайнер почувства, че гърлото му пресъхва. Гледаше втренчено кукленски хубавичката сестра, сякаш очакваше да чуе от нея смъртната си присъда. Знаеше, че тя ще му каже: „Починала“.

— Мария Щайнер — каза сестрата. — Втора класа. Стая петстотин и пет, пети етаж. Часове за посещение от три до шест.

— Петстотин и пет. Много ви благодаря, сестро.

— За нищо, господине.

Щайнер не помръдна. Сестрата простря ръка към звънящия телефон.

— Искате ли да запитате още нещо?

— Жива ли е още? — попита Щайнер.

Сестрата остави телефона. Някакво тънко гласче продължаваше да звучи в апарата, сякаш в него се криеше животинче.

— Разбира се, господине — каза сестрата и отново погледна в книгата. — Иначе би имало бележка след името ѝ. Смъртните случаи се съобщават незабавно.

— Благодаря.

Щайнер направи усилие да не помоли да влезе веднага. Боеше се да не го попитат защо. Знаеше, че не трябва да буди подозрение. Затова си излезе.

Обикаляше улиците безцелно, като правеше все по-широки кръгове около болницата. „Жива е — мислеше си. — Жива е, Господи!“ Обзе го внезапен страх да не би някой да го познае и влезе в една тъмна кръчма, където можеше да чака в безопасност. Поръча си ядене, без да може да го преглътне.

Келнерът сякаш се обиди:

— Не харесвате ли храната?

— Много е хубава, но ми донеси най-напред един кирш.

Направи усилие да изяде поръчаната храна. После си купи вестник и цигари. Преструваше се, че чете вестника и наистина се опитваше да го чете, но в паметта му не оставаше нищо. Седеше в полутъмната кръчма, в която миришеше на готвено и бира, преживявайки най-ужасните часове в живота си. Представяше си, че Мария умира в тази минута, чуваше гласа ѝ, който го зове отчаяно, виждаше обляното в предсмъртна пот лице, докато той продължава да стои тук като къс олово, с шумолящ вестник в ръка и със стиснати зъби, за да не изохка, да не скочи и да изтича навън.

Пълзящата стрелка на часовника беше ръката на съдбата, прокълнала живота му, и го възмущаваше със своята мудност. Най-после се изправи. Келнерът се бе облегал на тезгяха и чистеше зъбите си. Щом видя, че посетителят е станал, се приближи към него.

— Искате да платите ли? — запита той.

— Не — отговори Щайнер. — Искам още един кирш.
— Добре. — Келнерът му наля още една чаша.
— Изпий и ти един.
— Нямам нищо против. — Келнерът си наля един кирш и вдигна с два пръста чашата си.
— Наздраве.
— Да — каза Щайнер. — Наздраве.
Изпиха кирша и оставиха чашите.
— Играеш ли билиард? — попита Щайнер.
Келнерът погледна вехтата билиардна маса наред помещението.
— Малко.
— Да изиграем ли една игра?
— Защо не? Добър ли сте?
— Отдавна не съм играл. Можем да опитаме една игра, ако искаш.
— Добре.
Отбелязаха с тебешир щеките си и изиграха няколко топки. След това започнаха истинската игра, която спечели Щайнер.
— Играете по-добре от мен — каза келнерът. — Ще трябва да ми отстъпите десет точки.
— Добре.
„Ако спечеля тази игра — мислеше Щайнер, — всичко ще е наред, тя ще е още жива. Ще я видя. Може би дори ще оздравее...“
Той се съсредоточи в играта и спечели.
— Ще ти отстъпя двайсет точки — каза. Тези двайсет точки означаваха живот, здраве, съвместно бягство, а тракането на белите топки беше като завъртането на ключа на съдбата. Приключиха играта. На келнера не достигнаха две точки, за да спечели.
Последната топка бе загубил на косъм.
Щайнер си избра щека и започна да играе отново. Пред очите му прелитаха искри, трябваше да спира от време на време, но все пак изкара играта без да сгреша.
— Много добре играете! — каза възхитено келнерът.
Щайнер кимна за благодарност и погледна часовника си. Минаваше три. Плати набързо сметката си и излезе.

Изкачи се по покритите с линолеум стълби, обзет от странен, мъчителен трепет. Дългият коридор се извиваше и люлееше. И изведнъж една снежнобяла врата изскочи пред него — петстотин и пет.

Щайнер почука. Никакъв отговор. Почука отново.

Ужасяващ страх, че неизбежното е станало вече, присви стомаха му, докато отваряше вратата. Стаята, осветена от следобедното слънце, беше като спокойно островче в друг свят. Като че бучащият порой на времето бе загубил вече власт над безкрайно спокойното лице, което гледаше Щайнер от тясното легло. Той политна и изпусна шапката си. Опита да се наведе, за да я вземе, но нещо го тласна отзад и той в миг се озова коленичил до леглото, разплакан безгласно в бурно вълнение.

Жената го погледа известно време със спокоен поглед. После се развълнува, челото ѝ се набръчка, устните помръднаха. Неописуем ужас светна в погледа ѝ, неподвижно почиващата на завивката ръка се вдигна, като че искаше да се увери чрез допир в това, което погледът ѝ бе разкрил.

— Аз съм, Мария — каза Щайнер...

Жена му се опита да вдигне глава. Погледът ѝ потърси лицето му, което беше до нейното.

— Бъди спокойна, Мария. Аз съм — повтори Щайнер. — Дойдох.

— Йозеф... — прошепна тя.

Щайнер трябваше да наведе глава. Очите му бяха просълзени. Той прехапа устни и преглътна.

— Аз съм, Мария. Върнах се при теб.

— Ако те открият... — прошепна жена му.

— Няма да ме открият. Не могат да ме открият. Ще остана тук. Ще остана при теб.

— Прегърни ме, Йозеф. Искам да почувствам, че наистина си тук. Толкова често те виждах...

Той взе слабата ѝ ръка със сини жилчици и я целуна. После се наведе и притисна устни до нейните, до уморените устни, които вече принадлежаха на друг свят. Когато се изправи, той видя, че очите ѝ са насълзени. Тя поклати леко глава и сълзите започнаха да се лият неудържимо.

— Знаех, че не можеш да дойдеш, но все пак те чаках.

— Ще остана при теб.

Тя се опита да го отблъсне.

— Не можеш да останеш тук. Трябва да заминеш. Ти не знаеш какво става тук. Трябва да заминеш веднага. Върви си, Йозеф...

— Няма да си отида. Не е опасно.

— Аз знам по-добре от теб. Опасно е. Видях те. Върви си сега. Няма да издържа още много време, а и сама мога да посрещна края.

— Взел съм мерки да мога да остана, Мария. Ще има амнистия, която ме засяга.

Тя го погледна недоверчиво.

— Вярно е — каза той. — Кълна ти се, че е вярно, Мария. Никой не трябва да узнае, че съм тук, но дори и да узнае, няма значение.

— Аз няма да продумам, Йозеф. Никога не съм продумвала.

— Зная, Мария. — Той почувства, че всичката кръв нахлува в главата му. — Не си ли поискала развод? — попита тихо.

— Не. Как бих могла да сторя такова нещо?

— Би трябвало да го направиш. За себе си, за да ти е по-леко.

— Не бях толкова зле. Хората ми помагаха. Така получих и тази стая. Много по-приятно ми беше да бъде сама. Защото така бях много повече с теб.

Щайнер я погледна. Лицето ѝ беше изпито. Скулите — изпъкнали, кожата восъчнобледа със синкави сенки. Шията ѝ беше изтъняла, крехка, ключиците стърчаха под хлътналите рамене. Очите ѝ бяха помръкнали, устните безкръвни. Само косите ѝ лъщяха, още по-тежки и по-гъсти, сякаш цялата ѝ някогашна жизненост се бе събрала победоносно там, над загиващото тяло. Те блестяха под лъчите на следобедното слънце като червеникавозлатисто сияние, като безумен протест срещу изтощението на това полудетско тяло, почти невидимо под завивките.

Вратата се отвори и в стаята влезе сестра.

Щайнер стана. Сестрата остави на масата чаша с някаква бяла течност.

— Гост ли имате? — попита тя и погледна Щайнер с пронизателните си сини очи.

Болната кимна.

— От Бреслау — прошепна тя.

— Толкова отдалече? Много мило, нали? Сега ще имаме малко разнообразие.

Сините очи погледнаха още веднъж набързо Щайнер, докато сестрата вадеше термометър.

— Има ли температура? — попита Щайнер.

— Не — весело отговори сестрата. — От доста време вече няма никаква температура.

Тя постави термометъра в устата на болната и излезе. Щайнер взе един стол и седна до леглото. После взе ръцете на жена си в своите.

— Радваш ли се, че съм тук? — попита той, като съзнаваше колко глупав е въпросът му.

— Безкрайно много... — отговори Мария, без да се усмихне.

Те се гледаха мълчаливо. Нямахше какво да си кажат.

Защото обстоятелството, че са заедно, значеше само по себе си толкова много. Гледаха се и нищо друго нямаше вече значение за тях. Чувстваха се погълнати един от друг, всеки се бе върнал при другия. Животът нямаше вече минало и бъдеще, той беше само настояще.

Беше почивка, спокойствие и мир.

Сестрата влезе отново и записа нещо на листа за температурата, те почти не я забелязаха. Защото продължаваха да се гледат. Слънцето вървеше неохотно по своя път, напусна колебливо прекрасните пламтящи коси и се отпусна като рижо котенце на възглавницата, а после тръгна все така неохотно към стената и се покатери бавно по нея. А те продължаваха да се гледат. Мракът се промъкна със силните си крака в стаята и я изпълни. Те продължаваха да се гледат, не можеха да отделят поглед един от друг, докато сенките напуснаха ъглите на стаята и покриха с крилете си бялото лице, единственото лице на света.

Вратата се отвори и докторът влезе с порой светлина, последван от сестрата.

— Трябва да си тръгвате вече — каза сестрата.

— Да. — Щайнер стана и се наведе над леглото. — Утре ще дойда пак, Мария.

Тя лежеше като полузаспало, уморено от игра дете, унесено вече в сънищата си.

— Да — каза и Щайнер не можа да разбере на него ли говори, или на някой образ в съня си. — Да, ела пак.

Той почака отвън за лекаря и попита колко още ѝ остава. Докторът го изгледа строго. После каза:

— Три-четири дни най-много. Истинско чудо е, че живя и толкова.

— Благодаря.

Щайнер слезе бавно по стълбите. Пред входа се спря.

Градът изникна внезапно пред него. Не го бе забелязал на идване, но сега се озова пред него, пред града, от който не можеше да избяга. Видя улиците, къщите, опасността, безгласната невидима опасност, която го дебнеше от всеки ъгъл, пред всеки вход, във всяко лице. Той знаеше, че не може да стори нищо.

Мястото, където можеха да го заловят като звяр на водопой в джунглата, беше бялата каменна сграда зад него. Той знаеше, че трябва да се крие, за да може да се върне тук. Три-четири дни. Един миг, но и цяла вечност. Зачуди се дали да се опита да намери някой приятел. Най-после реши да отиде в малък хотел. Това беше най-сигурното място, където да се приюти първия ден.

Керн седеше в една килия на затвора „Ла Санте“ с австриеца Леополд Брук и вестфалеца Мьонке. Лепяха книжни кесии.

— Момчета — каза след известно време Леополд, — нечовешки съм гладен. Бих могъл да изям тази брашнена каша, ако нямаше да последва наказание.

— Почакай още десет минути — отговори Керн. — Ще ни донесат вечерната чорба.

— Каква полза? След нея пак ще съм гладен. — Леополд духна в една книжна кесия, после я удари със силен плясък. — Жалко, че в такива проклети времена хората имат стомаси. Като си спомня за варено говеждо или пържено свинско, мога да разкъсам някого.

— Аз пък мисля повече за някой голям бифтек — заяви Мьонке и вдигна глава. — С лук и пържени картофи. И ледена бира.

— Млъквай! — извика Леополд. — Да мислим за нещо друго. За цветя например.

— За какви по-точно?

— Каквито и да са хубави цветя. За да се разсеем.

— Цветята не ме разсейват.

— Веднъж видях цяла леха рози — каза Леополд с отчаяно усилие, но някак разсеяно. — Миналото лято. Пред затвора в Паланца.

Привечер, когато ни пускаха. Червени рози, червени като... като...

— Като бифтек — помогна му Мьонке.

— О, да го вземат дяволите!

Чу се щракане на ключ.

— Чорбата пристига — каза Мьонке.

Вратата се отвори. Беше пазачът.

— Керн... — каза той.

Керн стана.

— Ела с мен. Дошъл е посетител за теб.

— Посетител ли? — попита учудено Керн.

— Вероятно президентът на републиката — подсказа Леополд.

— Може би е Класман. Той има документи. И може би ми носи нещо за ядене.

— Масло — каза с копнеж Леополд, — голямо парче масло със слънчогледов цвят.

Мьонке се засмя.

— О, лирико! Започна да мислиш за слънчогледи вече!

Керн се спря пред прага като поразен от гръм.

— Рут! — извика той с притаен дъх. — Как си дошла тук? Арестували ли са те?

— Не, Лудвиг.

Керн погледна бегло пазача, безучастно облегнат в ъгъла. След това тръгна бързо към нея.

— За бога, Рут, бягай веднага оттук! — прошепна ѝ на немски. — Не знаеш какво вършиш! Може да те арестуват всеки миг, а това значи четири седмици затвор и шест месеца при второ нарушение.

— Четири седмици! — погледна го с ужас Рут. — Четири седмици ли трябва да останеш тук?

— Няма нищо. Това беше просто случайна злополука. Но ти! Не бъди глупава! Всеки може да ти поиска документи. И то всеки миг.

— Но аз имам документи.

— Какво?

— Имам разрешително за престой, Лудвиг.

Тя извади от джоба си хартийката и я подаде на Керн. Той я погледна втренчено. После каза:

— Боже! Истина е! Все едно виждам как възкръсва мъртвец. Този път значи наистина са ни помогнали! Кой направи това? Бежанският комитет ли?

— Да. Бежанският комитет и Класман.

— Може ли Един затворник да целуне гостенката си? — обърна се Керн към полицаия.

— Колкото иска — отговори той и го погледна равнодушно. — Единствената забрана е тя да не се възползва от тази възможност, за да му бутне ножче или пила.

— Няма смисъл да удължавам по този начин двете седмици, които ми остават.

Полицаят си сви цигара и я запали.

— Имаш ли вест от Щайнер, Рут? — попита Керн.

— Никаква. Но Марил каза, че това е невъзможно. Той не би могъл да ни пише. Просто ще се върне. Неочаквано.

Керн я погледна.

— Вярва ли наистина Марил, че ще го видим пак?

— Всички вярваме, Лудвиг. Можем ли да правим друго?

Керн кимна.

— Да. Какво друго бихме могли да правим, наистина? Само една седмица е минала от заминаването му. Може би ще успее да се измъкне.

— Трябва да се измъкне. Не мога да си представя нищо друго.

— Време е вече — обади се полицаият. — Днешното свиждане свърши.

Керн прегърна Рут.

— Върни се — прошепна тя. — Върни се по-скоро! Тук ли ще останеш, в „Ла Санте“?

— Не. Ще ни преместят на границата.

— Ще се постарая да получа още едно разрешение за свиждане. Върни се! Обичам те. И се страхувам. Бих предпочела да замина с теб.

— Не можеш. Твоето разрешително важи само за Париж. А аз ще се върна.

— Имам пари. Под шалчето ми са. Извади ги, когато ме целунеш.

— Няма нужда. Имам достатъчно у себе си. Задръж твоите. Марил ще се грижи за теб, а и Щайнер ще се върне може би.

— Време е вече, деца — смъмри ги полицаят. — Никой от вас не отива на гилотината все пак.

— Сбогом. — Рут целуна Керн. — Обичам те, върни се, Лудвиг! — Тя се огледа и взе едно пакетче от пейката. — Донесох ти нещо за ядене. Прегледаха го долу и го пуснаха — каза тя на полицаая. — Сбогом, Лудвиг.

— Много съм щастлив, Рут. Господи! Не знаеш колко се радвам за разрешителното ти! Направо съм в рая.

— Хайде — каза полицаят — Влизай в него тогава!

Керн взе пакета под мишница. Беше тежък. После тръгна с полицаая.

— Знаеш ли — каза замислено полицаят, — жена ми е шейсетгодишна и малко прегърбена. Понякога си припомням това.

Надзирателят току-що бе стигнал до тяхната килия, когато Керн се върна.

— Пак картофена чорба без картофи, Керн — каза безутешно Леополд.

— Тази вечер нося зеленчукова супа — с укор събщи ключарят.

— Може да я наречеш и кафе, ако желаеш — възрази Леополд.
— Защото аз вярвам каквото и да ми кажеш.

— Какъв е този пакет? — обърна се вестфалецът Мьонке към Керн.

— Нещо за ядене. Още не зная какво.

Лицето на Леополд светна като потир с причастие.

— Отваряй го по-бързо!

Керн отвърза канапа.

— Масло — каза почтително Леополд.

— Като слънчоглед — добави Мьонке.

— Бял хляб! Салам! Шоколад! — продължаваше възторжено Леополд. — И сирене дори.

— Като слънчоглед — повтори Мьонке.

Леополд не му обърна внимание. Само се поизправи и бодро каза:

— Хайде, ключарю! Вземи си жалката чорба и...

— Чакай! — прекъсна го Мьонке. — Не бързай толкова! Тези австрийци! Те са причината да загубим войната през 1918 година. Подай насам паниците! — обърна се той към надзирателя.

После ги взе и ги остави на пейката. Нареди и другите храни около тях и погледна получилия се натюрморт. На стената над сиренето някой предишен обитател на килията бе написал с молив:

Всичко има край, дори доживотният затвор.

Мьонке се усмихна.

— Зеленчуковата супа ще прием като чай — съобщи той. — А сега да се навечеряме като цивилизовани хора. Какво ще кажеш, Керн?

— Амин — отговори Керн.

— Утре ще дойда пак, Мария.

Щайнер се наведе над притихналото ѝ лице, после се изправи. Сестрата бе застанала до вратата. Острият ѝ поглед го измери от глава до пети, но избягваше да срещне неговия. Подносът в ръката ѝ трепереше, чашата звънтеше леко.

Щайнер излезе в коридора.

— Стой — заповяда един глас.

От двете страни на вратата бяха застанали униформени полицаи с извадени пистолети. Щайнер спря.

Не изпитваше никакъв страх.

— Как се казвате?

— Йохан Хубер.

— Елате към прозореца.

Трети мъж се приближи и го погледна.

— Щайнер е — каза той. — Няма никакво съмнение. Познавам го. И ти ме позна, нали, Щайнер?

— Никога не съм те забравял, Щайнбренер — отвърна спокойно Щайнер.

— Няма да ти се размине този път — каза презрително другият. — Добре дошъл! Безкрайно много се радвам, че те виждам пак. Вероятно възнамеряваш да останеш малко повече, нали? Ние имаме чудесен нов лагер, с всички модерни удобства.

— Вярвам ти.

— Белезници! — заповяда Щайнбрeнер. — Само като предпазна мярка, скъпи. Просто не бих понесъл нова раздяла с теб.

Чу се щракване на ключ и Щайнер погледна през рамо.

Отворила се бе вратата на стая петстотин и пет.

Сестрата надникна и побърза да се прибере в стаята.

— Така било, значи — каза Щайнер.

— Да — каза презрително Щайнбрeнер. — Любовта връща и най-коравите птички в гнездото им... За благо на държавата и за радост на приятелите им.

Щайнер погледна пъпчивото лице с издадена брадичка и сини кръгове под очите. Погледна го спокойно. Знаеше какво вeщае за него това лице, но всичко беше някак много далечно, като вест, която изобщо не може да го засегне. Щайнбрeнер премига, облиза се и отстъпи назад.

— Все още нямаш ни капчица съвест, а, Щайнбрeнер? — попита Щайнер.

Другият се засмя.

— Имам истинска съвест, скъпи. Тя става все по-спокойна, колкото повече подобни на теб залавям. Сънят ми е превъзходен. Но за теб ще направя изключение. Ще те посещавам нощем, за да можем да си побърбим. Отведете го! — заповяда внезапно и рязко той.

Щайнер тръгна към стълбите с охраната си. Тези, които ги срещаха, се спираха и ги поглеждаха мълчаливо. Същото мълчание превземаше и улицата, щом ги видят.

Отведоха Щайнер при следователя. Един възрастен чиновник го разпита и записа отговорите му.

— Защо сте се върнали в Германия? — попита чиновникът.

— Искан да видя жена си, преди да умре.

— С кои ваши политически съмишленици сте се срещали?

— С никой.

— По-добре ще е да признаете още сега.

— Казах ви вече, с никой.

— По чие поръчение сте дошли?

— По ничие.

— С какви политически организации сте били свързан в чужбина?

— С никакви.

— Как сте се прехранвали тогава?

— С парите, които печеля. Имам австрийски паспорт, както виждате.

— С кои среди е трябвало да влезете в контакт след пристигането си тук?

— Ако имах такова намерение, бих се крил по-умело. Знаех какво върша, когато дойдох да видя жена си.

Чиновникът продължи да го разпитва. После прегледа внимателно паспорта на Щайнер, както и писмото от жена му, което му бяха взели. Погледна Щайнер, след това прочете отново писмото.

— Ще ви препратим още днес следобед — каза най-послед той и вдигна рамене.

— Имам една молба към вас — каза Щайнер. — Дреболия.

Но за мен е от жизнено значение. Жена ми е още жива. Според лекаря няма да живее повече от ден-два. Тя знае, че ще отида да я видя утре. Ако не отида, ще разбере, че съм тук. За себе си не очаквам никакво съчувствие или благоволение, но бих желал жена ми да умре спокойно. Моля ви да ме задържите тук още ден-два и да ми позволите да я посещавам.

— Невъзможно. Не мога да ви дам такава възможност за бягство.

— Няма да избягам. Стаята е на петия етаж. Има само един вход. Ако полицаят ме заведе и остане да чака на вратата, не мога да сторя нищо. Отправлям тази молба не за себе си, а заради една умираща жена.

— Невъзможно — каза чиновникът. — Нямам право да разреша подобно нещо.

— Имате и право, и възможност. Можете да поискате повторно разследване за мен, като ми дадете възможност да отивам в болницата. Можете да обясните решението си с това, че има вероятност да кажа на жена си нещо, което има значение за вас. Затова именно ще оставяте и полицаия пред входа. Можете да наредите и ваша доверена сестра да остава в стаята, за да слуша разговора ни.

— Глупости! Нито жена ви, нито вие ще кажете нещо.

— Разбира се. Защото тя не знае нищо. Но ще умре спокойно.

Чиновникът поразмисли, като прелистваше документите.

— По-рано ви разследвахме във връзка със седмата група. Не ни казахте никакви имена. Междувременно заловихме Бюлер, Бьозе и Велдорф. Ще ни кажете ли имената на останалите?

Щайнер не продума.

— Ще ни кажете ли имената им, ако ви позволя да виждате жена си в продължение на два дни още?

— Да — каза след кратко мълчание Щайнер.

— Кажете ми ги тогава.

Щайнер мълчеше.

— Ще ми кажете ли две имена утре вечер, а останалите вдругиден?

— Ще ви ги кажа вдругиден.

— Обещавате ли?

— Да.

Чиновникът го гледа втренчено известно време.

— Ще видя какво мога да направя. Сега ще ви върна в килията ви.

— Ще ми върнете ли писмото? — попита Шапнер.

— Писмото ли? То трябва да остане при другите доказателства.

— Чиновникът го погледна неуверено. После каза: — В него няма нищо, което да ви уличава. Вземете го.

— Благодаря.

Чиновникът позвъни и Щайнер беше отведен. „Жалко — помисли си чиновникът, — но какво друго можех да сторя. Аз самият ще попадна в огъня, ако проявя и най-малкия признак на човечност.“

Той изведнъж удари с все сили с юмрук по масата.

Мориц Розентал лежеше в леглото си. За пръв път от няколко дни нямаше болки. Беше февруарска привечер. В сребристосинкавия парижки здрач блестяха първите светлини. Без да движи глава, Мориц Розентал можеше да види как прозорците светват в отсрещните къщи като илюминатори на огромен презокеански параход, готов да отплува. Стената между прозорците хвърли дълга сянка към хотел „Вердюн“ като черен мост, приготвен за онези, които трябва да се качат на палубата.

Мориц Розентал лежеше неподвижно, но от леглото си виждаше как прозорците се разтварят широко и човек, който много приличаше на самия него, пристъпва по неясния мост към парахода, полюшван леко над дългата бездна на живота. Най-после котвата бе вдигната и параходът бавно се понесе. Стаята изчезна като лека картонена кутия, потъвайки във вълните, улици и гори прелетяха и останаха зад борда, след това падна мъгла. Параходът се издигна неусетно сред глухия тътнеж на вечността, облаци и звезди заплуваха край него в дълбоката синева и най-после, досущ като утешителна люлчина песен, се появи червеникавозлатисто величествено крайбрежие, пред което тъмното мостче бе свалено безшумно. Мориц Розентал слезе по него, а щом се огледа, параходът бе изчезнал и той се намираще сам на чужд бряг.

Пред него се простираше дълго гладко шосе. Старият скитник не се колеба дълго — пътищата са създадени, за да ги изминеш, а краката му познаваха много пътища.

Скоро той видя зад сребристи дървета огромна блестяща врата, а по-нататък извисяващи се тополи и кули. Грамадна фигура, сияеща с неземна светлина, пазеше входа с пастирски жезъл в ръка.

„Митниците!“ Мориц Розентал се стресна и скочи в един храсталак. Огледа се. Нямаше възможност за връщане назад, този път не водеше за никъде. „Не мога да сторя нищо — помисли примирено старият бежанец, — трябва да остана тук, докато се мръкне. Тогава може би ще се промъкна някак.“ Той надзърна иззад клонки от гранат и оникс и видя, че исполинският пазач му прави знак с жезъла. Старецът се огледа и се увери, че наоколо няма друг.

— Дядо Мориц! — извика звучен глас.

„Викай колкото си искаш — помисли си дядо Мориц, — няма да се покажа.“

— Дядо Мориц! — извика отново гласът. — Излез от храста на нерешителността.

Мориц се изправи. „Пипнаха ме — помисли си той. — Този исполин сигурно може да тича по-бързо от мен. Няма друг изход — трябва да изляза.“

— Дядо Мориц! — извика отново гласът.

„Добре че ме познава все пак по име — прошепна на себе си дядо Мориц. — Трябва да са ме изгонвали и друг път оттук. Според последните нареждания чакат ме не по-малко от три месеца затвор.“

Надявам се поне храната да е добра и да не ми дават за четене «Списание за семейството» от 1902 година, а нещо по-ново. Нещо от Хемингуей например.“

Колкото повече се приближаваше към вратата, толкова по-светла и лъчиста ставаше тя. „Какви прожектори има сега по границите — размишляваше Мориц. — Просто не можеш вече да познаеш къде се намираш. Може би напоследък осветяват цялата граница, за да ни залавят по-лесно. Добре са се сетили!“

— Защо се криеш, дядо Мориц? — попита вратарят.

„Какъв въпрос — помисли си Мориц, — когато знае и името ми, и кой съм!“

— Влизай! — каза вратарят.

— Слушай — отговори Мориц. — Още не съм извършил нищо незаконно. Не съм минал границата, да не би да пазите и участъка зад мен?

— И него пазим — каза вратарят.

„Загубен съм тогава — помисли си Мориц. — Изглежда съм на остров. Може би в Куба. Толкова много хора се опитват да влязат там напоследък.“

— Не се бой — каза вратарят, — нищо няма да ти се случи. Влизай направо.

— Слушай — отговори Мориц. — Ще ти кажа истината. Нямам паспорт.

— Нямах паспорт ли?

„Шест месеца“, помисли си Мориц, заслушан в звънкия глас. После поклати покорно глава.

Вратарят вдигна жезъла.

— Няма защо да прекарваш тогава дващест милиона години в дъното на небесния театър. Веднага ще ти дадат странично кресло.

— Това е чудесно — отговори дядо Мориц, — но няма да го бъде. Нямам нито входна виза, нито разрешително за престой. И дума не може да става, разбира се, за разрешително за работа.

— Нямах разрешително за престой ли? Нито виза? И разрешително за работа? — Вратарят вдигна глава. — Тогава ще ти дадат лежа в центъра на първия ред, точно срещу небесните ангели.

— Няма да е зле — каза Мориц, — особено като се има предвид колко обичам театъра. Но сега трябва да ти кажа нещо, което ще

провали всичко. Учудвам се всъщност, че не сте поставили отвън съобщение за нас. Виждаш ли, аз съм евреин, лишен от германско поданство. От години вече живея нелегално.

Вратарят вдигна и двете си ръце.

— Евреин ли? Без поданство? Живееш от години нелегално? Тогава ще ти бъдат зачислени веднага два ангела и един тръбач. — Той се обърна и извика през вратата: — Ангелът на бездомниците! — Една исполинска фигура в синя дреха с безкрайно нежно майчинско лице пристъпи към дядо Мориц. — Ангелът на многострадалните! — извика пак вратарят и една фигура в бяло, със съд за сълзи на рамо застана от другата му страна.

— Почакайте за минутка! — помоли дядо Мориц и се обърна към вратаря: — Сигурен ли сте, че съм за там?

— Не бой се. Нашите концлагери са по-надолу.

Двата ангела го уловиха за ръка, а дядо Мориц, старият скитник, доайенът на изгнаниците, пристъпи доверчиво през вратата към една необозрима светлина, изпъстрена от цветни сенки, които полетяха все по-бързо и по-бързо...

— Мориц! — извика Одит Розенфелд от прага. — Донесох бебето. Малкото францужойче. Искаш ли да го видиш?

Никой не й отговори. Тя се приближи предпазливо. Мориц Розентал от Годесберг ам Райн бе престанал да диша.

Мария отново дойде в съзнание. Цяла сутрин бе лежала в унеса на агонията. Сега можа пак да познае ясно Щайнер.

— Още ли си тук? — прошепна изплашено тя.

— Мога да остана докогато искам, Мария.

— Какво значи това?

— Дадена е амнистия, която засяга и мен. Затова не трябва да се страхуваш вече. Ще остана завинаги тук.

Тя го погледна недоверчиво.

— Казваш ми това само за утеха, Йозеф...

— Не, Мария. Амнистията бе обявена вчера. — Той се обърна към сестрата, която се суетеше из стаята. — Не е ли вярно, сестра, че от вчера вече няма опасност да ме арестуват?

— Вярно е — измънка сестрата.

— Елате по-близо, много ви моля. Жена ми би искала да ви чуе.

Сестрата продължаваше да стои наведена в своя ъгъл.

— Казах вече.

— Моля ви се, сестра — прошепна Мария.

Сестрата не проговори.

— Моля ви се, сестра — повтори болната.

Сестрата се приближи неохотно към леглото. Мария я наблюдаваше тревожно.

— Не е ли вярно — попита Щайнер, — че от вчера мога да остана завинаги тук?

— Да — преглътна сестрата.

— И че вече няма опасност да ме арестуват.

— Да, няма.

— Благодаря, сестро.

Щайнер видя, че погледът на умиращата се забулва.

Тя нямаше вече сили да плаче.

— Всичко се нареди, Йозеф — прошепна тя. — А тъкмо сега, когато мога да ти бъда полезна, трябва да си отида.

— Но ти не си отиваш, Мария...

— Толкова искам да мога да стана и да замина с теб.

— Ще заминем заедно.

Тя го гледа известно време. Лицето ѝ беше сиво, костите сякаш мърдаха под кожата. За една нощ косите ѝ бяха станали тъмни и безжизнени като угаснал огън. Щайнер гледаше всичко това, без да го вижда, виждаше само, че тя все още диша, а докато е жива, е все още Мария, жена му, обгърната от сиянието на младостта и съвместния им живот.

Вечерта се промъкваше в стаята, а зад вратата се чуваше как от време на време Щайнбрeнер покашля настоятелно и нетърпеливо. Мария задиша все по-пресекливо. Постепенно дишането ѝ ставаше все по-неуловимо, а после стихна внезапно като заспал ветрец.

Щайнер задържа ръцете ѝ докато изстинаха. И умря с нея. Когато се надигна, за да излезе, беше вече безчувствен чужденец, празна

черупка на човешко същество. Погледна равнодушно сестрата.

Навън стоеше Щайнбрeнер с още един мъж.

— Чакаме те повече от три часа — изръмжа Щайнбрeнер. — Бъди сигурен, че ще имаш достатъчно възможност да разговаряш пак с нея.

— Сигурен съм, Щайнбрeнер. Винаги съм разчитал на теб в това отношение.

Щайнбрeнер овлажни устните си.

— Много добре знаеш, че трябва да ме наричаш господин майор. Продължавай да ме наричаш Щайнбрeнер и да се подиграваш, но за всяко подобно обръщение ще прекарваш седмица в кървави сълзи, миличък! Отсега нататък ще имам достатъчно време да се занимавам с теб.

Тръгнаха по широкото стълбище. Щайнер беше между двамата си пазачи. Вечерта беше топла, високите прозорци бяха широко отворени. Миришеше на пролет.

— Цяла вечност ще прекараме заедно — заяви бавно и радостно Щайнбрeнер. — Целият ти живот, миличък! А пък и имената ни съвпадат така добре — Щайнер и Щайнбрeнер! Ще видим как ще го използваме.

Щайнер кимна замислено. Отвореният прозорец стана по-голям, приближи се неусетно... Щайнер блъсна Щайнбрeнер към прозореца, скочи върху него, над него — и полетя заедно с него в простора.

— Не се стеснявайте да вземете парите — каза Марил. Беше тъжен и разсеян. — Той ми ги остави изрично за вас двамата. С поръчение да ви ги предам, ако не се върне.

Керн поклати глава. Току-що бе пристигнал и беше изцапан и тъжен, върнал се бе през Дижон в ремарке на трактор. Сега седеше с Марил в Катакомбите.

— Ще се върне — каза той. — Щайнер ще се върне.

— Няма да се върне — отговори настойчиво Марил. — Господи! Не ми съсипвай съвсем настроението с непрестанното си: „Ще се върне!“. Няма да се върне! Чети!

Той извади от джоба си смачкана телеграма и я сложи на масата. Керн я взе и я разгъна. Беше от Берлин, изпратена до съдържателката

на „Вердюн“.

— „Сърдечни поздравии за рождения ден, Ото“ — прочете той.

После погледна Марил и попита:

— Какво означава това?

— Значи, че са го пипнали. Уговорихме се някой негов приятел да ми изпрати такава телеграма. Лесно можеше да се предвиди. Казах му какво ще стане. А сега млъкни и прибери тези мръсни банкноти! — Той бутна парите към Керн. — Тук са хиляда двеста и четиресет франка — обясни. — Ето и още нещо! — Извади портфейла си и показа два билета. — За двама, от Бордо до Мексико. На португалския товарен параход „Такома“. За теб и за Рут. Параходът тръгва на осемнайсети. Купихме ви ги с парите на Щайнер, а другите са остатъкът. Погрижихме се и за виза. Документите са в бежанския комитет.

Керн погледна втренчено билетите и каза, без да разбира:

— Но...

— Никакво „но“! — прекъсна го Марил. — Не ме ядосвай, Керн! Всичко това ни струва доста труд. И някакво щастливо съвпадение! Преди три дни бежанският комитет обяви, че е получил разрешение от мексиканското правителство да изпрати в Мексико сто и петдесет бежанци, стига да могат да си платят пътните. Веднага записахме теб и Рут. Парите току-що бяха оставени в наше разпореждане. От време на време стават чудеса. А сега... — той замълча. — Ивон, донеси ми един кирш — каза най-после на дебелията елзаска. Ивон кимна и излезе тромаво от кухнята, като люлееше дебелията си бедра.

— Донеси два! — извика Марил след нея.

Ивон се обърна и каза:

— Вече взех два.

— Чудесно! На този свят има поне един разбран човек.

След това Марил се обърна към Керн и попита:

— Проумя ли го вече? Малко е изненадващо, признавам. Ако занесеш в префектурата билета и визата, ще получиш разрешително за престой във Франция до деня на отплаването. Дори и да си влязъл незаконно. Бежанският комитет успя да уреди и този въпрос. Иди най-напред там утре сутринта. Това е единствената ти възможност да се измъкнеш от тази каша. Знаеш ли какво е наказанието, ако те арестуват отново?

— Да. Един месец при първо нарушение и шест месеца затвор — при второ.

— Така, шест месеца. А положително ще те хващат пак от време на време.

Марил вдигна глава. Ивон бе застанала пред него и поставяше на масата поднос с две чаши. Едната беше обикновена, втората със столче, пълна догоре с ракия.

— Тази е за вас — съобщи Ивон, като се усмихна и посочи с пръст чашката със столчето. — За същата цена.

— Благодаря. Ти си много добро дете. Срамота ще е да се омъжиш, за да станеш някоя нова Ксантипа или пък благородна мъченица. Наздраве! — Марил изпразни наведнъж половината чаша. — Наздраве, Керн! — повтори. — Защо не пиеш? — Той остави чашата си на масата и погледна за пръв път Керн в лицето. — Само това ни трябваше сега — каза, — да заревеш! Така ли смяташ, че трябва да се държи един мъж?

— Няма да зарева — възрази Керн. — Пък и какво значение има за другите, ако зарева? Но аз през цялото време се надявах да заваря Щайнер, когато се върна, а сега ти ми даваш пари и билети и ми казваш, че съм спасен, защото той се е погубил... Не разбираш ли, че това е отвратително?

— Не разбирам. Дрънкаш сантиментални глупости. Без никакъв смисъл. Винаги става така. Изпразни чашата си сега! Ей тъй... Добре, изпразни я най-последно! Що за приказки! Да не мислиш, че и аз не чувствам същото до мозъка на костите си?

— Да...

Керн изпразни чашата си.

— Мина ми — каза той. — Имаш ли цигари, Марил?

— Разбира се. Ето.

Керн пое дълбоко дима. И изведнъж видя в полумрака на Катакомбите образа на Щайнер. Наведен напред, с иронична искрица в очите, проблясваща в мигащата светлина на свещите, както го бе видял преди цяла вечност във виенския затвор.

Стори му се, че чува дълбокия бавен глас: „Какво ще кажеш, синко?“

„Да — помисли си той. — Да, Щайнер...“

— Рут знае ли?

— Да.

— Къде е тя сега?

— Нямам представа. Вероятно в бежанския комитет. Не знаеше, че ще дойдеш.

— Сам не знаех кога точно ще ме пуснат... Може ли да се намери работа в Мексико?

— Да. Не зная каква. Но ще ви дадат разрешително за престой и за работа. Това е сигурно.

— Не зная нито дума испански — каза Керн. — Да не би пък да говорят португалски?

— Не. Испански. Ще го научиш.

Керн кимна.

Марил се наведе към него.

— Зная, че не е леко, Керн — каза с внезапно променен глас. — Но съветът ми е: върви! Не размишлявай, върви! Махни се от Европа! Само дяволът знае какво ще стане тук. Такъв случай едва ли ще се появи повторно. Никога няма да съберете и толкова пари. Заминете, деца.

Той пресуши чашата си.

— Ще дойдеш ли и ти с нас? — попита Керн.

— Не.

— Нима парите няма да стигнат за трима? И ние имаме още малко спестени.

— Не е там въпросът. Аз оставам тук. Не мога да ти обясня защо. Но ще остана. Каквото и да се случи. Тези неща не се обясняват. Те само се чувстват.

— Разбирам те — каза Керн.

— Ето я и Рут — извика Марил. — И точно тъй, както аз ще остана тук, вие пък ще заминете. Разбираш ли това?

— Да, Марил.

— Слава богу! — Рут спря за миг на прага. После се хвърли в обятията на Керн. — Кога дойде?

— Преди половин час.

Тя вдигна глава и охлаби прегръдката, едновременно безкрайна и по-кратка от миг.

— Знаеш ли...

— Да. Марил ми каза всичко.

Керн се огледа. Марил беше изчезнал.

— Знаеш ли и...? — попита колебливо Рут.

— Да, зная. Да не говорим за това сега. Да излезем, да отидем навън. Искам да се махна оттук, да излезем.

— Добре.

Тръгнаха по Елисейските полета. Беше вечер, бледият полумесец плуваше в зеленикавото небе. Ясният сребрист въздух беше толкова свеж, че всички тротоари пред кафенетата бяха препълнени с народ. Керн и Рут дълго вървяха мълчаливо. Най-после той попита:

— Знаеш ли къде се намира Мексико?

Рут поклати глава.

— Не точно. Но не зная вече и къде е Германия.

Керн я погледна. Хвана я за ръката.

— Трябва да си купим учебник по испански, Рут.

— Купих вече един на старо онзи ден.

— На старо, а? — усмихна се Керн. — Ще се оправим, нали, Рут?

Тя кимна.

— Поне ще видим свят. Ако ни бяха върнали в Германия, нямаше да можем.

Тя кимна отново.

Минаха покрай „Рон Поан“. По дърветата се виждаха първите нежнозелени листенца. Те блестяха в уличното осветление като мигащите пламъчета на блуждаещ огън, бликнал от земята и залутан между клоните и стъблата на кестените. Градинките бяха разкопани и силният мирис на пръстта се сливаше странно с миризмата на бензин, вечно витаеща над широкия булевард. Градинарите бяха посадили тук-там нарциси, чиито бели цветчета блестяха в тъмнината.

Магазините затваряха, в този час улиците бяха така претъпкани, че движението бе затруднено.

Керн погледна Рут и каза:

— Колко много хора!

— Да — отговори тя. — Ужасно много.

Издание:

Автор: Ерих Мария Ремарк

Заглавие: Обичай ближния си

Преводач: Борис Любенов

Език, от който е преведено: немски

Издател: Димант

Година на издаване: 1998

Тип: роман

Националност: немска (не е указано)

Печатница: Печатница „Светлина“ ЕАД — Ямбол

Художник: Петър Пецин

ISBN: 954-8472-72-4

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/5711>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.